

Satu Kalpio ja Tarja Bergman

Lapin perinnemaisemat

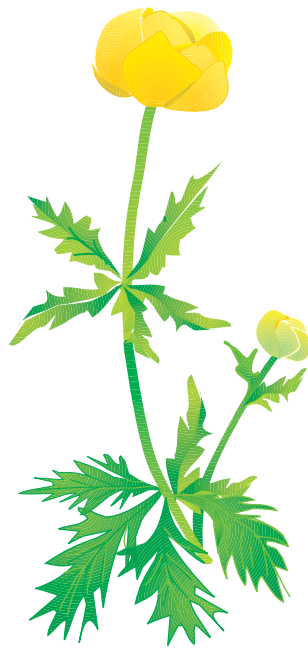

Alueelliset ympäristöjulkaisut

116

Satu Kalpio ja Tarja Bergman

Lapin perinnemaisemat

LAPIN
YMPÄRISTÖKESKUS

METSÄHALLITUS

ROVANIEMI 1999

LAPIN YMPÄRISTÖKESKUS JA METSÄHALLITUS

ISBN 952-11-0443-0
ISSN 1238-8610

Pohjakartat julkaistu Maanmittauslaitoksen luvalla (nro 7/MYY/99)
Kannen valokuva: Utsjoen kirkkotuvat, Matti Mela
Taitto: Kyllikki Koskela
Paino: Gummerus Kirjapaino Oy
Jyväskylä 1999

Sisällys

Alkusanat	5
I Johdanto	6
2 Perinnemaisemien kartoitus	7
2.1 Menetelmät	7
2.2 Kohteiden arvoluokitus	8
2.3 Kartoituksen kattavuus	8
3 Lapin luonto ja maisema	9
3.1 Ilmasto	9
3.2 Maa- ja kallioperä sekä pinnanmuodot.....	9
3.3 Kasvillisuus ja kasvisto	10
3.4 Maisema	11
4 Lapin maatalouden kehitys ja alueelliset erityispiirteet	13
4.1 Talonpoikaisasutuksen kehittyminen Lappiin	13
4.2 Perinteinen karja- ja niittytalous	13
4.2.1 Niittymaot	14
4.2.2 Lehdestys	17
4.2.3 Kaskeaminen	17
4.2.4 Karjanlaitumet	18
4.2.5 Poroerotuspaikat.....	19
4.3 Perinteisestä niittytaloudesta viljelynurmiin	19
4.4 Lapin maatalous 1990-luvulla	21
5 Perinnebiotooppien nykytila	22
5.1 Perinnemaisematyypit	23
5.1.1 Kedot	23
5.1.2 Tuoreet ja kosteat niityt	24
5.1.3 Tulvaniityt	26
5.1.4 Meren- ja järvenrantaniityt	28
5.1.5 Suoniityt	28
5.1.6 Haat	28
5.1.7 Metsälaitumet.....	29
5.1.8 Poroerotuspaikat.....	30
5.2 Uhanalaiset ja muut huomionarvoiset lajit	31
5.2.1 Uhanalaiset lajit	31
5.2.2 Huomionarvoiset lajit	33
5.3 Muut luonnon- ja kulttuuriarvot	35
6 Perinnemaisemien säilyttäminen ja hoito	37
6.1 Hoidon tarve ja tavoitteet	37
6.2 Nykyinen hoito	38
7 Arvokkaat perinnemaisemat	39
Kirjallisuus	230
Kuvailulehdet	233

Alkusanat

Raportin laadinnassa ovat asiantuntija-apuaan antaneet useat ihmiset, joista erityisesti haluan kiittää vanhempaa tutkijaa Taina Kojolaa Lapin ympäristökeskuksesta, ylitarkastaja Maarit Vainiota Kainuun ympäristökeskuksesta, tutkija Juha Pykälää Suomen ympäristökeskuksesta, vanhempaa tutkijaa Hannele Kekäläistä Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksesta, fil. lis. Ari-Pekka Huhtaa Oulun yliopistolta, yli-intendentti Henry Värettä Oulun yliopiston Kasvimuseolta, ylitarkastaja Tapio Heikkilää ympäristöministeriöstä sekä amanuenssi Kimmo Kaakista ja maakunnallista arkeologia Hannu Kotivuorta Lapin maakuntamuseosta. Lisäksi mitä parhain kiitos kuuluu kaikille niille maanomistajille ja -viljelijöille, jotka ovat antaneet raportin laatimisen mahdollistavat tiedot kartoittajille.

Toivon, että tämä selvitys auttaa osaltaan hahmottamaan, millaisia perinnetähtämiä Lapissa vielä tällä vuosikymmenellä on jäljellä. Toivon myös, että kuva siitä, minkälaisia kulttuurivaikutteiset luonnonympäristöt Lapissa voisivat parhaimmillaan olla, innostaisi ihmisiä pelastamaan viimeiset luonnonniityt ja -laitumet vielä jälkipolvienkin ihasteltaviksi ja vaalittaviksi.

Marraskuu 1998

Satu Kalpio

Kuva: Matti Mela

Johdanto

Muuttuvan maatalouskulttuurin myötä ovat perinteisten maankäyttötapojen muovaamat elinympäristöt – perinnebiotoopit – katoamassa luonnostamme. Luonnonniittyjen ja -laitumien määrän arvioidaan Suomessa laskeneen 1880-luvun 1,6 miljoonasta hehtaarista noin 20 000–25 000 hehtaariin. Nämä luonnonympäristötämme poikkeavat kasvi- ja eläinyhteisöt edustavat luonnonarvojen lisäksi myös kulttuurihistoriallisia sekä maisemallisia arvoja. Perinnebiotooppien kadotessa katoaa myös osa omaa kulttuuriperintöämme.

Ympäristöministeriö asetti vuonna 1986 työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää Suomen arvokkaat kulttuuri- ja luonnonmaisema-alueet sekä tarvittavat hoitotavat. Työryhmä otti nimekseen maisema-aluetyöryhmä ja luovutti mietintönsä ympäristöministeriölle vuonna 1992. Mietintöä varten inventoitiin myös ns. perinnemaisemia ja niiden tilaa. Perinnemaisemat jaettiin rakennettuihin perinnemaisemiin sekä perinnebiotooppeihin eli perinnekasvillisuuden luonnehtimiin kulttuurivaikutteisiin luonnonympäristöihin. Mietinnössä perinnebiotoopit jäivät kuitenkin taka-alalle. Asian korjaamiseksi ympäristöhallinnossa käynnistettiin perinnemaisemien inventointi- ja hoitoprojekti vuonna 1992, jonka toteuttajina olivat alueelliset ympäristökeskukset (ent. vesi- ja ympäristöpiirit).

Inventointien tulokset julkaistaan alueellisina raporteina. Tähän mennessä raporteista on julkaistu Satakunnan perinnemaisemat (Jutila ym. 1996), Pohjois-Pohjanmaan perinnemaisemat (Vainio ja Kekäläinen 1997), Etelä-Savon perinnemaisemat (Hänninen-Valjakka 1998) sekä Pohjois-Karjalan perinnemaisemat (Grönlund ym. 1998).

Lapin perinnemaisemat -raportti sisältää Lapissa vuosina 1992–1998 tehtyjen kartoitusten tulokset sekä tuloksiin perustuvan arvion alueen perinnebiotooppien nykytilasta ja hoidon tarpeesta.

Lapin laajalla alueella ovat kulkeneet useat inventoijat: FK Maarit Vainio, FL Ari-Pekka Huhta, fil.yo. Ismo Sipola, FM Marianne Puustinen, FL Aulikki Alanen, FK Juha Pykälä, FK Tapio Heikkilä, FK Tarja Bergman, FK Pentti Hanhela, FK Tiina Käki, FK Liinu Törvi, FK Kati Heikkilä, FL Marjut Autti, Jaana Nuutinen, Markus Mustajärvi, Kyllikki Korhonen, Juha Eskola, FM Taina Kojola ja FM Satu Kalpio. Metsähallituksen Pohjanmaan ja Perä-Pohjolan puistoalueilla sekä Ylä-Lapin luonnonhoitoalueella kartoituksia ovat tehneet fil.yo. Marika Niemelä, FM Tanja Pirinen, FM Saila Karinen, FM Pirjo Leppäniemi, Vuokko Nyman, opiskelija Mika Tuovila, fil.yo. Kaarina Varkonyi, opiskelija Hanna Ervasti, FM Helena Raatikainen ja Irja Mikkonen.

Yksityismailla sijaitsevien perinnemaisemien aluekuvauksia ovat inventointilomakkeiden tietojen pohjalta tehneet Tarja Bergman, Satu Kalpio ja Liinu Törvi. Tietoja on osin täydennetty jälkikäteen. Ranuan ja Posion kuntien valtionmaiden aluekuvauksista vastaa Marika Niemelä. Perä-Pohjolan puistoalueen aluekuvauksia ovat kirjoittaneet Helena Raatikainen ja Tanja Pirinen. Metsähallitus on myös julkaissut alueen perinnebiotoopeista erillisen raportin (Raatikainen ja Pirinen 1996). Ylä-Lapin luonnonhoitoalueelta kuvauksia ovat laatineet Tanja Pirinen, Kaarina Varkonyi, Pirjo Leppäniemi ja Saila Karinen. Satu Kalpio on viimeistellyt aluekuvaukset ja laatinut varsinaisen raporttiosuuden Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksessa huhti-marraskuussa 1998. Kartat on digitoinut Kaisa Puolamaa, ulkoasun ja taiton ovat tehneet Kyllikki Koskela ja Sari Björkbacka Lapin ympäristökeskuksesta.

Perinnemaisemien kartoitus

2

2.1 Menetelmät

Ympäristöministeriö antoi vuonna 1992 vesi- ja ympäristöhallitukselle (nyk. Suomen ympäristökeskus) tehtäväksi käynnistää maisema-alueueryhmän mietinnön ulkopuolelle jääneiden pienipiirteisten, perinteisen maankäytön muovaamien ympäristöjen, perinnebiotooppien, kartoituksen Suomessa. Vesi- ja ympäristöhallitus antoi ko. tehtävän alueellisille vesi- ja ympäristöpiireille (nyk. ympäristökeskukset) toteutettavaksi omilla alueillaan. Lapin läänissä ensimmäiset perinnemaisemien inventoinnit tehtiin jo kesällä 1992. Viimeiset kartoitukset tehtiin kesällä 1998. Työ tehtiin yhteistyössä Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen ja Metsähallituksen kanssa.

Perinnemaisemia etsittäessä projektista tiedotettiin mm. kuntien ympäristösihteereille ja kylätoimikunnille sekä ympäristökeskusten työsuunnittelijoille, joilta pyydettiin tietoja säilyneistä perinnemaisemista. Asiasta kerrottiin myös alueradiossa ja pyydettiin yleisöltä vihjeitä. Tämän lisäksi kohteita pyrittiin löytämään karttatarkastelujen pohjalta. Yksityismailla maastokartoituksen tekivät ympäristökeskuksen inventoijat, ja kaikki vihjeet pyrittiin tarkistamaan. Myös teiden varilla havaitut perinnemaisemat tutkittiin.

Metsähallitus vastasi valtionmailla sijaitsevien kohteiden kartoituksesta. Perä-Pohjolan ja Pohjanmaan puistoalueilla Metsähallitus teki kyselyn ja haastatteli ihmisiä oman organisaationsa sisällä. Ylä-Lapin luonnonhoitoalueella tiedot on kerätty lähinnä paikallisia ihmisiä haastatteleamalla. Inarin ja Utsjoen kohteet kartoitti metsähallitus, joka inventoi kaikki valtionmailla sijaitsevat sekä arvokkaiksi ennakkoon arvioidut kohteet.

Ensi sijassa etsittiin vielä perinteisessä niitto- tai laidunkäytössä olevia tai hiljattain käytöstä poistuneita luonnonniittyjä, hakamaita ja metsälaitumia. Pitkäänkin pois käytöstä olleet kohteet inventoitiin, mikäli kasvillisuus oli vielä edustavaa tai suoniittyillä latoja tai haasioita. Julkaisusta jätettiin pois inventoituja kohteita, jotka eivät täyttäneet arvokkaiden perinnebiotooppien kriteerejä. Pahasti pensoittuneet kohteet yleensä hylättiin.

Maastokartoituksen tärkeimmät tavoitteet olivat alueen rajausta kartalle ja kasvillisyyppien sekä putkilokasvilajien selvittäminen. Keskeistä oli myös maankäyttöhistorian selvittäminen maanomistajaa tai vuokralaista haastatteleamalla. Myös alueen maisema-arvot sekä hoito- ja kunnostustarve arvioitiin.

Tutkimusalueen laajuuden ja resurssien vähäisyyden vuoksi maastotutkimukset tehtiin ensin alueilla, joilla perinnebiotooppien katoaminen on rakentamisen ja tehomaanviljelyn vuoksi nopeinta. Näitä alueita ovat Simon, Tornion, Kemin ja Rovaniemen suuret asutuskeskukset.

Maastokartoituksen menetelmät muuttuivat ja tarkentuivat projektin aikana: tarkat inventointiohjeet julkaistiin vasta vuonna 1994 (Pykälä ym. 1994). Ennen vuotta 1994 tehdyt kartoitukset eivät näin ollen ole täysin vertailukelpoisia myöhempien tulosten kanssa. Muun kuin perinnemaisemakasvillisuuden luokittelussa on käytetty mm. suotyypipiopasta (Eurola ym. 1994) sekä Toivosen ja Leivon kasvillisuus- ja kasvupaikkaluokitusta (1994).

2.2 Kohteiden arvoluokitus

Arvoluokituksessa keskeisellä sijalla olivat perinteisten maankäyttötapojen jatkuvuus sekä kasvillisuus ja lajisto. Harvinaiset ja uhanalaiset kasvilajit ja kasvillisuustyypit olivat myös tärkeitä tekijöitä. Kohteen arvoa laskivat mm. keinolanhoitus, maanmuokkaus ja kylvöt sekä usein näiden takia yleistyvien typensuosijakasvien runsaus.

Arvotus painottuu kohteen nykytilaan. Valtakunnallisesti arvokkaaksi luokitellulla kohteella perinteinen maankäyttö on jatkunut pitkään lähes yhtäjaksoisesti ja jatkuu edelleen. Tämän vuoksi kohteella on edustavaa perinnebiotooppikasvillisuutta. Valtakunnallisesti arvokkaaksi luokitellun kohteen perinteinen maankäyttö voi myös olla jo loppunut, mutta silloin kasvillisuuden täytyy olla vielä erittäin edustavaa.

Maakunnallisesti arvokkaalla perinnemaisemakohteella perinteinen tai lähes perinteinen maankäyttö on jatkunut pitkään, ja siksi kohteella on tyypillistä perinnebiotooppikasvillisuutta ja monipuolinen lajisto. Mikäli perinteinen maankäyttö on loppunut, voi kohde olla maakunnallisesti arvokas, jos kasvillisuus on edustavaa ja harvinaista. Arvoa voivat nostaa myös maisemalliset ja kulttuurihistorialliset arvot; erikoistapauksena Lapissa ovat poroerotuspaikat.

Paikallisesti arvokkaalla kohteella maankäyttö ei ole enää perinteisen kaltaista. Kasvillisuus ei ole kovin edustavaa esim. lisäruokinnan tai lannoituksen takia. Perinnebiotooppien lajistoa voi olla jäljellä enää pieninä sirpaleina. Myös entinen pelto, joka on pitkään ollut viljelemättä ja jolle on laidunnuksen tai niiton seurauksena kehittynyt monipuolista niittykasvillisuutta, voi olla paikallisesti arvokas kohde.

Perinnemaisemien arvottamisen kriteerit selostetaan tarkemmin inventointiohjeissa (Pykälä ym. 1994)

2.3 Kartoituksen kattavuus

Kartoituksen kattavuus on arviolta 60–70 % Lapin läänin arvokkaista perinnebiotoopeista. Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden kohteiden suhteen se lienee kuitenkin parempi. Siten voidaan katsoa, että selvityksen tulokset antavat edustavan kuvan Lapin läänin jäljellä olevista perinnebiotoopeista. Tarkimmin on inventoitu Simon ja Tornion sekä Keminmaan kunnat, joissa perinteinen maatalous on ollut yleisintä.

Lapin lääni muodostaa noin 30 % Suomen pinta-alasta, joten tutkittava alue oli suuri. Käytettävissä olevien voimavarojen rajallisuuden takia kartoituksen ulkopuolelle jouduttiin jättämään kohteita, jotka olivat kaukana teistä. Esim. Inarin kunnan itäosissa inventoinnin kattavuus on puutteellinen ja todennäköisesti alueella on kartoittamattomia lapinkenttiä.

Lapin itäisimmät kunnat; Salla, Savukoski ja Pelkosenniemi jäivät myös puutteellisesti tutkituiksi, koska alueilta tuli vähän vihjeitä. Näissä kunnissa asutus on harvaa ja autiutilojen määrä suuri. Näillä alueilla kartoituksen ulkopuolelle jääneet arvokkaat perinnebiotoopit lienevät lähinnä paikallista tasoa.

Lapin luonto ja maisema

3.1 Ilmasto

Lapissa on pohjoiseen sijaintiinsa verrattuna lauha ilmasto, sillä pohjoisten lähi-alueiden meri-ilmasto muuttaa ilmastoa mereiseksi (lauhaksi ja kosteaksi). Alueelliset erot ovat kuitenkin suuria, ja selvin vaihtelu on etelä-pohjoissuunnassa. Lapissa talvi on 1–2 kk pidempi kuin Keski- tai Etelä-Suomessa ja kesä vastaavasti 1–2 kk lyhyempi. Termisen kesän pituus vaihtelee Pohjois-Lapin 45:stä Etelä-Lapin 95 vuorokauteen ja termisen talven pituus pohjoisimman Lapin 205:stä Etelä-Lapin 175 vuorokauteen (Viitala ja Räinen 1997).

Ilmasto viilenee pohjoista kohden. Tammikuun keskilämpötila vaihtelee välillä -11 – -14 °C. Heinäkuun keskilämpötila vaihtelee välillä +12 – +16 °C (Alalammi 1987). Idässä vallitseva mannerilmasto vaikuttaa erityisesti Keski- ja Itä-Lappiin aikaansaaden mannerilmaston piirteitä (Viitala ja Räinen 1997).

Vuotuinen sademäärä kasvaa etelää kohden: Etelä-Lapissa se on 650 mm ja pohjoisimmassa Lapissa 500 mm (Alalammi 1987). Lapissa sataa vähemmän kuin muualla Suomessa, ja suurin osa sateesta tulee lumena. Kylmyydestä johtuen myös haihdunta on merkittävästi pienempi kuin muualla maassa. Lapin vesistöjen valunnat ovat siten pääsääntöisesti suuria, ja varsinkin kevättulvat ovat yleensä rajuja (Viitala ja Räinen 1997).

3.2 Maa- ja kallioperä sekä pinnanmuodot

Lapin kallioperä on osa Baltian eli Fennoskandian kilven aluetta, missä tämä maapallon vanhimpiin kuuluva kallioperä on näkyvissä nuorempien muodostumien keskellä. Kallioperä on monivivahteinen; edustettuina ovat kaikki kivilajien pääryhmät; magmakivet, sedimenttikivet ja metamorfiset kivet. Suurin yhtenäinen syväkivialue on Keski-Lapin graniittialue. Metamorfisista kivistä granuliitti muodostaa Pohjois-Lapissa erikoisen kaarenmuotoisen laatan. Muoniosta Sallaan poikki koko Lapin kulkee liuskejakso, jota leikkaavat syväkivet, lähinnä graniitti. Kasvillisuuden kannalta mielenkiintoisin alue on Kemin, Ylitornion ja Rovaniemen rajaama ns. Lapin kolmion dolomiittikivipaljastuma. Kasvillisuus on tällä alueella poikkeuksellisen rehevää. Vaateliasta kasvillisuutta, kuten erilaisia kämmeköitä ja lettoisuutta tavataan yleisesti. Myös Taka-Lapin luoteisosan liuskeet koostuvat valtaosin emäksisistä ja ultraemäksisistä kivistä (Manner ja Tervo 1988, Alalammi 1990, Viitala ja Räinen 1997).

Käsivarren suurtureita lukuun ottamatta tunturit ja vaarat ovat saaneet alkunsa vuorijonopoimutuksien aikana, joista viimeisin tapahtui noin kaksi miljardia vuotta sitten. Kallioperän rapautuminen ja aineksen kulkeutuminen viimeisen vuosimiljardin aikana on tasoittanut vuorijonot. Ylätunturien kallioperä poikkeaa koko muusta Suomesta; se kuuluu vasta noin 400 milj. vuotta sitten poimutuneeseen Skandien vuoristoon (nk. Kaledonidien poimuvuoristo) (Manner ja Tervo 1988, Viitala ja Räinen 1997).

Lapin maaperä on syntynyt viimeisen kahden miljoonan vuoden aikana kallioperää silloin peittäneestä savisesta ja hiekkaisesta maakerroksesta, rapakallios- ta. Viimeisin jäätiköityminen on kerrostanut pääosan nykyisestä maaperästä, ja Lapin yleisin maalaji on moreeni. Moreenista ovat syntyneet mm. Posion-Kuusa- mon alueella esiintyvät drumliinit. Jään reunan läheisyydessä syntyivät myös har- jut, joilla on suuri merkitys koko Suomen maisemassa. Lapista pitkiä ja yhtenäisiä harjuselänteitä löytyy mm. Tenniöjoen laaksosta, Kittilän ja Kolarin väliseltä alu- eelta sekä Enontekiön Palojärven pohjoispuolelta. Myös jäätikön sulamisvedet ovat jättäneet jälkensä Lapin pinnanmuotoihin; erilaiset sulamisvesiuomat ja kurut ovat yleisiä. Myös vaarojen pyöreät muodot ovat jäätiköiden aikaansaannosta. Kallio- paljastumia Lapissa on kuitenkin niukasti. Useimmiten peruskallio on irtomaalaji- en tai vesistöjen alla (Manner ja Tervo 1988, Viitala ja Räinen 1997).

Perämeren rannikolla tapahtuu vieläkin voimakasta maankohoamista. Varsin- naisia savikkoalueita on oikeastaan vain Tornionjokisuussa. Jokien rannoille on virtaavan veden vaikutuksesta kerrostanut jokihiekkoja sekä tulvakerrostumia. Kemijoen, Ounasjoen ja Tornionjoen varsilla on laajoja hedelmällisiä sora-, hiek- ka- ja silttikerrostumia. Turvemuodostumia on eniten Etelä- ja Keski-Lapin tasai- silla alueilla. Palsasoita esiintyy Enontekiöllä ja Utsjoella (Manner ja Tervo 1988, Viitala ja Räinen 1997).

3.3 Kasvillisuus ja kasvisto

Laajuutensa vuoksi Lapin lääni on luonnonoloiltaan hyvin vaihtelevaa aluetta. Suurin osa Lappia kuuluu Suomen kasvimaantieteellisessä aluejaossa pohjoisbo- reaaliseen kasvillisuusvyöhykkeeseen. Lounaisin osa kuuluu kuitenkin keskibo- reaalisen vyöhykkeeseen (Kalliola 1973).

Keskiboreaalinen vyöhyke ulottuu rannikolta Pellon, Rovaniemen ja Simon paikkeille asti ja se on etelän ja pohjoisen vaihtumisvyöhykettä. Lajisto on niu- kempaa kuin etelässä, ja useat eteläiset lajit, kuten ahomansikka ja kielo ovat le- vinneisyytensä ääri rajoilla (Kalliola 1973). Kuivat karukkokankaat ovat metsissä vallitsevia. Soita on paljon, n. 50 % maa-alasta, ja ne ovat lähinnä avoimia, lyhyt- kortisia aapasointa. Lapin kolmion alueella ja Sallan eteläosissa on rehevää letto- ja lehtokasvillisuutta ja moni eteläinen kasvi työntyy Kemi- ja Tornionjoen viljavia ja ruohoisia tulvaniittyjä pitkin pohjoiseen (Kalliola 1973, Viitala ja Räinen 1997).

Perämeren rannalla ovat Pohjanlahden laajimmat merenrantaniityt, jotka kuu- luvat kasvimaantieteellisessä aluejaossa merialueeseen (Kalliola 1973). Erikoisuu- tena näillä rannoilla ovat ns. ruijanesikkoryhmän kasvilajit, jotka ovat levinneet Perämeren rannoille Jäämeren tai Vienanmeren alueilta. Ryhmään kuuluvat mm. nimikkolaji ruijanesikko sekä meri-, suola- ja vihnesara (Ericson ja Wallentinus 1979).

Peräpohjolan alueella pohjoisboreaalisen vyöhykkeen mäntyisten ja kuivien metsien puusto on harvaa, ja jäkäläkankaita on paljon. Soita on runsaasti, n. 40 % maa-alasta (Viitala ja Räinen 1997). Aapasuot ovat tyypillisimmillään; ne ovat mär- kiä, ja rimprien sekä jänteiden erot ovat jyrkät. Sallan ja tunturiryhmien metsävyö- hykkeessä on rинnesoita (Viitala ja Räinen 1997). Jokivarsien hedelmällisillä sora-, hiekka- ja silttikerrostumamailla on viljavia tulvaniittyjä. Kolarin, Kittilän ja So- dankylän liuskealueilla on rehevämpää letto- ja lehtokasvillisuutta. Ylimpien vaa- rojen laella kasvillisuus on jo Metsä-Lapin kaltaista (Kalliola 1973).

Metsä-Lapista kuusi puuttuu jo miltei kokonaan. Puusto on hyvin harvaa ja metsätyypeistä jäkälätyyppi on hyvin yleinen. Soita on vähemmän kuin Peräpoh- jolassa (noin 20 % maa-alasta). Ne ovat aapasointa ja tyypillisesti mätäspintaisem- pia kuin eteläisemmässä Lapissa (Viitala ja Räinen 1997). Maaston korkeimpien ko- houmien laella on jo subalpiinisen ja alpiinisen vyöhykkeen kasvillisuutta (Kalli- ola 1973).

Tunturi-Lapissa maasto on karujen tunturikoivikoiden ja alpiinisten paljakoiden vallitsemaa. Mäntymetsiä esiintyy enää jokilaaksoissa. Suot ovat ikiroutaisia palsasoita tai ohutturpeisia, pounnikkoisia ja pensastoisia aapasoi. Soita on noin 20 % maa-alasta (Viitala ja Räinen 1997). Kuivuus on alpiinisen vyöhykkeen leimaantava piirre (Kalliola 1973). Aivan Utsjoen pohjois- ja koillisosissa sekä Enontekiön käsivarren kärjessä kasvillisuus on rehevempää johtuen mereisyydestä ja Kilpisjärvellä myös kallioperän edullisuudesta (Kalliola 1973).

Vakinainen putkilokasvilajisto on Lapissa noin puolet eteläisen Suomen lajimäärästä. Eron selittää muinaistulokkaiden suuri lukumäärä etelässä. Nämä lajit on ihminen tuonut mukanaan esihistoriallisena aikakautena, jolloin maanviljely ja karjanhoitoasutus oli keskittynyt etelään. Vakinaislajeja on vähiten Inarin Lapin eliömaakunnassa (449) ja eniten Perä-Pohjanmaalla (592). Muinaistulokkaiden lukumäärät samoilla alueilla ovat 49 ja 155. Vertailun vuoksi kerrottakoon, että esim. Varsinais-Suomessa vakinaislajeja on 954 ja muinaistulokkaita 333. Myös apofyyttien, eli ihmistoiminnasta hyötyneiden lajien, määrä on huomattavasti pienempi kuin etelässä pohjoisen asutushistoriasta johtuen (Suominen ja Hämet-Ahti 1988).

Suomessa merkittävin putkilokasvien uhanalaisuuden syy on niitty- ja hakamaiden sekä metsälaidunten umpeenkasvu. Sen osuus uhanalaisuuden syistä on 25 % (Rassi ym. 1991). Lapissa valtakunnallisesti uhanalaisten putkilokasvien kohdalla niitty- ja hakamaiden sekä metsälaidunten sulkeutuminen selittää huomattavasti vähemmän uhanalaisuudesta (10 %). Lapissa maatalouden muokkaamista alueista ym. kulttuuriympäristöistä riippuvaisia lajeja ei ole yhtä paljon kuin Etelä-Suomessa.

Monet perinnebiotooppien uhanalaiset lajit ovat levinneisyydeltään eteläisiä muinaistulokkaita ja apofyyttejä, joten niiden osuus pienenee pohjoista kohti. Myös Lapissa on vaihtelua pohjois–eteläsuunnassa. Perinteisen maatalouden harjoittaminen on ollut vähäisempää Lapin pohjoisosissa. Lapin läänin eteläosassa valtakunnallisesti uhanalaisten putkilokasvien ensisijaisista kasvupaikoista 14 % oli kulttuuriympäristöissä, Keski-Lapissa 6 % ja Pohjois-Lapissa 2 % (Viitala ja Räinen 1997).

3.4 Maisema

Luonteenomaista Lapin maisemaa ovat laajat avoimet aapasuot ja metsäerämaat, huomattavat ylänkömaat ja tunturit, jyrkät vaarat sekä lukuisat isot joet koskineen. Pohjoisimmassa Lapissa on avokallioalueita, mutta useimmiten maata peittää kivikkoinen moreeni. Laajat kumpumoreenialueet, terävälakiset harjumuodotumat sekä tunturi- ja vaara-alueiden rakkakivikot tuovat myös oman leimansa maisemaan. Joet ovat suuria, pitkiä ja runsaasti haarovia (mm. Haapanen ja Heikkilä 1992, Lokio 1997). Siperian ja Pohjois-Venäjän jokivarsien maisemaa hallitsevien laajojen, aukeiden tulvaniittyjen kaltaisia niittyjä on Suomessa ollut vain Peräpohjanmaan ja eteläisemmän Lapin jokivarsilla. Pohjois-Lapissa ne ovat olleet kapeampia ja vähäisempiä (Linkola 1922). Nykyään ne ovat usein umpeenkasvaneita, pajukkoisia rantoja. Järviä ei Lapissa ole erityisen paljon ja ne ovat yleensä pieniä tai keskikokoisia. Soita on kuitenkin runsaasti. Laajimmat suo-alueet löytyvät Keski-Lapista. Vähiten soita on tunturiseuduilla (Haapanen ja Heikkilä 1992).

Lapissa asutus on harvaa, ja kylät sekä taajamat ovat keskittyneet vesireittien varsille. Viljely on keskittynyt lähinnä Lounais-Lapin jokivarsille, kuten Tornionjoki- ja Kemijokilaaksoihin. Muualla viljelysmaat ovat pieniä ja hajallaan mutta kuitenkin jokivarsilla. Yleisesti ottaen peltoja on hyvin vähän. Tunturi-Lappia lukuun ottamatta metsätalous on yleistä. Lapissa sijaitsevat myös Suomen suurimmat tekoaltaat, kun jokia on valjastettu voimalaitoskäyttöön (Haapanen ja Heikkilä 1992, Lokio 1997).

Suurin osa Lappia kuuluu maisema-aluejärjestelmän maisemamaakuntajaoissa (Haapanen ja Heikkilä 1992) edellä esiteltyyn laajaan ja monimuotoiseen Peräpohjolan–Lapin maisemamaakuntaan. Eteläosistaan Lapin lääni kuuluu kuitenkin osittain Pohjanmaan (Simo, Ranua) sekä idempänä Kainuun ja Kuusamon vaarasmaiden maisemamaakuntiin (Posio, eteläinen Salla).

Pohjois-Pohjanmaan nevalakeuden seutuun kuuluvan Ranuan kunnan maasto on tasaista. Soita on paljon ja ne ovat vetisiä aapasaita. Peltoja on hyvin vähän, ja ne ovat keskittyneet jokivarsille. Tulvaniityt ovat olleet tärkeitä karjanrehun tuottajina. Simon alue on osa Pohjois-Pohjanmaan jokiseutua ja avointa rannikkoa. Maasto on hyvin tasaista ja maankohoamisen seurauksena paljastuvat rantavyöhykkeet laajoja. Erilaiset laidunnetut rantaniityt ovat tyypillisiä. Aapasaita on runsaasti. Pellot ovat keskittyneet jokivarsille ja niitä on kohtalaisesti (Haapanen ja Heikkilä 1992).

Kuusamon vaaraseutuun kuuluvien Posion ja eteläisen Sallan maisemat ovat jylhiä. Vaarat ovat jyrkkäpiirteisiä ja korkeimpien vaarojen lakiosissa on jo tunturikasvillisuutta. Drumliineja on myös runsaasti. Pieniä jokia ja järviä on runsaasti, samoin soita. Erikoisuutena ovat Kuusamon rinnennot. Kaskiviljely on ollut yleistä. Asutus on harvaa ja sijoittunut vaarojen rinteille sekä järvien niemille ja kannaksille (Haapanen ja Heikkilä 1992).

Valtakunnallisesti arvokkaiksi maisema-alueiksi on Lapin läänissä luokiteltu Simojoen suun kulttuurimaisemat (Simo), Tornionjokilaakso (Tornio, Ylitornio), Lohijärvi–Leukumanpää (Ylitornio), Ratasjärven kulttuurimaisemat (Pello), Ounasjokivarsi (Rovaniemen mlk), Juujärvi (Kemijärvi), Suvanto (Pelkosenniemi), Kairala (Pelkosenniemi), Venejärvi (Kolari), Kaukonen (Kittilä), Köngäs (Kittilä), Rauduskylä (Kittilä), Hanhimaa (Kittilä), Kajanki (Muonio), Toras-Sieppi (Muonio), Peltovuoma (Enontekiö), Pöyrisjärvi (Enontekiö), Kierinki (Sodankylä), Kuosku (Savukoski), Tenojoen laakso (Utsjoki), Utsjoen laakso (Utsjoki), Aavasaksa (Ylitornio), Pallastunturit (Kittilä, Muonio, Enontekiö) ja Saana (Enontekiö) (Haapanen ja Heikkilä 1992).

Kuva 1. Tornionjokilaakson valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta. Kainuunkylän pappilanhieta (Kuva: Aarno Torvinen).

Lapin maatalouden kehitys ja alueelliset erityispiirteet

4

4.1 Talonpoikaisasutuksen kehittyminen Lappiin

Vaikka ihmisiä on asunut nykyisen Lapin läänin alueella yli 8000 vuotta vasta suomalaiset heimot toivat maatalouden Lappiin. Suomalaisten lapinasuttaminen lie-nee saanut alkunsa mm. karjalaisten ja länsisuomalaisten turkistenpyyntiretkistä (Huurre 1983, Massa 1983).

Uudisasukkaita alkoi asettua pysyvästi nykyisen Peräpohjolan alueelle viimeistään 1000-luvulta alkaen, ja 1000–1100-luvuilla asutus oli jo paikoin vakiintunutta. 1500-luvulle tultaessa oli kiinteä ympärivuotinen talonpoikaisasutus vakiintunut Tornion- ja Kemijoen alajuoksuille. Keskeinen asuttamista ohjannut tekijä oli karjatalouden vaatimien hyvien luonnonniittyjen sijainti (Huurre 1983, Massa 1983, Winqvist ja Ursin 1992).

Tornionjoki- ja Kemijokilaaksot olivat alun perin jokisuita myöten saamelaisen pyyntikulttuurin piirissä ja jokien alajuoksulla kalastus oli 1800-luvulle saakka tärkeä elinkeino suomalaiselle talonpojallekin (Vahtola 1982, Massa 1983).

Väestön nopea kasvu jokisuistojen rikkaissa asutuskeskuksissa sekä luonnonniittyjen väheneminen saivat aikaan muuttopaineita. Pitkät jokakesäiset kalastusretket olivat tehneet myös pohjoisempaa Lappia ja sen asumismahdollisuuksia tunnetuksi, ja 1600-luvulta alkaen uudisasutus alkoi levitä jokivarsia pitkin ylös pohjoiseen. Tornionjokilaaksossa asutus levisi paljon ylemmäksi kuin Kemijoki-varressa, sillä siellä sijaitivat parhaimmat niittyalueet (Vahtola 1982, Massa 1983).

Ruotsin kruunun asutuspolitiikka plakaatillaan Lapinmaiden asuttamisesta v. 1673 kannusti suomalaisia uudisasukkaita yhä syvemmälle Lappiin. Plakaatissa uudisasukaille luvattiin mm. hyvät veroedut (Vahtola 1982, Massa 1983). Uudistiloja sai vapaasti perustaa metsiin aina isoonjakoon saakka (Soininen 1974). Asutustoiminnan painopiste oli 1600-luvun loppupuolella itäisessä Lapissa, jossa savolais-karjalainen kaskenpolttoon tukeutuva asutus levisi. Vuoden 1695 plakaatissa kiellettiin kaskenpoltto mm. kruunun verotusetujen ja puuvarojen säilyttämisen vuoksi (Massa 1983).

1800-luvulle tultaessa suomalaiset uudisasukkaat olivat edenneet pitkälti ylös ns. Lapinrajan (Saamelaisen maan ja talonpojan maan raja) aina Saariselälle saakka. 1800-luvun jälkipuoliskolla yhä useammat saamelaisetkin luopuivat kotaelämästä ja ryhtyivät joko uudistilallisiksi tai kruunun metsän torppareiksi. Lapin asutusta lisäsivät vielä satunnaiset sota-ajat ja 1800-luvun nälkävuodet, jotka aiheuttivat pakoa erämaihin ja omavaraistalouteen (Massa 1983).

4.2 Perinteinen karja- ja niittytalous

Perinteisellä karja- ja niittytaloudella tarkoitetaan vanhaa maataloutta, joka valitsi ennen 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa tapahtunutta maatalouden suurta murrosta (Soininen 1974, Massa 1983). Murroksen aikana hevosvetoinen maataloustekniikka, heinän viljely pellossa ja lannoitteet alkoivat yleistyä. Siihen asti Suomen maataloudessa käytettiin yksipuolista viljanviljelyä pelloilla, luonnonheinän keräämistä niityiltä ja metsien laiduntamista (mm. Ellilä 1958, Massa 1983).

Vanhassa maataloudessa hallitsevina olivat perinteet. Maatalouden harjoittamista siirtyi isältä pojalle sukupolvien ajan lähes muuttumattomana. Maatalous oli kuitenkin myös monipuolista, ja liikkumavaraa saatiin käyttämällä useita rinnakkaismenetelmiä. Monipuoliset taidot takasivat myös suuren omavaraisuusasteen (Soininen 1974).

Ilmasto-olosuhteiden takia kasvinviljelyllä ei ollut Lapissa yhtä suurta merkitystä kuin eteläisemmässä Suomessa (Soininen 1980, Massa 1983). 1800-luvun alkupuolella Lappi kuului Pohjois-Suomen karjatalousalueeseen, joka jakaantui Peräpohjolan peltoviljely- ja karjatalousalueeseen, Pohjois-Kainuun kaskiviljely- ja karjatalousalueeseen sekä Lapin karjatalousalueeseen (Soininen 1974). Tällä alueella, toisin kuin etelän viljanviljelyalueilla, karjatalous oli ensisijainen elinkeino 1600-luvulta 1800-luvun loppuun asti. Etelä-Suomessa karjaa pidettiin lähinnä lannan vuoksi, jota käytettiin peltojen lannoitukseen (Soininen 1974, Ahvenainen 1980).

Lapissa karjaa oli asukasta kohden huomattavasti enemmän kuin etelässä ja sen mahdollistivat lähinnä hyvät luonnonniittymaat. Muita syitä lienevät olleet mm. Ruotsin hyvät voimarkkinat (Soininen 1974). Tornion-, Kemi- ja Simojokilaaksojen kalaisilla jokivarsilla kalastus oli kuitenkin 1500-luvulta asti jopa tärkeämpää kuin karjanhoito, joka oli kuitenkin kaiken aikaa välttämätön peruselinkeino (Massa 1983).

Karjanhoidon kukoistuskauden lopulla, 1800-luvun alussa, saattoi kittiläläisessä talossa olla jopa 30 lehmää, monikymmenpäinen lammaslaua, suuri määrä nuortakarjaa ja muutama hevonenkin. Kemijärven rikkailla saattoi olla 30 lypsy-lehmää, 50 lammasta ja neljä hevosta. Karjan suurella määrällä varmistettiin mahdollisimman monen eläimen selviytyminen seuraavaan kesään niukan ja osin huonolaatuisen talvirehun varassa (Massa 1983).

Pohjois-Lapissa hyviä heinämaita oli vähemmän kuin Etelä-Lapissa ja siten eläinmääräkin oli pienempi. Kolme–neljä lehmää oli jo hyvän talon merkki (Paulaharju 1923). Pohjoisimmassa Lapissa – Enontekiöllä, Inarissa ja Utsjoella – lampaat olivat yleisiä. Enontekiöläisessä talossa saattoi olla neljä, viisi lehmää ja 15–40 lammasta (Massa 1983). Utsjokilaaksossa joka talolla on ollut vähintään pari lammasta, vaikkei muuta karjaa ollutkaan (Tiilikainen 1990). Enontekiöllä jokaisella uudisasukkaalla oli lisäksi 10–100 poroa (Massa 1983).

1600-luvun alussa suuria poromääriä voidaan sanoa olleen vain Tornion Lapissa, johon kuuluivat myös nykyinen Muonio ja Enontekiö. Kölin tunturialueella poronhoidolla oli kuitenkin jo 1600-luvulla pitkä historia takanaan (Helle 1984). Varsinainen poronhoitoalue, jossa poroja oli enemmän kuin ihmisiä, ulottui 1800-luvun alkupuolella eteläosissaan Kolarin–Rovaniemen–Kuusamon linjalle (Soininen 1974). 1800-luvun lopulla poroluku kasvoi voimakkaasti ja vuonna 1898 annettiin poronhoitoasetus, jossa poronomistajat veloitettiin muodostamaan poroyhtymiä, paliskuntia (Helle 1984).

4.2.1 Niittymaat

Lukuisat rehevät **tulvaniityt** olivat hyvin tärkeitä Lapin karjatalouden kehitykselle. Sisäruokintakaudet olivat pitkiä ja karjamäärät suuria, joten niittyalaa tarvittiin paljon. Yhden lehmän talvirehua varten tarvittiin ainakin 12 hehtaarin niitty, joten niittyjä saattoi olla taloa kohden useita satoja hehtaareita. Niittyjä oli jopa 40–60 kilometrin päässä kantatalosta ja usealla eri taholla. Rantaniittyjen käytön kaukanakin talosta teki mahdolliseksi se, että heinää oli helppo kuljettaa veneellä tai lautalla jokea pitkin alavirtaan (Massa 1983). Heinän korjuu vaati runsaasti työtä, ja kaukoniityillä heinää tehtiin päiväkausia (mm. Sipilä 1991, Vuento 1991).

Tulvaniityt olivat alun perin vain kapeita saraniittyjä vesistöjen varsilla. Melkein rannasta alkoi jo pajukko, joka Linkolan (1922) mukaan varsinkin Tornion- ja Kemijokivarsilla oli usein jokipajua. Kauempana rannasta kasvoi tulvametsää. Pa-

jukkoa ja tulvametsää raivaamalla ihminen laajensi tulvaniittyjä käyttöönsä (Linkola 1922). Tulvat tuhosivat ihmisen puolesta rantaniityiltä varvut ja sammat sekä toivat lannoittavaa lietettä. Myös **järvenrantaniittyjen** heinää korjattiin yleisesti. Sompion Lapissa kortetta kaadettiin veneestä käsin järvien rannoilta (Paulaharju 1939). Huonoina heinävuosina mm. Tornion Arpelan kylässä selvittiin talven yli järviheinällä (Vuento 1991). Kortetta korjataan paikoin vielä nykyäänkin poroille.

Luonnonniitymaidен käydessä riittämättömiksi turvauduttiin Lapissakin järvenlaskuihin uusien niittyjen saamiseksi. Lapin ensimmäiset järvet laskettiin luultavasti Tornionjokilaaksossa 1770-luvulla. Järvenlaskuihin lähdettiin vasta pakon edessä, sillä monesti ne epäonnistuivat täysin. Pohjois-Suomessa järvenlaskujen huippu ajoittui 1800-luvun loppuvuosikymmenille (Massa 1983).

Perämeren rannikolla olivat Suomen laajimmat ihmiskäden koskemattomat luonnonniityt (Linkola 1922). Laajat **merenrantaniityt** olivat tyypillisiä nopeasti merestä kohoavalla, matalalla Perämeren rannikolla. Simon, Kemin ja Tornion merenranta-alueilla ja rannikon edustan saarilla niittyjä on ollut runsaasti. Ne eivät kuitenkaan ole muodostaneet yhtä laajoja yhtenäisiä alueita kuin esimerkiksi Oulun seudun merenrantaniityt. Suurimmat merenrantalaitumet ovat sijainneet noin 10 kilometrin pituisella rantaviiva-alueella Simojoen suusta pohjoiseen sekä Alatornion saarilla (Leiviskä 1908).

Kuva 2. Nikinkarin merenrantaniittyä Simossa. Nikinkarin–Sahkarinniemen laidunalue on jäänne laajemmista metsä- ja rantalaitumista, jotka olivat käytössä 1960-luvulle asti (Kuva: Aarno Torvinen).

Aukeat **suoniityt**, lähinnä nevat ja lettosuot, olivat myös haluttuja niitymaita. Usein tunturijärvien ympärillä ja aapasoilla sijainneilta, luonnostaan avoimilta saranevoilta ja lettosoilta kerättiin ns. jänkäheinää. Jänkämäiden nautintaoikeus oli talokohtainen (Paulaharju 1927, Kalliola 1973, Tiilikainen 1990). Suoniittyjä syntyi myös suoviljelyn tuloksena. Niitä tehtiin polttoviljelymenetelmällä (kydöttäminen), jossa maanpinnan turvekerrosta poltettiin. Pelloilla kasvatettiin ruista, josta otettiin yleensä kolme–neljä satoa. Tämän jälkeen se jätettiin usein kasvamaan heinää. Lapissa ei suopeltoja kuitenkaan raivattu kovin paljon (Soininen 1974).

Niittyjen vesittäminen maassamme oli yleisintä Pohjois-Suomessa. Suoniittyjen vesittämistä käytettiin varsinkin Itä-Lapissa, kun haluttiin parantaa niittyjen satoa. Tapa levisi sieltä eri puolille Lappia, lähinnä kuitenkin vain Kemin Lappiin (Linkola 1922, Soininen 1974, Massa 1983).

Vesityksen tarkoituksena oli estää vahingollisen sammalkasvillisuuden leviäminen, suosia rehuarvoltaan hyviä sara- ja kortelajeja sekä lisätä kevättulvan tuoman lietteen lannoitusvaikutusta. Vesityksellä tähdättiin sekä uusien niittyjen perustamiseen että vanhojen hoitamiseen ja siinä käytettiin kahta perusmenetelmää: paisutusta ja valuttamista. Paisuttamisessa vesi padottiin padolla tai tammella, ja vettä seisotettiin niityllä muutamasta viikosta pariin vuoteen. Valutusmenetelmässä veden annettiin valua monihaarisista matalista kasteluojista viettävälle niitylle (Soininen 1974, Massa 1983). Valutusmenetelmä oli keskittynyt lähinnä Itä-Lappiin (Massa 1983). Massan (1983) mukaan Fellman (1910-1915, 1906) mainitsee valutusmenetelmää käytetyn myös Inarin Kyrössä ja Utsjoella.

Kuva 3. Raavuslammen suoniitty Posiolla. Etualalla loivasti viettävää luhtaista sara-nevaa ja pieniä puronoroja. Vanha niitylato on vielä pystyssä (Kuva: Marika Niemelä).

Kovan maan niityt olivat tavallisesti kaskiahoja, heinittymään jääneitä vanhoja peltoja tai asuinkenttiä. Kaskiahoja ei yleensä käytetty niityinä, sillä ne olivat liian kivisiä ja kantoisia niitettäviksi. Sen sijaan niitä käytettiin ennen metsittymistään usein karjanlaitumina (Massa 1983).

Lappalaiseen kulttuuriin kuuluivat erikoislaatuiset laajat pihat eli pihakentät, ns. lapinkentät (asuinkentät, kotikentät). Ne olivat itse asiassa niittyjä, jotka yleensä raivattiin hakkaamalla rantaterassilta pensaat ja puut. Kenttä pysyi avoimena talauksen, niiton ja laidunnuksen vaikutuksesta (Mäkinen 1981, Tiilikainen 1990).

Kotikentällä harjoitetussa luonnonheinän ns. kenttäviljelyksessä maata ei muokattu tai käännetty, mutta mättäitä voitiin tasata ja käyttää karjanlantaa lannoitukseen (Tiilikainen 1990). Yleensä kentillä oli myös pieniä vilja- tai perunapeltoja (mm. Paulaharju 1953). Pihakenttä myös aidattiin ja karja päästettiin syömään kentälle vasta niiton jälkeen (mm. Tiilikainen 1990). Pohjois-Lapissa talven varaksi kerätystä heinästä saatiin suurin osa kentiltä vielä vuonna 1920. Muut heinämaat olivat lähinnä jänkiä (Heikinheimo 1921). Kenttäviljelystä käytettiin vielä 1940-luvulla Utsjoella, jolloin se muualla Lapissa oli jo käynyt harvinaiseksi (Sipilä 1943, Tiilikainen 1990).

Pysyvä kotikenttäasutus metsäseuduilla lienee saanut alkunsa kasvavan ja leviävän karjanhoidon edellyttämästä kesänavettakulttuurista. Peräpohjolassa Kittilää ja Kolaria myöten oli tapana, että karja siirrettiin kesäisin ns. kenttähoitoon kesälaitumille eli kesäkentille. Kentille rakennettiin myös asunto- ym. suojat sekä erikoiset pyramidikattoiset kesänavetat (Paulaharju 1923, Massa 1983). Kesäkenttiä oli yleensä heti peltojen takana, mutta niitä rakennettiin myös kauemmas erämaahan (Paulaharju 1923).

Kalakentät olivat etelästä erämaahan tulleiden kalastajien kesäasuinkenttiä ja niitä oli lähinnä järvien rannoilla. Muinaisia kalakenttiä on ollut mm. kemiläis-saarella Unarijärven, Kittilän Kinis-, Molko-, Sotka-, Kuivasalmi-, Sirkka- ja Rautusjärvillä (Paulaharju 1922). Erämaahan rakennettu kalapirtti on saattanut olla alku kokonaiselle korpikylälle. Jerisjärven Kemiönniemellä oli vielä vuosisadan alkupuolella kokonainen kalapirttien kaupunki (Paulaharju 1923).

4.2.2 Lehdestys

Suuren talvirehutarpeen takia myös lehdekset olivat Lapissa suosittua lisärehua. Niitä syötettiin lähinnä lampaille ja ajoporoille, mutta myös lypsykarjalle (Massa 1983). Varsinkaan pohjoisimmassa Lapissa heinä ei ole koskaan riittänyt koko talven ravinnoksi. Ravintoarvoltaan miltei apilaa vastaava jäkälä on kuitenkin ollut lisärehuna tärkeämpi kuin lehdekset (mm. Tiilikainen 1990).

Muunmuassa Utsjokivarressa, Sompion Lapissa, Rovaniemen maalaiskunnassa ja Torniossa lehdestystä on harrastettu yleisesti. Koivusta on tehty kerppuja, ja myös pelkkiä lehtiä on riivitty. Lehdekset on tehty mahdollisimman läheltä taloa, ja polttopuiksi kaadetuista koivuista on oksat otettu talteen (Paulaharju 1953, Tiilikainen 1990, Sipilä 1991, Vuento 1991).

Lehtikerppuja tehdään vieläkin yleisesti poroille ja joskus lampaillekin. Esimerkiksi Sodankylän Haapalassa tehdään edelleen kerppuja (n. 300 per vuosi). Utsjoen Välimaan ympäristössä on lehdesniityn kaltaisia koivikkoja, mutta varsinaisia lehdesniittyjä ei silti liene Lappiin syntynyt.

4.2.3 Kaskeaminen

Kaskiviljely keskittyi Lapissa kaakkoon, missä Pohjois-Kainuun kaskiviljelyalueen vaikutus levisi. Uudisasutusvaiheessa suomalainen asutus Pelkosenniemi-Savukoski-linjan eteläpuolella perustui erä- ja karjatalouden lisäksi rukiin ja nauriin kaskiviljelyyn ns. huuhdissa. Asutus saavutti kuitenkin pian rukiinviljelyn pohjoisrajan, jonka pohjoispuolella muut elinkeinot olivat tärkeämpiä. Nykyisestä Lapin läänistä voimaperäisen kaskiviljelyn alueeseen kuului vain Posion kunta. Kaskeamista on kuitenkin satunnaisesti harrastettu myös Sallassa, Kemijärvellä, Sodankylässä, Sompiossa ja Ivalossakin. Näissä kunnissa kaskeaminen liittyyneen kuitenkin katovuosiin tai muihin poikkeaviin tilanteisiin (mm. Massa 1983).

Kaski on vanhin keino muuttaa metsää viljelysmaaksi. Lapissa kasket olivat lähinnä huuhtia eli havumetsäkaskia, jotka kaadettiin usein aikaisemmin kaskeamattomaan metsään. Tärkein puu oli kuusi ja usein kuusimetsämaa olikin viljavinta. Huuhdalla voitiin kasvattaa vain ns. korpiruista (Soininen 1974).

Kaskeaminen muuttui lopulta ryöstöviljelyn kaltaiseksi, ja sen vaikutus Savukoski–Pelkosenniemi-linjan eteläpuolisissa metsissä on ollut melkoinen (Soininen 1974, Vahtola 1982, Massa 1983)

4.2.4 Karjanlaitumet

Lapissa karjan sisäruokintakausi oli pitkä ja karjamäärät suuria. Laidunkausi oli 1–1,5 kk lyhyempi kuin Etelä-Suomessa. Laidunkautta pyrittiin venyttämään mahdollisimman pitkään, sillä mitä pitempi laidunkausi oli, sitä vähemmän tarvitsi kerätä heinää talvea varten. Karjaa laidunnettiin yleensä metsälaitumilla ja pensaikeissa sekä hakamailla ja kaskiahoilla. Tasaiset ja hyvät niityt varattiin lähinnä heinämaiksi turvaamaan suurta talvirehun tarvetta (Jäntti 1947, Massa 1983).

Alunperin laidunnus oli yhteistä, ns. väljemetsälaidunnusta, jossa karja laidunsi vapaana lähimetsissä (Jäntti 1947). Tuolloin kukin viljelijä aitasi peltonsa ja parhaat niittynsä vapaana kulkeville eläimiltä. Kylän läpi oli yleensä rakennettu kuja-aita, jota pitkin karja ajettiin ympäröiville metsälaitumille (mm. Rahikainen 1998). Vapaa metsälaidunnus päättyi viimeistään sotien jälkeen (mm. Jäntti 1947, Sipilä 1991). Hakamaita aidattiin varhaisina aikoina mm. vasikoita ja sairaita eläimiä varten, joita ei voitu laskea vapaaksi. Kaskeamisen yhteydessä syntyneillä laitumilla on laidunnettu etupäässä hiehoja, hevosia ja lampaita (Jäntti 1947). Porojen paimentaminen oli aiemmin kielletty yhtä kilometriä lähempänä asutusta, koska läheiset laidunmaat haluttiin säästää karjalle ja ajoporoille (Tiilikainen 1990).

Lampaat ja lehmät laskettiin keväällä ulos heti, kun lumi alkoi sulaa pihakentästä; Utsjoella toukokuun alkupuolella, Peräpohjolassa toukokuun puolessa välissä (Paulaharju 1923, Tiilikainen 1990). Utsjoella annettiin lisärehua niin kauan

Kuva 4. Kemijoen Lammassaaren tulvaniittyrintaa Tervolassa. Saaresta on aikoinaan niitetty heinää, jonka jälkeen lampaat on päästetty laiduntamaan sängelle. Nykyisin saaresta laiduntaa hevosia (Kuva: Aarno Torvinen).

kunnes karja alkoi saada luonnosta tarpeeksi ruokaa. Lampaat saivat olla ulkona marraskuun alkuun asti. Lehmien ruokintakausi aloitettiin vähitellen, ja ne saivat olla ulkona ensilumeen asti – syyskuun puoliväliin saakka (Tiilikainen 1990).

Peräpohjolassa karja ajettiin kesäkentältä syyskuun alussa takaisin kotikentälle, jonka maisemissa se sai viettää loppusyksyn (Paulaharju 1923).

4.2.5 Poroerotuspaikat

Lapin poronhoitoalueella poroerotuspaikat olivat ennen paliskuntien suuria poroerotuksia pieniä porokaarteita eli aitauksia. Aitaukset, tai tunturipaljakalla paikat joissa porot sidottiin paaluihin, toimivat lypsytarhoina ja porojen suojana sääskiä vastaan. Tuolloin poroja paimennettiin ympäri vuoden, ja kaarteiden avulla saatettiin rajoittaa myös laitumia. Poroja pidettiin kaarteissa kesäpuolesta marraskuulle asti, ja samalla toimitettiin vasojen merkitseminen (mm. Schefferus 1674, Paulaharju 1927).

Pieniä porokaarteita, gärdejä, rakennettiin metsäseuduilla myös porojen erotukseen, kun eri omistajien porotokat olivat menneet sekaisin tai haluttiin erottaa tokasta suuri määrä poroja myytäväksi. Pieniä erotuskaarteita oli ennen siellä täällä Muotka- ja Paisatuntureissa (Paulaharju 1927).

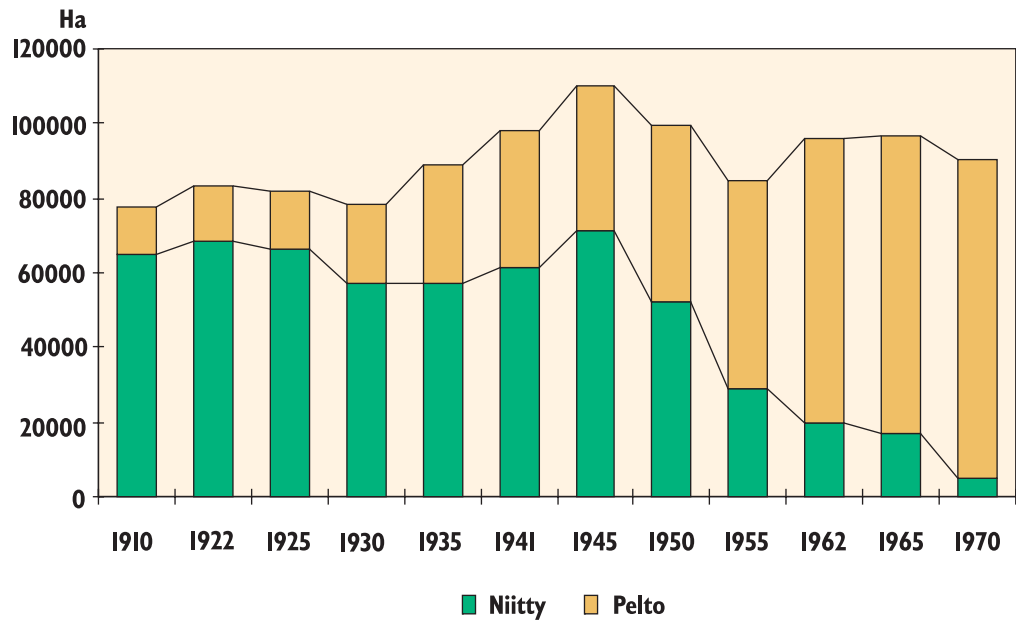
Suurten poronhoitoyhtymien eli paliskuntien mukana tulivat isot yhteiset porotarhat, pykällyskaarteet. Niiden yhteyteen rakennettiin usein kämppäkylä. Syystalvella koko seutukunnan porot koottiin erotettaviksi ja merkittäviksi. Poroerotus saattoi kestää viikonkin verran ja syksyllä tai syystalvella seurasi porojen joukkoteurastus. Kesällä taas oli kesäerotuksia eli vasamerkintöjä. Suuria ja tärkeitä poroerotuspaikkoja ovat olleet mm. Inarin Sallivaara ja Kittilän Sammalselkä (Paulaharju 1927, Korhonen 1998).

4.3 Perinteisestä niittytaloudesta viljelynurmiin

Pohjois-Suomessa vanhan maatalouden ajan voidaan katsoa ulottuneen 1900-luvun alkuun asti ja koko Lapin siirtyneen uuteen maatalouteen vasta 1930-luvulta lähtien (Massa 1983). Tekniset mahdollisuudet maatalouden kehitykselle oli luotu jo 1830- ja 1860-lukujen välisenä aikana, mutta vasta 1860-luvun kato- ja nälkävuosien jälkeen Suomessa alettiin ottaa uutta tekniikkaa käyttöön (Soininen 1974).

1800-luvun puoliväliin tultaessa oli pohjoissuomalainen talonpoikaiskulttuuri käyttänyt laajenemismahdollisuutensa loppuun – Lappiin alkoi muodostua väestöpainetta. Muunmuassa ryöstöviljely ja -pyynti ajoivat viljely- ja karjanhoitokulttuurin kriisiin. Tilannetta kärjistikivät vielä kato- ja nälkävuodet. Peltoviljelyssä alettiin siirtyä vuoroviljelyyn ja 1870-luvulta alkaen metsäsavotoista saatavilla rahatuloilla voitiin hankkia maanviljelystekniikkaa. Karjanhoito sisältäen poronhoidon tuli johtavaksi elinkeinoksi 1800-luvun loppuun mennessä (Ahvenainen 1980, Massa 1983).

Rehuviljelyn yleistyminen Lapissa alkoi tämän vuosisadan alussa. Muun muassa luonnonniittyjen kulumisesta johtunut kriisi pakotti talonpojan siirtymään heinän peltoviljelyyn varsinkin parhailla karjanhoitoalueilla sekä Taka-Lapissa. Muita syitä olivat tilojen jakautuminen perinnönjaoissa niin pieniksi, ettei niiden luonnonrehuvaroilla voitu elättää tarpeeksi eläimiä, sekä luonnonniityille levinnyt heinämato (Massa 1983).

Kuva 5. Pelto- ja luonnonniittyalojen kehitys alkaen vuodesta 1910 nykyisen Lapin läänin alueella (lähde: Suomen virallinen tilasto III).

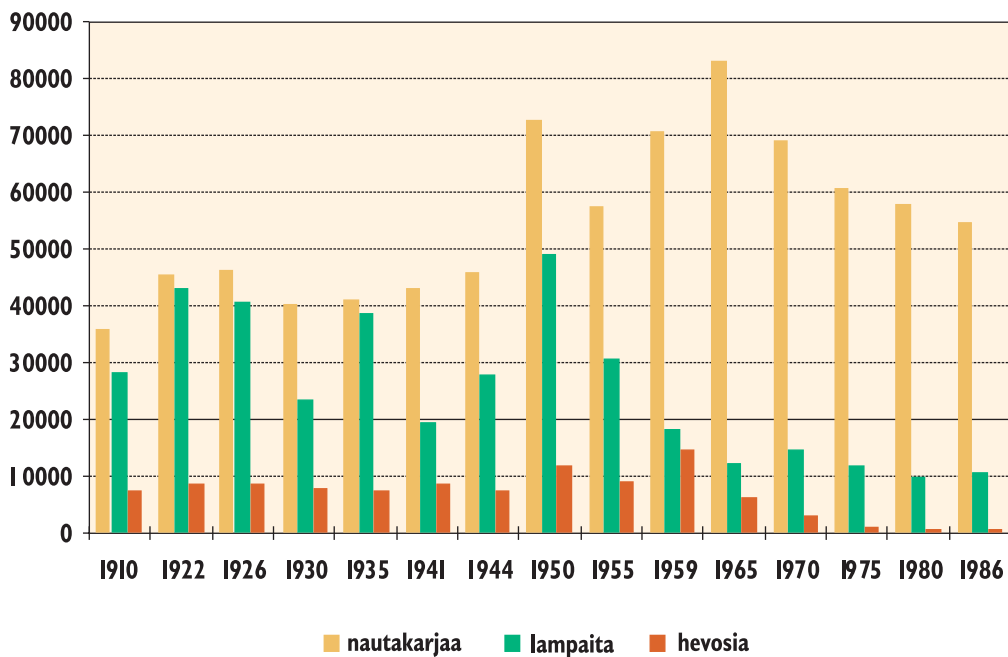
1930-luvulla Lapissa vallitsi peräpohjalaisen talonpoikaiskulttuurin kukoistuskauti. Lapin kolmion alueella peltoala kasvoi 60 %, ja tähän olivat syynä lähinnä asutustoiminta sekä pula-ajan raivaukset. Suurin osa vuosien 1928–1938 asutustoiminnasta tapahtui nykyisen Lapin läänin alueella (Ahvenainen 1980, Massa 1983). Myös metsätalous liittyi osaksi maataloutta ja antoi talonpojille lisää sivuansiomahdollisuuksia. Syynä kukoistukseen lienee ollut myös Lapin oloissa poikkeuksellisen lämmin ajanjakso – Ylitornion ja Rovaniemen korkeudella asti viljeltiin kevätvehnää (Massa 1983).

Niittyeliöstössä maatalouden muutokset näkyivät jo vuosisadan alkupuolella, mutta nopein ja suurin muutos niittytaloudessa tapahtui kuitenkin toisen maailmansodan jälkeen (Huhta 1997). Saksalaisten hävitettyä suurimman osan rakennuksista, kalastusvälineistä ja maatalousirtaimistosta, keskeytyi maatalouden harjoittaminen melkein kokonaan. Maatalous joutui todelliseen kriisiin; Lapin jälleenrakentaminen piti aloittaa uudestaan lähes tyhjästä. Aluemenetykset Neuvostoliitolle ja rintamamiesten maansaantilupausten lunastaminen toivat suuren määrän siirtolaisia, jotka piti asuttaa (mm. Massa 1983, Vuento 1991). Sodanjälkeinen vaikea elintarviketilanne sai valtiovallan suuntaamaan katseensa pohjoiseen. Massan (1983) mukaan sotienjälkeinen asutuspolitiikka suunniteltiin ja toteutettiin kuitenkin enemmän metsätalouden kuin maatalouden tarpeita silmällä pitäen. Suurin osa uusista tiloista raivattiin syrjäisille ja kylmille suoalueille, jolloin maanviljelijän tuloista iso osa tuli metsätoista (mm. Massa 1983, Lehtola 1990, Viitala ja Ränä 1997). Lapin läänin alueella jopa kaikki perustetut tilat olivat ns. kylmiä tiloja, joiden tuotto perustamisvaiheessa oli vain 10 % tai vähemmän suunnitellusta tuotosta. Asutustoiminnan aikana peltoala laajenikin monissa Keski- ja Pohjois-Lapin kunnissa noin 200 % (mm. Palomäki 1960, Lehtola 1990). Huolimatta peltoalan kasvusta eivät viljasadot kuitenkaan nousseet. Sitä vastoin asutustoiminta tarjosi karjanhoidolle uusia edellytyksiä, ja karjanhoidon kehitys Lapissa olikin II maailmasodan jälkeen hyvin voimakasta (Ahvenainen 1980).

Maatalouspolitiikan kurssimuutos 1960-luvun puolivälissä aiheutti lopulta viljanviljelystä luopumisen ja siirtymisen kokonaan karjatalouteen. Lisäksi maatalouden monet sivuelinkeinot, kuten esim. puunkorjuutyöt, loppuivat koneellis-

tumisen ja alalle tulleen vakinaisen hakkuutyövoiman vuoksi. Maatalous ei voinut enää tarjota tarpeeksi töitä kaikille maaseudun asukkaille, ja syntyi vuolas muuttoliike Etelä-Suomen keskuksiin (Lehtola 1990, Lapin seutukaavaliitto 1991, Viitala ja Räinen 1997).

Lapin maatalouden kannalta tuhoisin oli vuonna 1969 säädetty pellonvarauslaki ja varsinkin siihen liittynyt laki lehmien teurastuspalkkioista. Koneiden ja keinolannoitteiden luonnehtima teho maatalous on kuitenkin tasoittanut tilojen lukumäärän vähenemisen vaikutuksen maataloustuotantoon (Massa 1983, Viitala ja Räinen 1997).

Kuva 6. Hevosten, lampaiden ja nautakarjan määrä nykyisen Lapin läänin alueella alkaen vuodesta 1910 (lähde: Suomen virallinen tilasto III).

4.4 Lapin maatalous 1990-luvulla

Lapissa maatalous on edelleen karjanhoitovaltaista ja keskittynyt Lounais-Lappiin. Vuonna 1995 peltoalaa oli eniten Kemin–Tornion alueella, noin 32 % Lapin peltoalasta. Osuus oli Posion–Ranuan alueella 19 %, Ylitornio–Savukoski-alueella 11–12 % ja suurimmassa osassa Keski- ja Pohjois-Lappia 7–8 % (Viitala ja Räinen 1997).

Lapin pellot ovat pääosin viljelynurmia ja nurmirehupeltoja. Nautakarjatalous ja varsinkin maidontuotanto on vallitseva maatalouden harjoittamismuoto. Maidontuotannosta saadaan noin 80 % Lapin maatalouden tuloista. Lapin osuus koko Suomen maataloustuotannosta on noin 2 %. Enemmistö Lapin maaseudun asukkaista saa toimeentulonsa muualta kuin maa-, metsä- tai porotaloudesta (Viitala ja Räinen 1997).

Vuonna 1995 rekisterissä oli 2 644 aktiivitalaa, joista 119 tilalla tuotantomuotona on lammastalous ja noin 100 tilalla hevostalous. Pelkästään viljan- ja kasvinviljelyyn erikoistuneita tiloja on noin 100. Keskimääräinen peltoala tiloilla, jotka saavat yli 75 % tuloistaan maataloudesta, on noin 20 hehtaaria. Koko maan keskiarvo on 27 hehtaaria (Viitala ja Räinen 1997).

5

Perinnebiotooppien nykytila

Lapin perinnebiotooppien tila on yhtä huolestuttava kuin muuallakin Suomessa. Varsinaisten perinnebiotooppien yhteenlaskettu pinta-ala Lapissa on alle 1 800 hehtaaria. Inventoinnissa löydettyistä arvokkaista perinnemaisemakohteista noin kolmasosa on nykyisin niitto- tai laidunkäytössä. Laidunnettuina on noin 31 % perinnemaisemien pinta-alasta (taulukko 1) ja niitettynä on alle 5 % perinnemaisemista. Käytössä olevista kohteista kuitenkin vain noin viidesosa on perinteisen kaltaisen niiton ja laidunnuksen piirissä. Varsinaisista luonnonniityistä noin puoltatoista prosenttia niitetään perinteisellä tavalla. Perinteisessä laidunkäytössä perinnebiotoopeista on noin 13 %. Usein luonnonlaitumet ovat nurmilaidunten yhteydessä ja laiduntavien eläinten pääasiallinen ruokailu tapahtuu runsastuottoisemmillä nurmilaitumilla. Tällöin perinnebiotoopeille kulkeutuu nurmilaitumelta lisäravinteita karjanlannan mukana. Tämä näkyy rehevöitymisinä, jolloin lajisto yksipuolistuu.

Taulukko 1. Lapin arvokkaiden perinnebiotooppien pinta-alat (ha) perinnemaisematyypeittäin ja osuus (%) kaikista perinnemaisemista sekä laidunnettujen alueiden pinta-alat (ha) ja prosentiosuudet perinnemaisematyyppiin pinta-alasta.

	Pinta-ala ha	Osuus kaikista %	Laidunnettu ha	Laidunnettu %
kallioketo	0,7	<0,1	0,1	14,3
keto	80,9	3,8	6,5	8,0
merenrantaniitty	5,6	0,3	5,4	96,4
järvenrantaniitty	10,4	0,5	3,1	29,8
tulvaniitty	1 012,6	47,2	163,7	16,2
tuore ja kostea niitty	142,8	6,7	50,4	35,3
suoniitty	257,4	12,0	1,2	0,5
haka	81,8	3,8	68,4	83,9
metsälaidun	196,0	9,1	191,9	97,9
muu	358,6	16,7	180,1	50,2
Yhteensä	2 146,6	100	670,8	31,2

Laajimmat ja lukuisimmat jokivarsien tulvaniityt sijaitsevat Ounasjokivarressa Rovaniemen maalaiskunnan sekä Kittilän kuntien alueella (taulukko 2). Runsaasti tulvaniittyjä löytyy myös Tornion- ja Kemijokivarsista sekä jonkin verran myös Muonion- ja Simojokivarsista. Merenrantaniittyjä on rannikolla vain Simossa. Lisäksi niitä on Perämeren kansallispuiston saarilla. Kovan maan niittyjä on Lapissa niukasti ja eniten niitä on Pohjois-Lapin kunnissa: Enontekiöllä ja Utsjoella. Suurin suoniittyjen määrä on Ranualla ja Posiolla. Myös Sallassa, Kittilässä ja Simossa on suoniittyjä, mutta muualta Lapista niitä ei ole kartoitettu. Hakoja ja metsälaitumia on runsaimmin Etelä-Lapissa: Ranualla, Simossa ja Tervolassa.

Taulukko 2. Lapin arvokkaat perinnebiotoopit kunnittain.

	Luku- määrä	Yhteensä ha	Tulvaniityt ha	Ranta-niityt ha	Kedot ha	Tuoreet ja kos- teat niityt ha	Suo-niityt ha	Haat ja metsä- laitumet ha	Muut ha
Enontekiö	13	55,0	1,2	1,2	25,7	9,1	-	-	17,9
Inari	14	29,9	-	-	12,0	14,5	-	-	3,3
Kemi	6	17,4	-	2,1	5,3	1,7	-	7,6	0,7
Kemijärvi	2	18,1	12,8	-	-	-	-	1,0	4,4
Keminmaa	13	17,2	2,4	-	<0,1	4,1	-	9,2	1,5
Kittilä	12	282,7	109	-	1,3	9,6	18,0	12,8	132,2
Kolari	4	24,0	24,0	-	-	-	-	-	-
Muonio	4	111,3	101,4	0,4	3,9	1,5	-	-	4,1
Pelkosenniemi	5	91,4	88,9	-	-	2,5	-	-	-
Pello	6	26,4	20,6	0,5	-	0,8	-	1,1	3,4
Posio	26	135,9	13,8	5,6	1,6	7,4	87,2	13,8	6,6
Ranua	27	228,6	6,9	0,1	0,7	4,9	134,1	75,5	6,4
Rovaniemi	22	353,4	325,1	0,5	1,7	1,5	-	10,3	14,3
Salla	3	13,6	1,0	-	-	-	12,6	-	-
Savukoski	11	77,3	54,4	-	-	2,5	-	16,9	3,5
Simo	38	138,9	5,3	3,4	2,7	13,8	5,4	69,1	39,2
Sodankylä	11	59,2	5,5	2,1	6,2	17,3	-	2,8	25,2
Tervola	13	80,9	13,3	-	0,6	17,3	-	38,5	11,2
Tornio	18	108,9	63,8	0,1	1,9	7,5	-	9,5	26,2
Utsjoki	14	36,1	-	-	17,8	16,4	-	-	1,9
Ylitornio	21	240,3	163,4	0,2	<0,1	10,4	-	9,8	56,5

5.1 Perinnemaisematyytit

5.1.1 Kedot

Ketoja on Lapissa jäljellä niukasti kuten muuallakin maassa. Ketoja löydettiin Lapista 71 kohteesta ja niiden osuus on alle 4 % varsinaisten perinnebiotooppien pinta-alasta. Monesti kedot ovat jääneet ensimmäisenä pois käytöstä ja niiden kasvillisuus on muuttunut epämääräiseksi kuivan ja tuoreen niityn välimuodoksi. Ketoa löytyy usein myös umpeutuvilta niityiltä hyvin pienialaisina jäänteinä muiden niittytyyppien seasta. Ketojen pinta-alojen keskiarvo on selvästi suurempi kuin muualla maassa, noin 1,2 ha (vrt. esim. Vainio ja Kekäläinen 1997). Lapinkenttien kasvillisuus on usein ainakin osittain luokiteltavissa kedoiksi. Kenttien kuivat niittytyypit ovat kuitenkin erilaisia kuin Etelä-Suomessa eikä niiden tyypittely kedoiksi ole yksiselitteistä.

Eniten ketoja on Enontekiöllä, jossa niitä on joka kohteessa (13). Utsjoella ketoja on 12 ja Inarissa 8 kohteessa. Kedoista käytön piirissä on vielä noin 30 %. Perinteisen kaltaisessa niitto- tai laidunkäytössä niistä on kuitenkin vain murtoosa. Pihakenttien heinää niitetään vieläkin melko yleisesti rehuksi poroille. Usein rehuntarve on kuitenkin suuri ja kenttiä mm. lannoitetaan.

Suurin osa Lapin ketokasvillisuudesta on kuivaa heinäniittyä, jossa vallitsevat tavallisimmin lampaannata ja siankärsämö sekä vaihtelevasti mm. metsälauha, nurmirölli, suolaheinät, kissankello ja nurmitatar. Edustavilta kuivilta heinäniityiltä voi löytyä lisäksi mm. noidanlukkoja, jäkkiä ja kangasajuruohoa. Tällaisia

ketoja on Kittilän Lonnakon niityillä, Muonion Salmijärven niityillä, Sodankylän Muteniassa, Simon Jokipään hakamaalla, Enontekiön Puolitaipaleella, Sodankylän Lepolan niityillä sekä Utsjoen Ravdoskaidin kentällä.

Karuja kuivia pienruohoniittyjä on hyvin niukasti. Niitä luonnehtivat mm. kissankello, kissankäpälä, lampaannata, ketosilmäruoho sekä edustavammilla paikoilla esim. noidanlukot ja keltamatara. Edustavia kohteita ovat Kemin Niittykarin keto, Keminmaan vanhan kirkon niitty ja Rovaniemen maalaiskunnan Torvisen keto.

Koko maassa hyvin harvinaisia kangasketoja on Lapissa enemmän kuin muualla Suomessa (vrt. Jutila ym. 1996, Vainio ja Kekäläinen 1997, Grönlund ym. 1998). Niitä löytyy monesti pihakentiltä tai pihojen läheisyydestä. Kangasketoa tavattiin 17 kohteesta. Eniten kangasketokohteita on Enontekiöllä (6). Kohteista suurimmalla osalla kangasketokasvillisuuden pinta-ala on alle 0,5 ha. Laajin on 2,3 hehtaarin suuruinen Muonion Salmijärven kangasketo.

Kangasketojen kasvistossa valtaa näyttävät pitävän varvuista yleisimmin variksenmarja ja puolukka. Varpujen ohella kasvaa runsaasti heiniä kuten lampaannataa, nurmi- ja metsälauhaa, tuoksusimaketta, nurmirölliä ja paikoin jääkiäkin. Metsälauha ja lampaannata ovat yleisimmät. Ruohoista kangaskedoilta löytyy mm. kissankäpälää, kultapiiskua ja sarjakeltanoita. Monesti pohjoisilta kangaskedoilta löytyy myös noidanlukkoja. Sammalista voi tavata mm. karhunsammalta. Edustavilta kangaskedoilta (esim. Kittilän Lonnakon niityt ja Muonion Salmijärven niityt) löytyy lisäksi esim. kissankelloa, kanervisaraa ja uhanalaisia noidanlukkoja.

Koko maassa erittäin harvinaista kallioketoa löytyi vain kahdelta kohteelta: Tornioista Juneksen kedoilta (0,1 ha) ja Tervolasta Kostamovaaran rantalaitumelta (0,6 ha). Ne ovat karuja kallioketoja, joiden niukassa kasvillisuudessa esiintyvät mm. siankärsämö, lampaannata, kissankello ja ketonoidanlukko. Juneksen kedot ovat edelleen laidunkäytössä, mutta Kostamovaaran laitumen käyttö on jo loppunut. Muutamassa muussa kohteessa kalliopaljastumat ovat niin pienialaisia, että varsinaisesta kallioketoalasta ei voida puhua.

Lapin ketojen uhanalaista lajistoa ovat mm. aho-, pohjan- ja suikeanoidanlukko, kanervisara, harmaakynsimö sekä ketokatkerö.

5.1.2 Tuoreet ja kosteat niityt

Tuoreita ja kosteita niittyjä on Lapissa jäljellä niukasti. Niitä havaittiin 110 kohteesta. Tuoreiden ja kosteiden niittyjen osuus varsinaisten perinnebiotooppien pinta-alasta on noin 8 %. Niistä monet ovat luultavasti olleet vielä tämän vuosisadan alkupuolella peltoina. Keskimääräinen pinta-ala kohteessa on suhteellisen suuri, noin 1,2 ha (vrt. esim. Vainio ja Kekäläinen 1997). Tuoreita ja kosteita niittyjä löytyy lähes jokaisesta Lapin kunnasta ja usein niitä esiintyy pihakentillä. Laidunnuksen piirissä tuoreista ja kosteista niityistä on noin 35 % ja niiton piirissä selvästi alle viidesosa. Harvemmin niityt kuitenkin ovat perinteisessä tai perinteisen kaltaisessa käytössä, sillä usein ne ovat yhteydessä nurmilaitumiin, ja niillä laiduntaville eläimille annetaan lisärehua. Usein niittyjä myös lannoitetaan.

Kuva 7. Utsjoen Ravdoskaidin kentällä on edustavaa kuivaa heinäniittyä, jolla kasvaa paikoin satoja yksilöitä ketonoidanlukkoo (kuva: Matti Mela).

Kuva 8. Kevon suun niitty Utsjoella on vielä melko monilajinen entinen niittoniitty, joka on kuitenkin nyttemmin pensoittunut voimakkaasti. Kuivalla ja osin tuoreella niityllä kasvaa mm. noidanlukkoja ja rauhoitettua keminängelmää. Metsähallitus on aloittanut niityn hoidon uudelleen, ja säännöllinen niitto tulee nostamaan alueen arvoa perinnebiotooppina huomattavasti (Kuva: Matti Mela).

Tuoreiden ja kosteiden niittyjen tyypeistä löytyy eniten tuoreita heinäniittyjä, joiden kasvillisuudessa tyypillisimmillään vallitsevat nurmilauha, nurmirölli, siankärsämö, niittyleinikki, valkoapila sekä syysmaitiainen. Tuoreita suurruohoniittyjä on myös melko paljon ja niitä luonnehtivat yleisimmin nurmilauha, metsäkurjenpolvi, kullero, niittyleinikki ja rantatädyke. Kosteita heinäniittyjä, joiden kasvillisuudessa valtalajeina esiintyvät usein nurmilauha, mesiangervo ja niittyleinikki, on myös melko yleisesti. Niukemmin ja pienialaisina löytyy tuoreita pienruohoniittyjä, joita useimmin luonnehtivat mm. nurmirölli, niittyleinikki, siankärsämö, kissankello ja pikkulaukku. Kosteita, monesti nurmilauhan, kulleron ja mesiangervon luonnehtimia suurruohoniittyjä on niukasti ja usein pienialaisina.

Lajisto on yleensä monipuolisinta pitkään perinteisen käytön piirissä olleilla tuoreilla niityillä. Edustavammilta tuoreilta ja kosteilta niityiltä voi Lapissa löytyä mm. päivänkakkaraa, pukinjuurta, nurmitatarta, keväthanhikkia, kulleroa, poimu-lehtiä, ruusuruohoa, keltamataraa sekä nurmi- ja rohtotädykettä sekä uhanalaista lajistoa kuten kelta-, kalvas-, hirssi- ja siperiankirjosaraa, tunturinurmikkaa, ahomansikkaa ja ahonoidanlukkua.

Yleensä Lapin tuoreiden ja kosteiden niittyjen kasvillisuustyyppit eivät ole kovinkaan edustavia tai tyyppien välisiä rajoja on vaikea erottaa. Tämä johtunee osin usein samassa yhteydessä olevien nurmilaidunten lannoitusvaikutuksesta. Osasyynä lienee myös käytöstä pois jääneiden niittyjen umpeenkasvu, jolloin vaativimmat niittykasvit häviävät nopeasti. Edustavia tuoreita ja kosteita niittyjä on Keminmaan Ylimaihkilan laitumilla ja Inarin Pielpajärven erämaakirkon ympäristössä.

5.1.3 Tulvaniityt

Laajat tulvaniittyalueet ovat pihakenttien ohella Lapin ominta perinnemaisemaa. Pääosa Suomen tulvaniityistä sijaitsee Lapin suurten jokien varsilla. Tulvaniittyjä inventoitiin 103 kohteesta ja suurin osa jäljellä olevista tulvaniityistä sijaitsee Peräpohjolassa, suurten jokien alajuoksulla. Lukumääräisesti eniten tulvaniittyjä on Rovaniemen maalaiskunnassa (13 kpl) sekä Ylitorniolla (12 kpl). Tulvaniittyjen osuus varsinaisten perinnebiotooppien pinta-alasta on noin 57 %. Ne ovatkin usein laajoja, ja suurialaisin tulvaniittyalue on 145 hehtaarin laajuinen Ounasjoen suiston tulvaniittysaaristo Rovaniemellä. Yleensä pinta-ala vaihtelee muutamasta hehtaarista useisiin kymmeneen hehtaareihin.

Tulvaniityillä on ollut suuri merkitys Lapin perinteisessä maataloudessa ja maisemassa. Ne ovat kuitenkin jo suurimmaksi osaksi pensoittuneet ja metsittyneet, ja alunperin ihmisen tulvapensaikoista ja -metsistä raivaamat kuivemmat tulvaniittytyypit suuresti harvinaistuneet. Vanhasta niittykulttuurista kertovat vielä monin paikoin jokivarsien pensoittuneilta tai jo metsittyneiltä niityiltä löytyvät ladot ja ladonpohjat. Paikoin kesämökkien vaiheilta löytyy vielä pieniä niitettyjä palstoja.

Tulvaniittyjä luonnehtii kasvillisuuden vyöhykkeisyys, ja kasvillisuudesta löytyy kaikkia niittytyyppejä. Kasvilajisto on kuitenkin yleensä melko vaatimatonta. Edustavimpia lajeja ovat esim. kauniisti kukkivat kullero, pulskaneilikka, rantatädyke, pohjanängelmä, rantanätkelmä ja tunturikurjenherne. Edustavaksi tulvaniittykohteen tekeekin pikemminkin niittytyyppien selkeä vyöhykkeisyys ja tyyppien kirjo sekä perinteisen käytön jatkuminen kuin kasvilajisto. Uhanalaisista lajeista Lapin tulvaniityillä voi tavata esim. tataarikohokkia, siperianvehnää ja mäkitervakkoa.

Perinnebiotooppeina arvokkaina säilyneistä tulvaniityistä on maatalouden käytössä alle 20 % – yleensä laitumina. Käyttötapa on harvemmin perinteisen kaltainen ja useimmat arvokkaimmista tulvaniityistä ovat kasvamassa umpeen käytön loputtua.

Kuva 9. Raanionperän laidun Tervolassa on maisemaltaan näyttävä, pienten lampien ja puuryhmien jaksottama, pääosin suurruohoisista ja heinäisistä tulvaniityistä muodostuva laidun (Kuva: Aarno Torvinen).

Varsinkin suurten Ounas-, Tornion- ja Kemijokien varret ovat olleet huomattavasti nykyistä avoimempia laajojen käytössä olleiden tulvaniittyjen ansiosta. Ounasjokivarso on ollut miltei kokonaan Rovaniemeltä Sirkkaan asti niittokäytössä. Laajimmat ja edustavimmat tulvaniittyalueet sijoittuvat pääasiassa joen alajuoksulle sedimentin kerrostumisalueille, mutta joitakin edustavia laajoja tulvaniittyjä löytyy vielä Kittilän Sirkasta. Ounasjokivarren jäljellä olevat arvokkaat tulvaniityt ovat laaja-alaisia ja tulvaniittyjen kasvillisuudessa esiintyy kaikkia tulvaniittytyyppejä parhaimmillaan edustavina ja selkeinä vyöhykkeinä. Edustavia kohteita ovat esim. Patokoski ja Ounasjoen suistosaaristo Rovaniemen maalaiskunnassa sekä Kittilän kirkonkylän lammaslaidun.

Tornionjokivarren arvokkaat tulvaniityt sijaitsevat Tornion ja Ylitornion kunnissa. Yleensä kasvillisuudesta on erotettavissa rannasta lähtien suursara- ja heinäntulvaniityt sekä paikoin myös vesirajan kortetulvaniittyjä. Suurruohovyöhykkeet ovat joskus epäselviä tai laikkuina muiden vyöhykkeiden seassa. Hyvin harvoin tapaa kuivaa pienruohotulvaniittyä. Tornionjokivarren edustavin tulvaniitytkohde on Ylitornion Kainuunkylän Vyönisaari-Niittysaari.

Kemijokivarren tulvaniityt ovat melko laajoja ja tulvaniittysaaria on paljon. Tulvaniittyjen kasvillisuudessa esiintyy kaikkia tyyppisiä vesirajan kortetulvaniityistä aina korkeimpien kohtien kuiviin pienruohotulvaniittyihin. Kemijokivarren edustavin tulvaniitytkohde on Keminsaaret Pelkosenniemellä.

Simojokivarren tulvaniityt ovat pienialaisia. Jokivarresta löytyy kuitenkin ilahduttavan usein kuivaa pienruohotulvaniittyä, jonka lajistossa on mm. uhanalaista mäkitervakkoa. Edustavia Simojokivarren tulvaniitytkohteita ovat Hiltulan lammaslaitumet ja Makkarasaaren laitumet Simossa. Pienialaisia tulvaniittyjä on myös useiden muiden jokihaarojen varsilla ympäri Etelä- ja Keski-Lappia. Savukoskella, Värriöjoen varrella on lisäksi useita laajojakin edustavia tulvaniitytkohteita.

5.1.4 Meren- ja järvenrantaniityt

Rantaniittyjä on Lapissa hyvin niukasti, ja niitä inventoitiin 19 kohteesta. Osuus varsinaisten perinnebiotooppien pinta-alasta on vain noin 1 %. Rantaniityt ovat suhteellisen pienialaisia (vrt. esim. Vainio ja Kekäläinen 1997), keskimäärin noin 0,8 ha. Rantaniityistä käytön piirissä on noin puolet, usein perinteisen kaltaisesti laidunnettuina.

Merenrantaniittyjä on vain neljässä kohteessa Perämeren kansallispuiston saarilla sekä kahdessa kohteessa mantereen puolella Simossa. Perämeren saarien merenrantaniityiltä löytyy yleensä rannasta meriluikkavyöhyke, jonka yläpuolella on luhtakastikka–suolavihvilävyöhyke ja sen jälkeen monesti mm. mesiangervo-, rantanätkelmä- ja hiirenvirnavaltaista suurruohoniittyä. Mantereen puolella Simossa on rannan meriluikkavyöhykkeen yläpuolella jokapaikansaravaltaista piensaraniittyä sekä suursararantaniittyä. Merenrantaniityjen uhanalaista lajistoa Lapissa ovat ruijanesikko sekä meriputki. Edustavimmat ja laajimmat merenrantaniityt löytyvät Simon Nikikarin—Sahkarinniemenestä sekä Perämeren kansallispuiston Selkäsarven kalastajakylästä (Kemi).

Järvenrantaniittyjä on eniten Posiolla. Usein niittyvyöhykkeet ovat kapeita ja suursaraisia tai -ruohoisia. Edustavia järvenrantaniittyjä on Sodankylän Muteniassa.

5.1.5 Suoniityt

Suoniittyjä on 19 kohteessa yhteensä 257 hehtaaria. Niiden osuus varsinaisten perinnebiotooppien pinta-alasta on melko suuri, noin 12 %. Suoniittyjen laajuus vaihtelee suuresti: puolesta hehtaarista yli 80 hehtaariin. Suoniittyjä on lähinnä vain Posiolla ja Ranualla. Suurin kohde on Itseojan valuntaniitty Ranualla. Suoniityistä käytössä on edelleen vain yksi kohde, jota sitäkin niitetään vain osittain (Ranua, Saunanniemen suoniitty). Suurin osa suoniityistä sijaitsee kuitenkin suojelualueilla ja niille on tehty hoitosuunnitelmia.

Suoniittyjen kasvillisuus on usein avointa ravinteista ja rehevää suokasvillisuutta kuten keskiravinteista saranevaa tai luhtaa ja lettoa. Käytöstä pois jääneiden suoniittyjen kasvillisuus palautuu nopeasti luonnontilaiseksi. Suoniittyjen arvo onkin paljolti riippuvainen jäljellä olevista niittokäytön muistoista – ladoista ja haasioista. Edustavilla suoniityillä on lisäksi huomionarvoisia lajeja kuten vilukko, siniyökönlehti, mähkä, hirssisara, kirkiruoho, keltasara, sykeröpiippo sekä valtakunnallisesti uhanalaiset lettorikko ja turjanhorsma. Tällaisia kohteita ovat Rautuslammen suoniitty Posiolla, Itseojan valuntaniitty Ranualla sekä Savilammen suoniitty Sallassa.

5.1.6 Haat

Hakojia löydettiin 63 kohteesta. Ne ovat yleensä pieniä, alle 2 hehtaarin laajuisia. Suurin haka-ala on Simossa (Nikinkari—Sahkarinniemi: noin 10 hehtaaria). Hakamaiden osuus varsinaisten perinnebiotooppien pinta-alasta on noin 5 %. Laidunnuksen piirissä niistä on noin 80 %, mutta perinteisessä käytössä on alle puolet. Hakoja on lähinnä vain eteläisessä Lapissa ja selkeästi eniten niitä on Simossa (17 kohteessa).

Hakamaat ovat yleensä sekametsähakojia, joiden puustossa vallitsevat koivu ja kuusi, joukossa mm. haapaa. Havupuuhaat ovat usein kuusivaltaisia, harvemmin mäntyhakojia. Lehtipuuhaat ovat puustoltaan vaihtelevia, useimmiten kuitenkin koivuvaltaisia. Muita lehtipuuhakojen yleisiä puita ovat haapa, leppä, pihlaja ja tuomi. Pensaikkohakojia on vähän ja ne ovat yleensä pajujen tai matalien koivu-

Kuva 10. Simon Jokipään hakamaan eteläosissa niittyaukiot vuorottelevat hieskoivuryhmien kanssa. Kookkaiden koivujen katveessa kasvaa tuomia, hahlavia, pihlajia sekä katajaa ja punaherukkaa (kuva: Aarno Torvinen).

jen luonnehtimia. Lapissa on myös muutamia 'katajahakoja' (katajaniittyjä), joista Ylitornion Raution haka on edustava esimerkki. Se on aluskasvillisuudeltaan harvinaista tuoretta pienruohoniittyä.

Useimmiten hakojen aluskasvillisuus on nurmilauhan, siankärsämön ja valkoapilan luonnehtimaa tuoretta heinäniittyä. Myös suuriruohoista mm. nurmilauhan, metsäkurjenpolven ja kulleron vallitsemaa kasvillisuutta esiintyy hakamailla. Jokirantojen hakamailla vallitsevat tulvaniittyjen eri vyöhykkeet suursaratulvaniityistä korkeimpien törmien kuiviin pienruohotulvaniittyihin. Muutamassa kohteessa hakamaan aluskasvillisuus on jopa ketomaista.

Hakamaat saattavat olla avoimia niittyjäkin monilajisempia, sillä niissä esiintyy sekä niitty- että metsälajistoa. Edustavilla hakamailla tavataan mm. poimulehtiä, jäkkiä, ahomansikkaa, rantanätkelmää, sykeröpiiphoa, vilukkoa, nurmitatarta, rantatädykettä, kulleroa, pukinjuurta, kissankelloa ja päivänkakkaraa. Uhanalaisista lajeista tavataan ahonoidanlukkua. Edustavia hakoja on Kittilän Lomajärvelä, Simon Sarven laitumilla ja Tervolan Lammassaarella.

5.1.7 Metsälaitumet

Metsälaitumia kartoitettiin 51 kohteesta. Suurin on noin 30 hehtaarin suuruinen Koskenaluksen metsälaidun Ranualla. Yleensä metsälaitumet ovat kuitenkin pinta-alaltaan alle 5 hehtaaria. Metsälaitumien osuus varsinaisten perinnebiotooppi-

en pinta-alasta on melko suuri, noin 11 %. Metsälaitumia on lähinnä Etelä-Lapissa. Selvästi eniten niitä on Simossa, mutta pinta-alaltaan suurimmat kohteet ovat Ranualla. Käytön loputtua metsälaitumet menettävät nopeasti arvonsa perinnebiotooppeina, joten inventoiduista metsälaitumista lähes kaikki ovat käytössä. Yleensä käyttö ei ole perinteisen kaltaista vaan laidun on esimerkiksi yhteydessä nurmilaitumiin. Metsälaitumia hoidetaan usein ensisijaisesti talousmetsinä, ja karjatalouskäyttö on toissijaista.

Metsälaitumet ovat Lapissa usein koivu- ja kuusivaltaisia sekametsälaitumia tai kuusimetsälaitumia, harvemmin lehtipuu- tai mäntylaitumia. Aluskasvillisuus on usein tuoreen kankaan metsälajistoa, jossa on vaihteleva määrä niittykasveja. Laidun voi osittain olla jopa korpea, soistunutta metsää ja tulva- tai lehtometsää. Laidunnuksen vaikutuksesta kenttäkerroksen kasvillisuudessa kertovat kuitenkin tavallista runsaampana esiintyvät heinät, kuten nurmi- ja metsälauha. Edustavimmilla metsälaitumilla aluskasvillisuudessa tapaa myös mm. jäkkiä, kulleroa, kissankäpälää ja nurmitatarta.

5.1.8 Poroerotuspaikat

Poroerotuspaikkoja kartoitettiin 4 kpl ja niiden yhteenlaskettu pinta-ala on 31,4 hehtaaria. Osuus perinnemaisemien pinta-alasta on prosenttien luokkaa. Kasvillisuus on tyypillisimmillään yksipuolista sarojen sekä heinien, kuten nurmilauhan luonnehtimaa, lähinnä tallauksen ansiosta avoimena pysyvää kuivan ja tuoreen niityn välimuotoa.

Perinnebiotooppiarvoltaan vanhat poroerotuspaikat eivät ole merkittäviä, mutta ympäristöstään poikkeavina perinteiseen 'karjanhoitoon' liittyvinä biotooppeina ja perinnemaisemina ne ovat Lapissa arvokkaita.

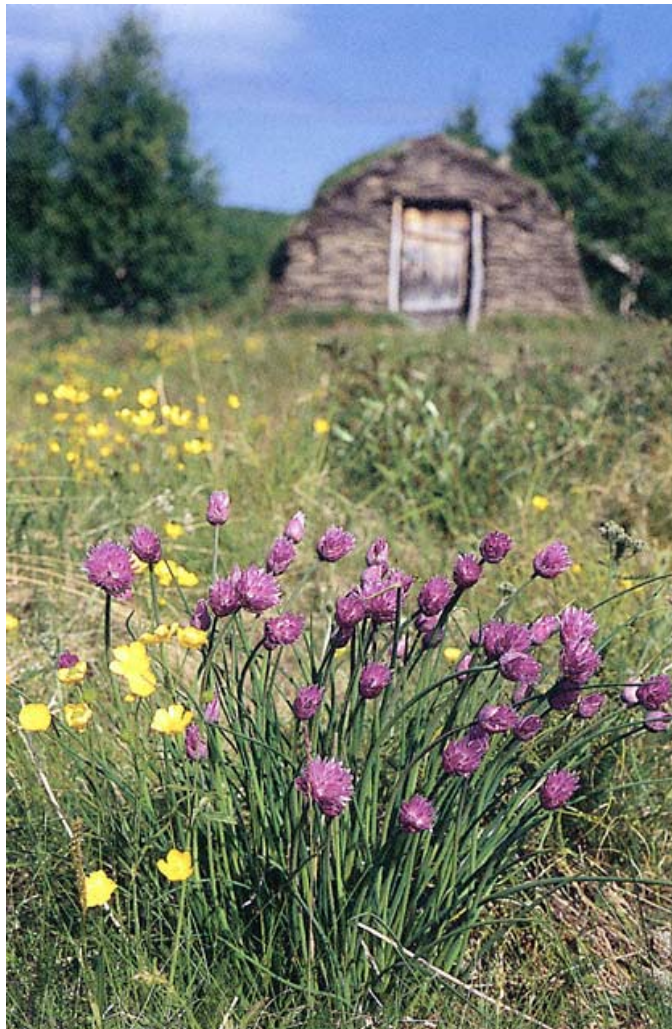
Kuva 11. Inarin Sallivaara on ollut aikoinaan yksi Lapin maineikkaimmista poroerotuspaikoista. Erotuspaikoille tyypillinen kenttämaisyyys erottaa sen ympäristöstään (kuva: Matti Mela).

5.2 Uhanalaiset ja muut huomionarvoiset lajit

5.2.1 Uhanalaiset lajit

Noin viidennes Suomen uhanalaisista eliöistä on perinnebiotoopeista riippuvaista lajistoa. Suurin osa kulttuuriympäristöjen uhanalaisista kasvilajeista esiintyy vain Etelä-Suomessa (Ryttäri ja Kettunen 1997). Osa perinteisestä maankäytöstä hyötyvistä uhanalaisista kasvilajeista on kuitenkin sellaisia, jotka kasvavat vain Pohjois-Suomessa. Tällaisia lajeja ovat ruijanruoholaukka ja siperianvehnä. Uhanalaisista lajeista on raporttia varten kerätty tiedot vain putkilokasvilajeista. Uhanalaisuusluokitus on Ohenojan (1995) mukainen.

Valtakunnallisesti uhanalaisia lajeja on 25 kohteessa, yhteensä 12 lajia. Näistä ketokatkero luetaan vaarantuneisiin, loput silmälläpidettäviin lajeihin (taulukko 3). Lettorikko, laaksoarho ja ruijanesikko kuuluvat EU:n luontodirektiivin mukaisiin erityisesti suojeltaviin lajeihin.

Kuva 12. Tenojokilaaksossa, Utsjoen Välimaan pihakentällä kasvaa valtakunnallisesti uhanalaista ruijanruoholaukkaa. Lajin harvat luontaiset esiintymät rajoittuvat Inariin ja Utsjoelle, ja joillakin pihakentillä se kasvaa ihmisen siirtämänä. (Kuva: Matti Mela).

Taulukko 3. Valtakunnallisesti uhanalaisten putkilokasvien esiintymät inventoiduilla perinnebiotoopeilla. Valtakunnallinen uhanalaisuusluokka mainittu ensin.

	Esiintymiä	Kunta	Kohteet
<i>Allium schoenoprasum</i> ssp. <i>sibiricum</i> , ruijanruoholaukka* Sh/LP:Sh	4	Utsjoki	1, 2, 5, 7
<i>Botrychium lanceolatum</i> , suikeanoidanlukko* St/LK:V	1	Sodankylä	2
<i>Catabrosa aquatica</i> , vesihilpi* Sh/LE:V	1	Simo	3
<i>Epilobium laestadii</i> , turjanhorsma V/Ks:V	1	Salla	1
<i>Gentiana campestris</i> , ketokatkerö* V/LE:V	2	Keminmaa	1, 2
<i>Myosotis nemorosa</i> , pohjanluhtalemikki* St/LE:E	1	Tornio	14
<i>Moehringia lateriflora</i> , laaksoarho St/LK:St	1	Pelkosenniemi	1
		Sodankylä	2
<i>Primula nutans</i> , ruijanesikko* St/LE:St	1	Kemi	1
	2	Simo	1, 22
<i>Salix triandra</i> , jokipaju St/LE:St	1	Rovaniemi mlk.	1
	6	Ylitornio	1, 2, 8, 10, 12, 14
<i>Saxifraga hirculus</i> , lettorikko* St/LE:St, Ks:St	1	Posio	7
	1	Salla	1
<i>Silene tatarica</i> , tataarikohokki St/LK:St	1	Pelkosenniemi	1
<i>Thalictrum minus</i> ssp. <i>kemense</i> , keminängelmä Sh/LP:Sh	4	Utsjoki	2, 3, 6, 14
Uhanalaisuusluokat:	Uhanalaistarkastelun alueet:		
E=erittäin uhanalainen	LE=Lapin läänin eteläosa (Perä-Pohjanmaa ja Posio)		
V=vaarantunut	LK=Lapin läänin keskiosa (Kittilän Lappi, Sompion Lappi ja Salla)		
St=silmälläpidettävä; taantunut	LP=Lapin läänin pohjoisosa (Enontekiön Lappi ja Inarin Lappi)		
Sh=silmälläpidettävä; harvinainen	Ks=Oulun läänin koillismaa sisältäen Sallan Oulangan kansallispuiston alueen		
	Tähdellä (*) merkityt lajit hyötyvät selvästi perinteisestä maankäytöstä		

Taulukko 4. Alueellisesti uhanalaisten putkilokasvien esiintymät inventoiduilla perinnebiotoopeilla.

	Esiintymiä	Kunnat
<i>Angelica archangelica</i> subsp. <i>litoralis</i> , meriputki LE:Sh	1	Kemi
<i>Botrychium boreale</i> , pohjannoidanlukko* LE/LK:St	4	Kemi, Pelkosenniemi, Sodankylä
<i>B. multifidum</i> , ahonoidanlukko* LE/LK:St, LP:Sh	13	Enontekiö, Kemi, Keminmaa, Kittilä, Muonio, Posio, Rovaniemen mlk., Sodankylä, Tornio
<i>Carex ericetorum</i> , kanervisara LP:Sh	2	Muonio, Sodankylä
<i>C. flava</i> , keltasara LK:Sh	1	Savukoski
<i>C. norvegica</i> ssp. <i>inferalpina</i> , siperiankirjosara LE:St	1	Tornio
<i>C. pallescens</i> , kalvassara* LE:Sh	1	Simo
<i>C. panicea</i> , hirssisara* LK:V	3	Kittilä, Savukoski, Sodankylä
<i>Centaurea scabiosa</i> , ketokaunokki* LE:E	1	Tornio
<i>Chaerophyllum prescottii</i> , idänkirveli LE:St	2	Rovaniemen mlk., Ylitornio
<i>Chrysosplenium tetrandrum</i> , lapinlunnusilmä LK:St	1	Kittilä
<i>Draba incana</i> , harmaakynsimö* LK:V	1	Kittilä
<i>Elymus fibrosus</i> , siperianvehnä* LK:St	2	Pelkosenniemi, Rovaniemen mlk.
<i>Fragaria vesca</i> , ahomansikka* LK:St	2	Kittilä, Sodankylä
<i>Gymnadenia conopsea</i> , kirkiruoho LE:St	1	Tornio
<i>Hydrocharis morsus-ranae</i> , kilpukka LE:E	1	Simo
<i>Limosella aquatica</i> , mutayrtti LE:Sh	1	Tervola
<i>Lychnis viscaria</i> , mäkitervakko* LE:V	4	Simo
<i>Pilosella peleteriana</i> , mäkileltano* LK:V	2	Pelkosenniemi, Sodankylä
<i>Poa alpina</i> , tunturinurmikka* LE:St	2	Keminmaa
<i>Potentilla norvegica</i> , peltohanhikki LP:Sh	5	Enontekiö, Utsjoki
<i>Stellaria crassifolia</i> , lettotähtimö LE:St	1	Simo

Eniten uhanalaisten kasvien esiintymiä on Utsjoella (12) sekä Simossa (10) ja Sodankylässä (7). Uhanalaisia lajeja on eniten Sodankylässä (7 eri lajia). Uhanalaisia lajeja on melko paljon myös Simossa (6), sekä Kittilässä ja Pelkosenniellä - 5 lajia kummassakin. Yksittäisistä kohteista merkittävin on Sodankylän Lepolan niityt, joilta löytyy 2 valtakunnallisesti ja 3 alueellisesti uhanalaista kasvilajia. Myös Pelkosenniemen Keminsaarella on runsaasti uhanalaisia kasvilajeja: 1 valtakunnallisesti ja 4 alueellisesti uhanalaista lajia.

5.2.2 Huomionarvoiset lajit

Lapin perinnebiotoopeilta löytyy 75 huomionarvoista putkilokasvilajia (taulukko 5). Usein huomionarvoisia lajeja tavataan vain muutamia perinnebiotooppia kohden, parhaimmilla kuitenkin useampia. Muualla maassa harvinaisemmat, mutta Lapissa yleiset kullero ja rantatädyke esiintyvät yli puolella kohteista, usein esim. tulvaniittyjen ainoina huomionarvoisina lajeina.

Huomionarvoisiksi Lapissa on katsottu myös kissankäpälä, karvaskallioinen, kissankello, päivänkakkara, jäkki, keltamaksaruoho ja nurmikohokki.

Taulukko 5. Huomionarvoisten kasvien esiintymien lukumäärä tutkituissa perinnemaisemakohteissa.

Putkilokasvilaji	Kohteita
<i>Alchemilla acutidens</i> -ryhmän poimulehti	11
<i>A. glomerulans</i> , keräpääpoimulehti	2
<i>A. monticola</i> , laidunpoimulehti	2
<i>A. subcrenata</i> , hakamaapoimulehti	9
<i>A. vulgaris</i> , piennarpoimulehti	1
<i>Antennaria dioica</i> , kissankäpälä	98
<i>Astragalus alpinus</i> , tunturikurjenherne	34
<i>Bidens radiata</i> , säderusokki	1
<i>Bistorta vivipara</i> , nurmitatar	160
<i>Botrychium boreale</i> , pohjannoidanlukko	5
<i>B. lunaria</i> , ketonoidanlukko	32
<i>B. multifidum</i> , ahonoidanlukko	13
<i>Campanula glomerata</i> , peurankello	1
<i>C. rotundifolia</i> , kissankello	117
<i>Carex capillaris</i> , hapsisara	1
<i>C. ericetorum</i> , kanervisara	2
<i>C. flava</i> , keltasara	2
<i>C. halophila</i> , suolasara	2
<i>C. mackenziei</i> , merisara	1
<i>C. macloviana</i> , sopulinsara	2
<i>C. norvegica</i> ssp. <i>inferalpina</i> , siperiankirjosara	1
<i>C. paleacea</i> , vihnesara	1
<i>C. pallescens</i> , kalvassara	1
<i>C. panicea</i> , hirssisara	6
<i>C. rhynchophysa</i> , kaislasara	1
<i>Cerastium alpinum</i> , tunturihärkki	22
<i>Chaerophyllum prescottii</i> , idänkirveli	3
<i>Coeloglossum viride</i> , pussikämmekkä	3
<i>Dactylorhiza incarnata</i> ssp. <i>incarnata</i> , punakämmekkä	1
<i>Dianthus superbus</i> , pulskaneilikka	45
<i>Draba incana</i> , harmaakynsimö	7
<i>Elymus caninus</i> , koiranvehnä	13

Putkilokasvilaji	Kohteita
<i>E. fibrosus</i> , siperianvehnä	2
<i>E. mutabilis</i> , lapinvehnä	1
<i>Erigeron acer</i> , karvaskallioinen	6
<i>Erysimum strictum</i> , rantaukonauris	5
<i>Euphrasia stricta</i> , ketosilmäruoho	57
<i>Fragaria vesca</i> , ahomansikka	18
<i>Galium verum</i> , keltamatara	3
<i>Gentiana nivalis</i> , tunturikatkero	3
<i>Gymnadenia conopsea</i> , kirkiruoho	2
<i>Heracleum sibiricum</i> , idänukonputki	4
<i>Juncus balticus</i> , merivihvilä	6
<i>Knautia arvensis</i> , ruusuruoho	1
<i>Lactuca sibirica</i> , siperiansinivalvatti	9
<i>Lathyrus palustris</i> , rantanätkelmä	42
<i>Leucanthemum vulgare</i> , päivänkakkara	32
<i>Limosella aquatica</i> , mutayrtti	1
<i>Luzula spicata</i> , tähkäpiippo	4
<i>L. sudetica</i> , sykeröpiippo	57
<i>Lychnis viscaria</i> , mäkitervakko	4
<i>Montia fontana</i> , hetekaali	8
<i>Nardus stricta</i> , jäkki	69
<i>Parnassia palustris</i> , vilukko	28
<i>Pedicularis sceptrum-carolinum</i> , kaarlenvaltikka	19
<i>Pilosella peleteriana</i> , mäkiteltano	2
<i>Pimpinella saxifraga</i> , ahopukinjuuri	5
<i>Pinguicula vulgaris</i> , siniyökönlehti	25
<i>Poa alpina</i> , tunturinurmikka	9
<i>Polemonium acutiflorum</i> , kellosinilatva	32
<i>Potentilla crantzii</i> , keväthanhikki	7
<i>Rhinanthus groenlandicus</i> , lapinlaukku	16
<i>R. serotinus</i> , isolaukku	11
<i>Salix hastata</i> , kalvaspaju	20
<i>S. myrsinites</i> , lettopaju	2
<i>Sedum acre</i> , keltamaksaruoho	2
<i>Selaginella selaginoides</i> , mähkä	17
<i>Silene vulgaris</i> , nurmikohokki	9
<i>Thalictrum simplex</i> ssp. <i>boreale</i> , pohjanängelmä	38
<i>Thymus serpyllum</i> ssp. <i>tanaënsis</i> , tenonajuruoho	3
<i>Triglochin palustris</i> , hentosuolake	1
<i>Trollius europaeus</i> , kullero	179
<i>Veronica chamaedrys</i> , nurmitädyke	6
<i>V. longifolia</i> , rantatädyke	165
<i>V. officinalis</i> , rohtotädyke	2

Kuva 13. Huomionarvoinen tenonajuruoho kukkii joelle laskevassa rinteessä, jossa on kuivaa puolukan ja lampaannadan vallitsemaa harvinaista kangasketoa. Tenonajuruoho on muualla maassa yleisemmän kangasajuruohon Utsjoella ja Kuusamossa tavattava alalaji. Utsjoen kirkkotuvat ja pappila (kuva: Matti Mela).

5.3 Muut luonnon- ja kulttuuriarvot

Suojeluohjelmien aluevarauksilla ja luonnonsuojelualueilla sekä erämaalakiin perustuvilla alueilla on yhteensä 41 perinnemaisemakohtetta. Näistä 14 kohtetta on kansallispuistoissa, 11 erämaa-alueilla, 8 soidensuojelualueilla, 7 erilaisten suojeluohjelmien aluevarausten alueilla ja yksi luonnonpuistossa (taulukko 6).

Koskiensuojelulain nojalla on voimalaitosrakentamiselta Lapissa suojeltu mm. Simojoen, Auttijojoen ja Ivalojoen vesistöt sekä Kemijojoen ja Tenniöjoen yhtymäkohdan yläpuolinen vesistö (mm. Värriöjoki) sekä Tornionjoen–Muonionjoen sivuvesistöt (mm. Tengeliöjoki, Ratasjoki). Laki Ounasjoen erityissuojelusta kieltää luvan antamisen voimalaitoksen rakentamista varten Ounasjokeen, siihen laskeviin sivujokiin sekä Ounasjärveen laskeviin jokiin (Onikki ja Ranta 1997).

Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla on yhteensä 85 perinnemaisemakohtetta. Selvästi eniten kohteita on Tornionjokilaakson valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella (24). Tornionjokilaaksoon liittyvät läheisesti valtakunnallisesti arvokas Ratasjärven kulttuurimaisema (4 kohtetta) sekä Aavasaksa (5 kohtetta). Myös valtakunnallisesti arvokkaalla Simojoen suun kulttuurimaisema-alueella on runsaasti perinnemaisemakohteita (20).

Taulukko 6. Lakisääteisillä luonnonsuojelualueilla ja suojeluohjelmien aluevarauksilla sekä erämaalakiin perustuvilla erämaa-alueilla sijaitsevat perinnemaisemakohteet.

	Yhteensä	Kunta	Kohteen numero
Käsivarren erämaa-alue	2	Enontekiö	1, 10
Tarvantovaaran erämaa-alue	1	Enontekiö	2
Pöyrisjärven erämaa-alue	6	Enontekiö	3, 6, 7, 8, 9, 13
Lätäsenon-Hietajoen soidensuojelualue	2	Enontekiö	11, 12
Lemmenjoen kansallispuisto	4	Inari	1, 3, 5, 12
Urho Kekkosen kansallispuisto	1	Inari	8
Hammastunturin erämaa-alue	1	Inari	13
Perämeren kansallispuisto	2	Kemi	1,3
	2	Tornio	1,5
Valtakunnallinen soidensuojeluohjelma	1	Kittilä	7
Valtakunnallinen lintuvesiensuojeluohjelma	1	Muonio	2
	1	Ylitornio	1
Valtakunnallinen rantojensuojeluohjelma	1	Pello	4
Valtakunnallinen harjijensuojeluohjelma	2	Posio	1, 2
Karitunturin soidensuojelualue	4	Posio	3, 8, 16, 18
Valtakunnallinen lehtojensuojeluohjelma	1	Posio	6
Riisitunturin kansallispuisto	3	Posio	7, 9, 19
Lapiosuo - Iso-Äijönsuon soidensuojelualue	1	Ranua	26
Oulangan kansallispuisto	2	Salla	1, 2
Ristiaavan soidensuojelualue	1	Simo	4
Kevon luonnonpuisto	1	Utsjoki	14
Paisatunturin erämaa-alue	1	Utsjoki	4

Taulukko 7. Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla sijaitsevat perinnemaisemakohteet.

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet	Kunta	Kohteen numero
Pöyrisjärvi	Enontekiö	6,7,8,9
Kaukonen	Kittilä	8
Toras-Sieppi	Muonio	3
Kairala	Pelkosenniemi	3
Ratasjärven kulttuurimaisemat	Pello	1, 2, 3, 5
Ounasjokivarsi	Rovaniemen mlk.	2, 3, 6, 7, 9, 22
Simojoen suun kulttuurimaisema	Simo	1, 2, 3, 5, 8, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 28, 30, 31, 32, 33, 34
Tornionjokilaakso	Tornio	2, 3, 7, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18
	Ylitornio	1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 13, 15, 17, 18, 19, 20
Utsjoen laakso	Utsjoki	1, 2, 6, 9, 10, 11, 12, 14
Lohijärvi - Leukumanpää	Ylitornio	16
Aavasaksa	Ylitornio	6, 7, 12, 14, 21
Maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet	Kunta	Kohteen numero
Raittijärven kesäkylä	Enontekiö	1
Salvasjärven vanha kesäkylä	Enontekiö	2
Kalkujärven vanha kesäkylä	Enontekiö	3
Nellimin kylä	Inari	10
Muonion kirkonkylän vanha osa ja jokilaakson kulttuurimaisema	Muonio	2
Tolvan kulttuurimaisema	Posio	13
Huhtalan - Alaniemen kulttuurimaisemat	Simo	9, 37, 38
Pielpajärven erämaakirkko ympäristöineen	Inari	2

Perinnemaisemien säilyttäminen ja hoito

6

6.1 Hoidon tarve ja tavoitteet

Perinnebiotooppien määrä Suomessa on pienentynyt alle prosenttiin vuosisadan alun tilanteesta. Perinnebiotoopeilla elävien uhanalaisten lajien määräksi arvioidaan nykyisin 363 lajia, eli 21 % kaikista maamme uhanalaisista lajeista. Siten jäljellä olevien niittyjen, hakojen ja metsälaidunten hoidon jatkaminen on hyvin tärkeää luonnon monimuotoisuuden säilymisen kannalta. Perinnebiotooppien hoidon myötä säilyvät myös vanhat maankäyttötavat sekä osa perinteisestä maaseutumaisemasta siihen liittyvine kulttuuri- ja virkistysarvoineen.

Lapissa perinnebiotooppeja tulisi saada hoidon piiriin vähintään 3 800 hehtaaria (Alanen ja Pykälä 1996). Hoitotoimet pitäisi suunnata ensisijaisesti inventoiduille ja arvokkaiksi todetuille perinnemaisemakohteille. Myös saman tasoisia kartoituksen ulkopuolelle jääneitä kohteita tulisi hoitaa ja kunnostaa. Erityisesti täytyisi kiinnittää huomiota Lapille tyypillisten tulvaniittyjen ja asuinkenttien hoitoon sekä kunnostukseen. Hoidon piiriin olisi hyvä saada laajoja kokonaisuuksia kuten tulvaniittysaaristoja. Myös harvinaista perinnebiotooppien kasvillisuutta (kalliokedot, kangaskedot, merenrantaniityt, uhanalaiset lajit) sisältävät kohteet tulisi erityisesti huomioida. Kohteet, joilla perinteinen käyttötapa on jatkunut hyvin pitkään katkeamattomana ja loppunut vasta aivan viime vuosina, ovat myös arvokkaita. Ne pitäisi saada hyvin pian takaisin hoidon piiriin, sillä niittyeliöstö taantuu nopeasti perinteisen käytön loputtua. Monilajisen niityn kukkaloisto hiiptuu jo muutamassa vuodessa.

Perinnebiotooppeja hoidetaan pääasiassa laiduntamalla, niittämällä ja ajoitain puita, puun taimia ja pensaita poistamalla. Niiton ja laidunnuksen tulisi mielellään täydentää toisiaan. Alueille ei saa tulla ravinteita enempää kuin karjan tai niiton mukana poistuu. Tämä edellyttää ettei kohteita lannoiteta, eikä torjunta-aineita käytetä. Karjalle ei myöskään saa antaa lisärehua aikana, jona se laiduntaa perinnebiotoopilla. Lisäruokinnan sijasta tulisi pyrkiä suunnitelmalliseen laidunkiertoon. Niittyjä, hakoja ja metsälaitumia tulee laiduntaa erillään peltolaitumista, jotta runsaravinteisilta alueilta ei karjan lannan mukana siirry ravinteita perinnebiotoopeille.

Jokaiselle perinnemaisemakohteelle tulisi laatia hoitosuunnitelma, jossa otetaan huomioon alueen erityispiirteet ja käyttöhistoria. Arvokkailla maisema-alueilla sijaitsevat perinnemaisemakohteet ovat usein olennainen osa maiseman arvokkuutta. Näille kohteille tulisi tehdä koko maisema-alueen huomioivat hoitosuunnitelmat. Perinnemaisemat tulisi luonnon monimuotoisuutta lisäävinä alueina ottaa huomioon kaikessa maankäytön suunnittelussa.

Perinnemaisemien käytännön hoito-ohjeita on mm. julkaisuissa: Ängar (Ekstam ym. 1988), Keto-opas (Pälkä 1993), Toukohärkä ja kultasiipi (Hæggström ym. 1995), Ketojen ja niittyjen hoito-opas (Heikkilä ym. 1996) sekä Maa- ja metsätalousministeriön julkaisemissa lehtisissä: Perinnemaisemat - maaseudun rikkaus (Partanen ym. 1997) ja eläimet luonnon- ja maisemanhoitajina (Partanen ym. 1997).

6.2 Nykyinen hoito

Perinnebiotooppien hoidosta Lapissa vastaavat lähinnä yksityiset maanviljelijät ja poromiehet. Poromiehet niittävät pohjoisessa usein asuinkenttien heinää, mutta esimerkiksi Tenojokivarressa lapinkenttien kasvillisuus on pahoin rehevöitynyt lannoituksen vaikutuksesta. Luonnonlaitumilta on usein yhteys nurmilaitumiin, joista karjan mukana kulkeutuvat ravinteet rehevöittävät ja yksipuolistavat luonnonlaitumien kasvillisuutta. Porojen vapaa laidunnus saattaa joskus pitää muuten hoitamattomat kohteet avoimina.

Muutamia arvokkaita kohteita on Lapissa hoidettu Suomen luonnonsuojelu-liiton ketoprojektin toimesta. Pelkosenniemen Keminsaarten Kuusisaaresta on lähinnä yhtä alaa niitetty vuosittain. Muita SLL:n kunnostuskohteita ovat olleet Kemin Niittykarin keto ja Keminmaan uuden kirkon niitty (ks. Heikkilä 1996). Oulun yliopiston tutkimuksen yhteydessä on hoidettu jonkin aikaa Keminmaan uuden ja vanhan kirkon niittyjä (ks. Huhta 1998).

Ympäristöministeriön rahoituksella aloitettiin vuonna 1991 hoitokokeiluja Simon Sinihaarassa, Sinikosken–Lahdenrannan alueella sekä Simonniemen pappilan viereisillä laitumilla. Hoitokokeiluja tehtiin samoihin aikoihin myös Ylitornion Kainuunkylässä sekä Pellon Ratasjärvellä. Metsähallitus on tehnyt hoitosuunnitelmia suojelualueiden sisällä oleville kohteille, ja joissakin kohteissa hoitotoimia on jo aloitettu (mm. Perämeren kansallispuisto; Selkäsarven kalastustukikohta, Lemmenjoen kansallispuisto; Matti Mustan kenttä, Kevon luonnonpuisto; Kevonsuun niitty, Sodankylä; Lepolan niityt).

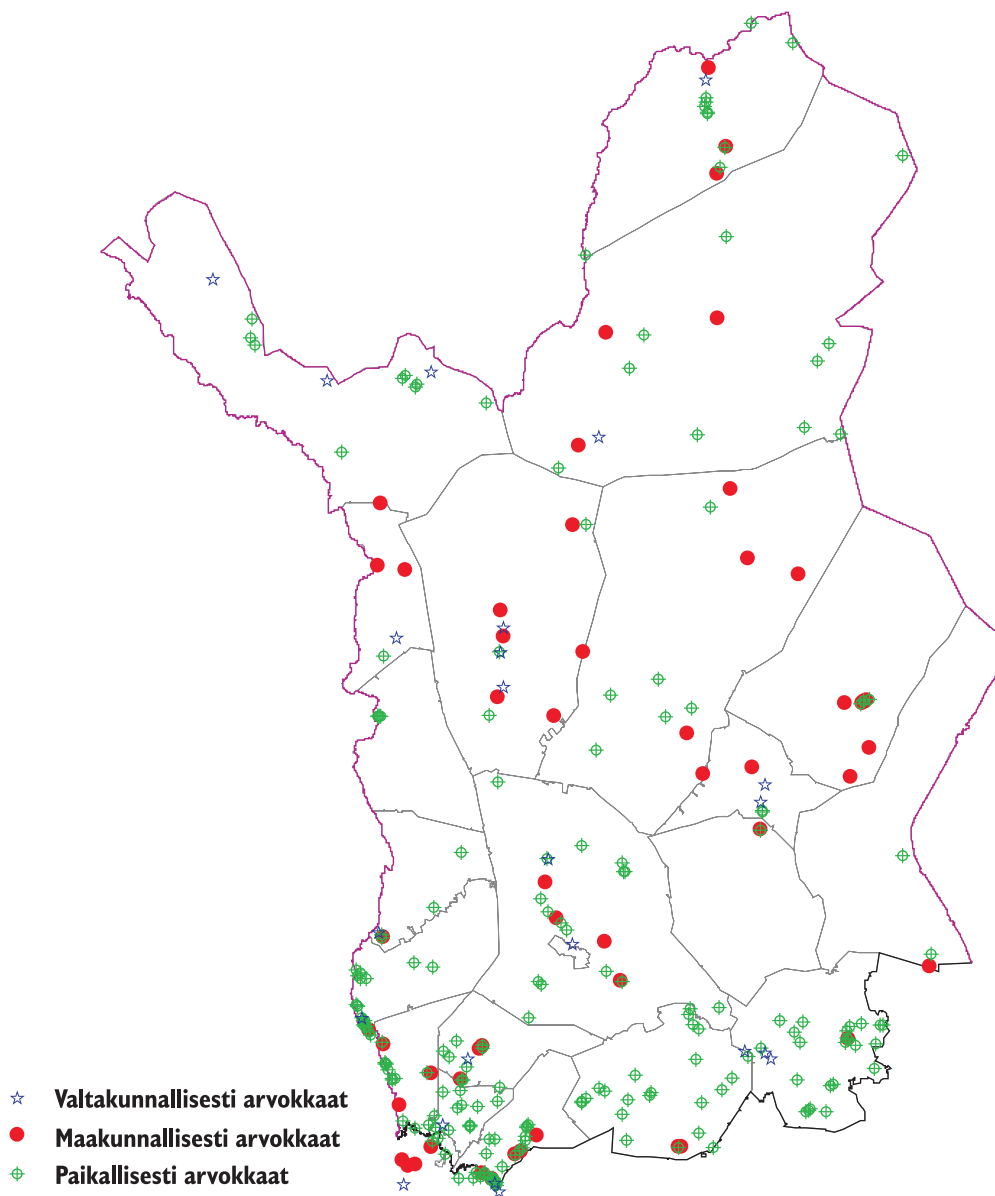
Vuodesta 1995 alkaen on maanviljelijöillä ollut mahdollisuus saada osin EU-rahoitteista Maatalouden ympäristötuen erityistukea perinnebiotoopin hoitoa varten. Tukea voivat hakea työvoima- ja elinkeinokeskusten (TE-keskus) kautta viljelijät, jotka ovat sitoutuneet ympäristötuen perustuen ehtoihin.

Lapissa tukisopimuksia perinnebiotoopin hoidosta on tehty vielä vähän. Osa-syyinä tähän lienee se, että tuen saanti on sidottu peltoviljelyyn tai vihanneskasvituotantoon eikä karjatalouteen. Tukea saadakseen maanviljelijällä tulee olla vähintään kolme hehtaaria viljeltyä peltoa. Lisäksi viljelijöiden ikä on usein esteenä sopimuksen tekemiselle. Yli 65 vuoden ikä estää maatalouden perustukeen sitoutumisen, ja perustukeen sitoutuminen on hoitosopimuksen solmimisen ehtona. Monesti arvokkaat perinnemaisemat ovat iäkkäiden viljelijöiden ylläpitämiä, eikä tilalle ole jatkajaa. Tilojen määrän pienentyessä vähenevät myös hoidossa olevat perinnebiotoopit edelleen lähivuosien aikana. Vuonna 1997 tukea perinnebiotoopin hoitoa varten haettiin Lapissa noin 124 hehtaarille ja sitä myönnettiin noin 92 hehtaarille. Noin kolmasosa hehtaareista, joille tukea myönnettiin, on tässä raportissa arvokkaiksi todettuja perinnebiotooppeja.

Ympäristötukijärjestelmä ei siis yksin riitä pelastamaan arvokkaita perinnebiotooppeja. Jäljellä olevien perinnebiotooppien pelastamiseksi Ympäristöministeriö asetti keväällä 1998 perinnemaisemien hoitotyöryhmän pohtimaan perinnemaisemien hoidon järjestämistä. Työryhmän tehtävänä on laatia yhteenveto perinnemaisemien ja niiden hoidon tilasta Suomessa, tehdä arvio perinnemaisemien hoidon ja kunnostuksen tarpeesta sekä tehdä ehdotus hoidon järjestämisestä, rahoittamisesta ja hoitomenetelmien kehittämisestä.

Arvokkaat perinnemaisemat

Lapin läänin alueella inventoitiin 283 arvokasta perinnemaisemaa (kartta 1, taulukko 8). Valtakunnallisesti arvokkaiksi (V) luokiteltiin 23, maakunnallisesti arvokkaiksi (M+, M ja M-) 54 ja paikallisesti arvokkaiksi (P+, P ja P-) 206 kohdetta.

Kartta 1. Lapin arvokkaat perinnemaisemat.

Taulukko 8. Kohteiden lukumäärä ja pinta-ala arvoluokittain ja kunnittain.

	V		M+		M		M-		P+		P		P-	
	kpl	ha	kpl	ha	kpl	ha	kpl	ha	kpl	ha	kpl	ha	kpl	ha
Enontekiö	3	18,4			1	3,6			3	20,6	4	8,3	2	4,1
Inari					3	7,6			5	10,8	5	8,7	1	2,8
Kemi	1	3,4			1	3,3	1	0,4			2	10	1	0,3
Kemijärvi							1	14,4			1	3,7		
Keminmaa	2	0,7							2	1,6	5	10,3	4	4,5
Kittilä	3	125,9	1	43,9	1	8,6	4	88,5	2	12,3			1	3,6
Kolari									2	14,6	2	9,4		
Muonio	1	6,5			2	102,3			1	2,5				
Pelkosenniemi	2	70,4					1	12,2	1	5,77	1	3		
Pello	1	8			1	9					1	5,3	3	4,2
Posio	2	10			1	5,7			6	28,6	11	80,3	6	11,3
Ranua	1	83,4			1	0,7	1	31,1	2	1,2	8	43,5	14	68,7
Rovaniemi	2	204,6	2	36,3	2	9,6			7	29,4	7	59,1	2	14,4
Salla			1	2,6							2	11		
Savukoski			1	13,3	3	15,4	3	20,1	3	28,2	1	5,8		
Simo	2	32,5			4	35,9	1	8,1	6	9,3	16	33	9	20,1
Sodankylä			1	2,6	1	2,7	3	37,3	2	10,8	4	5,8		
Tervola	1	34,1	1	6,1	1	5,2	1	3,2	2	5,3	5	16,6	2	10,4
Tornio					2	6,3	3	20,4			8	54,7	5	27,5
Utsjoki	1	0,8	1	1,7	1	1,8	1	2,7	6	13,8	4	15,3		
Ylitornio	1	108,7	1	35,1					5	37,1	10	53,2	4	6,2
Yhteensä	23	707,4	9	141,6	25	217,7	20	238,4	55	231,9	97	437	54	178,1

Aluekuvauksissa perinnemaisemakohteet esitellään kunnittain arvoluokan mukaisessa järjestyksessä. Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaista kohteista esitetään peruskarttarajaukset osa-alueineen. Kartalle on pyritty rajaamaan vain pelkkä perinnebiotooppi. Mikäli alue käsittää muutakin kuin varsinaiseksi perinnebiotoopiksi luokiteltavaa kasvillisuutta (esim. poroerotuspaikat, laidunnetut metsät, pellot ym.), on se kuvattu tekstissä sekä kerrottu perinnemaisematyypit -aliotsakkeessa maininnalla 'muu'. Inventoidut entiset pellot, joita on viljelty tai muokattu vielä vuoden 1960 jälkeen, ja jotka on merkitty 1960–1980-lukujen peruskartoissa pelloiksi, on mainittu erikseen nimekkeellä 'entinen pelto'. Nämä ovat saattaneet joissakin tapauksissa muuttua luonnonniittyjen kaltaiseksi kasvillisuudeksi. Aliotsakkeessa perinnemaisematyypit on lueteltu pinta-alaltaan suurimmasta pienimpään.

Aluekuvauksissa mainitut arvokkaat kulttuuriympäristöt ovat Lapin kulttuuriympäristöohjelman (Lokio 1997) ja arvokkaat maisema-alueet maisema-alueityöryhmän mietinnön (1992) mukaiset. Suojeluohjelmat ovat valtakunnallisen lintuvesisuojeluohjelman (Lintuvesityöryhmä 1981), harjijensuojeluohjelman (Harjijensuojelutyöryhmä 1980), rantojensuojeluohjelman (Heikkilä ja Heikkinen 1992) ja soidensuojelun perusohjelman (Soidensuojelutyöryhmä 1981) mukaiset.

Joidenkin kohteiden tiedoista osa perustuu aiemmin tehtyihin kasvillisuusym. selvityksiin (ks. Kaakinen ja Ulvinen 1978, Heikkinen 1980, Suunnittelukolmio Oy 1990, Tammilehto 1991, Ruuttula-Varsari 1991, Kännö 1992, Arkkitehtitoimisto Antti Pihkala 1994, Haapasaari 1994, Mäkivuoti 1994, Salo ja Nummela-Salo 1994, Pihkala 1995, Wallenius 1995, Heikkilä 1996, Laitinen 1997). Sallan kohteista Savilammen suoniitty ja Piessanniitty sisältyvät myös Pohjois-Pohjanmaan perinnemaisemat -julkaisuun (Vainio ja Kekäläinen 1997).

1 ENONTEKIÖ, Raittijärven kentät

Peruskarttalehti: 1841 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 76689:32899, akp:aki 76681:32895

Maisemamaakunta: Enontekiön pohjoinen tunturiseutu

Pinta-ala: 6,8 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: V

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: kylän olemassaolo perustuu alueelle perinteiseen maankäyttötapaan, harvinainen kasvillisuustyyppi

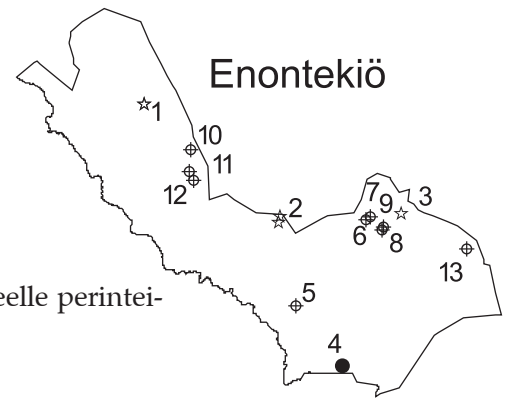
Perinnemaisematyyppi: muu, keto, niitty

Kartoitusvuosi: 1997

Alueen kuvaus: Käsivarren erämaa-alueella sijaitseva Raittijärven kylä näkyy kilometrien päähän aukeassa jokilaaksossa silti häiritsemättä muuten luonnontilaisista maisemaa. Talot ovat selvästi erillään toisistaan, mutta muodostavat kuitenkin varsin tiiviin kylän. Raittijärven kylästä on avoimet näköalat jokilaaksoa ympäröiville tuntureille. Kylään ei ole tietä, vaan sinne vie Rommaenon vesireitti. Raittijärven kesäkylä on maakunnallisesti arvokas maisemakokonaisuus sekä arvokas osa lappilaista kulttuuriympäristöä.

Raittijärvi vakiintui Aslak Juuson eli Kaijukan porokylän kesäpaikaksi vuonna 1949 kyläläisten hylättyä Rommajärven kesäpaikan laidunmaiden mentyä heikkoon kuntoon. Aslak Juuso siirsi hirsikämpänsä Rommajärveltä Raittijärvelle, jonne oli jo vuonna 1941 rakennettu tilapäisasunnoksi turvekota. Raittijärvi pysyi kyläläisten varsinaisena asuinpaikkana 1960-luvulle asti, mistä lähtien talvet on asuttu Kaaresuvannossa. Kylä on vuosien varrella saavuttanut vakiintuneen aseman ja kasvanut Aslak Juuson jälkeläisten rakentaessa omat kesätalonsa. Vaikka kylään liittyi 1950-luvulla perheitä nyt jo hävinneestä Piennin lapinkylästä, Raittijärven kylä on muodostunut lähinnä lähisukulaisuuden perusteella.

Raittijärven kaakkoisrannalla sijainnut Aslak Juuson vanha hirsikämpä on purettu kesällä 1997. Talo on ollut kumpareella, johon on kehittynyt kuivaa niittyä. Muut talot on rakennettu Aslak Juuson paikkaa vastapäätä järven koillisrannalle. Vanhimmat rakennukset ovat 1940- ja -1950-luvulta, uusimmat 1980-luvulta.

Vanhojen asuinkenttien pihat ovat kuivahkoa niittyä, mutta uusimpien rakennusten pihat poikkeavat vain lievällä heinittymisellä ympäröivästä tunturikankaasta. Pihakenttien harvinaista kangasketoa luonnehtivat metsälauha, lampaannata ja kultapiisku. Painaumissa on kosteampia, korkeiden ruohojen leimaimia tuoreita suurruohoniittykohtia, joissa valtalajeina ovat maitohorsma, metsäkurjenpolvi ja nurmilauha. Pihakenttien väliset alueet ovat vaivaiskoivun ja harmaiden pajujen vallitsemaa paljakkakangasta, rannat ovat paju- ja hieskoivupensaikon valtaamat. Huomionarvoisia lajeja ovat kissankäpälä, kalvaspaju, sykeröpiippo, vilukko, kellosinilatva, nurmitatar ja kullero.

Hoitotarve: Pihakentät pysyvät avoimena, sillä kylä on asuttu.

2 ENONTEKIÖ, Salvasjärven kentät

Peruskarttalehti: 2814 02

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 76260:33389, akp:aki 76253:33384

Maisemamaakunta: Enontekiön pohjoinen tunturiseutu

Pinta-ala: 5,8 ha

Maanomistaja: valtio

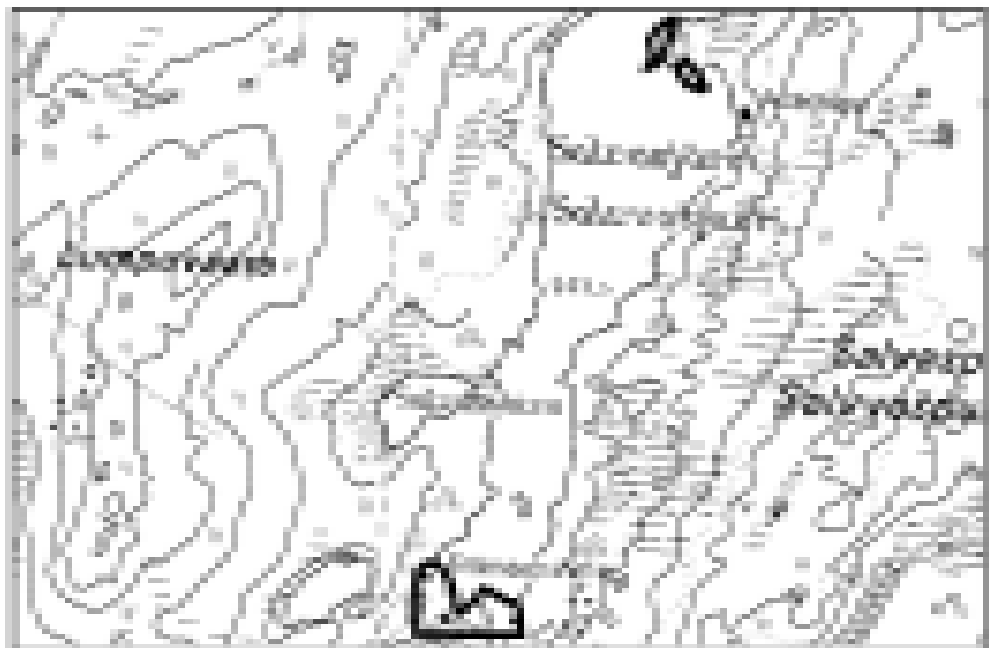
Arvoluokka: V

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: kylän olemassaolo perustuu alueelle perinteiseen maankäyttötapaan, harvinainen kasvillisuustyypipi

Perinnemaisematyyppi: keto, järvenrantaniitty, niitty

Kartoitusvuosi: 1997

Alueen kuvaus: Salvasjärven kylä sijaitsee Tarvantovaaran erämaa-alueella suojaisassa paikassa Salvaspalon ja Lumpuvaaran välissä. Kylä muodostaa tiiviin kokonaisuuden järven eteläpäähän, mutta ei kuitenkaan ole tyylillisesti yhtenäinen. Kylään ei ole tietä. Salvasjärven vanha kesäkylä on maakunnallisesti arvokas maisemakokonaisuus ja arvokas osa lappilaista kulttuuriympäristöä. Salvasjärven kylän perustajana voidaan pitää Erkunaa eli Antti Palojarveä, joka tuli alunpitäen renkinä Salvasjärvelle 1800–1900-luvun taitteessa. Poromieheksi itsenäistyttyään Erkuna jäi asumaan Salvasjärvelle. Aluksi asumuksina olivat perinteisesti kodat ja laavut, myöhemmin Erkuna rakensi kentälle talon. Salvasjärven kylä on kasvanut vuosien varrella Erkunan lasten ja lastenlasten rakentaessa omat talonsa. Vanha

Salvasjärvi

1:25000

Erkunan kämppä on huonossa kunnossa ja hajonnee pian. Valtaosa nykyisistä taloista on uudehkoja, mutta vanhoille talonpaikoille rakennettuja. Salvasjärvelle menevät mönkijätiet Kultimasta, Leppäjärveltä ja Palojärveltä.

Pihakentät ovat harvinaista kangasketoa ja valtalajeina ovat metsälauha, pohjanvariksenmarja ja ahosuolaheinä. Rannalla sijainneella vanhalla kaarrepaikalla on korkearuohoista järvenrantaniittyä, jossa vallitsevat maitohorsma, korpikasikka, nurmilauha ja kurjenjalka. Myös kenttien väliset painaumat ovat niittymäisiä. Järven koillisrannassa olevaa niemeä on käytetty porojen lypsätyspaikkana. Niemi on kumpareinen ja paikoin soistunut. Kumpareilla kasvaa edustavaa kangasketokasvillisuutta valtalajeinaan lampaannata, metsälauha, kultapiisku ja ahosuolaheinä sekä suurina peittävinä laikkuina pohjanvariksenmarja. Salvasjärven itäpuolella on uudehkoja kämppiä, joiden pihat vain hieman heinittyneinä poikkeavat ympäristön kasvillisuudesta. Huomionarvoisista lajeista kentillä kasvavat kissankäpälä, jäkki, tähkäpiippo, vilukko, kellosinilätva ja kullero.

Hoitotarve: Pihakentät pysyvät avoimena, sillä kylä on asuttu.

3 ENONTEKIÖ, Kalkujärven kentät

Peruskarttalehti: 2832 02

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 76289:33832, akp:aki 76285:33828

Maisemamaakunta: Enontekiön pohjoinen tunturiseutu

Pinta-ala: 5,8 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: V

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: kylän olemassaolo perustuu alueelle perinteiseen maankäyttötapaan, erikoinen ja harvinainen kokonaisuus

Perinnemaisematyyppi: keto, muu

Kartoitusvuosi: 1997

Alueen kuvaus: Pöyrisjärven erämaa-alueella sijaitseva Kalkujärven kylä on muodostunut järven lounaispuolella oleville kumpareille. Rakennukset ovat uudehkoja lukuunottamatta neljää vanhempaa hirsiaittaa. Kylään ei ole tietä. Kalkujärven vanha kesäkylä näkyy tasaisella erämaa-alueella kilometrien päähän silti häiritsemättä muuten luonnontilaista maisemaa. Näköala länteen Pöyrisjärven suuntaan

on aukea, muualla maisema rajoittuu tuntureihin. Kalkujärven kylä luokitellaan maakunnallisesti arvokkaaksi maisemakokonaisuudeksi ja se on merkittävä osa lappilaista kulttuuriympäristöä.

Pihapiirit ovat vanhoja, sillä kumpareilla on asuttu aiemmin kodissa ja laavuissa. Kalkujärvi vakiintui Näkkälän porokylästä kotoisin olleen Iisko Näkkälän ja hänen perikuntansa kesäasuinpaikaksi 1900-luvun alussa. Myöhemmin Kalkujärvelle asettuivat myös heikkiläiset eli Heikki Np. Maggan sukuun kuuluvat, joiden haltuun alue siirtyi 1920-luvulla. Heikkiläisten aikana jutaamareitiksi vakiintui Kalkujärven kesälaidunalueen ja Nunnasen sekä Vuontisjärven kylien lähistöllä olevien talvilaidunalueiden väli. Heikkiläisillä oli kotien ja laavujen lisäksi jo pieniä hirsiaittoja. Suomalainen, nyttemmin saamelaistunut Ruotsalan suku tuli Kalkujärven porokylän osakkaaksi 1930-luvulla. Asuinseutuna Kalkujärvi on ollut erinomainen, sillä järvet ovat olleet kalaisat, lähiympäristöstä on saatu polttopuita ja poroilla on ollut hyvät laidunmaat. Järven ympärillä on ollut paljon sopivia seisetus- ja lypsyniemiä. Myös paimennuksen kannalta alue on ollut hyvä lähtöpaikka. Kalkujärvi on nykyään Näkkälän paliskunnan kesäerotuspaikka.

Pihakentille on kehittynyt kuivaa heinäniittyä, jonka valtalajeina ovat metsälauha, lampaannata ja kultapiisku. Kumpareiden väliset painaumat ovat paju- ja hieskoivupensaikkaa, jossa valtalajeja ovat tunturipaju, kataja, metsäkurjenpolvi ja viiltosara. Huomionarvoisia kasvilajeja ovat kissankäpälä, jakki, kullero, nurmitatar sekä sykerö- ja tähkäpiippo.

Hoitotarve: Pihakentät pysyvät avoimena, sillä kylä on käytössä.

4 ENONTEKIÖ, Puolitaival

Peruskarttalehti: 2724 08

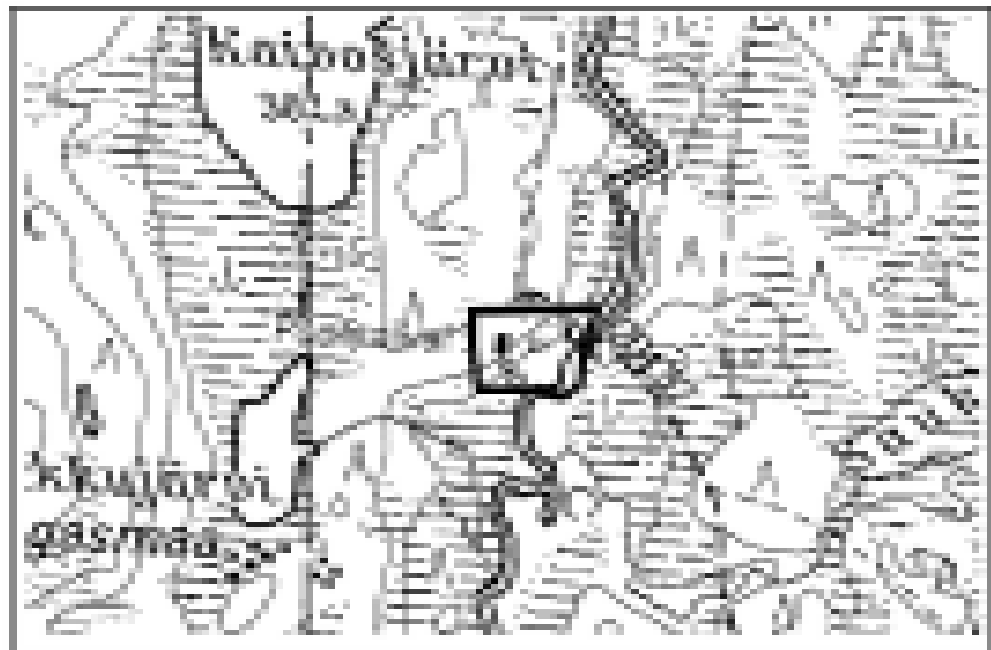
Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 75727:33613, akp:aki 75726:33609

Maisemamaakunta: Länsi-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 3,6 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: M

Puolitaival

1:15000

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen ahonoidanlukko (LP:Sh), kaunis ja avoin maisema

Perinnemaisematyypit: niitty, tulvaniitty, keto

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Pallas-Ounastunturin kansallispuiston länsipuolella, Siosjoen varrella sijaitsee vanha metsänvartijan tupa ympäristöineen. Paikka on vanhan, Muoniosta Kajangin kautta Hettaan kulkevan polun puolivälissä, josta luultavasti nimi Puolitaival. Kohteelta on upea, avoin maisema Ounastunturille. Alueen läpi virtaavan joen yli on rakennettu riippusilta ja toisella puolen kulkee nykyisin moottorikelkka- sekä retkeilyreitit. Pihapiirin seitsemästä rakennuksesta yksi on kunnostettu Metsähallituksen autiotuvaksi. Aikoinaan lehmät ovat laiduntaneet alueella ja osasta niittyjä on tehty heinää. Pysyvä asutus on loppunut 1960-luvulla.

Avoimet niityt vaihtelevat kuivista, tuoreista ja kosteista heinäniityistä jokivarren kosteisiin heinä- ja suursaratulvaniittyihin. Kuivien heinäniittyjen valtalajeina ovat lampaannata, polkusara ja huomionarvoinen ketonoidanlukko. Tuoreilla heinäniityillä menestyy nurmilauhan ohella huomionarvoinen rantatädyke sekä kosteilla heinäniityillä nurmilauha ja mesiangervo. Heinätulvaniityn valtalajeina ovat luhtakastikka ja nurmilauha. Suursaratulvaniittyä luonnehtivat luhta- ja vesisara. Alueella kasvaa myös alueellisesti uhanalaista ahonoidanlukkoa. Muita huomionarvoisia lajeja ovat jakki, nurmitatar, kullero, sopulinsara, vilukko, kellosinilatva ja sykeröpiippo.

Hoitotarve: Mökkien ympäristöä olisi suositeltavaa niittää, vaikka porojen laidunnus pitääkin osan alueesta hyväkuntoisena.

5 ENONTEKIÖ, Suonttajärven niityt

Peruskarttalehti: 2813 02

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 75953:33451, akp:aki 75945:33445

Maisemamaakunta: Länsi-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 16,8 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen ahonoidanlukko (LP:Sh)

Perinnemaisematyypit: entinen pelto, keto

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Suonttajärven pohjoisrannalla sijaitsee muutaman tilan muodostama autioitunut kyläalue. Kyläalueelta löytyvät ladot, haasioiden jäänteet sekä vanha navettarakennus kertovat vielä maataloushistoriasta alueella, josta vakituinen asutus on hävinnyt jo 1970-luvulla. Alueelle ei ole autotietä, ja nykyisin se on kesäkäytössä. Porot ilmeisesti laiduntavat niityillä.

Järven ranta-alueilla sijaitsevat entiset heinäpellot kasvavat nykyään nurmilauhaa. Kauempana rannasta maasto kohoaa ja muuttuu katajan laikuttamaksi kuivaksi heinäniityksi. Ketoalueilla kasvavat, valtalajeina esiintyvien lampaannadan ja kultapiiskun lisäksi mm. siankärsämö, tuoksusimake, kissankello ja nurmiröllä. Huomionarvoisista lajeista löytyy näyttävästi kukkivien rantatädykkeen, kulleron, kissankellon ja kellosinilatvan lisäksi jakki, ketonoidanlukko sekä alueellisesti uhanalainen ahonoidanlukko.

Hoitotarve: Alue on melko laaja, joten jos säännöllinen hoito aloitetaan voisi niiton rajoittaa kasvillisuudeltaan arvokkaimmille osille eli kedoille.

6 ENONTEKIÖ, Naapajärven seisotusniemi

Peruskarttalehti: 2814 11

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 76267:33707, akp:aki 76266:33706

Maisemamaakunta: Enontekiön pohjoinen tunturiseutu

Pinta-ala: 2,8 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: keto, tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Pöyrisjärven erämaassa, Pöyrisjärven eteläpuolella oleva Seisotusniemi sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaalla Pöyrisjärven maisema-alueella. Alue on ollut saamelaisilla käytössä 'pidätysniemenä'. Naapajärvessä sijaitsevalle niemekkeelle on ollut helppo rajata porot laitumelle. Seisotusniemen käyttö alkoi 1800-luvun loppupuolella, kun Suomen ja Norjan raja sulkeutui, eivätkä Suomen saamelaiset voineet enää siirtää poroja kesälaitumille Jäämeren rannikolle. Poroja on ilmeisesti ruokittu ja lypsetty alueella. Alueen käyttö on loppunut laidunten loppuessa ja poronhoidon koneellistuessa viimeistään 1960-luvulla. Pöyrisjärven alueella on parhaimmillaan asunut viisi perhekuntaa ja jopa 3 000 poroa. Noin kahden kilometrin päässä seisotusniemeltä itään sijaitsee Pöyrisjärven kesäkylä, joka on arvokas kulttuuriympäristö.

Kasvillisuudeltaan seisotusniemi erottuu ympäristöstä, vaikka se on ollut kauan käyttämättä. Alue on avoin ja paljasta hiekkamaata näkyy muutamissa kohdissa. Rantavyöhyke on järvenrannan suursaraista tulvaniittyä, jonka valtalajeina ovat luhtasara, hietakastikka ja punakko. Kuivaa heinäniittyä luonnehtivat lampaannata, kultapiisku ja huomionarvoinen jäkki. Muita huomionarvoisia lajeja ovat kaarlentikkä, siniyökönlehti ja kullero.

Hoitotarve: Alue tuskin pensoittuu, mutta muuttuu hitaasti ympäröivän luonnon kaltaiseksi, mikäli hoitoa ei aloiteta. Porot saattavat laiduntaa alueella.

7 ENONTEKIÖ, Pöyrisjärven kalakenttä

Peruskarttalehti: 281411

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 76277:34939, akp:aki 76275:34948

Maisemamaakunta: Enontekiön pohjoinen tunturiseutu

Pinta-ala: 1,0 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: keto, tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Pöyrisjärven erämaassa, Pöyrisjärven etelärannalla on ollut papin rakennuttama 'autiotupa' kalastajille. Paikalla on ollut asutusta 1800-luvulta alkaen ja se on ollut asuin- ja kalakenttänä. Alueella on ollut kolme rakennusta, joista yhden pohjan jäänteet ovat vielä nähtävissä. Rakennukset ovat tuhoutuneet viimeistään II maailmansodan aikana. Aluetta ei enää käytetä, mutta se on kuitenkin säilynyt pitkään niittymäisenä. Kalakenttä sijaitsee Pöyrisjärven valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella ja noin kaksi kilometriä rantaniityltä etelään sijaitsee Pöyrisjärven kesäkylä, joka on arvokas kulttuuriympäristö.

Kuiva heinäniitty erottuu selvästi ympäristön puuttomasta nummimaisesta maisemasta. Niityn pohja on jo sammaloitunut ja putkilokasveista valtalajeina ovat lapinkastikka, kultapiisku ja lampaannata. Järvenrannan tulvaniityn valtalajeina ovat jokapaikansara ja kurjenjalka. Perinnebiotooppien huomionarvoisista lajeista alueella kasvaa kissankäpälää, jäkkiä, kulleroa, sykeröpiippoa, vilukkoa, kaarlentikkää ja kellosinilatvaa.

Hoitotarve: Kenttä on ollut kauan käyttämättä, mutta pensoittumisen vaaraa ei ole. Alue muuttuu hitaasti luontaisen kaltaiseksi, jollei hoitoa aloiteta.

8 ENONTEKIÖ, eteläinen Proksinkenttä

Peruskarttalehti: 2814 10

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 762262:337640, akp:aki 762244:337628

Maisemamaakunta: Enontekiön pohjoinen tunturiseutu

Pinta-ala: 1,9 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyyppi: niitty, keto

Kartoitusvuosi: 1997

Alueen kuvaus: Pöyrisjärven erämaa-alueella oleva asuinkenttä kuuluu valtakunnallisesti arvokkaaseen Pöyrisjärven maisemakokonaisuuteen. Se sijaitsee syrjäisessä, maisemallisesti kauniissa paikassa Pöyrisvuoman rantatörmällä tunturikoivikon ympäröimänä. Kentältä avautuu komea, koskematon tunturi- ja jokirantamaisema.

Proksinmaraston eteläisempi Proksinkenttä on vanha asuinpaikka, joka lie-nee saanut ensimmäiset asukkaansa 1800-luvun alkupuolella Enontekiön Pelto-vuomasta. Paikalla on ollut tila, jossa on eletty talollisen elämää lehmineen ja muutamane poroineen. Asuinkentän rakennuksia ei ole enää jäljellä. Päärakennus on sijainnut kentän pohjoislaidassa ja sen pohja erottuu, vaikka on täysin kasvillisuuden peitossa. Paikka on hylätty 1800-luvun loppupuolella. Syyksi on arveltu yh-teenotot Proksinkenttien asukkaiden ja poromiesten välillä. Nykyisin porot saat-tavat laiduntaa kentällä.

Laajahko asuinkenttä erottuu hyvin ympäristön tunturikoivikosta puutto-mana tuoreena heinäniittynä. Kenttä on tasainen ja kohoaa hieman pohjoiseen päin. Itälaita rajautuu jyrkähköön rantatörmään. Valtalajeina ovat nurmilauha ja nurmirölli sekä kultapiisku ja siankärsämö. Rakennuksen pohjan lähiympäristö on harvinaista, kuivahkoa ja matalakasvuista kangasketoa, jota luonnehtivat metsä-lauha, nurmirölli ja lampaannata sekä pohjanvariksenmarja.

Huomionarvoisista lajeista esiintyy ketonoidanlukkkoa, tunturihärkkiä, kis-sankäpäpää, sykeröpiippoa, nurmitatarta ja kulleroa.

Hoitotarve: Mikäli kohde halutaan säilyttää niittymäisenä, tulisi säännöllinen niitto aloittaa heti.

9 ENONTEKIÖ, pohjoinen Proksinkenttä

Peruskarttalehti: 2814 11

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 76234:33766, akp:aki 76233:33764

Maisemamaakunta: Enontekiön pohjoinen tunturiseutu

Pinta-ala: 0,5 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyyppi: niitty, keto

Kartoitusvuosi: 1997

Alueen kuvaus: Pöyrisjärven erämaa-alueella oleva asuinkenttä kuuluu valtakun-nallisesti arvokkaaseen Pöyrisjärven maisemakokonaisuuteen. Se sijaitsee syrjäi-sessä, maisemallisesti kauniissa paikassa Pöyrisvuoman rantatörmällä tunturikoivi-ikon ympäröimänä. Kentältä avautuu komea ja koskematon tunturi- ja jokirantamai-sema.

Proksinmaraston pohjoisempi Proksinkenttä on vanha asuinpaikka, joka ete-läisemmän asuinkentän tavoin lieanee saanut ensimmäiset asukkaansa 1800-luvun alkupuolella Enontekiön Peltovuomasta. Paikalla on ollut tila, jossa on eletty talol-

lisen elämää lehmiseen ja muutamine poroineen. Asuinrakennus on sijainnut kentän korkeimmalla kumpareella ja siitä on jäljellä enää pohja. Paikka on hylätty 1800-luvun loppupuolella. Syyksi on arveltu yhteenotot Proksinkenttien asukkaiden ja poromiesten välillä. Porot ilmeisesti laiduntavat joskus kentällä.

Tasaisen kumpuileva asuinkenttä erottuu hyvin ympäristön tunturikoivikosta puuttomana tuoreena heinäniittynä, jonka valtalajeja ovat nurmilauha, nurmirölli, siankärsämö ja kultapiisku. Kumpareella on harvinaista kuivahkoa kangasketoa, jonka valtalajeja ovat nurmirölli, puolukka, pohjanvariksenmarja ja huomionarvoinen kissankäpäle. Asuinkenttään kuuluu myös jyrkähkön joenrantatörmän alapuolinen niitty, jonka valtalajeja ovat nurmilauha, kurjenjalka, viiltosara ja niittyleinikki. Muita huomionarvoisia lajeja ovat ketonoidanlukko, tähkäpiippo, kellosinilatva, nurmitatar ja rantatädyke.

Hoitotarve: Mikäli kohde halutaan säilyttää niittymäisenä, kannattaisi säännöllinen niitto aloittaa heti.

10 ENONTEKIÖ, Hirvasvuopion kenttä

Peruskarttalehti: 1843 01 + 1843 04

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 76518:33067, akp:aki 76516:33066

Maisemamaakunta: Enontekiön pohjoinen tunturiseutu

Pinta-ala: 3,6 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen peltohanhikki (LP:Sh)

Perinnemaisematyyppi: niitty, keto

Kartoitusvuosi: 1997

Alueen kuvaus: Hirvasvuopion vanha asuinkenttä sijaitsee upealla paikalla Lätäsenon varressa Käsivarren erämaa-alueella. Maisemaa hallitsee rauhallisesti virtaavan joen lisäksi tunturikoivikko. Taustalla lännessä siintävät Kaaranasvaarat, idässä Norjan tunturit. Alueen kallioperässä on mm. amfiboliittia.

Hirvasvuopion asuinkenttä on raivattu 1780-luvulla. Tilan vanhat rakennukset, hirsimökki, navetta ja sauna paloivat viimeisen sodan aikana. Sodan jälkeen rakennettu tila käsitti hirsisen päärakennuksen, saunan, navetan ja lampolan. Tilalla oli 5–6 lehmää ja noin 70 lammasta. Porot ja poronhoito tulivat Hirvasvuopioon 1920–1930-luvulla. Tilalla viljeltiin perunaa ja heinää. Eläimet laidunsivat pihalla ja lähimetsissä. Tilalle ei ole koskaan ollut varsinaista tietä, mutta II maailmansodan aikana Hirvasvuopioon muodostui kärrypolku, joka on yhä käytössä. Tila hylättiin vuonna 1957. Rakennuksista ainakin osa siirrettiin noin kilometrin päähän pohjoiseen ja ne ovat nykyään Metsähallituksen hallussa. Nykyisin porot laiduntavat satunnaisesti kentällä.

Hirvasvuopion vanha asuinkenttä erottuu selvästi Lätäseno-varren tunturikoivikosta isona, heinittyneenä niittynä. Etelä-länsiosastaan kenttä on kosteaa heinäniittyä, jossa valtalajeja ovat nurmilauha, niittysuolaheinä ja huomionarvoinen kellosinilatva. Kentän keskellä on kapea kaistale tuoretta heinäniittyä valtalajeinaan metsäkurjenpolvi, siankärsämö ja nurmilauha. Pohjois-koillisosastaan kenttä on kumpuilevaa kuivaa heinäniittyä, jossa valtalajeja ovat siankärsämö, lampannata, kultapiisku, kissankäpäle, ahosuolaheinä ja metsälauha. Jokivarressa rantatörmän alla on korkearuohoista niittyä. Pihakentältä on myös löydetty uhanalaista peltohanhikkia. Muita huomionarvoisia lajeja ovat kissankäpäle, keräpääpöimulehti, tunturikurjenherne, tunturihärkki, nurmitatar, keväthanhikki, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Mikäli paikka halutaan säilyttää monilajisena, pensaat ja puiden taimet tulisi poistaa. Alue kaipaisi myös niittämistä.

11 ENONTEKIÖ, Nierijärven kenttä

Peruskarttalehti: 1834 03 + 1834 06

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 76408:33079, akp:aki 76407:33078

Maisemamaakunta: Enontekiön pohjoinen tunturiseutu

Pinta-ala: 2,3 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyyppi: niitty, keto

Kartoitusvuosi: 1997

Alueen kuvaus: Nierijärven vanha asuinkenttä sijaitsee Lätäsenon-Hietajoen soidensuojelualueen pohjoisosassa Nierijärven länsirannalla. Asuinpaikan on raivannut Hirvasvuopiosta tullut Kaarle Gustaf Jatko joskus 1900-luvun alkupuolella. Paikalle rakennettiin hirsimökki ja ulkorakennus. Perheellä oli Nierijärvellä vuohia sekä enimmillään neljä lehmää, joita laidunnettiin lähimetsissä. Asuinkenttä hylättiin 1920–1930-luvulla Nierijärven kalattomuuden vuoksi. Kentällä ei ole rakennuksia, sillä hirsimökki siirrettiin perheen uuteen asuinpaikkaan Pingiskosken yläpuolelle Lätäsenon varteen. Nykyisin porot laiduntavat kentällä satunnaisesti. Nierijärven vanha asuinkenttä erottuu vielä hyvin ympäröivästä tunturikoivikosta lähes puuttomana niittynä. Valtaosa kentästä on kosteaa heinäniittyä, jossa vallitsevina ovat huomionarvoiset lajit kullero, rantatädyke ja kellosinilatva sekä niittyjen tavalliset lajit nurmilauha, siankärsämö ja niittysuolaheinä. Muita huomionarvoisia lajeja ovat tunturihärkki ja nurmitatar. Asuinkentän länsilaita on selvästi kuivempaa harvinaista kangasketoa. Siellä vallitsevat mustikka, puolukka sekä metsälauha ja kynsisammalet. Kentän laidat ovat paikoitellen pensoittuneet.

Hoitotarve: Mikäli paikka halutaan säilyttää monilajisena, pensaas ja puiden taimet tulisi poistaa. Alue kaipaisi myös niittämistä.

12 ENONTEKIÖ, Nieritalon kenttä

Peruskarttalehti: 1834 03 + 1834 06

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 76438:33060, akp:aki 76437:33059

Maisemamaakunta: Enontekiön pohjoinen tunturiseutu

Pinta-ala: 1,8 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyyppi: keto, niitty

Kartoitusvuosi: 1997

Alueen kuvaus: Nieritalo sijaitsee Pingiskosken yläpuolella Lätäsenon varressa Lätäsenon-Hietajoen soidensuojelualueen pohjoisosassa. Nieritalon paikka asutettiin 1920–1930-luvulla, kun Jatkon perhe muutti Nierijärveltä Lätäsenon varteen. Aluksi paikalle rakennettiin turvekämpä, mutta myöhemmin uudelle asuinpaikalle siirrettiin Nierijärveltä perheen vanha hirsimökki. Jatkon perheellä oli Nieritalossa vuohia ja lehmiä sekä pieni perunamaa. Laitumina olivat lähimetsät. Jatkot muuttivat Nieritalosta 1930–1940-luvulla Syväjärveen. Asuinkentän rakennuksista on jäljellä enää pohjat. Nykyisin Nieritalon vanhaa asuinkenttää käytetään leiripaikkana ja porot laiduntavat kentällä satunnaisesti.

Nieritalon vanha asuinkenttä erottuu jokivarren koivikosta kuivana heinäisenä niittynä, joka on paikoin jo pensoittunut. Valtalajeina ovat lampaannata, kultapiisku ja siankärsämö. Kentän länsiosassa on tuoretta suuriruohoista niittyä, jossa valtalajeja ovat maitohorsma, nurmilauha, metsäkurjenpolvi, niittysuolaheinä ja huomionarvoinen kullero. Muita huomionarvoisia lajeja ovat kissankäpäälä, tunturikurjenherne, tunturihärkki, vilukko, nurmitatar ja kellosinilatva. Ranta on kentän kohdalla pensaikkoinen lukuunottamatta muutaman metrin levyistä aukkoa.

Hoitotarve: Pensaat ja puiden taimet tulisi poistaa, jos kentän ei haluta kasvavan umpeen. Paikka kaipaisi myös siistimistä, sillä se on roskaantunut.

13 ENONTEKIÖ, Naltijärven kenttä

Peruskarttalehti: 2832 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 761582:340680, akp:aki 761578:340670

Maisemamaakunta: Enontekiön pohjoinen tunturiseutu

Pinta-ala: 2,3 ha

Maanomistaja: valtio

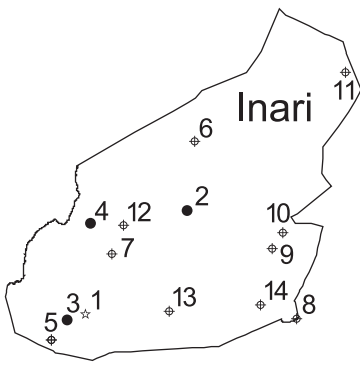
Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyyppi: keto

Kartoitusvuosi: 1997

Alueen kuvaus: Naltijärven asuinkenttä sijaitsee mutkaisen Käckälöjoen varressa lähellä varsinaista Naltijärveä. Nykyisen Pöyrisjärven erämaa-alueen itäisimmät osat ovat olleet Magga-suvun porolaidunalueita ilmeisesti 1920-luvulta lähtien. Naltijärven paikka on ollut nimenomaan kesäasuinpaikka. Asumuksina ovat perinteisesti olleet kodat ja laavut. Aslak Maggan mukaan paikalle rakennettiin 1960–1970-luvulla hirsinen talo, joka kuitenkin paloi eräänä talvena 1990-luvun alkupuolella. Kentälle ei ole suunnitteilla uutta rakennusta eikä paikkaa enää nykyään käytetä asuinkenttänä. Rakennuksesta on jäljellä pohja ja savupiipun rauniot. Porot laiduntavat kentällä satunnaisesti.

Asuinpaikka erottuu selvästi heinittyneenä kenttänä ympäristön variksenmarja- ja mustikkakankaista. Talon ympäristössä on kuivaa niittyä, jossa valtalajeina ovat lampaannata, metsälauha, siankärsämö ja ahosuolaheinä. Kauempana rakennuksen paikasta kenttä muistuttaa ympäristön kasvillisuutta, mutta on sitä heinäisempää ja valtalajina on lampaannata. Kentällä kasvaa varpuja pieninä laikkuina. **Hoitotarve:** Pensaat ja puiden taimet tulisi poistaa, mikäli kenttä halutaan pitää avoimena.

1 INARI, Sallivaaran poroerotus

Peruskarttalehti: 3811 12

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 76011:34546,

akp:aki 76008:34545

Maisemamaakunta: Metsä-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 2,3 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: M

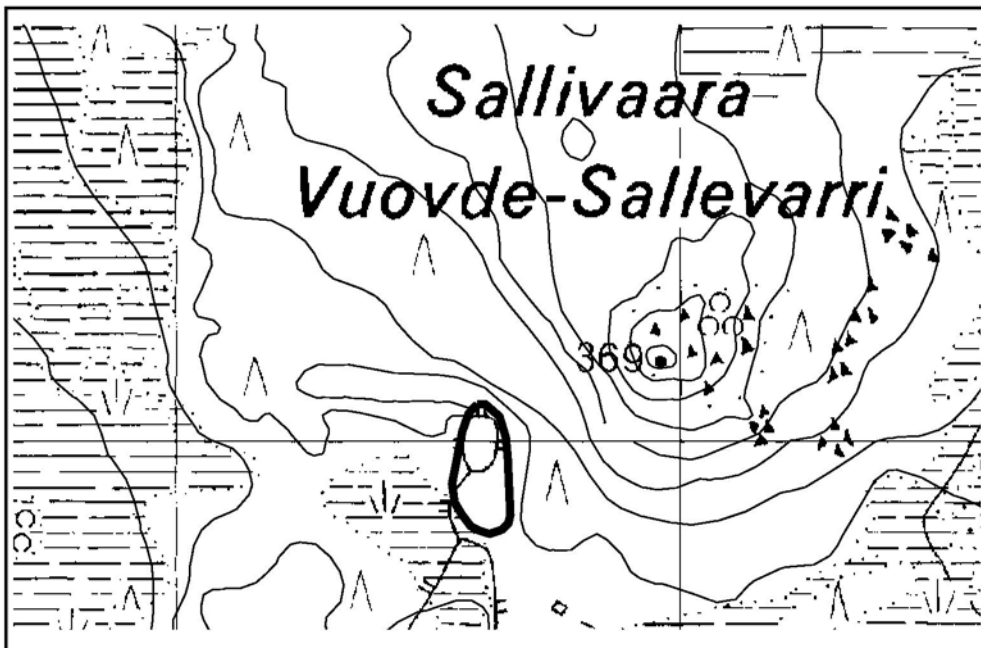
Arvoon vaikuttavat erityistekijät: kulttuurihistoriallisesti arvokas;

yksi harvoista hyvin säilyneistä vanhoista suurista poroerotuspaikoista

Perinnemaisematyyppi: muu

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Sallivaaran poroerotus kuuluu Lemmenjoen kansallispuiston perusosaan. Inari–Kittilä-tien varrella Repojoen kohdalla olevalta opastuspaikalta ja paikoitusalueelta lähtee merkitty polku erotuspaikalle (n. 6 km). Alue on piilossa metsän keskellä, mutta siellä käy kuitenkin turisteja ja retkeilijöitä. Viereisen Sallivaaran huipulta on huikaiseva näköala kauas kaikkiin ilmansuuntiin. Sallivaara on arvokas lappilainen kulttuuriympäristö sekä valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö. Nykyinen erotuspaikan aita on vuodelta 1933, ja sitä edeltänyt perkka-aita on vuodelta 1896. Museovirasto on entisöinyt aitarakenteen ja parhaiten säilyneet kämpät 1980-luvulla. Alueella on 11 hirsikämpää, joista vanhin on vuodelta 1897. Kämpistä kolme on avoinna yleisölle; Kaapi Aikion ja Teuvo Lehtolan kämpä opastustupana, Takalon Mikon kämpä autiotupana ja

Sallivaaran poroerotus

1:15000

poliisien käämpä päivätupana. Sallivaaran poroerotus ei ole enää säännöllisessä käytössä, vaan sekä poroerotus että vasamerkinnot pidetään nykyään käytännön sivistä muualla. Vasamerkinnot voidaan satunnaisesti pitää myös Sallivaarassa.

Kaarre on säilynyt melko avoimena, sen sijaan konttorit ja pihäytysaitaukset ovat varpujen, taimien ja puiden (lähinnä koivujen) vallassa. Kaarteen kasvillisuus on tyyppillistä poroerotuspaikoille; ei kovin monipuolista, mutta poikkeaa selvästi ympäröivän metsän kasvillisuudesta. Valtalajeina ovat heinät kuten nurmilauha ja sarat kuten polku- ja harmaasara sekä heinätähkimö, kultapiisku, metsätähti ja voikukka. Kaarteessa on viisi komeaa, noin kahdeksan metrin korkuista vanhaa mäntyä.

Hoitotarve: Säännöllisen käytön loputtua alue on alkanut pahasti kasvaa umpeen, joten hoito olisi hyvä aloittaa mahdollisimman pian. Parasta olisi, jos alueella pidettäisiin poroerotuksia säännöllisesti (tämä ei kuitenkaan ole paliskunnan mukaan mahdollista). Varsinkin konttorit kaipaivat taimien ja pienten koivujen raivaamista pois. Alueella laiduntaa runsaasti poroja, jotka todennäköisesti pitäisivät kasvillisuuden matalana ja metsittymisen kurissa mikäli aitauksen portit pidettäisiin avoimina.

2 INARI, Pielpajärven erämaakirkko

Peruskarttalehti: 3841 02

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 76521:35049, akp:aki 76518:35047

Maisemamaakunta: Inarijärven seutu

Pinta-ala: 4,3 ha

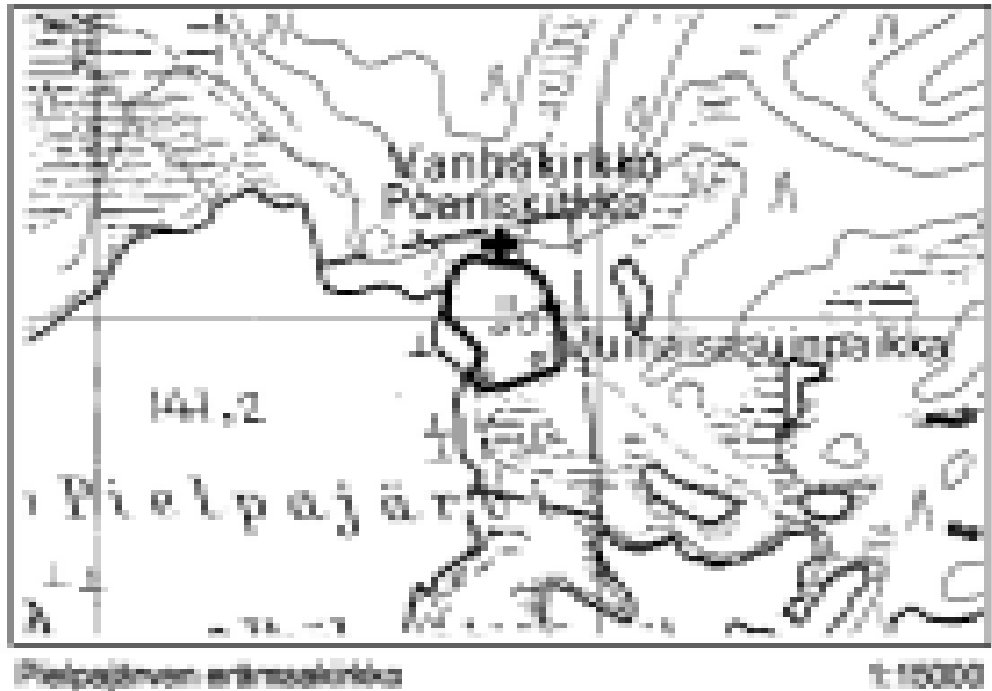
Maanomistaja: seurakunta

Arvoluokka: M

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokas

Perinnemaisematyytit: niitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Ison Pielpajärven koillisrannalla sijaitsee Pielpajärven erämaakirkko, joka on lailla rauhoitettu muinaisjäänös. Ensimmäinen kirkko rakennettiin vuonna 1946 ja nykyinen on rakennettu 1760–1766. Kirkon sisäpuoli on uusittu perusteellisesti 1846 ja kirkko on restauroitu vuosina 1973–1976. Kirkon viereen rakennutti kappalainen Josef Wilhelm Durchmann Pielpajärven pappilan 1838–1842, jossa mm. Elias Lönnrot majaili toisella Lapin matkallaan. Pappilan paikalla on nykyisin tuore, umpeutumassa oleva niitty, jolla on kaksi vanhaa latoa. Pielpajärven rannalla on uusi rantasauna, leirikeittiö ja autiotupana toimiva mökki. Kirkko ympäristöineen on maakunnallisesti arvokas maisemanähtävyys ja valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö sekä arvokas kulttuuriympäristö. Vaikka paikka on syrjäinen siellä käy kohtuullisesti turisteja ja retkeilijöitä. Porot käyvät satunnaisesti laiduntamassa niityllä.

Pielpajärven erämaakirkon kivinen niitty on rehevää, melko edustavaa tuoretta suuruuhoniittyä valtalajeinaan nurmilauha, niittyleinikki sekä huomionarvoiset nurmitatar, rantatädyke ja kullero. Muista huomionarvoisista lajeista niityllä esiintyy kellosinilatvaa, kissankelloa ja sykeröpiippoa.

Hoitotarve: Hoito tulisi aloittaa pikaisesti. Koivun taimet tulisi poistaa ja alueen reunat raivata metsittymisen ehkäisemiseksi sekä aloittaa säännöllinen niitto.

3 INARI, Nuorgaminsavun kenttä

Peruskarttalehti: 3811 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 75973:34452, akp:aki 75972:34451

Maisemamaakunta: Metsä-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 1,0 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: M

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: maisemallisesti kaunis paikka

Perinnemaisematyyppi: keto

Kartoitusvuosi: 1998

Alueen kuvaus: Nuorgaminsavu sijaitsee Lemmenjoen kansallispuistossa, Repojokivarressa, noin 15 km Repojoen sillalta, Kittilä–Inari-maantieltä. Tila on asutettu ehkä 1870-luvun tienoilla. Paikalla asuttiin vuosiin 1916–1917 saakka. Paikalla

Nuorgamiesavun kenttä

1:15000

olivat ainakin asuinrakennus, navetta, varasto ja kalakorsu. Navetta paloi jossain vaiheessa ja tilalle rakennettiin ehkä uusi. Nykyisin porot laiduntavat kenttää tehokkaasti kesäisin, joten se on pysynyt avoimena. Merkkejä käytön loppumisesta on kuitenkin nähtävissä jonkin verran: saratuppaita ja reunoilla metsälajeja.

Vanha ja melko suuri pihakenttä erottuu erittäin selvästi ympäristöstään. Se on noin 50 metrin päässä jokirannasta, törmän päällä. Törmän alla on lähde, joka virtaa jokeen. Kentän pohjoispuolella on heinäjätkä, jota on myös niitetty. Itä- ja länsipuolella kenttä rajautuu mäntykankaaseen.

Kentän kasvillisuus on kuivaa heinäniittyä, jonka valtalajeina ovat polkusaara, lampaannata, ahusolaheinä, siankärsämä ja huomionarvoinen kissankello. Muita huomionarvoisia lajeja ovat rantatädyke, pohjanängelmä, tunturihärkki ja koiranvehnä.

Hoitotarve: Keskeisen osan säännöllinen niittäminen voisi olla hyödyksi.

4 INARI, Pyhäjärven niitty

Peruskarttalehti: 3821 10

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 76456:34570, akp:aki 76454:34569

Maisemamaakunta: Metsä-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 0,9 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: vanhojen maankäyttötapojen jatkuvuus

Perinnemaisematyyppit: entinen pelto

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Pyhäjärven lounaispuolella, Inarista Angeliin vievän tien vieressä sijaitsee avoin keltaisena kukkiva niitty. Niityn vieressä on II maailmansodan jälkeen rakennettu asuinrakennus sekä vanha piharakennuskompleksi. Aluetta on niitetty vuosittain ja aikaisemmin sille on kylvetty timoteitä. Nykyinen maankäyttö käsittää koneellisen niiton, joskaan ei joka vuosi. Lannoitusta ei ole käytetty. Alueen kallioperä on emäksistä syväkivialuetta (Vaskojoen anortosiitti).

Metsään ja pihapiiriin rajoittuvan, loivasti pohjoiseen viettävän tuoreen suurruohoniityn valtalajeina ovat huomionarvoisen kulleron lisäksi niittyleinikki ja voikukka. Muita niityllä esiintyviä huomionarvoisia perinnebiotooppien lajeja ovat kissankäpälä, sykeröpiippo, kellosinilatva, nurmitatar ja rantatädyke.

Hoitotarve: Paras hoitomuoto on jokavuotinen, niittykasvien siemennettyä tahtaava niitto ja sen jälkeinen laidunnus.

5 INARI, Lisman kylän kentät

Peruskarttalehti: 2833 04

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 75882:34377, akp:aki 75880:34374

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 3,1 ha

Maanomistaja: perikunta

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: keto

Kartoitusvuosi: 1996

Yleiskuvaus: Lemmenjoen kansallispuiston alueella sijaitsevan Lisman kylän kentät ovat vanhoja, asumattomia pihakenttiä. Pihapiirit muodostavat kauniin kokonaisuuden lähiympäristönsä uudempien tilojen kanssa. Lisman kylä on arvokas kulttuuriympäristö sekä valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö, joka on rakennuskannaltaan parhaiten säilyneitä perinteisiä saamelaiskylämiä. Kentillä sijaitsee huonokuntoinen 150 vuotta vanha hirsitalo, sotien jälkeen rakennettu uudempi talo, vanha aitta ja latoja. Heinää on perinteisesti niitetty vuosittain poronrehuksi ja koneellinen niitto jatkuu edelleen. Niittyä lannoitetaan apulannalla. Aikaisemmin lannoituksena on ollut lehmänlanta, mutta lehmiä on laitunnus on lopetettu 1970-luvulla.

Avoimet kentät ovat loivasti kumpuilevaa melko edustavaa ja tyyppillistä kiviä heinäniittyä, jonka valtalajeina ovat lampaannata, punanata, tuppisara, nurmilauha ja ahosuolaheinä. Kedolla kasvavia perinnebiotooppien huomionarvoisia lajeja ovat kissankäpälä, kissankello, ketonoidanlukko, harmaakynsimö, kellosinilatva, nurmitatar, keväthanhikki ja kullero.

Hoitotarve: Niiton jatkaminen. Rehevöitymisen estämiseksi tulisi lannoitus kuitenkin lopettaa.

6 INARI, Palomaan kenttä

Peruskarttalehti: 3842 02

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 76870:35091, akp:aki 76868:35089

Maisemamaakunta: Pohjois-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 3,6 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: niitty, keto

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Syysjärven etelärannalla on vuodesta 1918 asti asuttu pihapiiri. Pihakenttä on komean näköinen tieltä katsottuna, vaikka sitä ei enää hoidetakaan. Karja on laiduntanut niittyä viimeksi ennen sotia eikä lannoitusta ole käytetty. Lampaat ovat laiduntaneet pihalla vielä 1990-luvun alussa. Nykyään laidunnus rajoittuu porojen satunnaiseen ruokailuun kentällä.

Pihalla kasvaa enimmäkseen korkeaa heinää kuten nurmilauhaa, mutta paikoin seasta löytyy runsaasti muutakin lajistoa. Runsaana esiintyy jokseenkin tyyppillistä ja edustavaa kosteaa heinäniittyä, jonka valtalajeina ovat nurmilauha, punanata, niittyleinikki ja siankärsämö. Paikoittain runsaana esiintyvän jokseen-

kin tyypillisen ja edustavan kuivan heinäniityn valtalajeina ovat siankärsämö, lampaannata, punanata ja harmaasara. Paikoittain esiintyy myös tuoretta heinäniittyä valtalajeinaan siankärsämö ja nurmilauha. Pihaniityllä esiintyviä huomionarvoisia lajeja ovat ketonoidanlukko, kissankello, sykeröpiippo, kellosinilatva, nurmitatar, harmaakynsimö, lapinlaukku, kullero, tunturihärkki ja rantatädyke.

Hoitotarve: Hoidon jatkuminen oli vielä inventointiajankohtana epäselvää. Säännöllisen, jokavuotisen niiton aloittaminen olisi suotavaa.

7 INARI, Kaapin Jounin kenttä

Peruskarttalehti: 3814 03

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 76311:34678, akp:aki 76309:34677

Maisemamaakunta: Metsä-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 2,2 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: keto, niitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Lemmenjoen länsirannalla, aivan kansallispuiston rajan tuntumassa on vanha tila, jonka pihakenttä on avointa heinäniittyä. Heinää on perinteisesti niitetty poroille vuosittain. Nykyisin niitto on koneellista. Päärakennukset ovat joelle viettävän rinteen korkeimmalla laella ja joen rannasta löytyy vanha talonpohja, aitta ja haasioita.

Pihakenttä on jokseenkin edustavaa ja tyypillistä kuivaa, paikoin hieman tuorettakin, heinäniittyä. Rinteessä kasvaa runsaasti maitohorsmaa. Lähempänä rantaa niitty on selkeämmin lajirikasta ketoa. Valtalajeina ovat siankärsämö, lampaannata ja ahosuolaheinä. Niityillä kasvavia huomionarvoisia lajeja ovat ketonoidanlukko, harmaakynsimö, kissankello, kissankäpälä, nurmitatar, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Rehevöitymisen estämiseksi säännöllistä niittoa ilman lannoitusta olisi suotavaa jatkaa.

8 INARI, Raja-Joosepin kenttä

Peruskarttalehti: 3833 05 + 4811 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 75988:35604, akp:aki 75987:35603

Maisemamaakunta: Metsä-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 1,0 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyyppi: keto

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Raja-Joosepin asuinkenttä sijaitsee Urho Kekkosen kansallispuiston koillisnurkassa Suomen ja Venäjän välisellä rajavyöhykkeellä. Alunperin paikka toimi poromiesten taukopaikkana, jonne Raja-Jooseppi raivasi itselleen asuinpaikan ja rakensi kämpän vuonna 1914. Talo on museoviraston vuonna 1982 kunnostamana hyväkuntoinen ja edustava nähtävyys. Kokonaisuuteen kuuluu myös kaksi kämppää, sauna, navetta, ulkorakennuksia, aittoja ja kenttää ympäröivä aita veräjineen, sekä sodanaikainen taisteluhauta.

Luttojoen rannalla oleva pihakenttä viettää rannalle ja sieltä on komea näkyminen myös Venäjän puolelle. Raja-Joosepin asuinkenttä on arvetettu Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi ja se on valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö. Paikan arvo perustuukin enemmän historiaan ja kunnostettujen rakennusten muodostamaan kokonaisuuteen kuin kasvillisuuteen.

Pihakenttä on kokonaisuudessaan kuivaa heinäniittyä, jonka valtalajeina ovat nurmi- ja metsälauha, lampaannata ja siankärsämö. Pintapuolisessa kartoituksessa huomionarvoisista lajeista löytyi kissankäpäälää ja kissankelloa.

Hoitotarve: Pihakenttä tulisi niittää kerran vuodessa.

9 INARI, Sarmijärven niitty

Peruskarttalehti: 3834 03

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 76336:35481, akp:aki 76335:35480

Maisemamaakunta: Inarijärven seutu

Pinta-ala: 1,4 ha

Maanomistaja: perikunta

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: niitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Sarmijärven tila ja sen niitty sijaitsee Inarijärven eteläpuolella hyvin luonnonkauniilla, mutta syrjäisellä paikalla Sarmijärven länsirannalla.

Tila on ollut asuttu 1860–1870-luvulta lähtien. Hirsinen päärakennus on rakennettu 1950-luvulla ja pihapiirissä on myös muita piharakennuksia, heinähaasioita, tynnyreitä ja autonromuja. Paikka on edelleen asuttu ja heinää niitetään poroille. Niittyä on kuitenkin lannoitettu. Muutama kilometri pohjoiseen, Sarmijärven pohjoiskolkassa sijaitsee Sarmijärven asutusryhmä, joka on arvoitettu Lapissa arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi.

Pihapiiri ympäristöineen on tasainen, lähes avoin, vain joitakin puita kasvaa rannassa. Niitty on kohtuullisen tyypillistä tuoretta heinäniittyä valtalajeinaan nurmilauha, rönsyleinikki, niittysuolaheinä, niittyleinikki ja siankärsämö. Huomionarvoisia lajeja ovat kullero ja rantatädyke sekä *Alchemilla acutidens*-ryhmän poimulehdet.

Hoitotarve: Niiton jatkumisen turvaaminen. Rehevöitymisen estämiseksi lannoitus tulisi lopettaa.

10 INARI, Nellimin niitty

Peruskarttalehti: 3843 04

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 6414:35532, akp:aki 6413:35531

Maisemamaakunta: Inarijärven seutu

Pinta-ala: 1,9 ha

Maanomistaja: perikunta

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: keto

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Inarijärven kaakkoisrannalla sijaitsee Nellimön kylä, joka on maakunnallisesti arvokas maisemakokonaisuus ja kulttuuriympäristö sekä valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö. Nellimin niitty on kylän vanhin asuttu paikka. Niityllä on aitta, lato ja haasioita, mutta varsinaiset päärakennukset ovat niityn vieressä. Aluetta on aikaisemmin niitetty ja lannoitettu. Nykyisin vuosittainen niitto on koneellista. Niittyä myös keinolannoitetaan vuosittain. Seutukaavan mukaan alue on kaavoitettu loma-asuntojen rakentamista varten.

Nellimin suuri ja tasainen niitty erottuu kauniina päätieltä. Kasvillisuustyyppi on kuivaa heinäniittyä, valtalajeinaan siankärsämö, rönsyleinikki sekä erilaiset heinät. Huomionarvoisista lajeista pintapuolisessa inventoinnissa löydettiin *Alchemilla acutidens*-ryhmän poimulehtiä, kissankello, kissankäpäälää, nurmitatar ja kullero.

Hoitotarve: Hoidon jatkuminen oli vielä inventointiajankohtana epäselvää. Niiton jatkaminen olisi suotavaa, mutta rehevöitymisen estämiseksi lannoitus tulisi lopettaa.

11 INARI, Jankkilan kenttä

Peruskarttalehti: 4913 03 + 06

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 77218:35845, akp:aki 77216:35844

Maisemamaakunta: Inarijärven seutu

Pinta-ala: 1,6 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyyppi: niitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Jankkila on vanha metsänvartijan virkatalo Pakanajoen rannalla. Se on hyvin syrjäinen paikka lähes kymmenen kilometrin vaellusmatkan päässä, mutta siellä käy kuitenkin retkeilijöitä kohtuullisesti. Paikalla ja sen ympäristöllä on kulttuurihistoriallista arvoa; Jankkilan ja siitä kaakkoon sijaitsevan Vuontisjärven välillä on useita peurakuoppia. Vanha päärakennus on kunnostettu kesällä 1996 ja se on nykyisin Metsähallituksen vuokratupana. Muita rakennuksia ovat mm. uusi sauna, vanha navetta ja aitta. Pihaa ja rakennuksia ympäröi maisemaan huonosti sopiva verkkoaita. Porot vierailevat pihalla syömässä pitäen kasvillisuuden matalana.

Pihakenttä on laajahko, matalakasvuinen ja vähälajinen. Pohjalla on melko paljon sammalta. Kuivahko ja tasainen piha-alue rajoittuu pohjoisessa Pakanajokeen ja muualla kuivaan mäntykankaaseen. Tuoreen niityn valtalajeina ovat mm. siankärsämö, ahosuolaheinä, niittyleinikki sekä huomionarvoinen nurmitatar. Metsälajeja on levinnyt jonkin verran alueen reunoille. Pohjoisreunalla, joen rannassa on kosteampi alue, jolla kasvaa rentukkaa, korpiorvokkia sekä nokkospuska.

Hoitotarve: Säännöllinen niitto loppukesäisin.

12 INARI, Matti Mustan kenttä

Peruskarttalehti: 3823 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 76449:34737

Maisemamaakunta: Metsä-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 0,1 ha

Arvoluokka: P

Maanomistaja: valtio

Perinnemaisematyyppi: keto

Kartoitusvuosi: 1997

Alueen kuvaus: Matti Mustan pihakenttä sijaitsee Ylimmäisen Lankojärven rannassa, muutaman kilometrin päässä lähimmästä tiestä ja Heikkilän autiotuvasta. Alue on Lemmenjoen kansallispuiston toinen vanha pihakenttä-perinnebiotooppi. Kuivahko ja tasainen pihakenttä rajautuu järveen ja karuun männikkökankaaseen. Koillispuolella on suo ja pikkulampare. Lampea on yritetty kuivattaa kaive-tun ojan avulla. Uula Mustan mukaan Matti Mustan tupa on rakennettu noin vuonna 1903(-1905) ja se toimi perheen ympärivuotisena asuntona noin vuoteen 1917 saakka. Asuintuvan lisäksi kentällä oli aitta ja navetta, jossa oli enimmillään kaksi lehmää. Metsähallitus on entisöinyt tuvan autiotuvaksi vuonna 1994.

Vanha pihakenttä erottuu vielä selvästi ympäristöstään. Pihaniityn reunamat ovat melko tiheän koivikon vallassa, jota on osittain raivattu kämpän entisöinnin yhteydessä. Kuiva niitty on melko niukkalajista. Valtalajeina ovat maitohorsma, polkusara, lampaannata, metsälauha sekä siankärsämö. Tuvan edusta on horsman valtaama ja kenttä on alkanut sammaloitua. Metsälajit ovat levinneet jonkin verran alueen reunoille. Huomionarvoisia lajeja ovat nurmitatar ja lapinlaukku.

Hoitotarve: Niittohoito on aloitettu elokuussa 1997 metsähallituksen toimesta.

13 INARI, Ritakosken kenttä

Peruskarttalehti: 3813 12

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 76024:34969, akp:aki 76022:34967

Maisemamaakunta: Metsä-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 3,7 ha

Arvoluokka: P

Maanomistaja: valtio

Perinnemaisematyyppi: niitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Ritakoski sijaitsee Hammastunturin erämaa-alueen sisällä Ivalojoen rannalla. Se on jääne vuosisadan vaihteessa syntyneestä ja 1920-luvulla kehittyneestä kultanetsintätukikohdasta. Kohde on arvokas kulttuuriympäristö sekä valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö. Paikan on rakentanut Heikki Kivekäs vuosisadan alussa. Lapin Kultala -säätio on entisöinyt paikan osittain v. 1975–1976 Museoviraston avulla. Nykyisin paikalla on Metsähallituksen autio- ja vuokratupa sekä nuotiopaikka. Päärakennus on autio- ja vuokratupana, muita rakennuksia ovat mm. valvontatupa, aitta ja navetta-talli. Paikka näkyy kauniina Ivalojoelle ja siellä käy retkeilijöitä.

Pihapiiri on runsaslajista, joskin melko korkeaa ja villiintyneen näköistä tuoretta ja ruohoista heinäniittyä. Metsälajit ovat vallanneet alaa ja varsinainen pihaniitty on melko pienialainen nykyisellään. Valtalajeina pihalla ovat kastikat, niityleinikki, kultapiisku, siankärsämö, nurmilauha sekä huomionarvoinen kullero. Muita alueella kasvavia huomionarvoisia lajeja ovat tunturikurjenherne, kissankello, kissankäpäälä, nurmitatar ja rantatädyke.

Hoitotarve: Puiden taimet olisi hyvä poistaa alueelta mahdollisimman pian. Niitto kerran vuodessa ja niittojätteen pois kerääminen riittäisi pitämään kasvillisuuden niittymäisenä ja metsittymisen kurissa. Nykyisellään vaikutelma on hieman epäsiisti korkean kasvillisuuden takia.

14 INARI, Kattajärven niitty

Peruskarttalehti: 3833 03

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 76058:35422, akp:aki 76055:35421

Maisemamaakunta: Metsä-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 2,8 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyyppit: keto, niitty, entinen pelto

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Kattajärven niitty on Ivalosta kaakkoon sijaitsevan Kattajärven länsirannalla. Paikalla on ainakin 1700-luvulta alkaen asunut Inarin saamelaisia. Suomalaisia muutti paikalle 1920-luvulla. Vakituinen asutus on loppunut 1961 ja paikka on nykyisin kesäasuntona. Päärakennuksen lisäksi pihapiirissä on latoja, haasion pohjia, navetta ja piharakennuksia. Osa pihapiiristä on selvästi vanhaa peltoa. Navetasta päätellen karja on joskus aiemmin laiduntanut aluetta, mutta hoito on loppunut aikaa sitten. Nykyisin pihalla käy paljon poroja laiduntamassa. Niitty on villiintyneen näköinen, ja pohjakerroksessa on jo melko paljon sammalia. Metsittyminen on alkanut alueen reunoista käsin. Niitty on kosteusasteeltaan vaihtelevaa avointa heinäniittyä, pääasiassa kuitenkin kuivaa. Valtalajeina esiintyvät nurmilauha, lampaannata, nurmitatar, siankärsämö ja kultapiisku. Huomionarvoisia lajeja niityllä ovat kissankäpäälä, kissankello, ketonoidanlukko, nurmitatar, tunturikurjenherne ja kullero.

Hoitotarve: Säännöllinen niitto loppukesäisin.

1 KEMI, Selkä-Sarven kalastajakylä

Peruskarttalehti: 2532 03

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72820:33712,

akp:aki 72818:3710

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 3,4 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: V

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalainen ruijanesikko (St), alueellisesti uhanalainen meriputki (LE:Sh), kulttuurihistoriallisia arvoja, maisemallisesti merkittävä

Perinnemaisematyyppit: merenrantaniitty, keto, muu

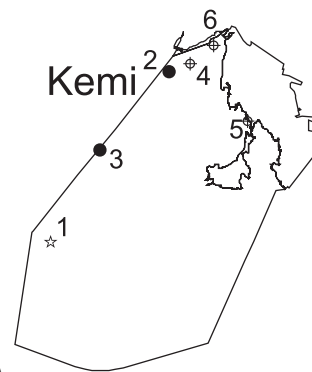
Kartoitusvuosi: 1996

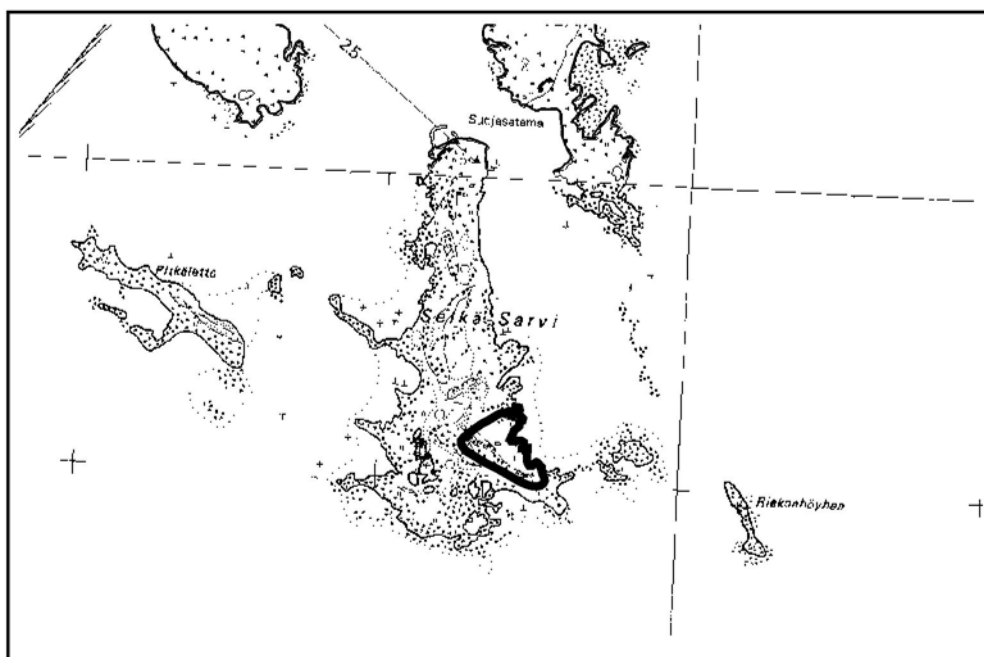
Alueen kuvaus: Selkä-Sarvi on vajaan neljänkymmenen hehtaarin kokoinen kivikkoinen saari Perämeren kansallispuistossa. Saaren korkeimman osan, Keskiimaan, on arvioitu kohonneen merestä 1400–1500-luvulla. Viimeistään 1600-luvulta alkaen saarta on käytetty kalastustukikohtana. Selkä-Sarvelta löytyy runsaasti vanhoja ihmisen tekemiä rakennelmia – mm. kivisiä rakennusten perustuksia, venevalkamia, merimerkkien tukikiveyksiä ja pari kiveen hakattua aurinkokelloa, joista toisessa on vuosiluku 1798. Erityisen arvokas on saaren eteläosan vanha kalastajakylän seutu, joka muodostaa koko kansallispuiston laajimman ja yhtenäisimmän muinaisjäännösalueen. Kylä toimi silakanpyytäjien kausipyöntikylänä, jossa asuttiin lähinnä sesonkiaikana. Vilkkainta kylän elämä oli 1800-luvun puolivälissä, jolloin siellä oli arvioiden mukaan jopa kolmesataa asukasta. Osalla kalastajista oli mukanaan vaimo ja lapset, joskus saareen tuotiin myös lypsylehmä. Silakanpyynti loppui vähitellen ja saari alkoi autioitua 1940–1950-lukujen vaihteessa. Aikoinaan tiheään rakennetusta kalastajakylästä on jäljellä 13 eri ikäistä ja kuntoista rakennusta sekä ainakin 25 rakennuksen kivipohjat.

Ehkä 1800-luvulta alkaen lammaslaidunnus oli saaren maisemaa oleellisesti muokkaava tekijä. Laidunnuksen ansiosta rannat olivat aukeita lukuunottamatta yksittäisiä pihlajia ja leppiä – myös katajikko oli nykyistä paljon harvempaa. Laidunnus päättyi pääosin 1950–1960-lukujen taitteessa vapaalaidunnuksen loputtua, jolloin valtionmaiden laidunoikeuksista alettiin periä vuokraa.

Saaren kasvillisuus vaihtelee keskiselänteen kuivasta, nummimaisesta kataja-pihlajakedosta sitä kapeana reunustavaan lehtomaiseen, lepän ja kiiltopajun luonnehtimaan pensaikkovyöhykkeeseen. Uloimpana sijaitsevat paikoin lohka-reikkoiset rantaniityt, joilta löytyvät kansallispuiston laajimmat valtakunnallisesti uhanalaisen ruijanesikon esiintymät.

Tarkemman inventoinnin kohteena oli saaren kaakkoisosan kalastajakylä lähiympäristöineen. Alueesta suurin osa on rantaniittyä. Aivan rannan alaosassa on kapeana vyöhykkeenä matalakasvuista meriluikkavaltaista niittyä. Sen yläpuolella on leveämpi vyöhyke luhtakastikan ja suolavihvilän vallitsemaa niittyä, jolla kasvaa mm. harvakseltaan ruijanesikkoa. Tämän vyöhykkeen tuntumassa on alueen pohjoisosassa pari suolasarakasvustoa. Rannan yläosaa luonnehtii leveä suurruohovyöhyke. Yleisimpiä ruohoja ovat mesiangervo, rantanätkelmä, hiirenvirna ja mesimarja-ruohokanukka muodostaa sekaan pari isohkoa, lähes puhdasta kasvustoa. Heinistä runsain on isorölli. Suurruohoniityllä kasvaa monin paikoin myös alueellisesti uhanalaista meriputkea, jota esiintyy kuitenkin eniten rannan lohka-reikkoisilla osilla yhdessä mesiangervon, lehtovirmajuuren ja merivalvatin kanssa. Rantaniityn keskivaiheilla on kiiltopajua sekä muutama leppä, jotka eivät kuitenkaan vielä kovin paljon peitä maisemaa.

Selkä-Sarven kalastajakylä

1:25000

Reilu kolmannes inventoidusta alueesta kuuluu saaren lohkarikkoiseen keskiselänteeseen, jolla kasvaa paikoin pieniä pihlajia. Pensaskerroksessa on jonkin verran katajaa ja vadelpää sekä vähäisessä määrin tuomea ja punaherukkaa. Lohkareiden ja kivien välisellä hietikolla on kuivaa merenrannan ylänneittä runsaimpina lajeinaan mm. sarjakeltano, lillukka, rantanurmikka, kannusruoho, metsälauha ja maitohorsma. Pihjoilla ja polkujen varsilla on kuivaa heinäniittyä. Siankärsä-mö, niittynurmikka, punanata, heinätahtimö, sarjakeltano ja keltamaksaruoho ovat yleisimpiä lajeja. Vähälukuisempina seassa kasvaa mm. pietaryrttiä, ahomansikkaa, ahusuolaheinää ja hopeahanhikkia. Muita huomionarvoisia lajeja ovat koiranvehnä, kissankello, rantaukonauris, vilukko ja rantatädyke.

Hoitotarve: Kohteelle on laadittu hoitosuunnitelma. Puustoa ja pensaikkoa on jo raivattu ja saarella ryhdytty laiduntamaan lampaita. Rakennusten kunnosta huolehditaan.

2 KEMI, Niittykarin keto

Peruskarttalehti: 2541 05

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72990:33824, akp:aki 72988:33822

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 3,3 ha

Maanomistaja: valtio, jakokunta

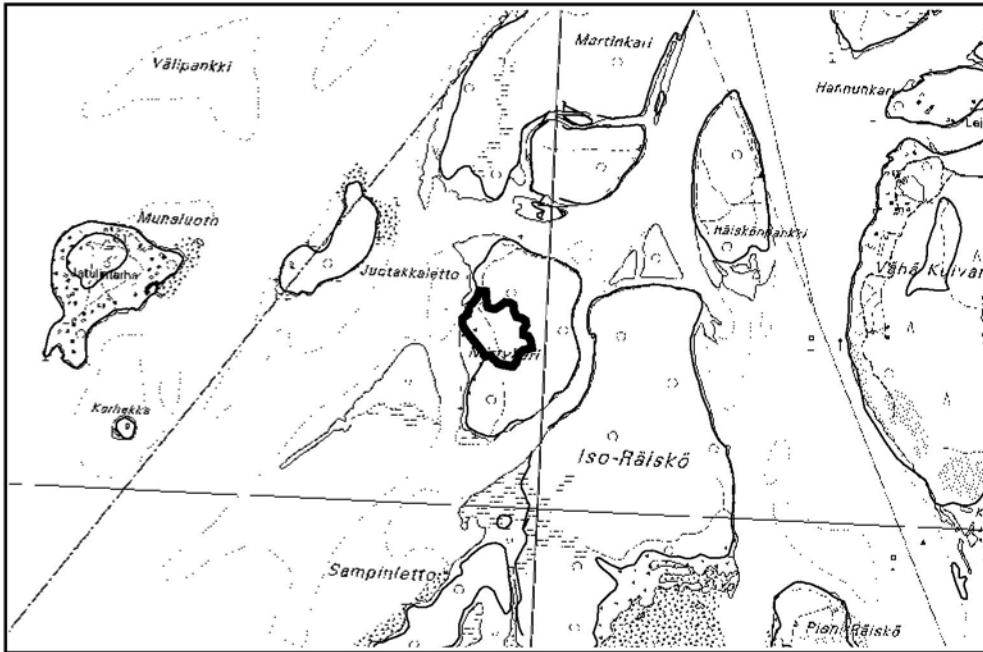
Arvoluokka: M

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalaiset ahonoidanlukko (LE:St) ja pohjannoidanlukko (LE:St), maiseman näyttävyys

Perinnemaisematyypit: keto

Kartoitusvuosi: 1992

Alueen kuvaus: Kemijoen suun suistosaaristossa, Niittykarin länsirannalla sijaitsee avoin ja maisemallisesti edustava keto. Alue on yhtenäinen, idässä tiheään lehtimetsään rajautuva niitty, jolta länteen päin katsottaessa avautuu merimaisema. Aiemmin laidunkäytössä ollut saari on jo pitkään ollut luonnontilainen. Lehmien ja lampaiden laitumena se on ollut 1940-luvun loppuun asti.

Niittykarin keto

1:25000

Rantatörmältä alkava, harvakseltaan katajaa sekä havu- ja lehtipuiden taimia kasvava niitty viettää loivasti kohti saaren keskustaa. Kuivien heinä- ja pienruohoniittyjen, paikoitellen runsaastikin sammalta kasvavasta kenttäkerroksesta löytyy runsaasti erilaisia heiniä sekä ruohoja. Mm. maitohorsman, lampaannadan, siankärsämön, juolavehnän, nurmiröllin, heinätahtimön, sarjakeltanon, tuoksumakkeen, ahomataran, metsälauhan, niittynurmikan, niittymaarianheinän, punanadan sekä mesimarjan lisäksi alueella esiintyy useita huomionarvoisia putkilokasvilajeja: pohjanängelmä, kullero, rantatädyke, kissankäpälä, ketosilmäruoho, koiranvehnä, ahomansikka, kissankello, sykeröpiippo ja nurmitatar. Myös merivihvilä muodostaa sinne tänne pieniä kasvustoja. Niityn luoteislaidan hiekkaisella rantavallilla kasvaa runsaasti ahonoidanlukkkoa sekä muutama pohjannoidanlukkoyksilö. Molemmat noidanlukkolajit ovat alueellisesti uhanalaisia kasveja. Niityn metsään rajautuvilla laidoilla maapohja on tuoreempaa.

Hoitotarve: Niittykarin saari on yksi Suomen luonnonsuojeluliiton ketoprojektin hoitokohteista. Pidä Lappi Siistinä ry, Kemin kierrätyskeskus sekä Kemin Seudun Luonnonsuojeluyhdistys ovat järjestäneet saarella kunnostustöitä vuodesta 1992 alkaen.

3 KEMI, Iso-Huiturin kalastustukikohta

Peruskarttalehti: 2541 04

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72906:33758, akp:aki 72905:33757

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 0,4 ha

Maanomistaja: valtio

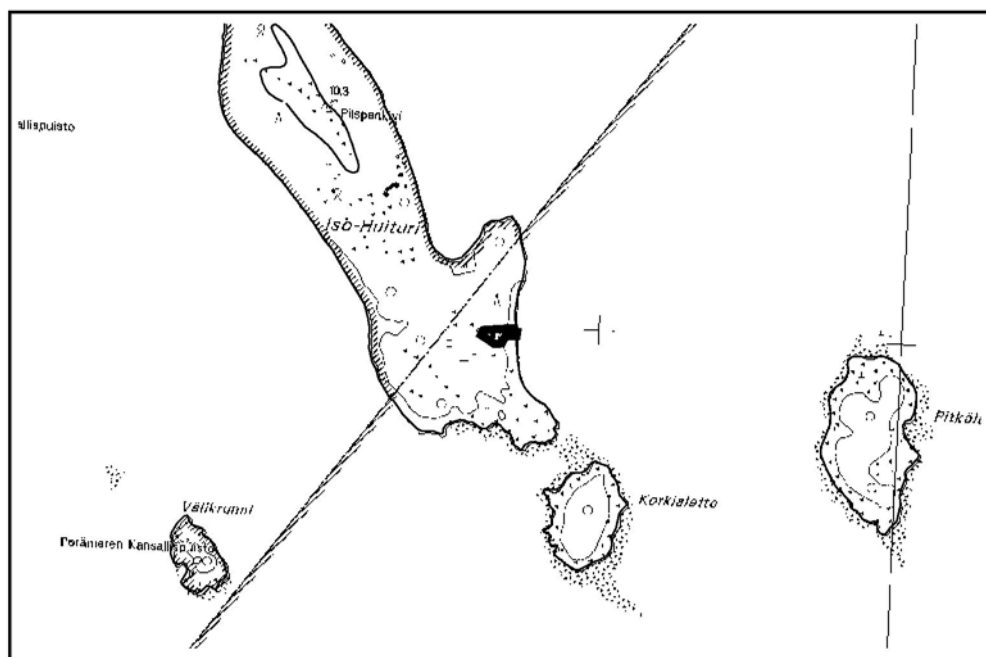
Arvoluokka: M-

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalaiset pohjannoidanlukkko (LE:St) ja ahonoidanlukkko (LE:St), harvinainen kasvillisuustyyppi

Perinnemaisematyypit: muu, keto, merenrantaniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Iso-Huituri on Perämeren kansallispuiston saarista suurin ja iäkään. Saaren pohjoisosasta löytyy 1300-luvun puolivälistä peräisin oleva rajamerkki, nk. piispankivi, joka on kansallispuiston muinaisjäännöksistä historiallisesti

Iso Huiturin kalastustukikohta

1:25000

merkittävin. Saaren kaakkoisosassa sijaitsee nk. Krekulan ja Rantapörholän kala-
kenttä. Se on kansallispuiston kalastustukikohdista ehkä aktiivisimmin käytössä.
Inventoinnissa keskityttiin tukikohdan piha-alueelle ja aivan sen lähiympäristöön.
Kohteen lounaispuolella on pari kivistä rakennuksen pohjaa ja vanha verkkojen
kuivausalue, nk. verkkotarhakiveys; hyväkuntoisina säilyneet rakenteet on luoki-
teltu muinaisjännöksiksi.

Iso-Huiturissa on aikoinaan laiduntanut suuri määrä kotieläimiä: lampaista,
hevosia, vasikoita ja jokunen lehmä. Aitoja oli lähinnä vain verkkojen kuivausalu-
eiden ympärillä.

Valtaosa pihasta on harvinaista katajikkoista kangaskettoa. Vallitsevien puo-
lukan ja mustikan seassa kasvaa runsaasti sarjakeltanoa sekä jonkin verran mm.
isoröllää, metsätähteä, tuoksusimaketta ja peltokortetta. Eteläreunalla, lähellä pää-
rakennusta, varpujen seassa on runsaahko esiintymä alueellisesti uhanalaista poh-
jannoidanlukkoa sekä huomionarvoista ketonoidanlukkoa. Vuonna 1991 paikalla
havaittiin myös alueellisesti uhanalainen ahonoidanlukko. Pihan takaosassa on
pari isohkoa ruderaattikasvustoa, joista toisen reunalla kasvaa kuminaa. Toisen
kasvuston pohjoispuolella on metsän reunassa pieni suurruohoinen niitty-laikku,
jota värittävät mm. huomionarvoiset rantatädyke ja kullero. Länsilaidalla on pie-
nialaisesti kuivahkoa matalaheinäistä niittyä, jolla kukkivat mm. siankärsämö, niit-
tyleinikki ja heinätähkimö – makuelämyksiä tarjoaa huomionarvoinen ahoman-
sikka. Piha-alueen itäosan kasvillisuus jäi arvoitukseksi; sitä peitti mattomainen
kangas, jonka päällä selvitellään verkkoja. Saaren rantaniityt ovat kapeita ja kalas-
tustukikohdan vähäinen ranta-alue jää suurelta osin venevalkamien alle. Luhta-
kastikan ja suolavihvilän vallitseman rantaniityn yläpuolelta, kohteen pohjoisreu-
nalta alkaa runsasruohoinen rantapajukko ja -lepikko, joka vaihettuu edelleen har-
vapuustoiseksi pihlajalehdoksi ennen saaren sisäosan kuivia katajikoita. Huomi-
onarvoisista lajeista kohteella esiintyy myös rantaukonaurista, rantanätkelmää,
jakkia, vilukkoa ja merivihvilää.

Hoitotarve: Kohteelle on laadittu hoitosuunnitelma. Pihapiiri pidetään avoimena
niittämällä sitä soveltuvalta osin. Pihapiiriä reunustavaa pajukko-lepikkovyöhy-
kettä raivataan kohteen näkyvyyden parantamiseksi merelle.

4 KEMI, Hietalietteen niityt

Peruskarttalehti: 2541 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72992:33858, akp:aki 72988:33852

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 9,0 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyyppit: haka, niitty

Kartoitusvuosi: 1992

Alueen kuvaus: Kemijoen suun suistosaaristossa, Hietalietteen kaakkoisrannalla, on käytöstä pois jäänyt niitty- ja haka-alue. Niityltä löytyy vielä vanha ladonpohja. Vanhan, jo umpeen kasvaneen lehtipuuhaan aluskasvillisuudessa vallitsevat tuoreet tai kosteat, runsaasti kotkansiipeä kasvavat korpimaiset juotit. Puustona ja pensastona on katajaa, tuomea, pihlajaa sekä koivua. Haka-alueella täplittävät siellä täällä pienet umpeutumassa olevat niittyalat, jotka ovat laiteiltaan tuoreempaa mm. mesiangervoa, huopaohdaketta ja lehtovirmajuurta kasvavaa suurruohoniittyä. Niittyjen keskiosat ovat kuivempia ja niillä kasvaa myös matalakasvuisia heiniä ja ruohoja. Joenrantojen kuivemmilla niittytyräillä esiintyy kuivapohjaista, melko monilajista heinä- ja ruohoniittyä. Valtalajeina ovat nurmiröllin, nurmilauhan, lehtovirmajuuren, ahomataran ja metsäkurjenpolven lisäksi huomionarvoiset rantatädyke ja pohjanängelmä. Niukemmin esiintyviä huomionarvoisia lajeja ovat pulskaneilikka, ketosilmäruoho, ahomansikka, kissankäpälä, koiranvehnä, kissankello, rantanätkelmä, vilukko, kaarlentavikka, nurmitatar sekä kullero.

Hoitotarve: Niittyalueiden avoinna pysyminen edellyttäisi niittoa 1–2 kertaa kessässä ja niittojätteen keruuta pois alueelta. Laidunnus olisi myös suositeltavaa.

5 KEMI, Kalkkinokan keto

Peruskarttalehti: 2541 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72935:33899, akp:aki 72933:33898

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 1,0 ha

Maanomistaja: tuntematon

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyyppit: keto, niitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Kemin kaupungissa, Kalkkinokalla, on meren rannalle sijoittuva katajikkoinen keto. Nykyisin sitä käytetään lähinnä ulkoilualueena ja sille on syntynyt paljon polkuja. Umpeutumassa oleva alue on tyyppiesimerkki maaperän suhteen äärevän kuivuuden ylläpitämästä saaristokatajikkokedosta. Seutukaavan mukaan keto on taajamatoimintojen alueella, joka on kaavoitettu mm. rakentamista varten.

Alue on valtaosin metsälauha- ja nurmiröllivaltaista kuivaa niittyä. Korkeamman heinikon seasta löytyy matalan kasvillisuuden luonnehtimia ketokasvilaikkuja, joilla esiintyy mm. tuoksusimaketta, sarjakeltanoa, lampaannataa, punanataa ja niittyleinikkiä sekä huomionarvoisia kissankäpälää ja kissankelloa. Kuivaa niittyä jaksottavat tuoreet ja rehevöityneet, pääasiassa maitohorsmaa, mesiangervoa sekä koiranputkea kasvavat niittyalat. Alueella esiintyviä muita huomionarvoisia putkilokasveja ovat ketosilmäruoho, koiranvehnä, rantaukonauris, ahomansikka, pulskaneilikka, nurmitatar sekä rantatädyke.

Hoitotarve: Alueen umpeenkasvu olisi estettävissä raivauksella ja sitä seuraavalla vuosittaisella niitolla.

6 KEMI, Rastinsaaren niitty

Peruskarttalehti: 2541 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73006:33866, akp:aki 73005:33865

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 0,3 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyyppit: entinen pelto

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Kemijokisuun Rastinsaareissa on käytöstä pois jääneelle peltoheitolle muodostunut kohtalaisen runsaslajinen tuore niittyala. Maisemaltaan alue on pienipiirteisen edustava, mutta pohjoispuolen pensaikkojen vuoksi näkymä joelle on sulkeutunut. Alueen niittokäyttö on loppunut luultavasti 1990-luvun alussa. Niityn ympäristössä on vielä useita kohtalaisen hyväkuntoisia latoja ja yhden ladon pohja. Noin puoli kilometriä lounaaseen sijaitsee Myllyniemen arvokas kulttuuriympäristö: Kemijoen uiton entinen pääerottelupaikka.

Ympäristöstään poikkeavan tuoreen niityn lajistoon kuuluvat mm. nurmirölli, timotei, punanata, siankärsämä, niittysuolaheinä, keltaängelmä, ahomatara, niityleinikki, tuokusumake, kanerva sekä huomionarvoiset lajit pulskaneilikka, kiskankello, pohjanängelmä, ruusuruoho, kullero, rantatädyke ja tunturikurjenherne. **Hoitotarve:** Alueelle suositeltavin hoitomuoto on pensaikon raivaus ja sen jälkeen vuosittainen niitto. Luonnontilaiseksi jäänyt alue on alkanut pensoittua ja jos hoitoa ei järjestetä matalakasvuinen niittylajisto syrjäytyy juolavehnan ja nurmilauhan tieltä.

1 KEMIJÄRVI, Raudastensaaret

Peruskarttalehti: 3642 07

Yhtenäiskoordinaatit:

ypk:yki 74322:35240, akp:aki 74312:35236

Maisemamaakunta: Perä-Pohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 14,4 ha

Maanomistaja: yhtiö

Arvoluokka: M-

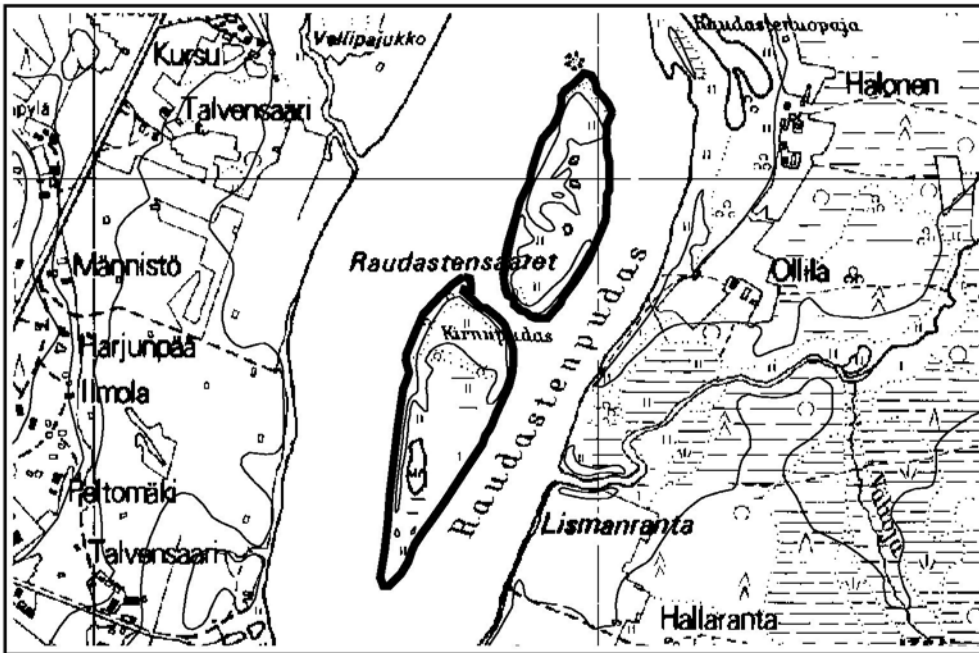
Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueen laajuus ja monipuolinen kasvillisuus, kaunis pienmaisema

Perinnemaisematyyppit: tulvaniitty, muu, haka

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Kemijoessa, hieman Vuostimon kylästä pohjoiseen sijaitsevat Raudastensaaret ovat kasvillisuudeltaan vaihtelevia, luonnontilaisia tulvaniittysaaria. Jyrkkätörmäisten, maastonmuodoiltaan kumpuilevien saarten maisemallista viehättävyyttä lisäävät saarissa sijaitsevat pienet lammet mutkitteline rantaviivoineen. Lukuunottamatta lyhyttä hevoslaidunnusjaksoa saarilla ei ilmeisesti ole harjoitettu perinteisiä maankäyttömuotoja 1960-luvulla loppuneen niiton jälkeen. Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa Kemijokivarsi välillä Oinaan kylä–Autionie mi on luokiteltu arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi.

Pohjoisin saari on laajalti nurmilauhan, ahomataran, metsäkurjenpolven, lehtokortteen, kulleron, rantatädykkeen sekä pohjanängelmän luonnehtimaa tuoretta suurruohotulvaniittyä. Lampien rantoja reunustaa runsas viiltosaravyöhyke ja korkeimmilla kohdilla – lähinnä rantatörmän reunalla – on matalakasvuista lampannadan, ahomataran ja kultapiiskun luonnehtimaa pienruohotulvaniittyä. Saaren länsireunalla on suuriruohoista sekametsähakaa. Eteläisempi saari on yleisilmeeltään pensoittunut ja erityisesti saaren alavampia keskiosia hallitsee pajukko.

Raudastensaaret

1:15000

Kenttakerros on tuoreen suurruohotulvaniityn ja kuivemman ahomatara-, lehtokorte-, pikkulaukku- ja kultapiiskuvaltaisen pienruohotulvaniityn mosaiikkia. Lamppia ympäröivä viiltosarakasvusto, pienialainen juolavehnikasvusto sekä vesirajassa kulkeva kapea hiekkaranta elävöittävät omalta osaltaan maisemakuvaa. Huomionarvoisia lajeja saarilla ovat kissankäpälä, nurmitatar, kullero, kissankello, rantatädyke, pulskaneilikka, vilukko, päivänkakkara, tunturikurjenherne, hirssisara, koiranvehnä, sykeröpiippo, siniyökönlehti, pohjanängelmä ja karvaskallioinen.

Hoitotarve: Pensoittumisen estämiseksi pensaikon raivaus ja laidunnuksen uudelleen aloittaminen olisi suositeltavaa.

2 KEMIJÄRVI, Raudastenputaan tulvaniitty

Peruskarttalehti: 3642 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74323:35242, akp:aki 74317:35241

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 3,7 ha

Maanomistaja: tuntematon

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

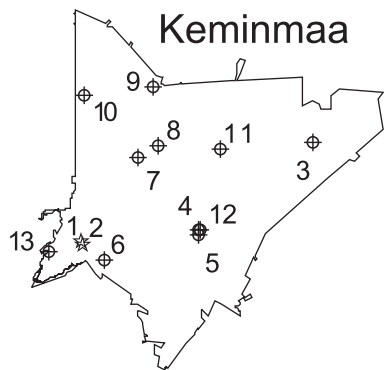
Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Kemijoessa, Raudastenputaan itärannalla on voimakkaasti pensoitunut kostea tulvaniittyalue, joka muodostaa selvän kokonaisuuden Raudastensaarten kanssa. Tieltä ei ole näkymää niitylle, mutta läheisyydessä on muutamia kesämökkejä. Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa Kemijokivarsi välillä Oinaan kylä – Autioniemi on luokiteltu arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi.

Noin puolet niitystä on viiltosaratulvaniittyä ja loput järvikortetulvaniittyä tai kurjenjalka-, metsäkurjenpolvi- ja viiltosaravaltaista tuoreempaa suurruohotulvaniittyä. Huomionarvoisista lajeista esiintyy ainoastaan rantatädykettä.

Hoitotarve: Alueen avoimena pysyminen vaatisi raivausta ja säännöllisen niiton ja/tai laidunnuksen aloittamista.

1 KEMINMAA, uuden kirkon niitty

Peruskarttalehti: 2541 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73044:33881,

akp:aki 73043:33880

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 0,4 ha

Maanomistaja: seurakunta

Arvoluokka: V

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalainen ketokatkero (V), alueellisesti uhanalainen tunturinurmikka (LE:St), harvinainen kasvillisuustyyppi, maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas alue

Perinnemaisematyyppit: niitty, keto

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Keminmaan uuden kirkon luoteispuolella on pieni, avoin niitty. Yhdessä vanhan kirkon sekä hyvin hoidetun ympäristönsä kanssa uusi kirkko muodostaa valtakunnallisesti merkittävän kulttuurihistoriallisen ympäristökokonaisuuden sekä arvokkaan kulttuuriympäristön Kemijokivarressa. Niityltä itään avautuu näyttävä maisema Keminmaan vanhan kirkon ohitse Kemijoelle. Itse niitty näkyy esteettä Keminmaa–Laurila-maantielle. Loivasti jokea kohti viettävä niitty rajautuu etelässä kirkkoaitaan, idässä hoitonurmikkoon, pohjoisessa omakotitaloihin ja lännessä pieneen metsikköön. Seutukaavan mukaan niityt ovat pientalovaltaisen taajamatoimintojen alueella, joka on kaavoitettu mm. rakentamista varten.

Niittyalue on todennäköisesti ollut tallauksen ja niiton kohteena varsin pitkään. Matalakasvuista etelälaitaa niitettäneen nykyisinkin vuosittain, mutta pohjoisosat ovat alkaneet umpeutua hoidon puutteen vuoksi. Raja matalakasvuisten etelälaidan sekä umpeutumaan alkaneen pohjoislaidan välillä on erittäin selvä.

Niityn etelälaidalla on pienialaisesti matalakasvuista, kuivaa heinä- ja ruohoniittyä. Valtalajeina esiintyvien tuoksusimakkeen, metsälauhan ja nurmirönnin joukossa runsaammin esiintyviä ruohoja ovat pikkulaukku, puna-apila, kultapiisku ja kannusruoho sekä huomionarvoiset ketosilmäruoho, pukinjuuri, pulskaneilikka ja keltamatara. Pohjoisempänä niitty muuttuu tuoreemmaksi ja korkeampikasvu-

Keminmaan uuden kirkon niitty

1:10000

seksi. Aluksi niityn valtalajeiksi vaihtuvat nurmirölli, nurmilauha, pikkulaukku, siankärsämö sekä syysmaitiainen, mutta äärimmäisenä pohjoisosissa on vähemmän edustavaa korkeampikasvuisten juolavehnan, koiranputken, maitohorsman ja nokkosen luonnehtimaa rehevöitynyttä tuoretta niittyä. Alueella tavataan valtakunnallisesti uhanalaista ketokatkeroa sekä alueellisesti uhanalaista tunturinurmikkaa. Muita alueella esiintyviä huomionarvoisia lajeja ovat ahomansikka, hakamaapaimulehti, kissankäpälä, karvaskallioinen, kissankello, päivänkakkara ja rantaukonnauris.

Hoitotarve: Säännöllinen niitto koko alueella. Kesällä 1995 aloitettiin osalla aluetta niitto tutkimusta (Huhta 1998) varten, joka on kuitenkin jo loppunut. Niityn hoitajana toimi tuolloin ruohonleikkuri.

2 KEMINMAA, vanhan kirkon niitty

Peruskarttalehti: 2541 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73041:33882, akp:aki 73040:33881

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 0,3 ha

Maanomistaja: seurakunta

Arvoluokka: V

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalainen ketokatkero (V), alueellisesti uhanalainen tunturinurmikka (LE:St), kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde, maisemallisesti näyttävä kohde

Perinnemaisematyypit: haka, niitty, keto

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Keminmaan kulttuuriympäristöltään arvokkaan vanhan kirkon lounaispuolella on monilajinen ja kuusivaltainen hakamainen niittyalue. Valtakunnallisesti merkittävässä kulttuurihistoriallisessa ympäristössä sijaitseva alue on näyttävällä paikalla Keminmaan vanhan, 1500-luvun alkupuolella rakennetun luonnonkivikirkon välittömässä läheisyydessä. Yhdessä Uuden kirkon sekä hyvin hoidetun ympäristönsä kanssa kirkko muodostaa arvokkaimman kulttuurihistoriallisen ympäristökokonaisuuden Kemijokivarressa. Loivasti Kemijokea kohti viet-

Keminmaan vanhan kirkon niitty

1:10000

tävä kaistale rajautuu pohjoisessa vanhan kirkon parkkipaikkaan, lännessä ja etelässä maantiehen ja idässä puistotiehen. Seutukaavan mukaan kohde on pientalovaltaisen taajamatoimintojen alueella, joka on kaavoitettu mm. rakentamista varten.

Alue on ollut voimakkaan lammaslaidunnuksen kohteena vielä 1950-luvulla. Laidunnus alueella on loppunut jo vuosikymmeniä sitten ja nykyisin luonnontilainen alue omaa umpeen kasvun merkkejä. Keminmaan seurakunta on aloittanut puuntaimien poiston vuonna 1998.

Alue on itäreunaltaan harvahkopuustoista, länteen siirryttäessä tihenevää lehtomaista ja hakamaista kuusikangasta. Aluskasvillisuutta hallitsevat metsäkurjenpolvi ja kultapiisku, mutta runsaammin esiintyy myös huopaohdaketta, nurmilauhaa, koiranputkea sekä huomionarvoista pukinjuurta. Alueen itäreunalla, harvemman puuston alla, on pienialaisia tuoreita niitty-laikkuja, joiden lajisto koostuu mm. pukinjuuresta, pikkulaukusta, nurmirölliä, metsälauhasta, kangasmaitikasta sekä puna-apilasta. Alueella kasvaa myös runsaasti katajaa sekä mäntyä, joka runsastuu haan eteläreunalla valtapuuksi. Kirkkomaan eteläpuolella on pienialainen, edustava, karu kuiva pienruohoniitty, jonka lajeja ovat mm. huomionarvoiset keltamatara, ahopukinjuuri, tuhannet ketonoidanlukot ja kissankäpälä. Alueella tavataan valtakunnallisesti uhanalaista ketokatkeroa sekä alueellisesti uhanalaista tunturinurmikkaa. Muita huomionarvoisia lajeja ovat kullero, ahomansikka, ketosilmäruoho ja pulskaneilikka.

Hoitotarve: Säännöllinen niitto koko alueella. Kesällä 1995 aloitettiin osalla aluetta niitto tutkimusta (Huhta 1998) varten, joka on kuitenkin jo loppunut. Niityn hoitajana toimi tuolloin ruohonleikkuri.

3 KEMINMAA, Suvannon haka

Peruskarttalehti: 2544 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73149:34123, akp:aki 73147:34121

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 1,0 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyyppit: haka

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Puukkokummussa, Akkunusjoen länsirannalla on koivuvaltainen, osittain nuoren nautakarjan laiduntama haka. Eteläosastaan kapean, pienipiirteisesti kumpuilevan hieskoivuvaltaisen rantalaidunhaan aluskasvillisuus on jokseenkin vaatimatonta nurmilauhavaltaista tuoretta heinäniittyä. Kartoitettuun alueeseen kuuluu myös rantalaitumen luoteispuolelle sijoittuva, vuoden 1990 paikkeilla käytöstä pois jäänyt lehtipuuvaltainen haka. Valtaosa pensoittuneen hakamaan aluskasvillisuudesta on edellisen kaltaista tuoretta heinäniittyä. Rannan tuntumassa on kosteampaa nurmilauhaniittyä tai viiltosaran sekaista suuruho- niittyä. Alueella esiintyviä huomionarvoisia lajeja ovat rantanätkelmä, sykerö- piippo, vilukko, nurmitatar, rantatädyke sekä kullero.

Hoitotarve: Käytöstä pois jääneen hakamaaosan puuston harventaminen ja ottaminen takaisin laidunkäyttöön.

4 KEMINMAA, Kapernaumin lammashaka

Peruskarttalehti: 2541 12

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73057:34002, akp:aki 73056:34001

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 0,6 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen ahonoidanlukko (LE:St)

Perinnemaisematyypit: haka, metsälaidun

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Akkunusjokivarressa, noin 12 km jokisuusta sijaitsevalla Kaper-naumin tilalla on maisemallisesti edustava lammaslaidun. Alueen laidunkäyttö on ilmeisen vanhaa alkuperää; länsipuolella on nähtävissä vanhoja aitarakenteita nykyistä laajemmasta laidunkäytöstä. Laitumen eteläreunalle sijoittuvan kivikkoisen sekametsähaan aluskasvillisuus on nurmirölli-, siankärsämö- ja valkoapilavaltaista tuoretta heinäniittyä. Hakamaan mielenkiintoisin laji on alueellisesti uhanalainen ahonoidanlukko. Edustava hakamaarakenne muuttuu laitumen pohjoisosassa sekametsälaitumeksi ja kenttäkerroksen kasvillisuus vaihettuu niittyrajistosta metsälajistoksi. Laitumella esiintyviä muita huomionarvoisia kasveja ovat nurmitatar, ketosilmäruoho, jäkki ja sykeröpiippo.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen.

5 KEMINMAA, Jokimutkan laidun

Peruskarttalehti: 2541 12

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73050:34006, akp:aki 73049:34001

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 1,5 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: haka, muu, tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Akkunusjoen etelärannalla, noin 12 km jokisuusta, on nuoren nautakarjan rantalaidun. Jokimutkan tienoon niityt ovat olleet 1900-luvun alussa keminmaalaisten kaukoniittyinä. Vuosina 1936–1946 alueelle on tullut kiinteän asutuksen ohella laidunnusta. Kapean, jokirantaa kohti viettävän laitumen länsiosa on harvapuustoista sekametsähakaa, jonka aluskasvillisuus muodostuu pääasias- sa tuoreesta heinäniitystä. Kosteimmilla paikoilla se muuttuu vesisaravaltaiseksi tulvaniityksi. Laitumen keskiosassa on kuusivaltainen laidunmetsäkaistale, joka on maapohjaltaan paikoin soistunutta, runsaasti karhun- ja rahkasammalta kasva- vaa tuoretta kangasta. Äärimmäisenä itäosassa on koivuvaltainen pensoittunut haka-alue, jonka kenttäkerros on nurmilauhavaltaista kosteaa niittyä. Laitumella esiintyviä huomionarvoisia lajeja ovat rantanätkelmä, sykeröpiippo, nurmitatar, kullero sekä rantatädyke.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Laidunpainetta tulisi kohdistaa enemmän itäosan pensoittuneelle haka-alueelle umpeen kasvun estämiseksi.

6 KEMINMAA, Orrin niitty

Peruskarttalehti: 2541 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73061:33901, akp:aki 73061:33900

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 0,5 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: niitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Hirmulan kylässä, noin 3 km Lautiosaaresta pohjoiseen, Kemijoen rantatörmällä, on pieni mutta maisemallisesti merkittävällä paikalla sijaitseva ki- vinen niitty. Hirmulan kylä on olennainen osa Kemijoen vanhan ranta-asutuksen

muodostamaa arvokasta kulttuuriympäristöä ja valtakunnallisesti merkittävää kulttuurihistoriallista ympäristöä. Niitty on metsittymässä itäosastaan, mutta länsipuolta niitetään vuosittain nurminiittyjen niiton yhteydessä.

Laajan kylvöniittyaukean laidalla sijaitsevan pienipiirteisesti kumpuilevan tuoreen heinäniityn valtalajistoon kuuluvat metsälauha, tuoksusimake, niittynurmikka ja puolukka. Runslajisella, paikoitellen kuivallakin niityllä runsaana esiintyviä muita lajeja ovat mm. nurmirölli, kissankäpälä sekä huomionarvoiset kissankello, pulskaneilikka, pukinjuuri, nurmitatar, rantatädyke ja kullero. Muita huomionarvoisia kasveja niityllä ovat hakamaapöimulehti, ketosilmäruoho ja jäkki. Alueella on joskus kasvanut valtakunnallisesti uhanalaista ketokatkeroa.

Hoitotarve: Metsittyvän itäosan raivaaminen sekä niiton laajentaminen koko alueelle olisi suositeltavaa.

7 KEMINMAA, Vittaniemen haka

Peruskarttalehti: 2542 10

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73133:33931, akp:aki 73130:33948

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 5,0 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: haka, metsälaidun, niitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Kemijoen itärannalla, Maulan kylän kulttuurimaisemassa on laaja käytöstä pois jäänyt nautakarjan laidun. Maulan kylä on olennainen osa Kemijoen vanhan ranta-asutuksen muodostamaa valtakunnallisesti merkittävää kulttuurihistoriallista ympäristöä ja arvokasta lappilaista kulttuuriympäristöä. Vuosina 1972–1974 tilalla on ollut lypsylehmiä ja vielä vuonna 1989 alue oli mullikarjalaitumena.

Laitumen länsiosa on pääasiassa ylitieheää sekametsähakaa, jota jaksottavat kohtalaisen näyttävät niittylaikut. Tuoretta suurruohoniittyä hallitsevat nurmilauha sekä mesiangervo, metsäkurjenpolvi ja keltaängelmä. Paikoitellen heinät runsastuvat ja niitty vaihtuu tuoreeksi heinäniityksi. Laitumen keskiosassa on vasta raivattu, harvakseltaan matalaa koivua kasvava tuore suurruohoniitty. Suurruohoniityn valtalajistoon kuuluvat nurmipuntarpää, mesiangervo, karhunputki, nurmilauha, luhtakastikka ja lehtovirmajuuri. Alueen länsiosan ja keskiosien rannan tuntumassa esiintyy myös kosteita vesisaravaltaisia laikkuja. Äärimmäisenä laitumen itäosassa on metsälaidunta. Lehtipuuvaltaisen metsälaitumen kenttäkerros on nurmilauhan ja suurruohojen vallitsemää. Alueella esiintyviä huomionarvoisia lajeja ovat rantanätkelmä, pukinjuuri, kissankello, jäkki, nurmitatar sekä kullero.

Hoitotarve: Pensaikon raivaaminen sekä laidunnuksen aloittaminen uudelleen.

8 KEMINMAA, Ylimaihkilan laitumet

Peruskarttalehti: 2542 10

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73145:33962, akp:aki 73142:33959

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 1,4 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: metsälaidun, haka, niitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Kemijokeen laskevan Tarinojan suulla on erikoinen, nautakarjan laitumena oleva puronvarsilehtometsä. Kohde on osa Kemijoen ranta-asutuksen valtakunnallisesti merkittävää kulttuurihistoriallista ympäristöä ja arvokasta kult-

tuuriympäristöä. Laidunta pitävä tila on yli 100 vuotta vanha. Vuosina 1960–1977 tilalla on ollut suurehko karja, jonka jälkeen laidunnuksessa on ollut muutaman vuoden tauko. Vuonna 1982 karjanpito ja laidunnus on aloitettu uudelleen.

Jyrkkätörmäisen ja pienipiirteisesti kumpuilevan purouoman pohjalle jäävä, maantien kahteen osaan jakama laidun on tien länsipuolella viiden vasikan laiduntamaa, pääasiassa kosteaa metsäkurjenpolvi–mesiangervotyypin lehtipuulehtoa ja tuoretta lehtipuukangasta. Kemijoen rannasta löytyy pieni ala tuoretta, paikoitellen kuivahkoa, pienruohovaltaista avointa niittyä, jonka edustavimpia lajeja ovat nurmirölli sekä huomionarvoiset päivänkakkara, kissankello, pukinjuuri, ahomansikka ja tunturikurjenherne. Koilliskulmauksessa on tuoretta nurmilauhaniittyä. Maantien itäpuolinen lypsykarjan laiduntama sekametsähaka on kuusen sekaista metsäkurjenpolvi-mesiangervotyypin lehtipuulehtoa, jota täplittävät tuoreet nurmilauhavaltaiset niittylaukut. Hakamaalla on havaittavissa selvää rehevöitymistä. Alueella tavattavia muita huomionarvoisia lajeja ovat kissankäpälä, ketosilmäruoho, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Rannan niityn umpeenkasvu olisi estettävissä esim. säännöllisellä niitolla.

9 KEMINMAA, Kaarakan laitumet

Peruskarttalehti: 2542 10

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73206:33954, akp:aki 73204:33954

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 1,8 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: metsälaidun, haka

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Koskenkylässä sijaitsevalla Kaarakan tilalla on kymmenen lypsy-lehmän laiduntamien nurmilaidunten yhteydessä tiheäpuustoinen metsälaidun. Koskenkylä on osa Kemijoen ranta-asutuksen valtakunnallisesti merkittävää kulttuurihistoriallista ympäristöä ja arvokasta kulttuuriympäristöä. Metsälaidunalueen halkaisee kapea, länsiosastaan hakamainen heinäniittykaistale, jota eläimet käyttävät lähinnä siirtymiseen nurmilaitumelta toiselle.

Tuoreen sekametsäkankaan aluskasvillisuuteen on sekoittunut erityisesti eteläosassa runsaasti niittylajistoa sekä rehevöitymisestä kertovia typensuosijalajeja. Valtalajeina esiintyvät nurmi- ja metsälauha, metsäkurjenpolvi, mustikka, metsäimarre ja kultapiisku. Hakamaalla runsaina esiintyvät mm. valkoapila, nurmilauha ja niittyleinikki. Huomionarvoisia lajeja ovat nurmitatar, hakamaapöimulehti, jäkki ja ketosilmäruoho.

Hoitotarve: Kohde tulisi rajata erilleen nurmilaitumista ja laiduntaa omana alueenaan rehevöitymisen estämiseksi.

10 KEMINMAA, Liedakkalan niitty

Peruskarttalehti: 2542 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73200:33883, akp:aki 73197: 33882

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 1,5 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty, niitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Viitakosken kylässä, Kaakamajoen rannalla on 1940-luvulta lähtien laidunnettu, nykyisin yhdentoista hiehon laitumena oleva rantaniitty. Nurmilaitumen yhteydessä laidunnettua tulvaniittyalueetta halkovat useat syvät ojat ja laitumen eteläpään tuoreella heinäniittykaistaleella typensuosijakasvillisuus on päässyt valtaamaan alaa.

Suurruohovaltaista tulvaniittyä hallitsevat voimakkaasti mätästävä nurmilauha sekä mesiangervo. Rannassa yleistyvät metsäkurjenpolvi, lehtovirmajuuri, suo-orvokki, kurjenjalka ja viiltosara sekä huomionarvoiset rantatädyke ja kulle-ro. Aivan vesirajassa esiintyvät mm. lumme, vesikuusi ja rentukka. Siellä täällä esiintyvien matalien kumpareiden päällä on kuivempaa valkoapilavaltaista pienruohotulvaniittyä. Muita huomionarvoisia lajeja ovat nurmitartar ja kissankello. **Hoitotarve:** Rehevöitymisen estämiseksi perinnebiotooppi tulisi rajata erilleen nurmilaitumista ja laiduntaa omana alueenaan.

11 KEMINMAA, Saavanojan niityt

Peruskarttalehti: 2542 10

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73141:34025, akp:aki 73139:34024

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 1,4 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: niitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Saavanojan varrella, noin 7 km Maulasta itään on vanhoja umpeutuksessa olevia kaukoniittyjä. Alueella sijaitsevat kulttuurihistorialtaan valtakunnallisesti merkittävät, perinteiseen niitykkulttuuriin liittyvät, tosin jo melko huonokuntoiset rakennukset: niitypirtti, sauna, eläinsuoja ja lato. Rakennukset muodostavat yhdessä ympäröivien niittyjen kanssa idyllisen kokonaisuuden, joka on arvotettu Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Valtaosa inventoidusta niityalasta on alunperin suopohjaista, kosteaa korpikastikan ja ruokohelpin sekaista suurruohoniittyä. Pienemmällä alueella esiintyy tuoretta nurmilauhaniittyä. Huomionarvoisia lajeja ovat siperiansinivalvatti, nurmitatar ja rantatädyke.

Hoitotarve: Vesakonpoisto ja niittäminen olisi suositeltavaa erityisesti niitypirtin ja ulkorakennusten läheisyydessä.

12 KEMINMAA, Kapernaumin niitty

Peruskarttalehti: 2541 12

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73055:34005, akp:aki 73052:34002

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 1,1 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty, niitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Akkunusjoen pohjoisrannalla, noin 12 km Lautiosaaresta, on laajan nurmilaitumen laiteilla sijaitsevia luonnonniittyaloja. Tilalla on ollut asutusta jo 1850-luvulta alkaen. Lähinurmet on otettu nykykäyttöön 1960-luvun alussa. Lampaiden ja hevosten laiduntamalla, maisemallisesti näyttävällä alueella laidunus kohdistuu pääasiassa samassa yhteydessä oleville nurminiitylle.

Laitumen pohjoislaidalla sijaitsee pieni ja runsasruohoinen tuore heinäniitty-kaistale. Laidunalueen läpi kulkevan ojan varrella on kosteaa korpikastikan sekaista suursaratulvaniittyä sekä kauempana rannasta nurmilauhavaltaista runsasruohoista tuoretta heinäniittyä. Akkunusjokirantaan sijoittuvan tulvaniittyvyöhykkeen lähinnä vesirajaa sijaitseva kasvillisuus on viiltosaraa. Saravyöhykettä seuraa kostea heinäinen tulvaniittyvyöhyke. Nurminiityn laidalla esiintyy tuoretta runsasruohoista nurmilauhaniittyä. Huomionarvoisista lajeista alueella esiintyy ketosilmäruohoa ja kulleroa.

Hoitotarve: Rehevöitymisen estämiseksi alue tulisi rajata erilleen nurmilaitumista ja laiduntaa omana osanaan.

13 KEMINMAA, Pörhölän vanha rantalaidun

Peruskarttalehti: 2541 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73033:33847, akp:aki 73032:33845

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 0,5 ha

Maanomistaja: tuntematon

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: niitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Kaakamossa, Pörhölänputaan rannalla Pajusaassa, on aiemmin laidunkäytössä ollut ja nykyisin voimakkaasti pensoittunut rantaniitty. Alueelta löytyy vielä vanhoja puuaidan jäänteitä. Rannan tuntumassa on kurjenjalan ja rentukan sekaista viiltosaraniittyä. Kauempana rannasta se muuttuu nurmilauhan ja huopaohdakkeen, mesiangervon, ojakellukan sekä huomionarvoisten kulleron ja rantatädykkeen hallitsemaksi tuoreeksi suurruohoniityksi. Suurruohojen seassa esiintyy vielä joitakin matalakasvuisempia kauniskukkaisia lajeja kuten huomionarvoisia kissankelloa ja pulskaneilikkaa.

Hoitotarve: Mikäli perinnemaisema-arvot halutaan säilyttää tulisi pensaikkaa raivata ja aloittaa laidunnus uudelleen.

1 KITTIÄ, Kirkonkylän lammaslaidun

Peruskarttalehti: 2732 11, 2734 02

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 75099:34116, akp:aki 75083:34123

Maisemamaakunta:

Pinta-ala: 112,1 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: V

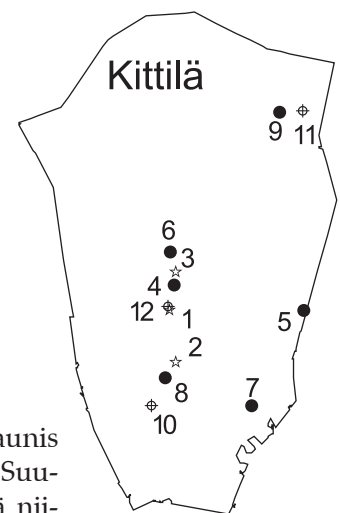
Arvoon vaikuttavat erityistekijät: perinteinen käyttötapa, edustavat tulvaniittyvyöhykkeet, maisemallinen merkitys

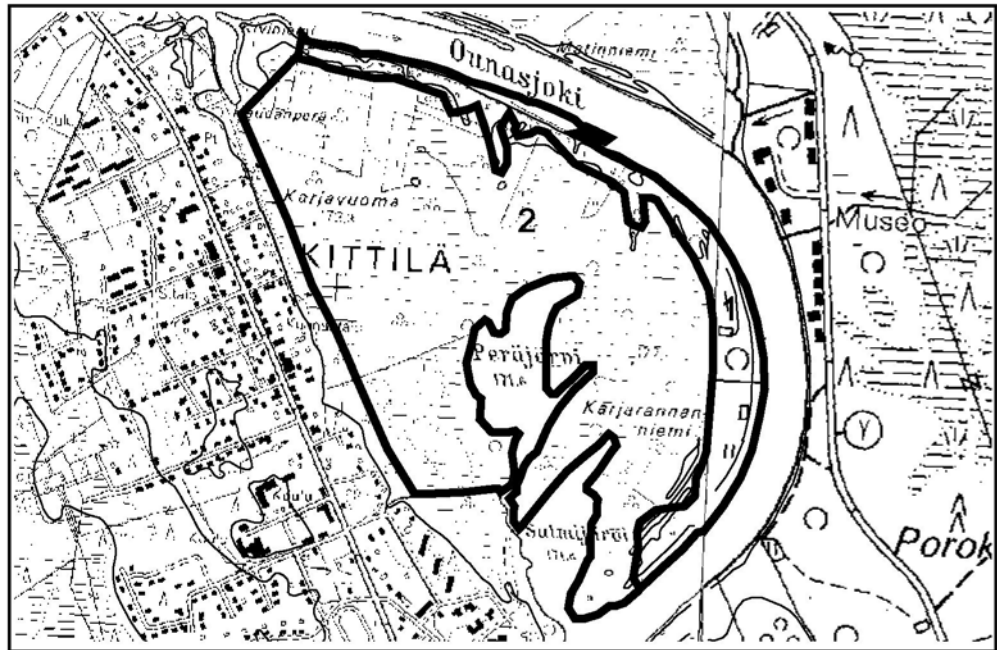
Perinnemaisematyypit: muu, metsälaidun, tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1993

Alueen kuvaus: Kittilän kirkonkylän tuntumassa sijaitseva maisemallisesti kaunis Ounasjoen rannan 270 lampaan laidun näkyy aukeana joen ylittävältä sillalta. Suurin osa Ounasjokivarren tulvaniityistä on aikoinaan rantojen tulvametsistä niityiksi raivattuja alueita. Laajemmassa mitassa niityiltä kerättiin karjan talvirehua aina sotiin saakka.

Lammaslaidunnus on aloitettu 1960-luvun lopulla noin 100 lampaalla. Alueella on viime vuosina tehty pensaikon raivausta ja metsäalueilla lehtipuuston harvennusta. Aakenusjokisuun patoamisjärjestelyillä on Luhtaan tehty allas ja joen vedet on johdettu kanavan ja Salmijärven kautta takaisin Ounasjokeen. Sen seurauksena entinen niemi on nyt saari ja lampaiden pito laitumella helpottunut.

Kittilän kirkonkylän lammaslaidun

1:20000

Kittilän kirkonkylän ympäristöstä löytyvät kaikki tulvaniittyjen kasvillisuus-tyypit. Rannan avoimet, nurmimaiseksi kalutut tulvaniityt ja hakamaiset lehtipuu-laidunosiot muodostavat kauniisti kumpuilevan ja puistomaisen alueen (osa-alue 1). Valtaosa rannasta on tuoretta nurmilauhavaltaista heinätulvaniityä. Toinen runsaana esiintyvä tyyppi on tuore suuruohotulvaniity. Suuruohotulvaniityillä valtalajejana esiintyvät usein metsäkurjenpolvi, nurmilauha, pohjanängelmä ja niitty-leinikki. Muita runsaasti havaittuja ruohoja ovat kultapiisku ja siankärsämö. Kosteat suursaratulvaniittyvyöhykkeet ovat vesi- ja viiltosarojen luonnehtimia ja heinätulvaniityt lähinnä korpikastikkavaltaisia. Pienempialaisina esiintyviä tyyppejä ovat vesirajan järvikorteniityt sekä kuivat, tavallisimmin siankärsämö-, ahomatar-, kultapiisku- ja nurmilauhavaltaiset kuivat tulvaniityt. Metsälaidunosien valtapuuna on koivu ja pensastossa pajut sekä kataja. Aluskasvillisuudessa heini-en ohella on mm. oravanmarjaa, tupassaraa ja karhunsammalia. Lammaslaidun on länsiosistaan (osa-alue 2) metsäinen ja luhtainen ja osin pensoittunut voimakkaasti. Puuston valtalajina on hieskoivu. Pensastossa vallitsevina ovat pajut ja kataja sekä koivun taimet.

Pintapuolisessa kasvillisuuskartoituksessa havaittuja huomionarvoisia lajeja laitumella ovat tunturikurjenherne, kullero, kissankello, rantatädyke, sykeröpiippo, nurmitatar sekä pohjanängelmä.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Pensaikkoa tulisi raivata lisää, varsinkin niemen eteläkärjestä.

2 KITTILÄ, Särestöniemi

Peruskarttalehti: 2734 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74947:35141, akp:aki 74942:35140

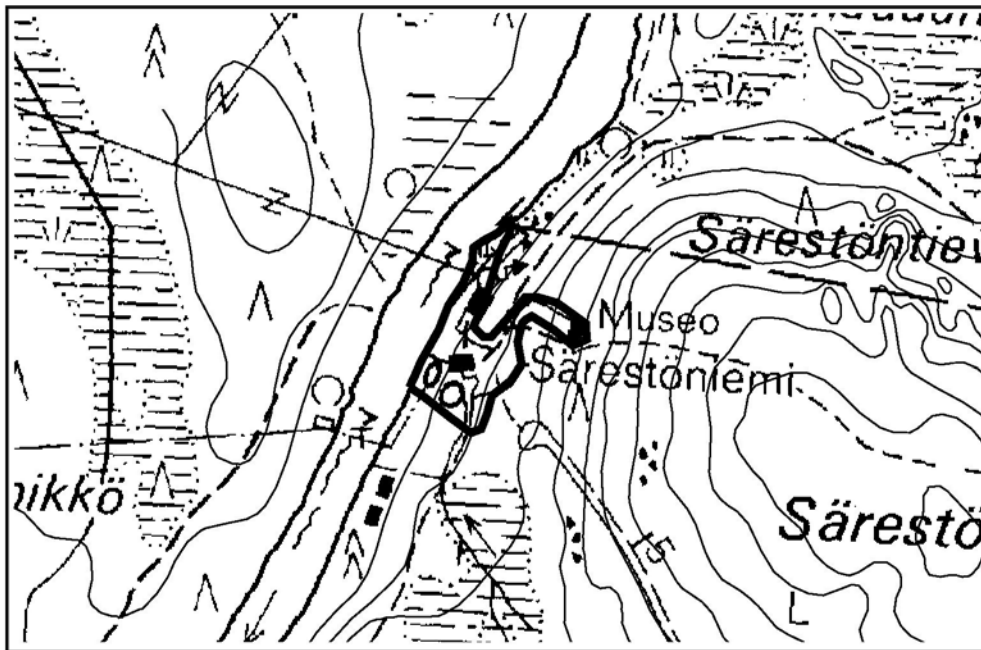
Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 4,8 ha

Maanomistaja: museosäätiö

Arvoluokka: V

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: pitkään jatkunut perinteinen käyttö, historiallisesti arvokas ympäristö

Särestöniemi

1:15000

Perinnemaisematyyppit: niitty, tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1998

Alueen kuvaus: Särestöniemi sijaitsee Ounasjoen itärannalla, noin 9 km Kaukosen kylästä soratietä pitkin. Alueelle vievä tie on tehty vasta vuonna 1985. Alue on hieman syrjässä metsän keskellä, mutta taiteilija Reidar Särestöniemen lapsuudenkoti (vanha Särestö), galleria sekä ateljee vetävät kuitenkin vierailijoita noin 25 000 henkilön vuosivauhtia. Vanhaa Särestöä on rakennettu vuonna 1768 ja se on entisöity museoalueeksi vuonna 1984. Se on arvotettu Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Muut alueen rakennukset ovat uudempaa perua, joskin ulkonäöltään alueen perinteiseen rakennuskantaan sopivia.

Rakennuksia ympäröiviä niittyjä on niitetty perinteisesti siementen varisemisen jälkeen loppukesäisin vuoteen 1996 asti. Jokivarren säännöllinen niittäminen on lopetettu aikaisemmin. Alueella on aiemmin laiduntanut myös vuohia, poni ja poro, mutta ne ovat usein olleet kytkettyinä turistien viihtyisyyden vuoksi.

Vanhaa Särestöä ympäröivät kiviset niityt ovat suurimmaksi osaksi tuoretta suurruohoniittyä valtalajeinaan metsäkurjenpolvi, niittyleinikki, siankärsämö, laukut sekä nurmilauha, kullero ja kultapiisku. Seasta löytyy myös pienialaisesti tuoretta pienruohoniittyä, jonka valtalajeina ovat siankärsämö, niittyleinikki, punanata ja nurmilauha. Rannan suuriruohoiset tulvaniityt ovat metsäkurjenpolvi-, kultapiisku-, nurmilauha- ja rantatädykevaltaisia. Monilajisten, koko kesän kauniisti kukkivien niittyjen kasvillisuudesta mainittakoon vielä pintapuolisessa kartoituksessa löydetyt tunturikurjenherne, kissankello, nurmikohokki, sykeröpiippo, nurmitatar, tunturihärkki ja päivänkakkara.

Hoitotarve: Rehevöitymisen ja niittylajiston taantumisen estämiseksi tulisi perinteistä niittoa jatkaa. Niitto kerran kesässä ja niittojätteen poiskeruu riittävät pitämään niityt monilajisina ja näyttävinä.

3 KITTILÄ, Lonnakon niityt

Peruskarttalehti: 2734 03

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 75189:35411, akp:aki 75182:35407

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 9,0 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: V

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen ahonoidanlukkko (LE:St), harvinainen kasvillisuustyyppi, perinteisen maankäytön jatkuvuus

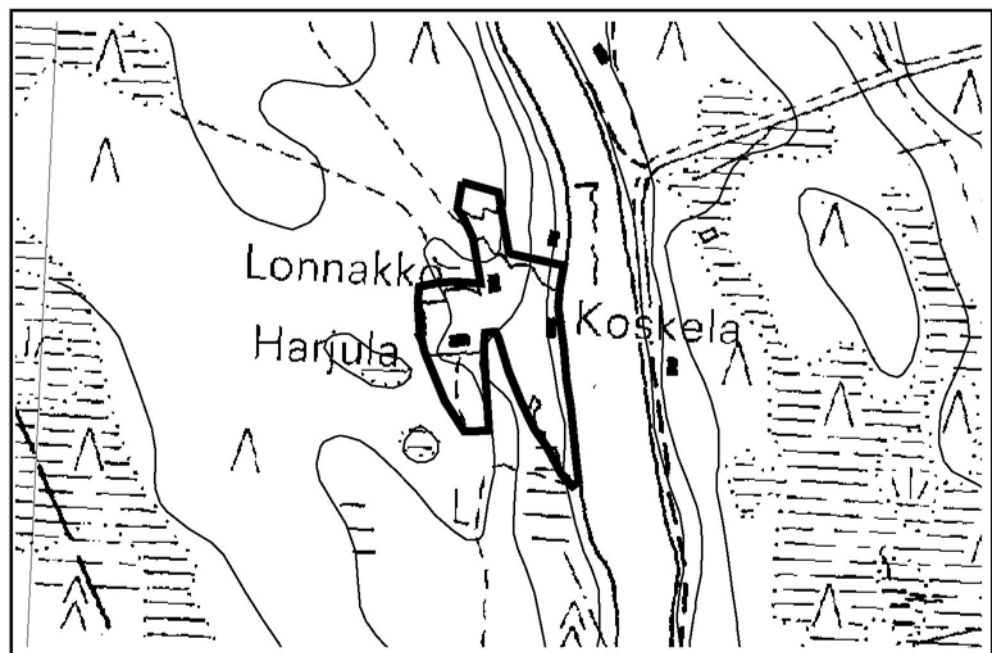
Perinnemaisematyypit: entinen pelto, keto, niitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Lonnakon niityt sijaitsevat Sirkan kylän ja Levitunturin eteläpuolella, Ounasjoen rannalla. Kohteelle on paikallistieltä kolmisen kilometriä. Alue käsittää kolme vanhaa taloa pihapiireineen: Lonnakko, Harjula ja Koskela. Talot ympäröivine niittyineen muodostavat laajan, rauhallisen ja viehättävän kokonaisuuden ja paikalta on kaunis, avara jokinäkymä. Aluetta niitetään yhä, ja vielä 1990-luvun alkupuolella lampaat ovat olleet laitumella. Niityillä on paljon haasioiden pohjia, jotka ovat hyvässä kunnossa ja käyttökelpoisia. Lonnakko on valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö ja arvokas kulttuuriympäristö. Alueen kallioperässä on mm. emäksistä gabroa.

Talojen ympärillä on laaja niittyalue, joilla kasvaa runsaasti huomionarvoista kulleroa sekä metsäkurjenpolvea ja niittyleinikkiä. Pääosa alueesta on entistä peltoa, jonka valtalajeja ovat nurmilauha, nurmirölli, metsäkurjenpolvi ja siankärsämö. Lonnakon talon pihapiiri on ketoa ja harvinaista kangasketoa. Hyvin edustavan kangaskedon kasvillisuus koostuu pääasiassa metsälauhasta, huomionarvoisesta kissankäpälastä sekä juolukasta ja puolukasta. Muu keto on edustavaa nurmiröllin ja metsälauhan luonnehtimaa kuivaa heinäniittyä. Alueelta löytyy myös pienialaisesti tuoretta heinäniittyä. Lonnakon talon läheisyydestä löytyvän uhanalaisen ahonoidanlukkun lisäksi muita huomionarvoisia lajeja alueella ovat pussikämmekkä, jäkki, kissankello, tunturikurjenherne, nurmitatar, rantatädyke ja tunturinurmikka.

Hoitotarve: Niiton jatkaminen. Jälkilaidunnus olisi myös suositeltavaa.

Lonnakon niityt

1:15000

4 KITTILÄ, Riikonkosken saaristo

Peruskarttalehti: 2734 03, 3732 12

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki , akp:aki

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 44,9 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: M+

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: laaja ja monipuolinen niittysaaristo, maisemallisesti näyttävä kokonaisuus

Perinnemaisematyyppit: tulvaniitty

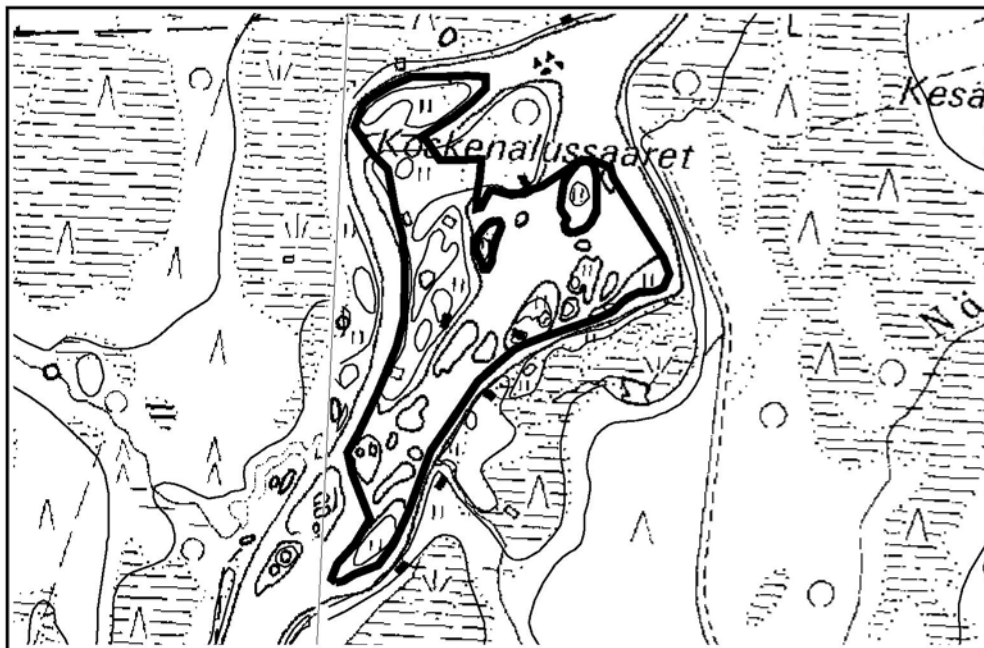
Kartoitusvuosi: 1993

Alueen kuvaus: Ounasjoessa, noin 7 km Kittilän kirkonkylältä pohjoiseen sijaitseva Riikonkosken saaristo on monipuolista tulvaniittykasvillisuutta. Vaihtelevan kokoisista saarista muodostuva alue on maisemallisesti kaunis kokonaisuus.

Inventoituun alueeseen kuuluvat kaikki Riikonkosken saaret. Pienimmät saaret ovat topografialtaan alavia ja tasaisia, alati muotoaan muuttavia saaria. Isoimmissa saarissa esiintyy suurempia korkeusvaihteluita. Kallioperässä on mm. amfiboliittia ja emäksistä vihreäkiveä.

Viitteenä saarten niittykäytöstä ovat suurimmasta saaresta löydetty heinäseipäät. Lammaslaidunnusta on harjoitettu viime vuosina Riikonsaarella. Muut saaret ovat luonnontilaisia, ja matalimpia eniten tulvalle alttiina olevia saaria lukuunottamatta pensoittuneita sekä osittain jopa metsittyneitä. Myös Riikonkosken saarten avoin niittymaisema on katoamassa umpeen kasvavien niittyjen myötä.

Pienet ja alavat saaret ovat pääasiassa vesisaravaltaista suursaratulvaniittyä. Saaren koon kasvaessa kasvillisuustyypit runsastuvat; suursaratulvaniittyjen ohella esiintyy kosteita nurmilauhan sekaisia kastikkaniittyjä sekä tuoreempia nurmilauhavaltaisia heinätulvaniittyjä. Erityisesti runsastuvat pohjanängelmän ja rantatädykkeen luonnehtimat tuoreet suuriruohoiset tulvaniityt. Vesirajan järvi-kortevyöhykkeitä sekä kuivia pieniruohoisia tulvaniittyjä esiintyy Riikonkosken saarissa niukasti. Saarten korkeimmille kohdille kehittynyt puusto on lehtipuuvältaista. Pensastossa esiintyy runsaimmin pajuja, metsäruusua sekä hieskoivun taimia. Riikonkosken tulvaniittysaarista on löydetty runsaasti huomionarvoisia putkilo-

Riikonkosken saaristo

1:20000

kasveja: tunturikurjenhernettä, pohjanängelmää, hentosuolaketta, kulleroa, rantatädykettä, ketonoidanlukkoa, nurmitatarta, kalvaspajua, kissankelloa, koiranvehnä, siperiansinivalvattia, rantanätkelmää, sykeröpiippoa, vilukkoa, kaarlenvaltikkaa sekä kellosinilatvaa.

Hoitotarve: Mikäli perinnemaisema-arvot halutaan säilyttää, tulisi laidunnusta jatkaa ja mahdollisuuksien mukaan laajentaa muihinkin saariin.

5 KITTIÄ, Lomajärvi

Peruskarttalehti: 3712 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 75089:34497, akp:aki 75084:34493

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 6,8 ha

Maanomistaja: perikunta

Arvoluokka: M

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalaiset lapinlunnusilmä (LK:St) ja ahomansikka (LK:St), perinteisen käytön jatkuvuus

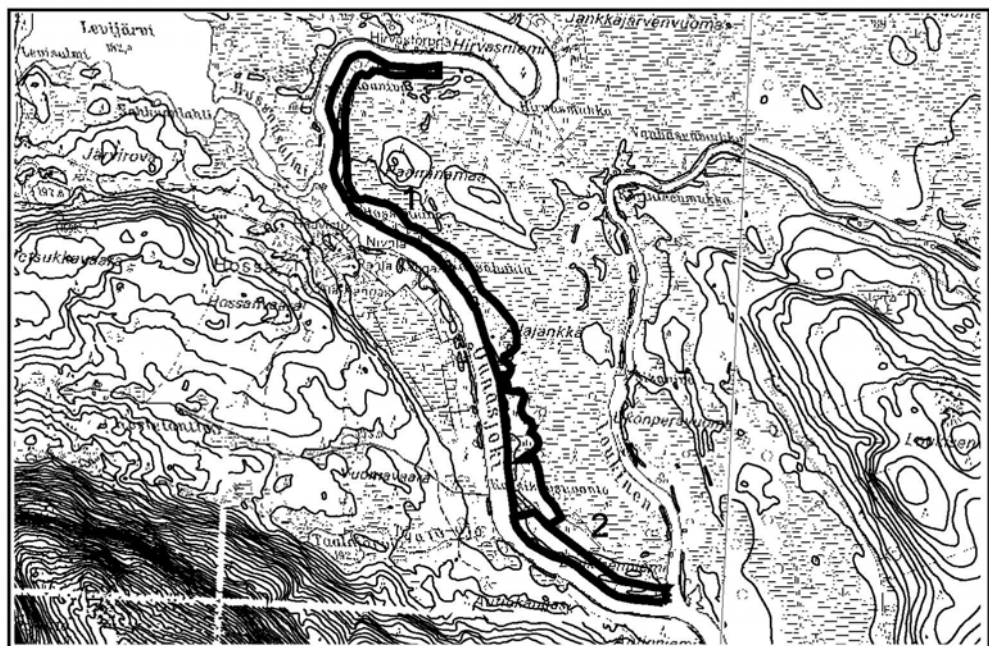
Perinnemaisematyypit: niitty, haka, metsälaidun, muu

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Tepsan kylästä noin 15 km pohjoiseen, Lomajärven rannalla on Kotirakan tila, jonka ympäristössä sijaitsevat niityt ja laitumet muodostavat kauniin ja vaihtelevan kokonaisuuden. Alueella on kahden tilan päärakennukset sekä lukuisia piharakennuksia. Laidunnus ja niitto on jatkunut alueella vuosikymmeniä ja jatkuu yhä vähäisemmässä määrin. Alueella on vielä käytössä olevia metsälaitumia sekä niittoniittyjä.

Päärakennuksen eteläpuolella on suuriruohoista ja osittain heinäistä rinneniihtyä ja ylempänä tuoretta heinäniittyä. Rinneniihtyn valtalajeina ovat heinien lisäksi niittysuolaheinä, rönsyleinikki, puna-ailakki ja metsäkurjenpolvi. Tuoreelta heinäniityltä löytyvät lisäksi kultapiisku ja niittyleinikki.

Piharakennusten takana, etelä- ja itärinteellä on avoimempia laitumia ja ylempänä rinteellä metsälaidunta. Luoteeseen viettävässä rinteessä on komea, kauttaaltaan puustoinen hakamaa, jossa lampaat yhä laiduntavat silloin tällöin. Hakamaan kasvillisuus on laikuttaista ja vaihtelevaa kuusihakaa, jossa kenttäkerrok-

Hossan niityt

1:50000

sen valtalajeina ovat puna-ailakki, niittysuolaheinä, niittyleinikki, rönsyleinikki ja lampaannata. Hakamaalla kasvaa alueellisesti uhanalaista ahomansikkaa. Alueen itäreunalla on lammaslaidun, joka on lähinnä kosteaa, suuriruohoista niittyä. Valtalajeina ovat metsäkurjenpolvi, niittysuolaheinä, rönsyleinikki, siankärsämö, koiranputki, pihatahtimö ja voikukka. Lammaslaitumen laidalla on lähde, jolla kasvaa niukasti uhanalaista lapinlunnunsilmää. Metsälaidun on kuivaa, mäntyvaltaista kannervatyypin kangasta. Valtalajeina aluskasvillisuudessa vallitsevat varvut ja heinät. Katajia kasvaa tasaisesti puuston alla. Muita huomionarvoisia lajeja ovat kissankäpälä, nurmitatar, isolaukku ja rantatädyke.

Hoitotarve: Hoidon jatkuminen oli kartoitusvuonna epävarmaa. Perinnemaisema-arvojen turvaamiseksi tulisi laidunnusta jatkaa.

6 KITTILÄ, Hossan niityt

Peruskarttalehti: 2741 10

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki , akp:aki

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 62,2 ha

Maanomistaja: yksityinen, perikunta

Arvoluokka: M-

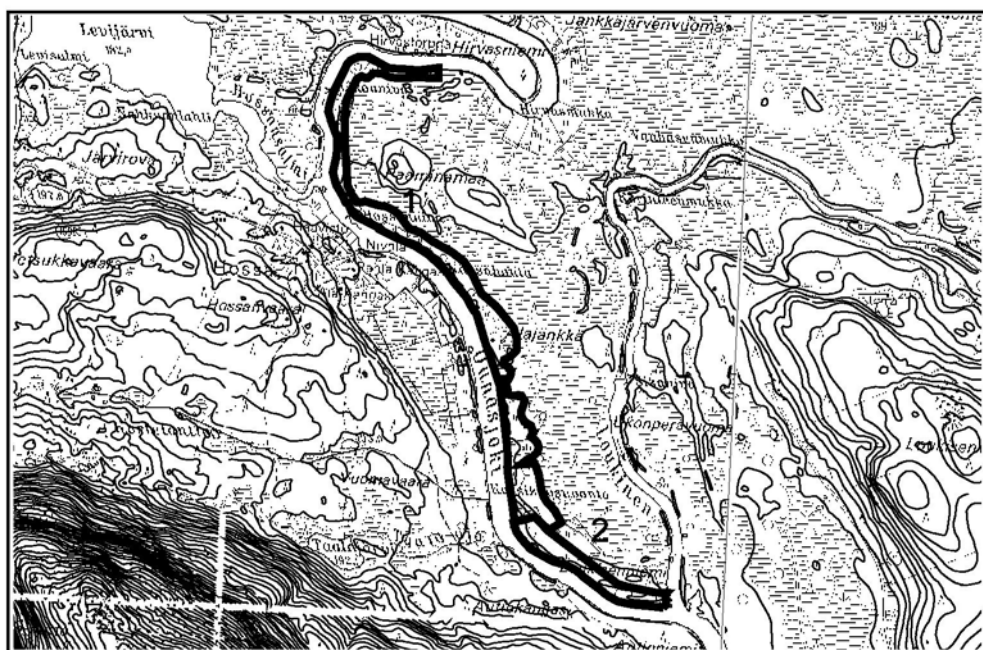
Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen hirssisara (LK:V), laajuus

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty, entinen pelto

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Ounasjoen itäranta Hirvasniemen kohdalta Loukisen ja Ounasjoen yhtymäkohtaan on entistä niitto- ja peltokäytössä ollutta tulvaniittyä. Hossan niityt ovat Ounasjokivarren pohjoisin laaja yhtenäinen tulvaniittyalue, joka kokonaisuutena on maisemallisesti arvokas alue mutta eriasteisesti umpeenkasvaneista niityistä sekä alueelle rakennetusta mökkikannasta johtuen maisemakultaan sekava kokonaisuus.

Ounasjoen itäranta on Karsikkosuvantoon saakka kuivaa metsäkurjenpolven, kultapiiskun ja peltokortteen hallitsemaa pienruohotulvaniittyä (osa-alue 1). Paikoitellen kauttaaltaan hieskoivua kasvavan niityn ruohovaltaista ilmettä muut-

Hossan niityt

1:50000

tavat valtalajiston joukkoon runsastuvat heinät. Eteläinen osa-alue, Karsikkosuvanosta Loukisen suulle, (osa-alue 2) on avoimempaa, suurimmaksi osaksi tuoretta nurmilauhavaltaista heinätulvaniittyä. Noin kolmannes osa-alueesta on metsäkurjenpolven, ahomataran ja nurmilauhan muodostamaa suurruohotulvaniittyä. Pinta-puoliseksi jääneessä lajistotarkastelussa alueella havaittuja huomionarvoisia lajeja uhanalaisen hirssisaran lisäksi olivat jäkki, pohjanängelmä, kullero ja rantatädyke. **Hoitotarve:** Mikäli perinnemaisema-arvot halutaan säilyttää tulisi pensaikkaa raivata ja aloittaa säännöllinen niitto.

7 KITILÄ, Näätävuoman suoniitty

Peruskarttalehti: 2733 09+3711 06

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki: 74824:34451 akp:aki: 74819:34343

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 18,0 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: M-

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti harvinainen, runsaasti latoja jäljellä

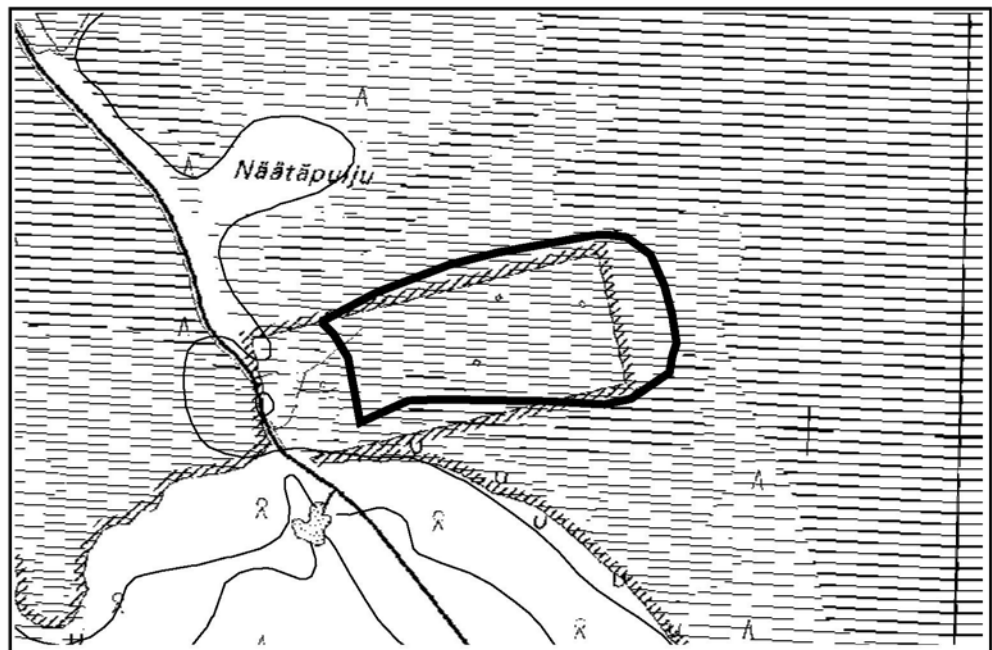
Perinnemaisematyypit: suoniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Niitty sijaitsee Raasuvuoman-Näätävuoman soidensuojelualueen reunalla, sen ulkopuolella, noin 25 km Kaukosen kylästä itä-kaakkoon. Metsäautotie on noin 100 metrin päässä suon länsipuolella. Suoniittyä ei ole niitetty ilmeisesti vuosikymmeniin. Niitetty alue ei erotu kovin selvästi muusta ympäröivästä suosta. Suolla on edelleen jäljellä neljä latoa sekä haasioiden pohjia. Ladot ovat löyhänä ryhmänä aukean suon laidassa.

Laaja suoniitty on edelleen melko aukea, vain pieniä pajupensaita kasvaa alueen länsiosassa. Suotyyppi on pääasiassa runsasravinteista suursaranevaa. Valtalajeina ovat liereä-, vesi-, harmaa-, juurto-, jouhi-, muta- ja pullosara, raate, kurjenjalca, luhtavilla ja kangaskorte. Pohjakerroksen lajeja ei ole inventoitu. Muista lajeista mainittakoon hetekaali.

Hoitotarve: Suoniitty pysyy pitkään avoimena, mutta reunojen pensoittuminen jatkuu jos niitä ei raivata tai niitetä säännöllisesti.

Näätävuoma

1:15000

8 KITTILÄ, Kaukonen

Peruskarttalehti: 2731 12

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74900:34107, akp:aki 74896:34108

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 1,5 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: M-

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: maisemallisesti edustavalla ja tärkeällä paikalla

Perinnemaisematyyppit: tulvaniitty

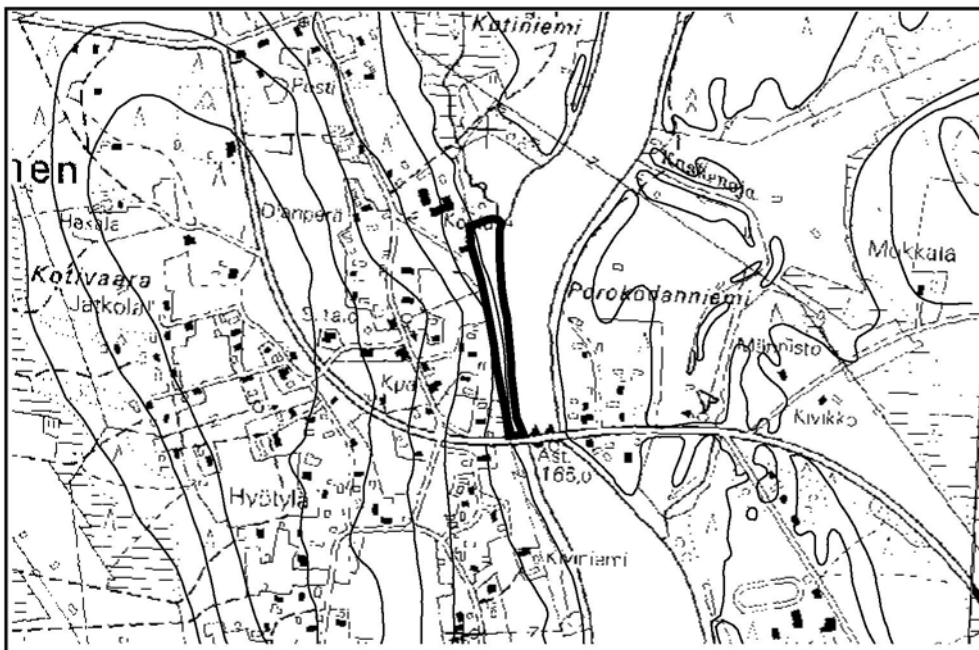
Kartoitusvuosi: 1993

Alueen kuvaus: Kaukosen kylässä, Ounasjoen länsirannalla, on pieni avoin tulvaniitty. Kapea tulvaniittykaistale sijaitsee maisemallisesti merkittävällä paikalla, heti Ounasjoen ylittävän sillan pohjoispuolella, kylässä joka on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi. Kylä on luokiteltu Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa myös arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi.

Aluetta on niitetty 1960-luvun lopulle asti. Paikalliset venevalkamien omistajat ovat raivanneet nopeasti levittäytyvää pajukkoa useana vuotena, viimeksi vuonna 1997.

Jyrkkään törmään rajautuvalla rantatasanteella on tyypillisiä märkiä ja kosteita tulvaniittyvyöhykkeitä: järvikortevyöhyke, viiltosaravyöhyke ja kostea heinätulvaniittyvyöhyke. Heinätulvaniityn valtalajit vaihtelevat korpikastikan ja ruokohelpin luonnehtimista niityistä yksipuolisiin nurmilauha- tai siniheinätulvaniityihin. Kauempana rannasta niitty nousee jyrkästi ja rajautuu törmän päällä sijaitseviin peltoihin. Rinteessä on tuoretta suuriruohoista mesiangervon ja rantatädykkeen luonnehtimaa tulvaniittyä. Törmän päällä niityn ja peltojen rajalla esiintyy jonkin verran pensaikkoa. Huomionarvoisista lajeista niityllä esiintyy rantatädykettä, ukonputkea, kulleroa, pohjanängelmää, tunturikurjenhernettä, kissankelloa, ketosilmäruohoa ja nurmitatarta.

Hoitotarve: Perinnemaisema-arvojen ja avoimen maiseman säilyttämiseksi tulisi niittyjä esimerkiksi niittää vuosittain loppukesällä.

Kaukonen

1:15000

9 KITTILÄ, Sammalselän poroerotuspaikka

Peruskarttalehti: 3722 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki: 75641:34434 akp:aki: 75634:34422

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 8,6 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: M-

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: kulttuurihistoriallisesti arvokas, perinteisen maankäyttömuodon jatkuvuus

Perinnemaisematyyppit: muu, niitty

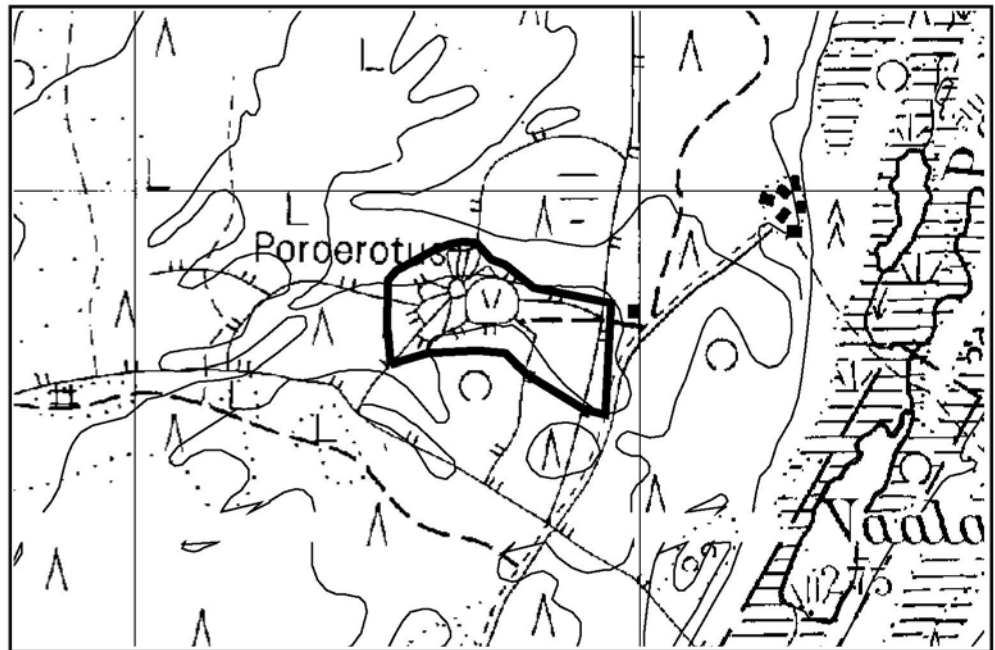
Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Poroerotuspaikka sijaitsee noin 3 km Köngäs–Pokka-maantieltä pohjoiseen. Aitaukselle on tie Sammalselästä. Erotuspaikka on arvokas lappilainen kulttuuriympäristö ja alueella olevat porokämpät ja erotusaita ovat rakennussuojelulain nojalla suojeltuja. Kohdetta on kunnostettu museoviraston toimesta ja se on nykyisin poroaitamuseo. Poroerotusaitauksesta noin 250 m itään on seitsemän vanhaa kunnostettua porokämpää sekä yhden kämpän rauniot. Erotusaitaa käytetään edelleen poroerotuksiin.

Erotusaitauksen kasvillisuus on selvästi muuttunut tallauksen vaikutuksesta ja näkymä erotusaitaukseen on puistomainen. Aitauksen sisäpuolella kasvavat männyt ja koivut ovat vanhoja ja erityisen jyhkeitä. Erotusaidan kinnussa kasvaa muutama jopa 12 metrinen mänty. Alue on varsin vähälajinen ja valtalajiston muodostavat heinät ja sarat, sekä maitohorsma.

Kämppien ympärillä on aukeaa heinä- ja ruohovaltaista, pihuille tyypillistä niittykasvillisuutta. Silmiinpistävimät lajit ovat kello- sinilatva ja kullero. Runsaana esiintyvät myös harmaasara ja rönsyleinikki. Muita huomionarvoisia kasveja ovat tunturinurmikka, nurmitatar ja rantatädyke. Rakennusten vieressä kasvaa muutamia kauniita koivuja ja alueen reunoilla kasvaa pieniä kuusen ja katajan taimia.

Hoitotarve: Poroerotusaitaus on edelleen käytössä, eikä erityistä hoitotarvetta ole. Kämppien ympäristöä tulisi niittää kerran loppukesällä siementen varistua ja kaadettu heinä poistaa rehevöitymisen estämiseksi.

Sammalselän poroerotuspaikka

1:15000

10 KITTILÄ, Tuulirannan tulvaniitty

Peruskarttalehti: 2731 12

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74828:34078, akp:aki 74823:34072

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 10,8 ha

Maanomistaja: yksityinen, perikunta

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1993

Alueen kuvaus: Kaukosen kylästä etelään sijaitseva, Kentänojan ja Lainiojoen väliselle alueelle sijoittuva Ounasjoen ranta sekä rannan edustalla olevat saaret ovat kaunista, avointa tulvaniittyä. Aiemmin luonnonniittynä niitetyn rannan käyttö on loppunut 1960-luvulla, ja nykyään jäät pitävät niittyä jonkin verran avoimena. Lainiosaaressa laiduntaa viisi mullikkaa. Vastarannan Putkiniemessä on runsaasti mökki- ym. asutusta ja avoimia niittyjä, jotka kuitenkin ovat usein viljeltyjä.

Tulvaniittyjen edustavimmat kasvillisuustyypit ovat rannan tuntumassa esiintyvät, jokseenkin avoimet, lajistoltaan tyyppilliset suursaratulvaniitty, kostea heinätulvaniitty sekä tuore suurruohotulvaniitty. Pienialaisemmin esiintyy myös kuivia, valtalajeinaan ahomataraa, lillukkaa, metsäruusua ja lehtokortetta kasvavia tulvaniittyjä sekä järvikorteniittyä. Kauempana rannasta esiintyy myös tulvametsää sekä tulvapensaikkaa, jotka on jätetty rajauksen ulkopuolelle. Huomionarvoisia lajeja ovat tunturikurjenherne, koiranvehnä, kissankello, rantanätkelmä, kalvaspaju, kullero, pohjanängelmä ja rantatädyke.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen Lainiosaaressa.

11 KITTILÄ, Pokan tila

Peruskarttalehti: 3722 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 75643:34494, akp:aki 75641:34493

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 1,5 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen harmaakynsimö (LK:V)

Perinnemaisematyypit: niitty, tulvaniitty, keto

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Pokan kylässä, Kitisen rannalla sijaitsevan Pokan tilan ympäristö on laajalti avointa niittyä. 1800-luvulla perustettu tila on alkuaikoinaan toiminut vanhan ratsutien varren kievarina ja sittemmin maatilana sekä baarina. Talousrakennuksia ympäröivää niittyä on niitetty ja käytetty lehmien, lampaiden sekä hevosten laidunalueena. 1980-luvun alkupuolella loppuneen laidunnuksen jälkeen niittyä on niitetty satunnaisesti, lähinnä porojen talviruokintaa varten. Seutukaaressa alue on kaavoitettu loma-asutusalueeksi.

Loivasti jokea kohti viettävään rinteeseen sijoittuva niitty on yläosastaan voimakkaasti nurmirauhoittunutta kuivaa heinäniittyä. Toisena valtalajina kasvaa huomionarvoinen kissankäpäli. Alempana alue muuttuu tuoreeksi suurruohoniityksi ja nurmilauhan rinnalle runsastuvat huomionarvoiset kullero sekä rantatädyke. Navetan seinustalla kasvaa myös idänkirveliä. Rannan tuntumassa kosteus lisääntyy edelleen ja suuriruohoisella tulvaniityllä nurmilauhaa runsaammin esiintyviä lajeja ovat kullero ja ojakellukka. Äärimmäisenä jokirannassa suursaratulvaniittyvyöhyke erottaa niityn vesirajasta. Jokseenkin niukkalajisella niityllä esiintyviä muita huomionarvoisia lajeja ovat nurmitatar, päivänkakkara, kissankello, jäkki, kellosinilatva ja nurmikohokki. Alueelta on myös löydetty alueellisesti uhanalaista harmaakynsimöä vuonna 1997.

Hoitotarve: Alueen säännöllinen niittäminen olisi suositeltavaa umpeen kasvun ja lajiston köyhtymisen estämiseksi.

12 KITTIÄ, Lassinpalon lammaslaidun

Peruskarttalehti: 2732 11

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 75000:34120, akp:aki 75099:34116

Maisemamaakunta:

Pinta-ala: 3,6 ha

Maanomistaja: oppilaitos

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1998

Alueen kuvaus: Lassinpalon lammaslaidun on pieni ja viehättävä joenrantalaidun Ounasjoen pohjoisrannalla, aivan Kittilän kirkonkylän tuntumassa. Vastarannalla näkyy kirkonkylän laaja lammaslaidun.

Aluetta on aikoinaan niitetty, kuten melkein koko Ounasjokivartta Kittilän alueella. Lammaslaidunnus on aloitettu vuonna 1992 ja vuosittain lampaita on ollut 40–80 kappaletta.

Laitumen ranta on avoin, ja jyrkästi kumpuilevalla rantatöyräällä on jonkin verran koivua, katajaa ja pajua. Rannan niemeke on osin hyvin kulunut ja hiekka on tullut esiin. Inventointiajankohtana sara- ja mahdollinen kortevyöhyke olivat vielä tulvan alla. Suurin osa kartoitusajankohtana nurmimaiseksi syödystä kasvillisuudesta on nurmilauhan vallitsemaa heinä-tulvaniittyä. Töyräiden päällä kasvaa kuivan pienruohotulvaniityn kaltaista kasvillisuutta valtalajinaan nurmilauha, metsäkurjenpolvi, kultapiisku, metsäruusu ja ahomatara. Pintapuolisessa kartoituksessa huomionarvoisista lajeista löytyi vain rantatädykettä.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Laidunpainetta voisi alentaa esim. ottamalla käyttöön laitumen läheisyydessä olevia vanhoja ja osin hyväkuntoisiakin rantaniittyjä.

1 KOLARI, Pyysaari

Peruskarttalehti: 2713 11 + 2713 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74801:33620, akp:aki 74798:33617

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 10,5 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

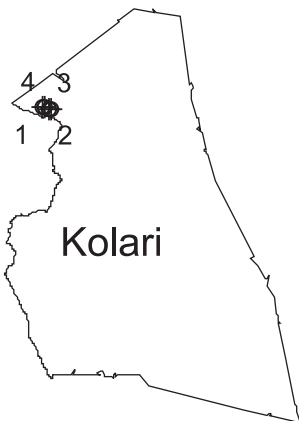
Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Muonionjoen Kolarinsaaren itäpuolella, Saariputaassa sijaitseva Pyysaari on laaja 65 lampaan laiduntama tulvaniittysaari. Ennen laidunnuksen aloittamista saaresta on niitetty heinää 1960-luvulle saakka. Saarella on vielä yksi lato lammassuojana. Viereisen laajan Kolarinsaaren pohjoisosan asutusryhmä on arvokas kulttuuriympäristö.

Saari on melko yksipuolista, pääasiassa nurmilauha-lampaannatavaltaista kuivaa tulvaniittyä. Rannoilla ja painanteissa esiintyy jonkin verran kosteaa heinä-tulvaniittyä valtalajinaan nurmilauha ja niittyleinikki sekä suursaratulvaniittyä valtalajinaan vesisara ja luhtasara. Huomionarvoisia lajeja ovat rantatädyke, kullero, sykeröpiippo sekä nurmitatar.

Hoitotarve: Saaren laidunpainetta tulisi vähentää. Maisemallisia arvoja voisi parantaa korjaamalla rikkoutuneet rantapengerrykset.

2 KOLARI, Alanen

Peruskarttalehti: 2713 11 + 2713 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74799:33621, akp:aki 74797:33618

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 4,1 ha

Maanomistaja: seurakunta

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyyppit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Saariputaassa, Muonionjoen Kolarinsaaren itäpuolella sijaitseva Alanen on satunnaisessa laidunkäytössä oleva tulvaniittysaari. Viereisen laajan Kolarinsaaren pohjoisosan asutusryhmä on arvokas kulttuuriympäristö.

Alanen on laaja, avoin ja täysin pensaaton. Saaren käytön on arvioitu alkaneen jo 1700-luvulla ja sieltä on niitetty heinää 1960-luvulle saakka. Tämän jälkeen saari on ollut satunnaista laidunnusta lukuunottamatta luonnontilaisena. Kartoituksen aikaan saarella laidunsi kaksi lammasta ja kaksi vuohta.

Avoin saari on valtaosin kosteaa tai tuoretta nurmilauhan luonnehtimaa heinä-tulvaniittyä. Rantaviivassa esiintyy suursaratulvaniittyä valtalajeinaan viilto- ja vesisara. Huomionarvoisia lajeja ovat kissankäpälä, rantatädyke, tunturikurjenherne, sykeröpiippo, nurmitatar ja kullero.

Hoitotarve: Laidunnuksen tehostaminen. Alasesta tulisi näyttää heinää tai sinne voisi siirtää laiduneläimiä viereisestä Pyysaaresta.

3 KOLARI, Kokko

Peruskarttalehti: 2713 11 + 2713 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74805:33609, akp:aki 74798: 33607

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 6,9 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyyppit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Muonionjoen Saariputaassa sijaitseva Kokon saari on osittain pensoitunut ja metsittynyt tulvaniittysaari. Saaresta on niitetty heinää viimeksi 1960-luvulla, minkä jälkeen alue on ollut luonnontilaisena. Myöhemmin saarella on alettu laiduntaa lampaita, joita nykyisin on noin 30. Saaren korkeampitörmäisessä pohjoisosassa pesii törmäpääsky-yhdyskunta ja alueella esiintyy runsaasti vesilintuja. Viereisen laajan Kolarinsaaren pohjoisosan asutusryhmä on arvokas kulttuuriympäristö.

Saaren sisäosat ovat pääasiassa suurruohotulvaniittyä sekä paikoitellen kivi- ja lampaannatavaltaista tulvaniittyä. Matalat ja hiekkaiset rannat ovat kosteaa suursaratulvaniittyä ja kosteaa nurmilauhavaltaista heinä-tulvaniittyä. Huomionarvoisia lajeja saarella ovat kullero, kissankello, ketosilmäruoho ja rantatädyke.

Hoitotarve: Pensaikon raivaus olisi suositeltavaa.

4 KOLARI, Pajusaari

Peruskarttalehti: 2713 11 + 2713 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74804:33607, akp:aki 74801:33607

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 2,4 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyytit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Saariputaalla, Muonionjoen Kolarinsaaren itäpuolella sijaitseva Pajusaari on näkyvällä paikalla oleva kymmenen lampaan laiduntama tulvaniittysaari. Saaresta on niitetty heinää 1960-luvulle asti, minkä jälkeen se on ollut pitkään luonnontilaisena. Viereisen laajan Kolarinsaaren pohjoisosan asutusryhmä on arvokas kulttuuriympäristö.

Pensoittunut saari on suurelta osin nurmilauhavaltaista tuoretta heinätulvaniittyä. Ranta-alueet ovat kosteampia, valtalajeinaan viilto- ja vesisara. Saaren keskusta on matalan pajukon peitossa. Huomionarvoisista lajeista alueella kasvaa ketosilmäruohoa, kissankelloa, rantatädykettä ja kulleroa.

Hoitotarve: Pensaikon harventaminen olisi suositeltavaa.

1 MUONIO, Salmijärven niityt

Peruskarttalehti: 2714 12

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 75121:34953,

akp:aki 75119:34944

Maisemamaakunta: Länsi-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 6,5 ha

Maanomistaja: yksityinen

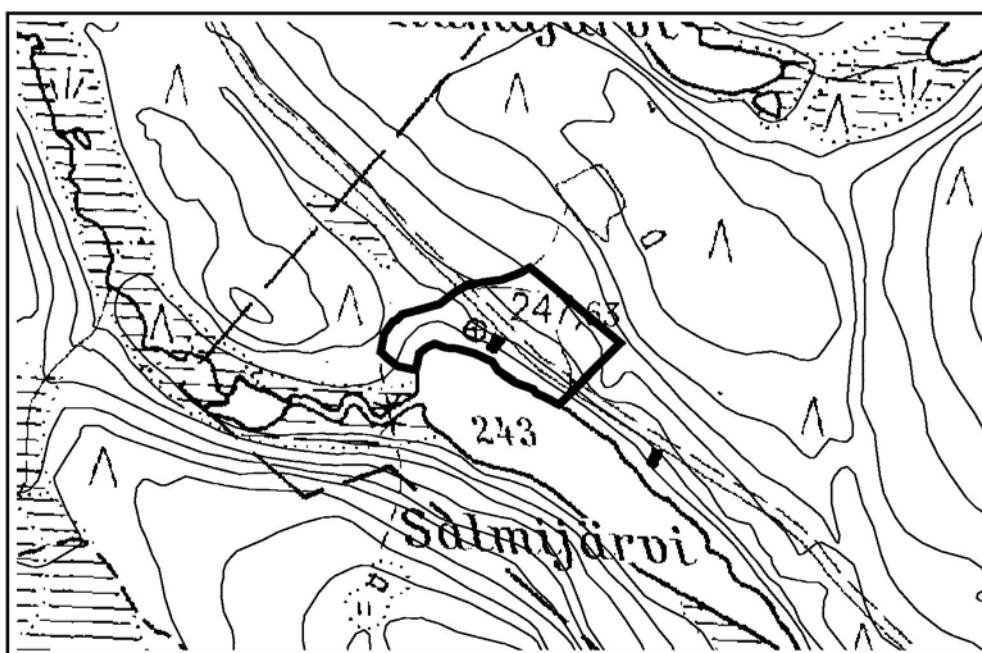
Arvoluokka: V

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalaiset ahonoidanlukko (LK:St) ja kanervisara (LK:Sh), harvinainen kasvillisuustyyppi, runsas ja monipuolinen kasvilajisto, vanha historiallinen asuinpaikka

Perinnemaisematyytit: keto, entinen pelto, niitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Äkäslompolosta noin 14 km luoteeseen sijaitsevan Salmijärven pohjoisrannalla on vanha saamelaisasutuspaikka. Tilalla on tietävästi asunut ainakin Siepin suku 1800-luvun alkupuolelta lähtien. Hyväkuntoisia vanhoja raken-

Salmijärven niityt

1:15000

nuksia ympäröiviä niittyjä on viljelty 1840-luvulta alkaen ja laidunnus on aloitettu 1880-luvulla. Viljely on lopetettu vuonna 1960. Talon ympäristön niittyjä lannoitetaan ja niitetään edelleen vuosittain. Kauimmaiset osat niityistä ovat villiintyneet.

Kasvillisuudeltaan arvokkaimmat osat ovat pihapiirin laitamilla sijaitsevat jo villiintymässä olevat niittyalueet ja varsinkin ketokasvillisuus. Näillä alueilla kasvillisuus vaihtelee rannan tuntumassa sijaitsevista tuoreista, nurmilauha-, kultapiisku- ja heinätahtimövaltaisista heinäniityistä reuna-alueiden kuivaan, nurmiröllin, nurmilauhan, kultapiiskun ja tuppisaran vallitsemaan heinäniittyyn ja harvinaiseen kangasketoon. Ilahduttavan laaja-alaista kangasketokasvillisuutta hallitsevat nurmilauha sekä juolukka. Huomionarvoisista lajeista alueella esiintyvät kissankäpäle, sopulinsara, ketonoidanlukko, kissankello, vilukko, nurmitatar, tunturinurmikka, kullero, rantatädyke sekä alueellisesti uhanalaiset ahonoidanlukko ja kanervisara.

Hoitotarve: Luonnontilaisiksi jääneiden niittyalojen niittäminen kerran kesässä niittykasvien siemennettyä olisi suositeltavaa. Lannoitus tulisi lopettaa.

2 MUONIO, Rukomasaari

Peruskarttalehti: 2723 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 75473:33606, akp:aki 75441:33582

Maisemamaakunta: Länsi-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 101,4 ha

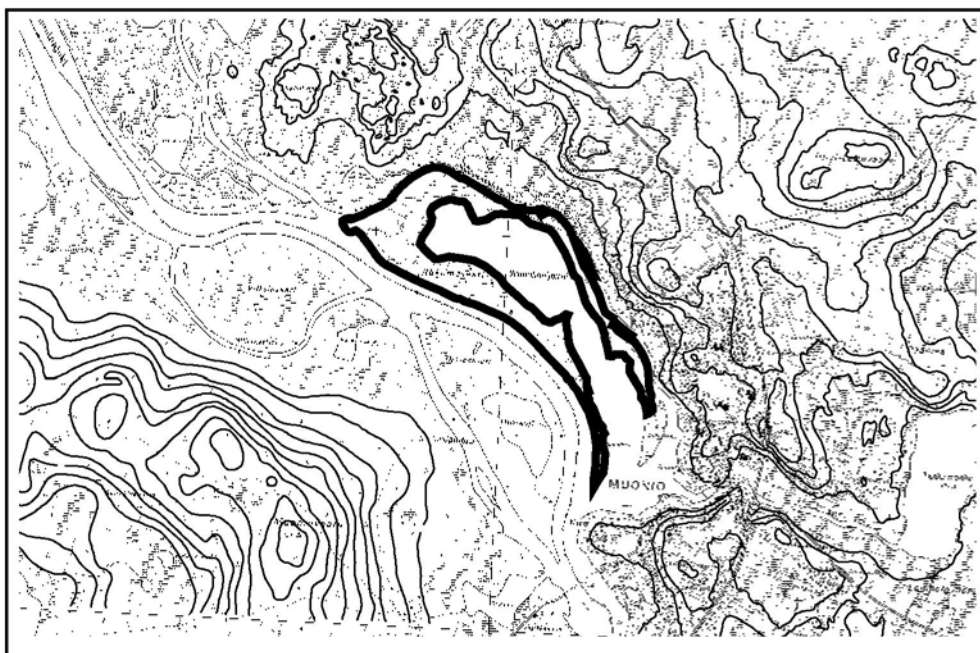
Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: M

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Rukomasaari on Muonionjoen tulvaniittysaari Muonion kirkonkylän välittömässä läheisyydessä. Alueen perinteisiin käyttömuotoihin on kuulunut heinän niitto koko laajalta saarelta. Niitto on loppunut 1960-luvulla, mutta sen jälkeen on kortteikkoa kuitenkin vielä niitetty. Saarella on ollut kymmeniä latoja, joista on jäljellä vielä kolmisentoista. Niiton loppumisen jälkeen saari on jäänyt

Rukomasaari

1:30000

luonnontilaiseksi ja pensoittunut. Rukomasaaren eteläosat sijaitsevat maakunnallisesti arvokkaalla kulttuurimaisema-alueella (Muonion kirkonkylän vanha osa ja jokilaakso) sekä ovat Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi luokiteltua aluetta. Rukomasaari kuuluu myös valtakunnalliseen lintuvesien suojeluohjelmaan.

Hevosenkengän muotoisen saaren eteläpään jäävät niemet ovat hyvin alavia, korte- tai saravaltaisia kosteikkoja. Maastonmuodoiltaan kevyesti kumpuilevan saaren korkeimmilla paikoilla kasvillisuus vaihettuu kostean heinätulvaniityn kautta tuoreeksi suurruohotulvaniityksi, jossa valtalajeina esiintyvät nurmilauha, rantatädyke sekä keltaängelmä. Saaren pohjoisimmassa osassa esiintyy jonkin verran myös kuivaa lampaannata-, kultapiisku- ja siankärsämövaltaista pienruohotulvaniityä. Huomionarvoisia kasvilajeja alueella ovat kissankäpälä, kullero, rantatädyke, sykeröpiippo, nurmitatar, tunturikurjenherne sekä kellosinilatva. Vesikasvillisuudessa on joskus aiemmin tavattu alueellisesti uhanalaisista lajeista Lapin läänin keskiosissa vaarantuneeksi luokiteltua typpälehtivitaa sekä silmälläpidettäväksi harvinaisiksi luokiteltuja ristilimaskaa, sarjarimpeä ja kiehkuraärviää.

Hoitotarve: Pensaikkojen raivaus olisi suositeltavaa näkyvimmillä paikoilla. Keskeisten osien säännöllistä niittoa voisi harkita.

3 MUONIO, Toras-Siepin rantaniitty

Peruskarttalehti: 2723 12

Yhtenäiskoordinaatit: akp:aki 75443:33711, ykp:yki 75444:33712

Maisemamaakunta: Länsi-Lapin tunturiseutu

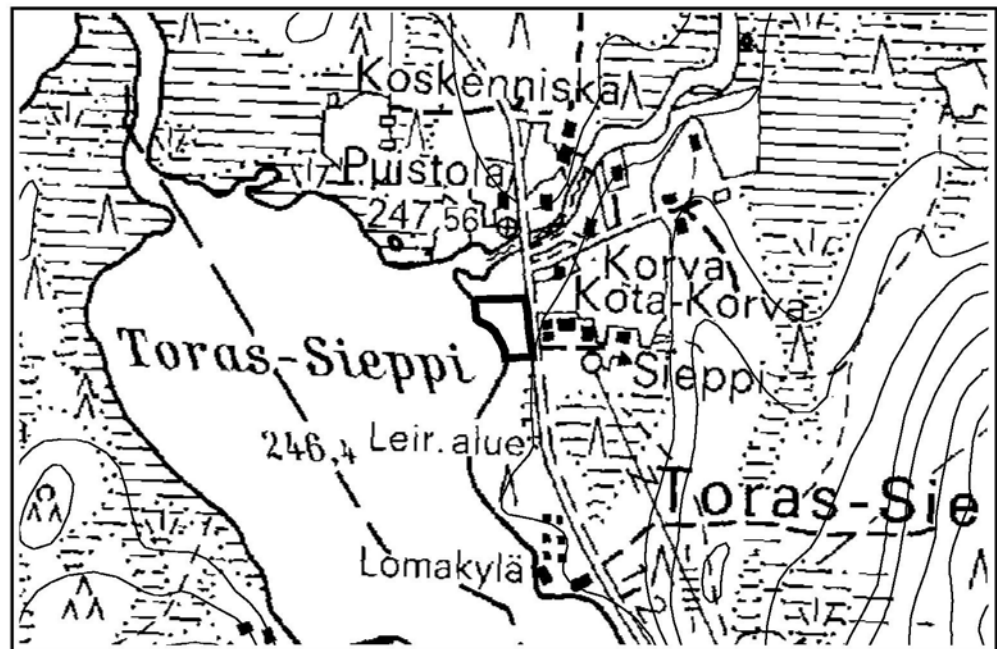
Pinta-ala: 0,9 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: M

Perinnemaisematyypit: niitty, järvenrantaniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Toras-Siepin rantaniitty

1:15000

Alueen kuvaus: Toras-Siepin kylässä, Toras-Sieppi -nimisen järven rannalla sijaitsee avoin rantaniitty. Valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi luokiteltu Toras-Siepin kylä edustaa perinteistä järven rantaan syntyneitä viljely- ja kylämaisemaa ja on nykyisin elävä matkailukohde, jossa harjoitetaan porotaloutta ja matkailuelinkeinoja. Kylä onkin valittu valtakunnallisesti arvokkaaksi perinnemaisemakyläksi vuonna 1992.

Kylässä on tietävästi ollut asutusta jo 1840-luvulta lähtien ja se on toiminut 1800-luvulla lappalaisten kesäpaikkana. Lukuunottamatta kortteen niittoa Toras-Siepin ja Jerisjoen rannoilta on maan hyödyntäminen perinteisillä tavoilla kylässä loppunut. Vesirajassa kasvavaa järvikortetta niitetään edelleen vuosittain porojen rehuksi, mutta laajempi heinän niitto on lopetettu jo 1950-luvun lopulla. Hyväkuntoinen vanha rakennuskanta, pellot sekä niityt muodostavat kuitenkin tiiviin, ehyen ja maisemallisesti viehättävän kokonaisuuden. Kylä onkin valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö sekä arvokas kulttuuriympäristö. Loivasti rantaa kohti viettävä niitty on suurimmaksi osaksi kosteaa suuruuhoniittyä. Suuruuhoniityn valtalajeina esiintyvät nurmilauha, kullero sekä niittyleinikki. Suursara- ja järvikorteyhdyskunnat erottavat niityn järvestä. Kulleron lisäksi muita huomionarvoisia lajeja ovat sykeröpiippo, rantatädyke, kellosinilatva ja nurmitatar.

Hoitotarve: Alueen avoinna pitäminen esimerkiksi niittämällä.

4 MUONIO, Pakajärvi

Peruskarttalehti: 2714 11

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 75401:34902, akp:aki 75040:34900

Maisemamaakunta: Länsi-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 2,5 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen ahonoidanlukko (LK:St)

Perinnemaisematyyppit: entinen pelto

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Kihlangista noin 10 km koilliseen sijaitsevan Pakajärven koillisrannalla on avoin, loivasti Pakajärven rantaa kohti viettävä pihaketo. Alue on vanha saamelaisten asuinpaikka. Noin kilometrin päässä Pakajärvestä kaakkoon sijaitsee Pakasaivon rotkojärvi. Pakasaivo on vanha saamelaisten palvontapaikka ja arvokas kulttuuriympäristö.

Maisemallisesti viehättävän, mutta jo autioituneen tilan pihapiiristä pääraKENNUS ja karjasuoja on purettu tai siirretty pois. Paikalla on vielä neljä latoa, vanhoista hirsistä rakennettu mökki ja sauna sekä rantasauna ja pikkula. Alue on vanhaa peltoa ja sitä on ilmeisesti aikaisemmin niitetty.

Nykyisin niitty on hoitamaton, mutta alue on suurimmaksi osaksi kuitenkin lajistoltaan melko monipuolista kuivaa heinäniittyä. Heinäniityn valtalajeina esiintyvät nurmirölli, tuoksusimake, liereäsara, niittyleinikki, nurmilauha ja lampaannata. Tuoreen heinäniityn valtalajeina ovat nurmilauha ja kullero. Huomionarvoisia lajeja ovat kissankäpälä, ketosilmäruoho, kellosinilatva, nurmitatar, isolaukku, kullero sekä alueellisesti uhanalainen ahonoidanlukko. Talon pihapiiriä koristeista puutarhakasveista on vielä raunioiden lähellä havaittavissa ukonhattua, humalaa sekä juhannusruusua.

Hoitotarve: Säännöllisen niiton tai laidunnuksen aloittaminen olisi suositeltavaa.

1 PELKOSENNIEMI, Keminsaaret

Peruskarttalehti: 3642 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 7449:35258,

akp:aki 74483:35246

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 26,2 ha

Maanomistaja: yhdistys, yhtiö, yksityinen

Arvoluokka: V

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalaiset laaksoarho (St) ja tataarikohokki (St) sekä alueellisesti uhanalaiset pohjannoidanlukko (LK:St), mäkikeltano (LK:V) ja siperianvehnä (LK:St), kasvillisuudeltaan edustava, maisemallisesti arvokas kokonaisuus

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty, niitty

Kartoitusvuosi: 1993

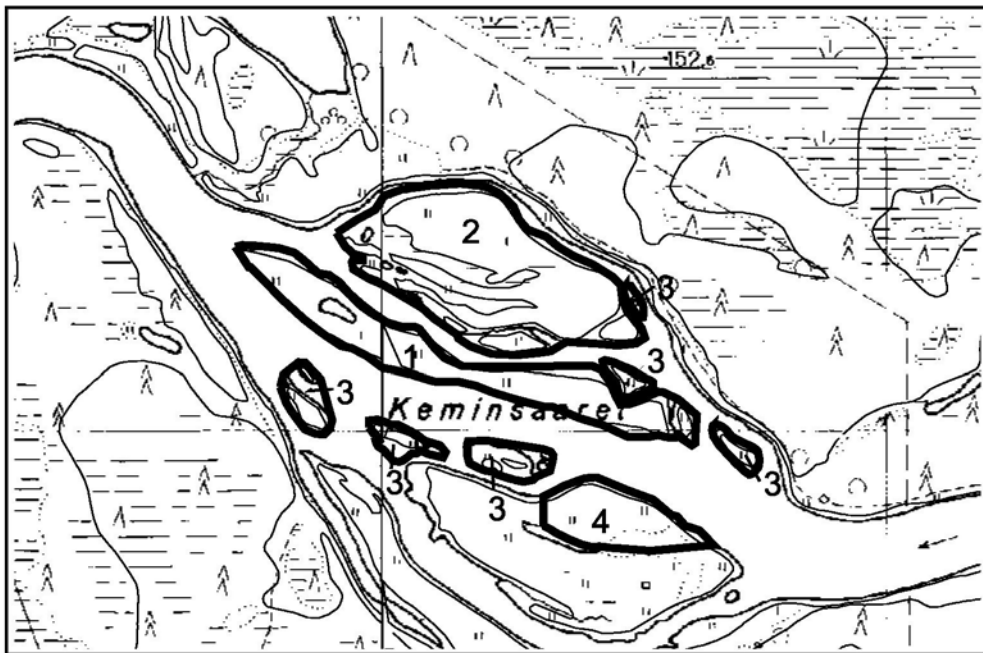
Alueen kuvaus: Keminsaaret sijaitsevat Kemijokihaarassa, noin 5 km Kemihaaran ja Kitisen yhtymäkohdan yläpuolella. Alue on laaja, aiemmin niitty- ja laidunkäytössä ollut nykyisin pensoittumassa oleva tulvaniittysaaristo. Keminsaarten perinnemaisema-alue on arvotettu Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Saaret ovat syntyneet kohtaan, jossa Kemijoki leikkaa harjukson. Osa saarista on pieniä, alavia ja alati joen virtausten mukaan uudelleen muotoutuvia saaria. Osa on korkeampitörmäisiä ja topografialtaan vaihtelevia. Mikäli Vuotoksen tekoallashanke toteutuu, jäävät saaret kokonaisuudessaan veden alle.

Keminsaarille luonnostaan syntyneitä tulvaniittyjä on laajennettu raivaamalla metsiä niityiksi. Niittyjen hyötykäyttö on ollut karjan talvirehun keräämistä sekä niiton jälkeistä lihakarjan ja lampaiden laidunnusta. Niitto ja laidunnus alueella ovat jatkuneet 1970–1980 luvuille saakka, minkä jälkeen saaret ovat jääneet luonnontilaisiksi lukuun ottamatta Kuusisaarta, jonka niityllä on aloitettu perinteinen viikateniitto ja heinäsuovien teko. Saarella pidettiin niittotalkoot Suomen luonnonsuojeluliiton toimesta ensimmäisen kerran elokuussa 1993, minkä jälkeen hoitotoimenpiteitä on jatkettu vuosittain. Niittotalkoiden yhteydessä keskeisillä alueilla kasvaneita pensaita ja puiden taimia on poistettu.

Keminsaarten eteläisimmän saaren, Kuusisaaren (osa-alue 4), pohjoisreunalla on runsaslajinen, kauniskukkainen ja nykyisin jälleen vuosittain niitettävä tuore niitty. Saaren itäosassa rantatörmät ovat korkeita ja niittyalueelta avautuukin avara jokimaisema. Alue on pääasiassa tuoretta, paikoin kuivaakin heinien ja ruohojen luonnehtimaa niittyä. Tuoreilla alueilla yksikään laji ei ole saavuttanut valtasemaa, vaan valtalajit vaihtelevat hyvinkin pienipiirteisesti. Runsaimmin esiintyviä lajeja ovat metsälauha, nurmilauha, nurmiröllli, pohjanängelmä, pulskaneilikka, kultapiisku sekä koiranvehnä. Kohtalaisen runsaina esiintyvät myös tuppisara, lillukka, tuoksusimake, metsäkurjenpolvi, ahomatara, niittynurmikka, siankärsä-mö, metsäkorte sekä huomionarvoinen kissankello. Niittämättömällä alueella metsäruusu on paikka paikoin päässyt valtaamaan alaa. Niityn märkäpohjaisissa painanteissa esiintyy ruokohelpiyhdyskuntia sekä luhtasara-, viiltosara-, ruokohelpi- ja korpikastikkavaltaista suursaratulvaniittyä. Alueen vähäinen puusto ja pensaikko sijoittuvat pääasiassa märkien painanteiden reunoille, vähäisemmässä määrin myös niitylle. Inventoidulla alueella esiintyy niukasti alueellisesti uhanalaisia pohjannoidanlukkoa ja mäkikeltanoa.

Kohteen muiden saarten tulvaniittykasvillisuus on selkeästi vyöhykkeistä ja siten hyvin edustavaa. Monimuotoisin on pitkä ja kapea saari (osa-alue 1), jolla esiintyy suursaratulvaniittyä, kosteaa heinätulvaniittyä, tuoretta heinätulvaniittyä, tuoretta suurruohotulvaniittyä sekä kuivaa pienruohotulvaniittyä. Vallitsevin, vain hieman muita runsaampana esiintyvä tyyppi on tuore nurmilauhaniitty. Miltei avoi-

Keminsaaret

1:15000

mena pysynyttä saarta elävöittävät kauniit, ryhminä esiintyvät monihaaraiset tuomet. Pohjoisempi isoista saarista (osa-alue 2) on mantereen puoleisilta osiltaan umpeen kasvamassa. Alueella esiintyy vankkaa puustoa sekä runsaasti pensaita. Aluskasvillisuus on valtaosin tuoretta suurruohotulvaniittyä, jonka valtalajeja ovat metsäkurjenpolvi, kultapiisku, kastikat, nurmilauha ja vadelma. Veden täyttämien painanteiden ja uomien reunoilla kasvaa tiheää pajukkoa ja suursarayhdyskuntia. Kuivat, mm. rantatädykettä, ahomataraa ja nurmilauhaa kasvavat pienruohotulvaniityt tuovat vaihtelua pensoittumassa olevan saaren kasvillisuuteen. Pienillä saarilla (osa-alue 3) on avoimia, yksipuolisia suursaratulvaniittyjä ja pohjanängelmä-, rantatädyke- ja kastikkavaltaisia kosteita heinätulvaniittyä. Pienet saaret eroavat toisistaan vain vallitsevan kasvillisuustyypin vaihtelulla.

Saarten jään vaikutuksesta keväisin ruhjoutuvilla eroosiotörmillä esiintyy myös valtakunnallisesti uhanalaista tataarikohokkia ja sen seuralaisena usein esiintyvää toista itäistä vaeltajaa, alueellisesti uhanalaista siperianvehnää, sekä valtakunnallisesti uhanalaista laaksoarhoa. Muita huomionarvoisia lajeja saarilla ovat kullero, kissankäpälä, rantaukonauris, vilukko, kaarlenvaltikka, isolaukku ja tunturikurjenherne.

Hoitotarve: Pensaikot tulisi isommilla saarilla raivata pois ja aloittaa laidunnus. Pienemmillä saarilla riittäisi niitto. Hoitoalueeksi rajatut pensoittuneet joenranta-niityt tulisi raivata avoimiksi.

2 PELKOSENNIEMI, Mairisaari

Peruskarttalehti: 3642 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74439:35240, akp:aki 74480:35228

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 44,2 ha

Maanomistaja: yhtiö, yksityinen

Arvoluokka: V

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: perinteisen maankäytön jatkuvuus, laajuus, kasvillisuuden monimuotoisuus, maiseman näyttävyys

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

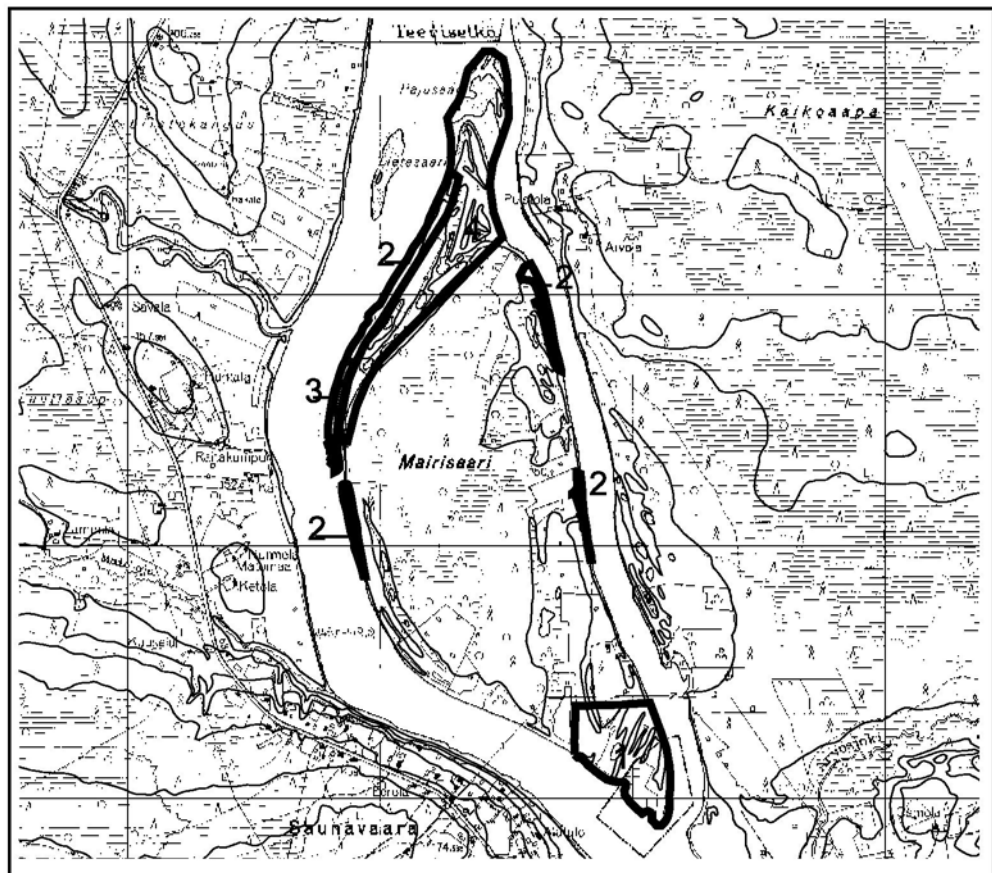
Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Pelkosenniemen kirkonkylän eteläpuolella Kemijoessa sijaitseva suuri Mairisaari on aiemmin ollut laajasti niitty- ja laidunkäytössä. Saari on nykyään paikoitellen voimakkaasti pensoittunut. Maisemallisesti keskeisellä paikalla sijaitsevan saaren edustavimmat osat ovat yhä laidunkäytössä olevat saaren avoimet päädyt. Alueen pohjoisosassa laidunsi vielä vuonna 1993 lehmiä. Seuraavana vuonna niitty kulotettiin ja osasta niitettiin poroille heinää. Saaren eteläkärkeä laiduntavat hevoset.

Alue on maastonmuodoiltaan vaihtelevaa ja kartoitetut alueet sisältävät tasaisten niittyalueiden lisäksi useita kosteita tai veden täyttämiä painanteita. Alueen kallioperässä on mm. emäksisiä vihreäkiviä.

Saaren eteläosa (osa-alue 1) on pääasiassa tuoretta suurruohotulvaniittyä. Kosteimmilla alueilla on viiltosaravaltaisia suursarayhdyskuntia. Osa-alueella esiintyy vain vähäistä puustoa ja pensaikkoa, lähinnä kosteiden painanteiden laitamilta. Osa-alue 2 muodostuu kolmesta erillisestä itä- ja länsirannoille sijoittuvista niitymäisen luonteen säilyttäneistä kapeista tulvaniittykaistaleista. Myös näistä alueista valtaosa on tuoretta suurruohotulvaniittyä valtalajeinaan ahomatar, kultapiisku, rantatädyke, mesimarja sekä peltokorte. Vesirajan läheiset suursarayhdyskunnat ovat viiltosaravaltaisia. Osa-alueella esiintyy pienialaisesti myös kuivaa lampaannata-, kultapiisku- ja peltokortevaltaista tulvaniittyä. Alueella on melko runsaasti vankkaa puustoa sekä pensaikkona mm. metsäruusua.

Saaren länsirannalla sijaitseva kapea, pitkä niemi (osa-alue 3) on kasvillisuudeltaan monipuolisin. Vallitsevana kasvillisuustyypinä on valtalajeiltaan osa-alueen kaksi kaltainen tuore suurruohotulvaniitty. Pienialaisina kasvustoina on myös suursaratulvaniittyä, kostea heinätulvaniittyä sekä kuivaa tulvaniittyä. Alueella ei juuri ole puita, mutta puiden taimia ja pensaita esiintyy runsaasti.

Mairisaari

1:30000

Maisemallisesti hieno, pienipiirteinen saaren pohjoiskärki sekä luoteisranta (osa-alue 4) ovat pääasiassa tuoretta suurruohotulvaniittyä, jossa esiintyy runsaasti nurmilauhaa, pohjanängelmää, peltokortetta, ahomataraa, metsäkurjenpolvea, mesimarjaa sekä rantatädykettä. Pienien lampien ympärillä on hieman suursaratulvaniittyä sekä kosteaa heinätulvaniittyä. Osa-alueelta on niitetty heinää porojen rehuksi sekä laidunnettu nautakarjaa vielä 1990-luvulla. Mairisaassa esiintyviä huomionarvoisia lajeja ovat kissankäpäle, kaarlenvaltikka, pohjanängelmä, kalvaspaju, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Pensoittuneiden alueiden raivaaminen sekä hoito niittämällä tai laiduntamalla olisi suositeltavaa.

3 PELKOSENNIEMI, Kairalan niityt

Peruskarttalehti: 3642 06

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74578:35199, akp:aki 74558:35189

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 12,2 ha

Maanomistaja: yksityinen

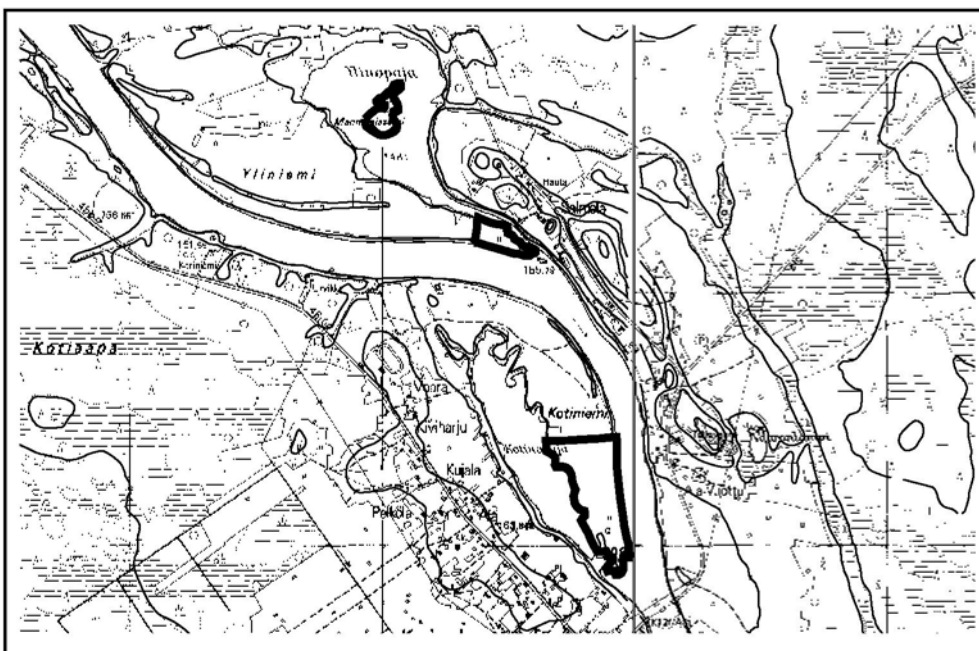
Arvoluokka: M-

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: keskeisellä paikalla valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella

Perinnemaisematyyppit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Kairalan kylässä on Kemijoen rannalle ja Mannalaissaaren sijoituvia, aiemmin niitty- ja laidunkäytössä olleita, nykyisin melko pahoin pensoittuneita tulvaniittyjä. Alueella ovat tiettävästi laiduntaneet ainakin lehmät. Kairalan kylä on valtakunnallisesti arvokasta maisema-alueita ja erityisesti Kotiniemi sijoittuu keskeiselle paikalle maisemakuvultaan edustavaksi luonnehditussa maatalouskylässä. Kairalan kylä on luokiteltu myös valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi sekä arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi.

Kairalan niityt

1:30000

Noin puolet niityistä on tuoretta suuriruohoista tulvaniittyä. Valtalajeina esiintyvät tyypillisimmin metsäkurjenpolvi, mesimarja, pohjanängelmä, kultapiisku ja rantatädyke. Pienempinä aloina esiintyy kosteita suursaratulvaniittyjä, tuoreita nurmilauhan luonnehtimia heinätulvaniittyjä sekä kuivia siankärsämö-, ahomatar- ja nurmilauhavaltaisia tulvaniittyjä. Huomionarvoisista lajeista esiintyy pohjanängelmän ja rantatädykkeen lisäksi kulleroa.

Hoitotarve: Ainakin maisemallisesti keskeisimpien alueiden raivaaminen ja hoitaminen esim. laiduntamalla olisi suositeltavaa.

4 PELKOSENNIEMI, Saukkosaari

Peruskarttalehti: 3642 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74386:35246, akp:aki 74380:35244

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 5,8 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Kemijoessa, noin 8 km Pelkosenniemeltä etelään sijaitseva Saukkosaari on niittokäytöstä aikoinaan pois jäänyttä tulvaniittyä. Matala ja pitkänomainen saari näkyy hyvin rannan tuntumassa kulkevalle Kemijärvi-Pelkosenniemi-tielle. Joen itärannalla, hieman Saukkosaaresta pohjoiseen on kulttuuriympäristöltään arvokas Arvospuolen pieni kyläkumpu.

Luonnontilainen ja pensoittumassa oleva saari on kosteimmilla paikoilla suursaratulvaniittyä ja kosteaa heinätulvaniittyä. Tuoreimmat alueet ovat nurmilauhavaltaisia heinätulvaniittyjä sekä rantatädykkeen ja pohjanängelmän luonnehtimaa suuriruohoista tulvaniittyä. Huomionarvoisista lajeista saarella esiintyvät ainakin pohjanängelmä ja rantatädyke. Saaren kasvillisuuden inventointi on tehty rannalta kaukokartoituksena sekä päättelemällä ympäristön mukaan.

Hoitotarve: Pensaikon raivaaminen ja niitto olisi suositeltavaa. Hoidettuina alueina Saukkosaari yhdessä rannan Saukkoputaan kanssa muodostaisivat tielle näkyvän kauniin maiseman.

5 PELKOSENNIEMI, Saukkoputaan tulvaniityt

Peruskarttalehti: 3642 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74395:35243, akp:aki 74382:35242

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara ja jokiseutu

Pinta-ala: 3,0 ha

Maanomistaja: tuntematon

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Kemijoen länsirannalla, noin 8 km Pelkosenniemeltä etelään on kapea kaistale käytöstä pois jäänyttä, melko pahoin pensoittunutta tulvaniittyä. Joen itärannalla, hieman Saukkosaaresta pohjoiseen on kulttuuriympäristöltään arvokas Arvospuolen pieni kyläkumpu.

Valtaosa alueesta on tuoretta suurruohotulvaniittyä. Kosteimmilla paikoilla esiintyy yksipuolista viiltosaratulvaniittyä ja kuivia alueita hallitsevat peltokortet ja kultapiiskuvaltaiset tulvaniityt. Huomionarvoisia lajeja ovat ketosilmäruoho, pohjanängelmä ja rantatädyke.

Hoitotarve: Pensaikon raivaus ja säännöllisen niiton aloittaminen olisi suositeltavaa. Tien reunasta tulisi harventaa puustoa. Hoidettuna alueena Saukkopudas ja Saukkosaari yhdessä muodostaisivat tielle näkyvän, kauniin maiseman.

1 PELLO, Ratasjärven Sältinki

Peruskarttalehti: 2614 11

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73865:33620, akp:aki 73861:33614

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 8,0 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: V

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: maisemallisesti erittäin näyttävä tulvaniittyalue

Perinnemaisematyyppit: tulvaniitty

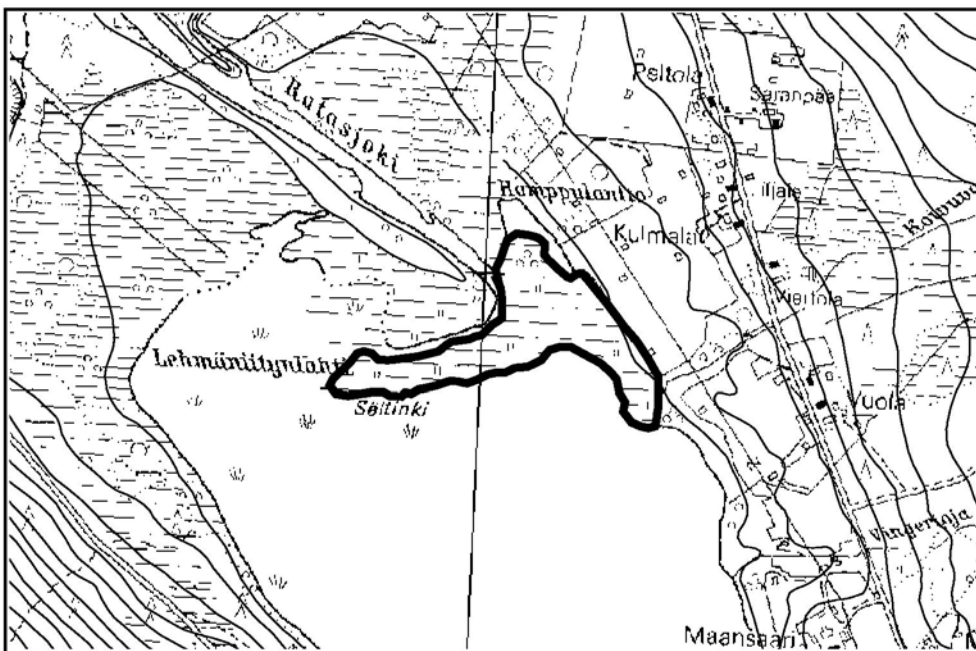
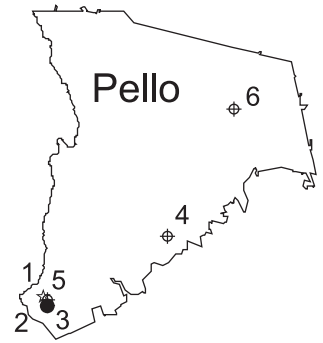
Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Ratasjärvestä laskevan Ratasjoen suulla on laaja tulvaniittyalue. Avoin ja näyttävä tulvaniitty on maisemallisesti upealla paikalla ja on olennainen osa jylhien vaarojen välissä sijaitsevaa Ratasjärven kylämaisemaa. Tyypillistä Peräpohjolan vaara- ja jokiseudun maatalousmaisemaa edustava Ratasjärven kylä on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi ja valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi. Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa alue on luokiteltu arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi.

Tulvaniityltä on tehty heinää karjan talvirehuksi 1940-luvulle saakka. Todennäköisesti pian niittokäytön loputtua on alkanut aina 1990-luvulle jatkunut nautakarjan laidunnus. Nykyisin alue on jäänyt luonnontilaiseksi. Yhdessä Lehmäniitynlahden kanssa niitty muodostaa myös linnustollisesti arvokkaan kokonaisuuden.

Niityn kasvillisuustyyppit esiintyvät selkeinä vyöhykkeinä. Valtaosa kasvillisuudesta on edustavaa suursaratulvaniittyä, jonka valtalajeja ovat vesisara, viiltosara ja kurjenjalka. Suursaratulvaniittyvyöhykettä seuraa kapea vyöhyke avointa mesiangervo-, nurmilauha-, hiirenvirna-, ojakärsämö- ja huopaohdakevaltaista tuoretta suuruohotulvaniittyä. Niityn pohjoisosaan, Hampunlanton rannalle jäävä pieni niemi on jonkin verran pensoittunutta suursaratulvaniityn ja heinätulvaniityn mosaiikkia. Huomionarvoisia lajeja ovat rantanätkelmä, rantatädyke ja kullero.

Hoitotarve: Perinnemaisema-arvojen säilyttämiseksi olisi suositeltavaa pitää alue avoimena joko aloittamalla karjan laidunnus uudelleen tai niittämällä.

Ratasjärven Sältinki

1:15000

2 PELLO, Ratasjärven Vuopionlantto

Peruskarttalehti: 2614 11

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73845:33627, akp:aki 73842:33621

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 9,0 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: M

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: kaunis maisemakuva

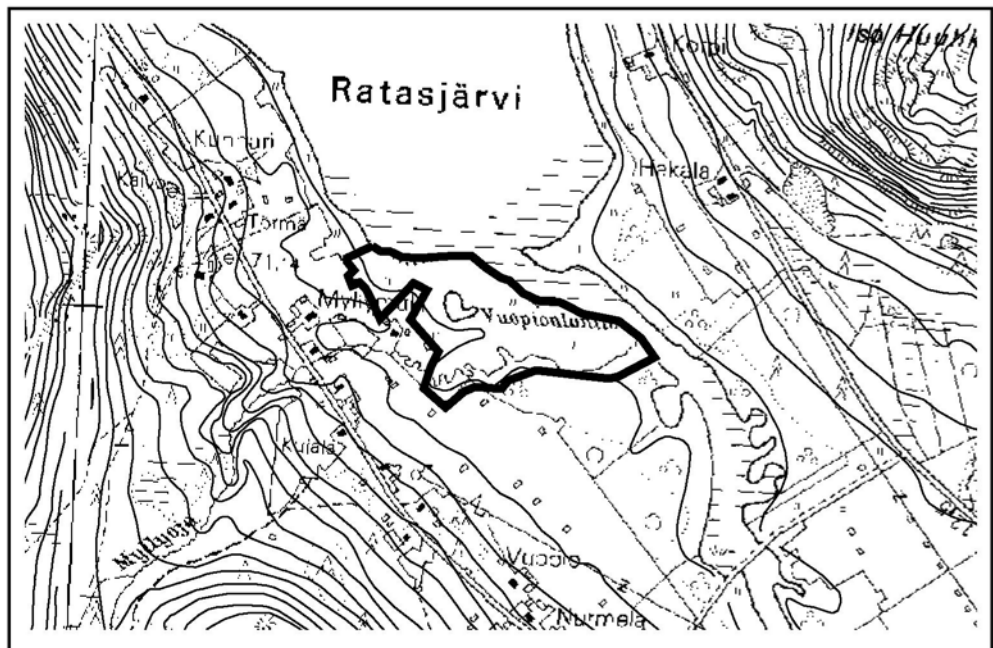
Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Ratasjärven Vuopionlantton tulvaniitty on Vuomajokisuun länsirannalta Ratasjärven ranta-alueille ulottuva luonnontilainen, mutta suhteellisen avoimena pysynyt tulvaniittyalue. Alue sijaitsee maisemallisesti hienolla paikalla Ratasjärven valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella. Ratasjärven kylä kuuluu kulttuuriympäristöltään arvokkaisiin, Lapin eheimpinä säilyneisiin kokonaisuuksiin ja alue on luokiteltu valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi.

Hyvin loivasti rantaa kohti viettävästä niitystä noin puolet on edustavaa suursaratulvaniittyä. Toinen vallitseva tyyppi on kostea heinätulvaniitty. Valtaosa heinätulvaniitystä on tyypillistä kurjenjalan, jousivihvilän ja viiltosaran sekaista kastikkavaltaista niittyä, mutta pienellä alueella valtalajiksi muuttuu jousivihvilä ja ruohoista runsastuvat mm. rönsyleinikki, kurjenjalka, mesiangervo sekä ahomatar. Vielä pienempänä laikkuna esiintyy yksipuolista ruokohelpikasvustoa. Niityn pensoittuneimmat vyöhykkeet sekä laajahko tulvapensaikkoalue sijoittuvat Myllyojan varrelle ja niityn eteläreunalle. Pensaikon aluskasvillisuus on kastikka- ja ruohovaltaista, mm. korpikastikkaa, viitakastikkaa, kurjenjalkaa, mesiangervoa ojakärsämöä ja korpiorvokkia kasvavaa niittyä. Huomionarvoisia lajeja ovat rantanätkelmä ja rantatädyke.

Hoitotarve: Pensoittuneiden alueiden raivaus ja laidunnuksen aloittaminen olisi suositeltavaa.

Ratasjärven Vuopionlantto

1:15000

3 PELLO, Ratasjärven Hakalan tulvaniityt

Peruskarttalehti: 2614 11

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73847:33628, akp:aki 73844:33624

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 5,3 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyytit: tulvaniitty, muu

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Vuomajokisuun tulvaniittyalue sijaitsee jylhien vaarojen välisessä painanteessa valtakunnallisesti arvokkaihin maisema-alueisiimme sekä valtakunnallisesti merkittäviin kulttuurihistoriallisiin ympäristöihin lukeutuvan Ratasjärven rannalla. Alue on luokiteltu myös arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi.

Ratasjärveen laskevan Vuomajokisuun itärannalta Ratasjärven ranta-alueelle ulottuva tulvaniittyalue on suurimmaksi osaksi pensoittunutta sara- tai kastikka-valtaista suursaratulvaniittyä. Paikoitellen on monilajisempaa, runsasruohoista niittyä, jonka lajistoon kuuluvat mm. rantatädyke, kurjenjalka, jousivihvilä, mesimarja ja raate. Niityn avoimimmat ja edustavimmat alueet sijoittuvat Ratasjärven rannalle, jokivarsi on pensoittuneempaa.

Hoitotarve: Pensaikon raivaaminen ja Vuomajokisuun suistoalueen avoinna pitäminen laiduntamalla tai niittämällä olisi suositeltavaa.

4 PELLO, Vaarasaari

Peruskarttalehti: 2632 06

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73972:33846, akp:aki 73970:33847

Maisemamaakunta: Perä-Pohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 2,0 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyytit: niitty, järvenrantaniitty, haka, muu

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Miekjärven Vaarasaassa laiduntaa noin kaksisataa lammasta. Lampaat pääsevät kulkemaan esteettömästi saassa ja valtaosa laidunalueesta on kartoituksen ulkopuolelle jätettyä kuivaa kangasmetsää. Inventoitu alue käsittää aiemmin asutun alueen Jatavaaran itäpuolella. Järven itärannalla samoilla kohdin olevassa Kaaranekosken kylässä on Kaaraneksen vanhan masuunin arvokas kulttuuriympäristö. Miekjärvi sekä Vaarasaari kokonaisuudessaan kuuluvat valtakunnalliseen rantojensuojeluohjelmaan.

Saaren avoimen, tuoreen heinäniityn valtalajeina ovat nurmilauha, siänkärsmö, niittyleinikki, nurmirölli sekä valkoapila. Niitty muuttuu pohjoisessa varpuiseksi haapahaaksi ja länsi- ja etelälaidoilla metsälauhan ja varpujen luonnehtimaksi sekametsähaaksi. Parhaiten lampaiden laidunnus on nähtävissä pajukoitu- neella ranta-alueella, johon on laidunnuksen seurauksena muotoutunut hakamainen ilme. Rannassa on vyöhykkeenä jousivihvilä-viiltosarayhdyskunta. Huomionarvoisia lajeja alueella ovat päivänkakkara, ketosilmäruoho, nurmitatar, vilukko, mähkä, siniyökönlehti sekä sykeröpiippo.

Hoitotarve: Rannan pajukoita tulisi raivata.

5 PELLO, Vingerinojan niityt

Peruskarttalehti: 2614 11

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73859:33626, akp:aki 73857:33624

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 1,6 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: entinen pelto

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Ratasjärveen laskevan Vingerinojan varrella, metsäisessä vaaranrinteessä on avoin kaksiosainen niittyaukio. Aikoinaan selvästi peltokäyttöön rai-vattua aluetta on sittemmin käytetty nautakarjan laitumena, mutta nyt laidunnus on loppunut.

Melko jyrkkään rinteeseen sijoittuvan tienpuoleisen niittyosion laelta avautuu kaunis näkymä kulttuuriympäristöltään arvokkaalle Ratasjärvelle. Ratasjärvi ympäristöineen lukeutuukin valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiimme sekä valtakunnallisesti merkittäviin kulttuurihistoriallisiin ympäristöihin.

Ratasjärven itäpuolella kulkevan tien varrella olevan edustavamman niittyaukio on kosteusoloiltaan tuoreesta kosteaan vaihtelevaa heinäniittyä. Runsaimmin esiintyviä lajeja ovat nurmilauha, nurmirölli, rönsyleinikki, hiirenvirna ja siankärsämö. Seassa esiintyy pienialaisina laikkuina monilajisempaa, matalakasvuista heinäniittyä. Kauempana tiestä on yksitoikkoista nurmilauhavaltaista heinäniittyä. Huomionarvoisia lajeja ovat jäkki, nurmitatar, rantatädyke sekä kullero.

Hoitotarve: Laidunnuksen aloittaminen uudestaan.

6 PELLO, Järvikummun haka

Peruskarttalehti: 2641 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74207:33968, akp:aki 74205:33967

Maisemamaakunta: Perä-Pohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 0,6 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: haka

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Kulttuuriympäristöltään arvokkaassa Ruuhijärven kylässä, Ruuhijärven itärannalla on vuonna 1994 käytöstä pois jäänyt kivinen haka. Laidunkäytössä ollessaan haka oli tieltävästi 1980-luvulta alkaen osa nurmilaidunta sisältävää laajempaa hiehojen laidunaluetta. Lannoitusvaikutus on vielä havaittavissa typen suosijakasvien runsautena.

Haka on pohjoisosassaan kuivaa heinien laikuttamaa mäntykangasta. Ete-lämpänä lehtipuiden määrä lisääntyy ja aluskasvillisuus muuttuu reheväksi metsäkurjenpolven, nurmilauhan, hiirenvirnan, metsäkortteen ja niittyleinikin luonnehtimaksi suurruohonniityksi. Alueelta puuttuu varsinainen rantaniitty, mutta rannan läheisyydessä esiintyy kosteampaa mesiangervon, nurmilauhan ja viitakastikan luonnehtimaa sekametsää. Huomionarvoisia lajeja hakamaalla ovat päivänkakkara, rantatädyke, kullero ja nurmitatar.

Hoitotarve: Laidunnuksen aloittaminen uudelleen. Alueen rajaaminen erilleen nurmilaitumista.

1 POSIO, Pajupuron tulvaniitty

Peruskarttalehti: 3542 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73382:35262, akp:aki 73377:35256

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 7,2 ha

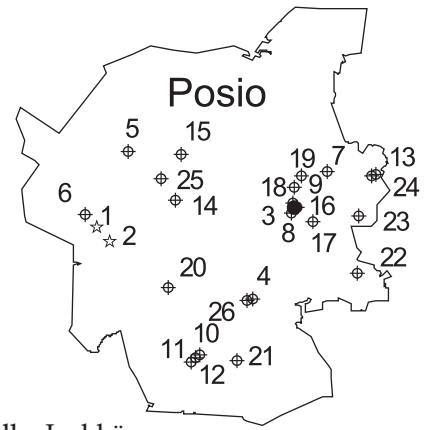
Maanomistaja: yksityinen, valtio

Arvoluokka: V

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: maisemallisesti arvokas, vanhoja rakennuksia

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty, muu

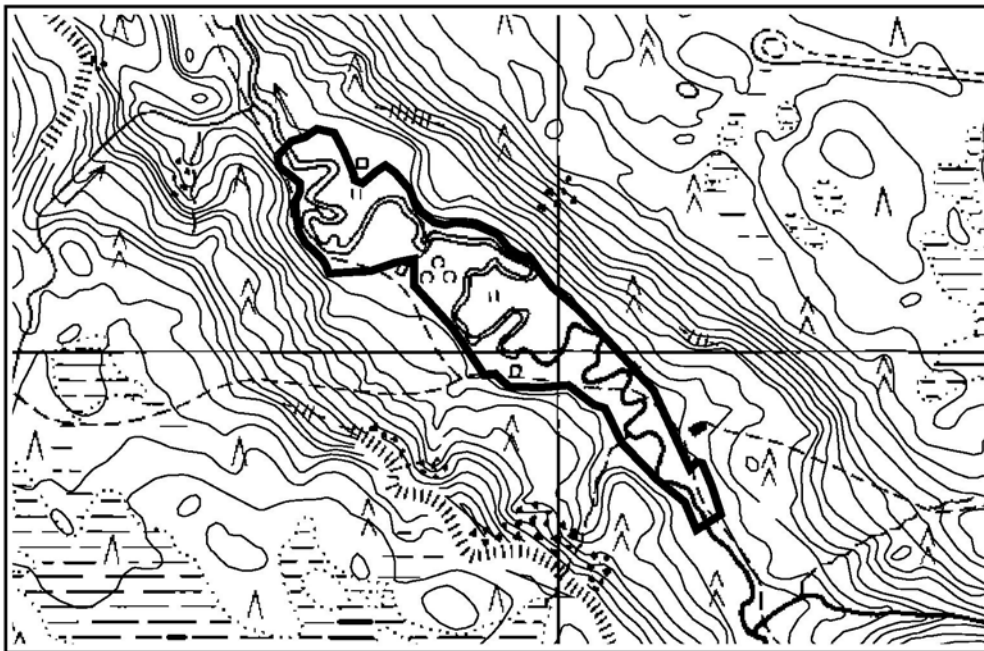
Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Pajupuron tulvaniitty sijaitsee Korouoman keskivaiheilla. Jyrkkä törmäinen, kapeahko Koronjoki virtaa niityn halki laiskasti mutkitellen. Niittyä saartavat joen molemmin puolin jyrkät, 50–70 metriä korkeat kuusikkorinteet. Etelä- ja luoteispuolella rinteiden yläosat päätyvät pystysuoriksi kallioseinämiiksi – maisemat ovat jylhän kauniit. Alueen eteläpää kuuluu valtakunnallisen harjajensuojeluohjelman alueeseen Korouoma–Jaakonkangas.

Kohde on vajaa kolme kilometriä länteen sijaitsevan Vohon tilan entisiä niitymaita. Tila on perustettu joskus 1700-luvulla, jolloin niitytkin on todennäköisesti raivattu. Niitto on tapahtunut vuosittain heinäkuun lopussa – saatu rehu on ollut lyhyttä “nurmen sekaista heinää”. Viimeksi aluetta on niitetty vuonna 1943. Alueen viidestä ladosta kolme on hyväkuntoisia, kahdesta ovat katot romahtaneet.

Jokivarteen kasvaneen matalan hieskoivikon vuoksi niitymaisema ei ole enää yhtenäisen avara, vaikkakin valtaosa alueesta on vielä avointa niittyä. Metsäisintä on kohteen kaakkoisosassa, missä niitty vaihtuu vähitellen harvapuustoiseksi, runsaasti katajaa kasvavaksi tulvametsäksi. Tulvametsän kenttäkerros on niitymäistä, valtalajeinaan metsälauha, metsäkurjenpolvi, juolukka, tuoksusimake ja nuokkuhelmikkä. Varsinaiset niityt ovat pääosin matalaheinäistä, tuoksusimakkeen ja nurmirönnin vallitsemaa tulvaniittyä, jolle tuovat väriä niittyleinikki, metsäkurjenpolvi ja huopaohdake. Hieman kosteammilla paikoilla on korkeampaa suurruohotulvaniittyä valtalajeinaan mm. nurmilauha, metsäkurjenpolvi, mesiangervo ja kastikat. Jokitörmien päältä löytyy erityisesti alueen itäosassa hieman

Pajupuron tulvaniitty

1:10000

kuivaa pienruohotulvaniittyä, jonka runsaimpia lajeja ovat huomionarvoinen kissankäpälä, metsälauha, puolukka ja kultapiisku. Seassa kasvaa myös mm. lampannataa, kissankelloa, lehtokortetta ja vanamo. Luoteisosassa niitty on alavampaa; jokitörmätkin madaltuvat alle metrin korkuisiksi. Kosteista painanteista löytyy heinätulvaniittyä. Muita kohteen huomionarvoisia kasveja ovat nurmitar, kalvaspaju, sykeröpiippo ja jäkki.

Hoitotarve: Aluetta tulisi niittää säännöllisesti. Puustoa ja pensaikkoo tulisi raivata säilyttäen maisemaan sopivia yksittäisiä puita/puuryhmiä sekä pensaista katajia ja punaherukat. Kaakkoisosan korkeapuustoisen tulvametsän voisi jättää rai-vauksen ulkopuolelle. Ladot tulisi kunnostaa, erityisesti kahden itäisimmän ladon katot kaipaivat pikaista entisöintiä. Kohteelle on laadittu hoitosuunnitelma.

2 POSIO, Ruostepuron tulvaniitty

Peruskarttalehti: 3542 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73357:35284, akp:aki 73353:35279

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 2,8 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: V

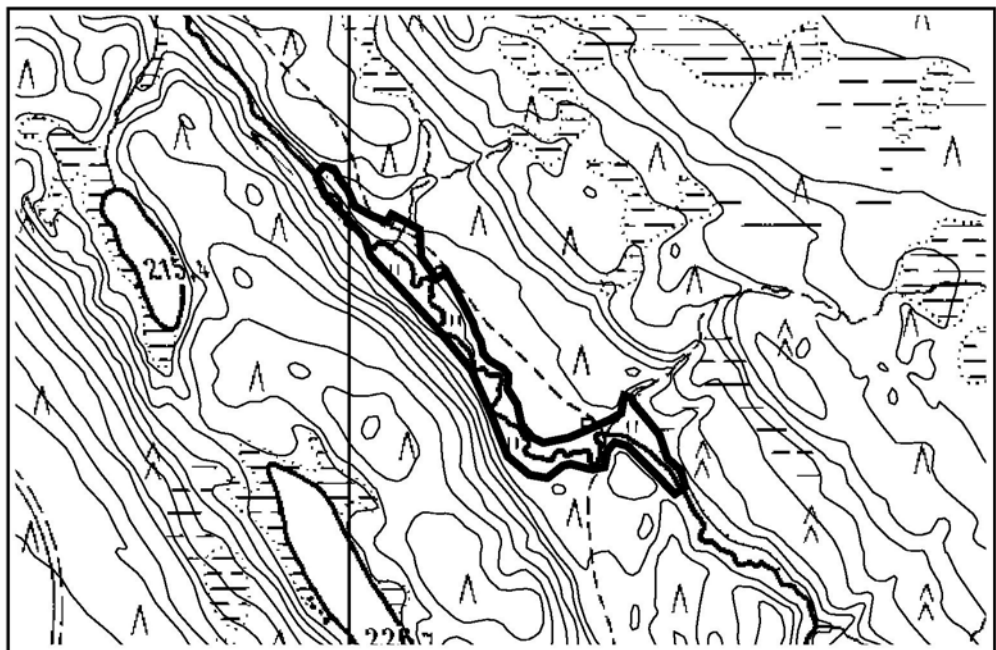
Arvoon vaikuttavat erityistekijät: vanhoja rakennuksia, maisemallisesti arvokas

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Ruostepuron tulvaniitty sijaitsee Korouoman eteläosassa ja kuuluu valtakunnallisen harjajensuojeluohjelman alueeseen Korouoma-Jaakonkangas. Niityn halki virtaa tiuhasti mutkitellen kapea ja jyrkkätörmäinen Koronjoki. Se tuo vaihtelua pinnanmuodoiltaan muutoin tasaiseen niittyalueeseen. Niitty rajautuu selkeästi kangasmaihin, jotka lännessä nousevat jyrkkinä, harvahkopuustoisina sammalrinteinä. Loivempiirteisellä pohjoislaidalla on kolme latoa maisemaa elävöittävässä sekä kahden suuren metsäkämpän rauniot.

Kasvillisuus muodostuu pääosin matalista nurmiröllin, metsälauhan ja tuokusimakkeen vallitsemista kuivista ja tuoreista niityistä. Kuivaa niittyä on selkeimmin hiekkasten jokitörmien päällä. Paikoitellen esiintyy edustavia pienruo-

Ruostepuron tulvaniitty

1:10000

hotulvaniitty-laikkuja; erityisen kauniita ne ovat alueen eteläosan jokitörmillä. Kuivien niittyjen tavallisimpia ruohoja ovat huopaohdake, huomionarvoinen kis-sankäpäle, niittyleinikki, kultapiisku, puolukka ja siankärsämö. Harvalukuisem-pina kasvavat mm. pikkulaukku, lehtokorte, syysmaitiainen, keltanot ja heinistä huomionarvoinen jäkki. Tuoreilla niityillä yleisimpiä ruohoja ovat huopaohdake, niittyleinikki, metsäkurjenpolvi, karhunputki ja huomionarvoinen nurmitatar. Kohteen muita huomionarvoisia lajeja ovat vilukko, kaarlenvaltikka, kalvaspaju ja sykeröpiippo.

Alueen itäosassa on kosteampaa; suursara- ja heinätulvaniittyä, joita löytyy pienialaisemmin myös alueen länsiosan vanhoista umpeutuvista jokiuomista. Suur-saratulvaniittyjen valtalajistoa ovat viiltosara, harmaasara ja kurjenjalka. Heinä-tulvaniityillä vallitsevat kastikat, ruokohelpi ja nurmilauha, sekä ruohoista korpi-orvokki, mesimarja ja mesiangervo.

Hoitotarve: Ladot tulisi kunnostaa. Puustoa ja pensaikkoa tulisi raivata – katajia sekä yksittäisiä suurempia puita voidaan jättää elävöittämään maisemaa. Jatkossa kohdetta tulisi niittää säännöllisesti.

3 POSIO, Rauvuslammen suoniitty

Peruskarttalehti: 3633 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73418:35622, akp:aki 73413:35619

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 5,7 ha

Maanomistaja: valtio

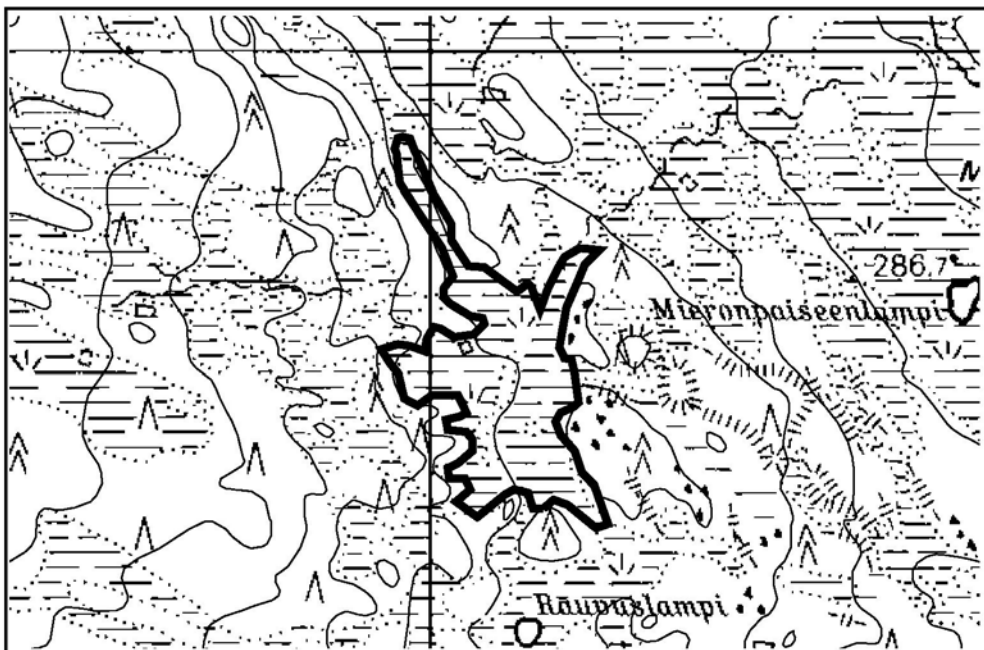
Arvoluokka: M

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: melko hyväkuntoinen lato, maisemaltaan erit-täin kaunis

Perinnemaisematyypit: suoniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Rauvuslammen suoniitty sijaitsee Vesakko–Karitunturin itärin-teellä Karitunturin soidensuojelualueella. Maisemallisesti erittäin kaunis suoniitty rajautuu komeapuustoiisiin, kivikkoisiin kankaisiin. Alueen pohjoisosassa on suon laidalla kansallispuiston hyväkuntoisin lato.

Rauvuslammen suoniitty

1:10000

Suoniittyä hallitsee siniheinäisten välipintajänteiden kauniisti juovittama keskivinteinen rimpineva. Välipinnoilla kasvaa runsaasti myös raatetta ja villapääluikkaa. Vetisten rimpien valtalaji on riipasara. Kohteen pohjoisosa on loivasti viettävää luhtaista saranevaa, jonka pohjalla virtaa pieniä puronoroja. Valtalajeja ovat jouhisara, siniheinä, raate, kurjenjalka ja rätvänä. Saranevan maisemaa hallitsevat pohjoisosassa komeat mäntykelot. Ladon edustalla on ruohoista lyhytkorsinevaa, jonka runsaimpia lajeja ovat tupasluikka, metsätähti, rahkasara ja siniheinä. Kohteen huomionarvoisia lajeja ovat siniyökönlehti ja mähkä.

Hoitotarve: Lato tulisi kunnostaa. Kohteelle on laadittu hoitosuunnitelma.

4 POSIO, Kiurusenvaara

Peruskarttalehti: 3544 05

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73250:35546, akp:aki 73248:35544

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 1,3 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen ahonoidanlukko (LE:St)

Perinnemaisematyypit: niitty, keto, muu

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Kiurusenvaaran autiotila sijaitsee Livojärven pohjoispuolella, vaaran lounaaseen viettävällä rinteellä. Rakennuksista ovat jäljellä harmaahirsiset aitta ja puoliksi purettu päärakennus. Alueelle on kehittynyt katajikkoisia niittyjä, jotka rajautuvat etelässä kauniiseen, runsaasti haapaa ja raitaa kasvavaan lehtimetsään.

Suurin osa niityistä on tuoksusimakkeen, niittyleinikin ja valkoapilan vallitsemaa tuoretta ja kuivahkoa heinäniittyä. Paikoitellen seassa kasvaa runsaasti mm. pikkulaukkua, siankärsämöä, nurmitatarta sekä harvakseltaan päivänkakkaraa ja mätäs- ja tupassaraa. Rinteiden ylälaiteilla on kapealti harvakasvuista jäkälikköistä ketoa, jota luonnehtivat mm. tuoksusimake, niittyleinikki, metsälauha, nuokkotalvikki ja kanerva. Vähälukuisempina kasvavat myös kissankäpälä, harakankeltanot ja alueellisesti uhanalainen ahonoidanlukko. Luoteisimman niityn länsilaidalla on katajikkoista kangasketoa; nurmiröllin, tuoksusimakkeen, mustikan ja kanervan ohella lajistosta löytyvät mm. jäkki ja huopakeltano. Rakennusten eteläpuolella vallitsee nurmilauhainen tuore niitty. Koilliskulman hieman soistuneessa painanteessa on jäkkivaltaista kosteaa niittyä.

Hoitotarve: Niittyjä voitaisiin hoitaa esimerkiksi niittämällä. Vielä kohtalaisten hyväkuntoisten rakennusten kunnosta tulisi huolehtia.

5 POSIO, Väätimön torppa

Peruskarttalehti: 3631 11

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73520:35317, akp:aki 73520:35316

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 0,4 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P+

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen ahonoidanlukko (LE:St)

Perinnemaisematyypit: niitty, keto, järvenrantaniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Väätimön torppa sijaitsee karun ja kauniin Väätimöjärven länsirannalla, pienen niemen kainalossa. Niemeltä avautuu kaunis maisema sokkeloiselle järvelle, jonne Takku- ja Väätimöntunturi viettävät idässä männikköisinä ja

kallioisina rinteinä. Pohjoisesta järveen työntyy komeamännikköinen, harjumainen Väätimönniemi. Torppa on perustettu luvatta valtion maalle 1800-luvun lopulla. Talossa oli yksi lehmä, joka laidunsi torpan ympäristössä, ja joinakin talvina pidettiin myös hevosta. Piha-aukion pellolla viljeltiin mm. ohraa. Viimeksi torpassa asuttiin noin 1930-luvulla.

Rakennuksista on jäljellä enää maatuneet pohjat, mutta piha-alue on vielä täysin avointa niittyä. Rannan puolella on nurmiröllin, nurmilauhan, siankärsämön, niittyleinikin ja valkoapilan vallitsemaa tuoretta heinäniittyä, jonka harvinaisempia lajeja ovat huomionarvoiset ketonoidanlukko ja päivänkakkara. Ylemmänä kasvillisuus vaihtuu tuoksusimakevaltaiseksi heinäniityksi. Piha-aukean laitteella on nurmiröllin, tuoksusimakkeen ja siankärsämön vallitsemaa kuivaa heinäniittyä – vähälukuisemmista lajeista mainittakoon huomionarvoinen kissankäpälä. Koillisreunalla keto on harvakasvuista torvijäkälien luonnehtimaa kuivaa kenturaa, jolla kasvaa melko runsaasti alueellisesti uhanalaista ahonoidanlukkoa. Saunan paikalla alueen itäosassa on niittymaarianheinäistä kosteahkoa niittyä. Rantaa kiertää kapeana kaistaleena mm. jousivihvilää, kurjenjalkaa ja rönsyleinikkiä kasvava rantaniitty. Kohteesta noin 50 metriä itään, kuivahkolla EVT-tyypin mäntykankaalla, kasvaa alueellisesti harvinaista riekonmarjaa. Muista lajeista mainittakoon vielä kissankello.

Hoitotarve: Niitty tulisi pitää jatkossakin avoimena esimerkiksi niittämällä.

6 POSIO, Piippukallion tulvaniitty

Peruskarttalehti: 3631 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73406:35239, akp:aki 73401:35236

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 3,6 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty, muu

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Piippukallion niittyalue sijaitsee Korouoman pohjoisosassa. Eteläosistaan alue kuuluu valtakunnalliseen lehtojensuojeluohjelman alueeseen; Korouoman lehdot. Koron maisemat ovat täällä jylhimmillään; Purnu- ja Piippuvaara kohoavat laakson reunamilla jyrkkinä kallioseinäminä muodostaen nk. Kallioportin. Alue on suosittu retkeilykohde; metsähallitus on rakentanut niityn keskiosaan laavun tulipaikkoineen ja vuokrakäyttöön ”Piippukodan”.

Piippukallion niittyaluetta on niitetty ainakin tämän vuosisadan alusta lähtien vuoteen 1953 asti. Pääraivauksen jälkeen niittyä on raivattu vielä avoimemmaksi 1920-luvun lopulla. Vuonna 1978 niitylle kasvaneet vesakot raivattiin pois ja siellä ryhdyttiin laiduntamaan lampaista. Eläinten määrä vaihteli välillä 30–100. Suojapaikaksi niille oli rakennettu alueen keskiosaan nk. lammaskota: siitä on jäljellä enää maatuneita pohjapuita lähellä Piippukotaa. Piippukallion niittyä laidunnettiin vuoteen 1985 asti.

Kohde muodostuu pääosin tulvaniityistä, joille on kasvanut harvaa hieskoivikkoa. Itälaidalla on lehtomaista kuusikangasta, ja entisissä jokiuomissa on korppiainanteita ja pienialaisia luhtasaraikkoja. Pohjoisosan kuivahkoja tulvaniittyjä luonnehtivat metsälauha, kultapiisku, metsäkurjenpolvi, siankärsämo ja niittyleinikki. Paikoitellen kasvaa runsaasti myös mm. hietakastikkaa, puolukkaa ja metsämaitikkaa. Eteläosassa niityt ovat tuoreita ja kosteita. Sieltä löytyy mm. kosteahkoa suurruhotulvaniittyä valtalajeinaan huopaohdake, metsäkurjenpolvi ja mesiangervo. Eteläosassa solanteessa, jonka läpi virtaa Saukko-oja, on pajukon valtaamaa kostea suursara–heinätulvaniittyä. Kohteen huomionarvoisia lajeja ovat kissankello, kullero, nurmitatar, kissankäpäle ja sykeröpiippo.

Hoitotarve: Puustoa ja pensaikkoa tulisi raivata 1950-luvun tilannetta vastaavalle tasolle ja aluetta tulisi ryhtyä niittämään säännöllisesti. Kohteelle on laadittu hoitosuunnitelma.

7 POSIO, Uusisuo

Peruskarttalehti: 4611 04

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73486:35689, akp:aki 73483:35680

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 13,9 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P+

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalainen lettorikko (St)

Perinnemaisematyypit: suoniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Uusisuo sijaitsee Riisitunturin kansallispuistossa Uusipuron ja siihen idästä laskevan pienemmän puron varressa. Kohteen itäosassa suomalaisena on yhtenäisen avara – länsiosassa maisemaa jaksottavat suolle työntyvät kauniit harjumaiset kankaat. Kaksi romahtanutta latoa ja yksi suovanpohja kertovat entisistä niittykäytöstä. Suoniityn komeana taustamaisemana kohoaa idässä Riisitunturi.

Niityn kasvillisuus on monipuolista vaihdellen rehevistä lähteisistä ja luhtaisista soista karuhkoihin nevarämeisiin. Pikkupuron varrella on pajukkoista pullosaran, kurjenjalan ja järvikortteen vallitsemaa luhtanevaa ja lähellä Uusipuroa se vaihtuu koivikkoiseksi luhtanevakorveksi. Niityn muilla osilla vallitsevat jouhisaraiset, lähteiset tai lievästi luhtaiset saranevat. Laitteilla on kapealti nevarämettä. Uudenniitynlammen perukassa on laajemmalti tupasluikan vallitsemaa lyhytkorsi-nevarämettä.

Kohteen itäosassa on puron eteläpuolella neljä sammaleista hetettä. Läntisimmän hetteen pohjoispuolella on lähdelettoa, jolla kasvaa runsaasti valtakunnallisesti uhanalaista lettorikkoa. Aivan kohteen koillisnurkassa on puron varressa pieni lähteinen ruoho- ja heinäkorppe. Sen lajistoon kuuluvat mm. alueellisesti harvinainen kotkansiipi sekä huomionarvoiset hetekaali ja kaarlenvaltikka, jota esiintyy myös niityn muilla osilla.

Hoitotarve: Ladot ja suova tulisi entisöidä. Purojen varsien puustoa ja pensaikkoa tulisi raivata jonkin verran. Kohteelle on laadittu hoitosuunnitelma.

8 POSIO, Karipuron suoniitty

Peruskarttalehti: 3633 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73407:35620, akp:aki 73405:35614

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 7,3 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: suoniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Suoniitty sijaitsee Karilammesta itään laskevan pienen puron varrella, Karitunturin soidensuojelun alueen eteläreunalla. Hietaniemen Raistakoiden hallussa olleen niityn historia ulottuu ainakin 1800-luvulle. Viimeksi niitty on ollut käytössä 1950-luvun alussa. Komeapuustoisten kankaiden reunustamalla sokkeloisella suoniityllä on kolmen ladon rauniot, joista kaksi olisi vielä kunnostettavissa. Suoniitty on kauneimmillaan alueen keskiosassa, missä maisemaa elävöittävät harmaahirsinen lato ja pohjoispuolen kankaan komeat väänkyräöksäiset petäjät.

Loivasti puroa kohti viettävä suo on pääosin rimpien juovittamaa lettonevaa valtalajeinaan rätvänä, villapää- ja tupasluikka, jouhisara ja siniheinä. Kohteen länsiosa on ravinteisempaa; väli- ja rimpipinnoilla esiintyy hieman lettoväkäsammalta ja lettolierosammalta. Niitylle laskee pohjoisesta pari puronoroa, joista itäisemmän ympärillä on luhtaista lettonevaa. Luoteisosassa on pieni reunavaikutteinen lettorämesaareke, jonka ohutturpeisella, tihkuisella pohjalla kasvaa mm. lettolehtivä-, kulta- ja rassisammalta; kenttäkerroksessa vallitsevat raate, tähti- ja isotalvikki sekä maariankämme. Suoniityn eteläreunaa luonnehtivat puron varren siniheinävaltaiset luhtaneva sekä ruoho- ja heinäkorpi. Kohteen huomionarvoisia lajeja ovat hirssisara, siniyökönlehti ja mähkä.

Hoitotarve: Kohteen kaksi kohtalaisen hyvin pystyssä olevaa latoa tulisi kunnostaa. Kohteelle on laadittu hoitosuunnitelma.

9 POSIO, Liittopuron paiseniitty

Peruskarttalehti: 3633 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73477:35644, akp:aki 73473:35630

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 5,0 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: suoniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Liittopuron paiseniitty sijaitsee Riisitunturin kansallispuiston itäosassa. Pitkää ja kapeaa suoniittyä reunustaa etelässä korkea, kaunis harjumainen kangas – koillisessa kohoaa kuusikkoinen Karkuvaara. Niityn luoteisnurkassa on tammen jäännökset ja sen eteläpuolella kankaan kärjessä niittyalaavun pohja.

Paiseniitty on pääosin luhtaista rahkasammallettonevaa. Valtalajeja ovat jouhisara, siniheinä ja luhtavilla - myös ruohoja kuten rantamataraa, mesiangervoa, korpiorvokkia ja kurjenjalkaa esiintyy yleisesti. Länsiosan koillislaidalla on lyhytkortista kalvakkanevaa. Nevan poikki laskee Karkuvaaralta päin pieni puronoro leviten suolle sirppisammalrimpiletoksi. Puron yläosa on rehevää luhtalettoa, jonka runsaimpia lajeja ovat vesi- ja pullosara, kurjenjalka, harmaasara ja korpiorvokki. Tammen seudulla on siniheinän sekä tupas- ja villapääluikan vallitsemaa ruohoista lyhytkorsinevaa, jossa kasvaa myös huomionarvoisia mähkää ja siniyökönlehteä.

Hoitotarve: Tammi ja niittyalaavu tulisi entisöidä, ja alueelta puretun ladon tilalle voisi rakentaa uuden. Kohteelle on laadittu hoitosuunnitelma.

10 POSIO, Anetjärven Aution niitty

Peruskarttalehti: 3544 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73145:35450, akp:aki 73142:35449

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 1,4 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: niitty, keto

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Anetjärven etelärannalla sijaitsee avoin, maisemallisesti viehättävä niitty. Kivikkaisuutensa vuoksi viljelykäytön ulkopuolelle jäänyt alue on 1970-luvulle saakka ollut lammaslaitumena. Miltei kymmenen vuoden tauon jälkeen niityllä laidunnettiin lampaita vielä vuosina 1982 ja 1983, mutta laidunnus on lopunut. Niitty sijaitsee Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi luokitellussa Anetjärven kylässä.

Valtaosa niitystä on monilajista, edustavaa tuoretta suurruohoniittyä valtalajeinaan mm. metsäkurjenpolvi ja nurmirölli. Anetjärven rantaan rajautuva osa niitystä on kosteampaa runsaasti katajaa sisältävää rehevöitynyttä mesiangervo- ja karhunputkiniittyä. Niityn lounaislaidalla on pieni alue kuivahkoa, matalien heinien hallitsemaa katajaista niittyä. Niityillä esiintyy kangasmetsävarpujen luonnehtimia mättäitä. Huomionarvoisia lajeja ovat päivänkakkara, kissankello, jäkki ja nurmitatar.

Hoitotarve: Alueen ottaminen uudelleen laidunkäyttöön olisi suositeltavaa.

11 POSIO, Anetjärven Päätalon laitumet

Peruskarttalehti: 3544 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73133:35435, akp:aki 73131:35431

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 2,9 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: metsälaidun, haka, niitty, entinen pelto

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Kulttuuriympäristöltään arvokkaassa Anetjärven kylässä, Anetjärven etelärannalla kulkevan maantien varrella sijaitsee tien kahteen osaan jakama nautakarjan laidun. Alue on ollut lypsykarjalaitumena ainakin 1960-luvulta lähtien ja laitumen yhteydessä on nurmilaidunlohkoja.

Maantien ja Anetjärven väliin jäävän, loivasti rantaa kohti viettävästä alueesta yli puolet on tuoretta sekametsää. Tiheäpuustoinen sekametsälaidun on tuoretta kangasta ja harvempipuustoisesta sekametsähaan aluskasvillisuus on tuoretta heinäniittyä. Alueen länsiosassa, vanhojen rakennusten ympärillä esiintyy pienialaisesti kuivaa monilajista heinäniittyä, kosteaa runsasruohoista heinäniittyä sekä entistä peltoa. Maantien eteläpuolinen alue on sekametsälaidunta, joka sekä itäettä länsiosistaan vaihtuu nurmilaitumeksi. Metsälaidun on tyypillistä tuoretta kangasta. Itäisen nurmilohkon keskeltä löytyy pieni alue rehevöitynyttä tuoretta heinäniittyä. Huomionarvoisia lajeja ovat kissankäpäle, kissankello, päivänkakkara ja jäkki.

Hoitotarve: Kohde tulisi rajata erilleen nurmilaitumista

12 POSIO, Anetjärven kaskiahon laitumet

Peruskarttalehti: 3544 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73140:35443, akp:aki 73137:35439

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 2,5 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: metsälaidun, niitty, haka

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Kulttuuriympäristöltään arvokkaassa Anetjärven kylässä, Anetjärven etelärannalla on kymmenpäisen lypsykarjan laiduntama kuusivaltainen metsälaidun. Alue on ollut laitumena jo vuosisadan alkupuoliskolla. Metsälaidunalue on osa laajempaa nurmilaitumia sisältävää laidunta. Yönsä navetassa vietäviä eläimiä lisäruokitaan navettaan ja laidunalue onkin selvästi alilaidunnettua.

Voimakkaasti rantaa kohti viettävä kuusivaltainen metsälaidun on tuoretta, paikoitellen lehtomaista kangasta. Laidunalueen länsireunalla on pienehkö suurruohojen hallitsema kostea niitylaikku sekä laitumen edustavin osa: pieni kuusivaltainen haka. Haan aluskasvillisuus on monilajista, valtalajeinaan kissankäpä-

lää, valkoapilaa, metsälauhaa sekä poimulehtiä kasvavaa tuoretta, paikoitellen kosteaa suurruohoniittyä, jolla suokelto ja vilukko ilmentävät lähdevaikutusta. Muita huomionarvoisia lajeja ovat jäkki, nurmikohokki, nurmitatar ja mähkä.

Hoitotarve: Metsälaitumen laidunnusta tulisi tehostaa rajaamalla se erilleen nurmilaitumista ja lopettamalla lisäruokinta.

13 POSIO, Tolvan Muistolan rantalaidun

Peruskarttalehti: 4611 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73479:35776, akp:aki 73477:35775

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 0,8 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: järvenrantaniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Yli-Kitkan pohjoisrannalla, Tolvan kylässä on luhtainen nautakarjan laiduntama rantaniitty. Tolvan kylä on maakunnallisesti arvokas maisema-alue sekä arvokas kulttuuriympäristö. 1960-luvulta asti laidunkäytössä olleella alueella laidunnettiin aluksi hevosia, sittemmin on siirrytty nautakarjan laidunnukseen. Rantaniitty on osa laajempaa, nurmilaitumia sisältävää laidunta. Niityn lajistokoostumus on erikoinen, sillä varsinaisen rantalajiston lisäksi se sisältää sekä suo-, metsä- ja niitylajistoa että pellolta levinneitä lajeja. Suursararantaniityksi luokitellun ranta-alueen valtalajeja ovat vesisara, pullosara, kurjenjalka, luhtakastikka ja suohorsma. Edellisten lisäksi mättäillä esiintyy runsaasti pikkulaukkua sekä valkoapilaa. Huomionarvoisia lajeja ovat hetekaali, vilukko, kaarlenvaltikka sekä nurmitatar.

Hoitotarve: Laidun tulisi rajata erilleen nurmilaitumista.

14 POSIO, Perä-Posion Akkalan rantalaidun

Peruskarttalehti: 3633 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73431:35404, akp:aki 73428:35401

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 2,9 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: järvenrantaniitty, metsälaidun, haka

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Posionjärven luoteispohjukassa, Akanlahdessa, on nuoren nautakarjan laiduntama rantalaidun. Alue on ollut nuoren karjan laitumena ainakin vuodesta 1955. Kartoitetun alueen pohjoisimmassa nurkassa on aiemmin laidunkäytössä ollut mäntyvaltainen tuore kangasmetsikkö, jota ei enää laidunneta.

Valtaosa laitumesta on luhtaista rantaniittyä, jonka lajistoon kuuluvat mm. jokapaikansara, tähtisara, luhtarölli, jousivihvilä ja kurjenjalka. Hyvin pienialaisina vyöhykkeinä esiintyy matalakasvuista sararantaniittyä, suursararantaniittyä sekä korkeakasvuista rantaniittyä. Laitumen pohjoisosassa on pienellä alueella rehevöitynyttä tuoretta heinäniittyä sekä havu- ja lehtipuuhakaa, jonka aluskasvillisuus on tuoretta, rehevöitynyttä, mutta niukkalajista heinäniittyä. Pieni alue laitumesta on soistuneella kankaalla kasvavaa sekametsälaidunta. Huomionarvoisia lajeja ovat kissankello, jäkki ja nurmitatar.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Metsälaitumen aitaaminen ja liittäminen muuhun laitumeen.

15 POSIO, Kylmäniemen laitumet

Peruskarttalehti: 3633 02

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73516:35417. akp:aki 73514:35412

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 3,5 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyytit: metsälaidun, entinen pelto, niitty, haka

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Kylmäniemessä, Yli-Suolijärven länsiosassa sijaitsee 1960-luvulta asti käytössä ollut nuoren nautakarjan laidun. Tilakeskuksessa on historiallisesti arvokkaita aittarakennuksia ja laitumen perinnebiotooppiarvoltaan sekä alueen historiallisilta ja maisemallisilta arvoiltaan merkittävin osa sijoittuukin tilakeskuksen läheisyyteen laitumen itäpähän.

Tilakeskuksen pohjoispuolella, pienen lahden pohjukassa on kivikkoista, matalakasvuista sararantaniittyä. Rinteessä kasvillisuus muuttuu nurmilauhavaltaiseksi kosteaksi heinäniityksi. Talousrakennusten luoteispuolelle jäävän niemen laelta alkaa viehättävän kumpareinen, kivikkoinen sekä katajainen havupuuhaka, jonka aluskasvillisuus muodostuu mosaiikkimaisesti sekaisin esiintyvistä tuoreesta heinäniitystä sekä tuoreesta kankaasta. Länteen päin siirryttäessä hakamaarakenne muuttuu mäntymetsälaitumeksi. Kuivahkopohjaista mäntykangasta on noin puolet laidunalasta. Laitumeen kuuluvat entiset pellot sijoittuvat alueen lounaisnurkkaan ja valtalajeina niillä esiintyvät nurmilauha, rönsyleinikki sekä valkoapila. Laidunalueen kasvillisuus on tavanomaista, tilakeskuksen läheisyydessä lisäruokinnan vuoksi paikoitellen rehevöitynyttä. Huomionarvoisista lajeista laitumella esiintyy kissankelloa.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Lisäruokinnasta tulisi luopua.

16 POSIO, Mieronpaise

Peruskarttalehti: 3633 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73421:35632, akp:aki 73415:35626

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 22,1 ha

Maanomistaja: valtio, yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyytit: suoniitty, muu, keto

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Mieronpaise sijaitsee Karitunturin soidensuojelualueen itäreunalalla. Pääosin rämeiden ja tummien kuusikoiden reunustamalle suoniitylle työntyy kaakosta komeamännikköinen harjumainen kangas. Suo viettää loivasti kohti alueen halki virtaavaa Pajujokea, jossa on kohteen kaakkoisreunalla pienen tammen jäänteet. Mieronpaise olisi nimestä päätellen ollut joskus paiseniitty, mutta 1800-luvulla rakennettua tammea muistetaan käytetyn vain uiton apuna. Alueen länsiosaan on johdettu lännessä käsin vettä nk. vesikäännösten avulla – kohde on siis osittain ollut valuntaniitty. Mieronpaise on niitetty viimeksi 1950-luvulla. Kohteen eteläosassa on kallioisella kankaalla suuren porokämpän rauniot ja vielä melko hyvin pystyssä oleva vasotusaitaus.

Suoniityn itäosa on tupasvillan, rahkasaran ja suokukan luonnehtimaa lyhytkorsinevaa. Harvapuustoisessa ja pajukkoisessa jokivarressa on pääosin siniheinäistä, ruohoista lyhytkorsinevaa. Pohjoisosassa puron länsipuolta hallitsee jouhisaravaltainen rimmikkoinen saraneva. Muutoin puron länsipuoli on ravinteisuusdeltaan vaihtelevaa lyhytkorsinevaa, jolle pienet rämesaarekkeet, Mieronpaiseen-

lampi ja vesirimmät tuovat vaihtelua. Ravinteisimmilla osilla kasvaa runsaasti siniheinää ja tupasluikkaa sekä harvakseltaan huomionarvoisia mähkää ja siniyökönlehteä. Paikoin esiintyy erikoista, siniheinää ja kanervaa kasvavaa lyhytkorsinevaa. Porokämpän pihassa on pieni ala nurmiröllivaltaista, kuivaa heinäniittyä. Mieronpaiseen muita huomionarvoisia lajeja ovat nurmitatar, kaarlentaltikka ja jäkki, jota kasvoi runsaahkosti tammen lähellä, puron pohjoispuolella.

Hoitotarve: Tammi olisi suositeltavaa kunnostaa.

17 POSIO, Päätalonniitty

Peruskarttalehti: 3544 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73393:35658, akp:aki 73392:35655

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 2,7 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty, muu

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Posion Suonnankylällä, Suonnanjokivarressa sijaitseva Päätalonniitty on ollut vanhan Lohirannan tilan niittymaata ehkä parin vuosisadan ajan. Sitä on niitetty viimeksi 1950-luvulla, mutta osittain vielä noin vuonna 1990. Tällä hyvätuottoisella pienellä niityllä on aikoinaan ollut kysyntää monelta taholta. Kohteen kaksi latoa ovat säilyneet hyvässä kunnossa.

Eteläpuolen korkealta kuusikkokankaalta niitty näyttää reheväheinäiseltä laaksolta. Se on pääosin kastikkaista heinätulvaniittyä, jolla kasvaa silmiinpistävän runsaasti ruokohelpeä. Heinätulvaniityn lomassa on mosaiikkimaisesti märkeä sara- ja ruoholuhtapainanteita. Läntisen ladon edustalla on kuivahkoa, pensoittunutta ja osin karhunsammaloitunutta niittyä, jota luonnehtivat mm. nurmilauha, metsäkurjenpolvi, huopaohdake, tuoksusimake ja kultapiisku. Myös huomionarvoista nurmitatarta kasvaa jonkin verran. Joen pohjoispuoli ja koko niityn länsiosa ovat melko pahasti metsittyneet ja pajukoituneet. Komeimmillaan niitty on kohtalaisen avoimessa itäosassa.

Hoitotarve: Kohde vaatisi suurelta osin perusteellisen pajukon ja puuston raivauksen. Myös mättäikköä pitäisi raivata, jos kohdetta ryhdytään perinteisesti niittämään.

18 POSIO, Rytitunturin suoniitty

Peruskarttalehti: 3633 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73426:35621, akp:aki 73424:35618

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 2,1 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: suoniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Niitty sijaitsee Rytitunturin itärinteellä Karitunturin soidensuojelualueella. Se on ollut eräänlainen vuokraniitty; pientilallinen on niittänyt suota "kahaheinällä" eli puolet korjatusta rehusta on annettu vuokranmaksuna niittyä hallitsevalle isommalle tilalle. Muistona niittoajoista suoniityn kaakkoispuolen kankaalla on kunnostettu niittylaavu. Niityn laiteella tököttää vielä pystyssä yksinäinen suovanpieli.

Pieni suoniitty on pääosin rimmikkoista lyhytkorsinevaa, joka viettää loivasti kohti kaakkoa. Tupasluikka ja siniheinä vallitsevat välipinnoilla, vetisissä rimmissä kasvaa pullosaraa ja raatetta. Ravinteisinta suo on jyrkemmin viettävässä kaakkoisosassa; siniheinä vallitsee, pohjalla on hieman lettoväkäsammalta ja suota koristaa muutama punakämmekä. Tämä lievästi lettoinen osa vaihettuu kaakkoisperukassa ruohoiseksi lyhytkorsirämeeksi. Niityn itään laskeva kapea suojuotti on jouhisaraista nevarämettä. Juotin länsiosassa on luhtaista, pullosaravaltaista nevaa. Suoniityn huomionarvoisia lajeja ovat punakämmekän ohella siniyökönlehti ja mähkä.

Hoitotarve: Suovan voisi entisöidä. Kohteelle on laadittu hoitosuunnitelma.

19 POSIO, Ylilamminsuo

Peruskarttalehti: 3633 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73458:35631, akp:aki 73451:35615

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 33,3 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: suoniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Ylilamminsuo sijaitsee Riisitunturin kansallispuistossa Suonnanjärven pohjoispuolella. Kapea, lähes pari kilometriä pitkä rannesuo nousee loivasti Ylilammelta lähelle Koljatinlakea. Suo on ollut aikoinaan tärkeä niittyalue ja sitä on käyty niittämässä neljältä kylältä käsin. Heinä on koottu suoviin, joista on jäljellä enää muutamia pohjia. Niittyväki on yöpynyt kahdessa niittyalaavussa eli majassa Ylilammen eteläpuolisella kankaalla. Laavuista on enää pohjat jäljellä – vieressä on pari nk. konttikuusta, joihin asukkailla oli tapana ripustaa tarvikkeitaan.

Suoniitty on valtaosin rahkasammaleista saranevaa runsaimpina lajeinaan pullo- ja juurtosara. Reunamalla on karuhkoa tupasvillaista lyhytkorsinevaa. Ravinteisempaa, siniheinän luonnehtimaa nevaa löytyy alueen eteläreunalta ja Ylilammen ympäristöstä, missä kasvaa mm. huomionarvoista siniyökönlehteä.

Hoitotarve: Mahdollisina hoitotoimenpiteinä voitaisiin entisöidä pari suovaa, niittyalaavut ja alueelle johtavat pitkospuut. Kohteelle on laadittu hoitosuunnitelma.

20 POSIO, Konttila

Peruskarttalehti: 3542 11

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73272:35393, akp:aki 73269:35391

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 3,2 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: niitty, keto

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Konttilan tila sijaitsee Aimovaaran pohjoispuolella. Katajikkoselta, kumpuillen Aimolampeen viettävältä niityltä avautuu kaunis maisema lammen takaiselle kuusikkoiselle vaaralle. Maisemaa elävöittävää mm. harmaahirsinen savusauna.

Vanhan kulkureitin varrelle 1800-luvulla perustetulla tilalla on ollut paja ja mylly. Pohjoispuolella sijaitsevaan, Konttijärven laskevan joen varrella on vielä nähtävissä myllyn rauniot. Tilalla on ollut kolmisen lehmää, sonni ja lampaita ja vanhoilla pelloilla on viljelty pääasiassa ohraa. Viimeiset asukkaat ovat lähteneet

tilalta noin vuonna 1946. Lukuisista rakennuksista on jäljellä lähinnä maatuneita pohjia. Savusauna on kunnostettu eräkämpäksi. Yhden rakennuksen (mahd. kesänavetta) pohja on kasattu pelloilta kerätyistä kivistä – pohja jatkuu takanurkalta kiviaitana.

Muinaisista pelloista on kehittynyt nurmirölliin ja tuoksusimakkeen vallitsemaa tuoretta heinäniittyä, jonka seassa on laikuttaisesti jouhivihviläkasvustoja. Kohteen laiteilla on torvi- ja nahkajakälien luonnehtimaa kuivaa heinäniittyä sekä metsälauhaista, tuppisaraa ja tuoksusimaketta kasvavaa niittyä. Rinteen alaosa, saunan ja suuren pihlajan ympäristössä on tuoretta, pienruohoista niittyä, jolla kasvaa mm. puna- ja valkoapilaa, niittyleinikkiä, niittysuolaheinää ja huomionarvoista kissankelloa. Kellarikuopan eteläpuolella on pieni laikku kangasketoa valtalajeinaan tuoksusimake, niittyleinikki, puolukka ja kissankello. Saunan ja lammen rannan väliset pienet peltosarat ovat koivuttuneet ja kasvavat nyt runsaasti karhunsammalta, huomionarvoista jäkkiä ja korpiorvokkia. Sarkojen yläosassa on mustikan ja metsälauhan luonnehtimaa jäkkiniittyä. Kohteella kasvaa myös huomionarvoista kissankäpäliä.

Hoitotarve: Puustoa ja pensaikkoa tulisi osittain raivata mm. avaten näkymää Aimmolammelle. Jatkohoidoksi sopisi esimerkiksi niitto.

21 POSIO, Kuloharjun Koloahon niitty

Peruskarttalehti: 3544 04

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73135:35519, akp:aki 73134:35518

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 0,6 ha

Maanomistaja: tuntematon

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: entinen pelto

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Kulojärvellä, Posiolta Taivalkoskelle kulkevan maantien varrella, on aiemmin peltokäytössä ollut, nykyisin luonnontilainen niitty. Kallioperä on Kuusijärven kerrosintrusion aluetta, jossa on mm. emäksistä gabroa.

Niityn kasvillisuus on vähälajista, mm. tuoksusimaketta, nurmirölliä, lampannataa ja punanataa kasvavaa kuivaa heinäniittyä. Viljelyjäänteinä on siellä täällä nurmipuntarpäätä ja timoteita. Pohjoisin osa niitystä on katajikko, jonka aukkopaikoissa valtalajeja ovat huopakeltano, tuoksusimake, kanerva sekä huomionarvoinen kissankäpäli. Muista huomionarvoisista lajeista esiintyy kissankello ja päivänkakkaraa.

Hoitotarve: Alueen pitäminen avoimena esim. niittämällä olisi maisemallisesti mielekäästä.

22 POSIO, Lohirannan rantaniitty

Peruskarttalehti: 4522 05

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73297:35743, akp:aki 73295:35737

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 2,9 ha

Maanomistaja: yksityinen, muu

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: järvenrantaniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Yli-kitkan etelärannalla, kulttuuriympäristöltään arvokkaassa Lohirannan kylässä, Posion museon lähellä on luonnontilainen, aiemmin luultavasti niittykäytössä ollut rantaniitty. Kohteen olennaisimmat arvot ovat kauniissa mai-

semakuvassa, josta lato ja venevajojen rivistö muodostavat merkittävän osan.

Niityn kasvillisuus muodostuu vesirajan melko laajasta järvikortekasvustosta sekä lajistoltaan hieman erilaisista, sarojen luonnehtimista kosteista suursara-rantaniittyvyöhykkeistä. Niityn määrimät vyöhykkeet ovat säilyneet avoimina, mutta toinen ääriäitä on jo pensoittunut.

Hoitorarve: Pensaikkoa tulisi raivata tien varresta ja erityisesti ladon ympäriltä. Näkymä museolta rantaan kannattaisi avata rinteessä olevia vanhoja lehtipuita säästäten. Lato tulisi kunnostaa.

23 POSIO, Tolvanniemen Mäkisalön metsälaidun

Peruskarttalehti: 4522 06

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73403:35743, akp:aki 73399:35741

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 4,2 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyytit: metsälaidun

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Yli-Kitkan länsirannalla, Tolvanniemessä on lampaiden ja hiehojen laiduntama kuusimetsälaidun. Alue on ollut laitumena ainakin 1960-luvulta alkaen ja se on nurmilaitumien yhteydessä.

Loivasti järveä kohti viettävän laidunalueen ylimmät osat ovat tuoretta kuusikangasta. Alempana maaperä on soistunutta, puusto nuorempaa ja mäntyvaltaista. Rantatasanteella on harvapuustoisia tai avoimia nevaräme- ja nevuotteja, joita eläimet myös laiduntavat. Huomionarvoisista lajeista esiintyy jäkkiä.

Hoitorarve: Laidun tulisi rajata erilleen nurmilaitumista.

24 POSIO, Tolvan Kotijoen haka

Peruskarttalehti: 4611 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73476:35767, akp:aki 73475:35765

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 1,6 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyytit: metsälaidun, niitty, haka

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Yli-Kitkaan laskevan Kotijoen alajuoksulla on ainakin 1950-luvulta lähtien laitumena ollut lypsykarjan laidun. Laidunalue on aiemmin ollut niitettyä luonnonniittyä. Sitten se on metsittynyt, mutta karjan laidunnus näkyy selvästi koko alueella. Alue liittyy Tolvan maakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen ja kulttuuriympäristöön. Laidun liittyy aidattuun karjapihaan, jossa on mm. kesänavetta. Alueella on myös pärekattoinen hirsilato. Perinnemaisemiarvoja laskevat joen perkaaminen sekä maamassojen läjittäminen rannoille.

Joen pohjoisrannalta löytyy vielä avointa, mm. nurmilauhan luonnehtimaa kosteaa heinäniittyä. Kauempana rannasta alkaa kuusivaltainen metsälaidun, joka on kangaskorpea ja tuoretta kangasta. Joen eteläpuolella on kosteaa heinäniittypohjaista kuusihakaa sekä luhtaista kuusivaltaista ruoho- ja heinäkorpea. Huomionarvoisia lajeja ovat jäkki, vilukko ja nurmitatar.

Hoitorarve: Laidunnuksen jatkaminen.

25 POSIO, Timisjärven rantalaidun

Peruskarttalehti: 3631 10

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73470:35369, akp:aki 73470:35367

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 1,0 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: metsälaidun, haka

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Timisjärven etelärannalla sijaitsee aiemmin lammasten ja hevosten, nykyisin nautakarjan laiduntama sekametsälaidun. Eläimet laiduntavat samanaikaisesti nurmilaitumilla ja perinnebiotoopilla laidunnuksen vaikutukset ovat vähäiset.

Kuusivaltaisen sekametsälaitumen puusto harvenee laitumen itäpäädyssä koi-
vuvaltaiseksi sekametsähaaksi. Kenttäkerros vaihtuu tuoreesta kankaasta hieman
suurruohojakin kasvavaksi tuoreeksi heinäniityksi. Alueella esiintyy huomionar-
voista ketosilmäruohoa.

Hoitotarve: Alue tulisi rajata erilleen nurmilaitumista sekä puustoa harventaa.

26 POSIO, Mäntyniemi

Peruskarttalehti: 3544 05

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73247:35535, akp:aki 73246:35534

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 1,0 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: keto, niitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Mäntyniemi sijaitsee Livojärven pohjoispuolella noin kilometrin
Kiurusenvaarasta länteen. 1940-luvun puolivälissä perustetun ja vuonna 1960 auti-
oksi jääneen tilan lähes kaikki rakennukset on purettu; metsän laidassa on vain
pari ränsistynyttä lautaseinäistä vajaa. Lounaisreunalle on yritetty istuttaa män-
tyä, mistä kertovat parin metrin välein peltoon auratut vaot.

Valtaosaa piha-alueesta ja sen ympäristöstä luonnehtii siankärsämön, nurmi-
röllin, ahosuolaheinän ja syysmaitiaisen vallitsema kuiva heinäniitty. Laiteilla on
melko laajasti harvinaista, karua kangasketoa runsaimpina lajeinaan kanerva, lam-
paannata ja variksenmarja. Itäreunalla on jonkin verran tuoretta heinäniittyä, jolla
kasvaa mm. niittyleinikkiä, nurmilauhaa, niittysuolaheinää ja valkoapilaa. Koh-
teen huomionarvoisia lajeja ovat sykeröpiippo ja nurmitatar.

Hoitotarve: Rakennusten kunnostus tai purkaminen sekä alueen siistiminen. Nii-
ton ja/tai laidunnuksen järjestäminen. Kohdetta ei ehkä kannata ryhtyä hoitamaan.

1 RANUA, Itseojan valuntaniitty

Peruskarttalehti: 3542 06

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73357:35175,

akp:aki 73352:35169

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 83,4

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: V

Arvoon vaikuttavat erityistekijät:

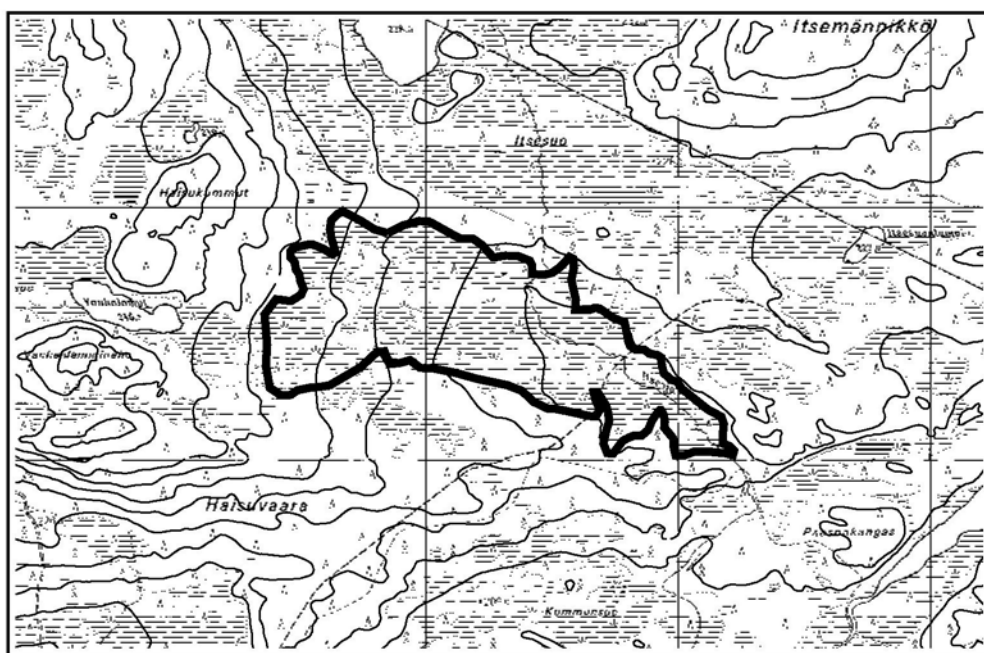
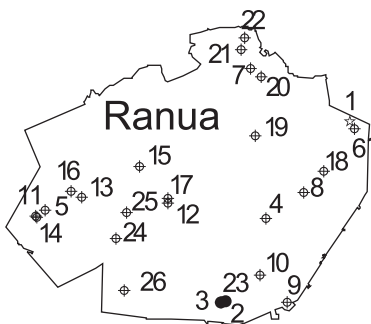
erikoisuus (valunta- ja paiseniitty), vanhoja rakennuksia, laajuus

Perinnemaisematyytit: suoniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Itseojan valuntaniitty sijaitsee loivapiirteisessä vaaramaisemassa Paasonjärven länsipuolella lähellä Posion rajaa. Suon keskiosassa voi yhdellä silmäyksellä nähdä viisi alueen kahdeksasta ladosta, joiden seinät ovat vielä kohtalaisesti pystyssä.

Haisuvaaran taussuoksi kutsuttu alue on ollut Soppanan tilan niittyä ainakin 1880-luvulta alkaen. Tuolloin raivattiin puustoa rämeiltä ja Itseojan varresta sekä kaivettiin lapiovoimin nk. kaivosojat. Niiden avulla johdettiin vettä Itseojasta suon länsi- ja pohjoisreunoille. Itseojassa oli tammets ojen kohdalla. Keväällä lumien sulettua ja tulvan laannuttua tammets suljettiin, jolloin vesi virtasi oja pitkin niitylle. Kaivosojissa oli välitammets ja niiden kohdalta suolle oli viikatteella vedetty pieniä nk. navero-oja – näin vesi pääsi leviämään laajalle alalle. Myös alueen itäosassa oli Itseojassa pari tammets, mutta niihin ei liittynyt ojajärjestelmää; itäperukka oli siis paiseniittyä ja länsiosa valuntaniittyä. Vettä juoksetettiin niitylle tavallisesti vain joka toinen vuosi niittoa edeltävän kevään ja alkukesän aikana. Niiton välikesinä vesitystä tehtiin noin viiden vuoden välein. Pari viikkoa ennen heinäntekoa tammets aukaistiin; vesi virtasi jälleen Itseojaa pitkin ja suon pinta pääsi kuivahtamaan. Talvivesitystä käytettiin niityn peruskunnostusvaiheessa ja tarvittaessa muutaman kerran myöhemminkin. Talvella jäätynyt vesi mädätti sammalta, kuoletti puut ja pensaat sekä tasoitti suon pinnalta mättäitä.

Itseojan valuntaniitty

1:30000

Hyvätuottoinen Itseojan varsi niitettiin joka vuosi, muu osa suoniitusta vain joka toinen vuosi. Useina vuosina väkeä oli vain yksi viikatemies ja pari haravoijaa, jolloin heinänteko kesti kaksi kuukautta. Rehu koottiin alueen noin yhteentoista latoon, mutta parissa kaukaisimmassa perukassa oli pyörösuovat. Niittyväki asusti kodassa eli niitty-laavussa kohteen pohjoispuolisella kankaalla, jota nimitettiin kotakummaksi.

Laajasta suoalueesta kartoitettiin vain avoin, runsaslatoinen keskiosa (n. 26 ha). Se on pääosin jouhi- ja pullosaran vallitsemaa saranevaa, jota kirjoavat harva- puustoiset nevarämeet. Paikoin esiintyvillä ravinteisimmillä osilla kasvaa suursarajien lisäksi mm. siniheinää, metsätähteä, korpiorvokkia, tähtisaraa ja huomionarvoista mähkää. Itseojan varsi on koivikkoista ja pajukkoista luhtanevaporpea. Ojan itäpuolella on pieni ala koivikkoista, ruohoista saranevaa. Alkuraivauksen ja niiton ansiosta suo oli käyttöaikoinaan nykyistä avarampi, mm. Itseojan varsi oli avoin ehkä yksittäisiä puita lukuun ottamatta.

Hoitotarve: Ladot ja ym. rakenteet tulisi kunnostaa mahdollisuuksien mukaan. Puustoa ja pensaikkoa pitäisi osittain raivata. Tämän jälkeen kohdetta voisi ryhtyä hoitamaan perinteisillä menetelmillä. Kohteelle on laadittu hoitosuunnitelma.

2 RANUA, Saunaniemen suoniitty

Peruskarttalehti: 3523 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72951:34893, akp:aki 72949:34892

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan nevalakeuden seutu

Pinta-ala: 0,7 ha

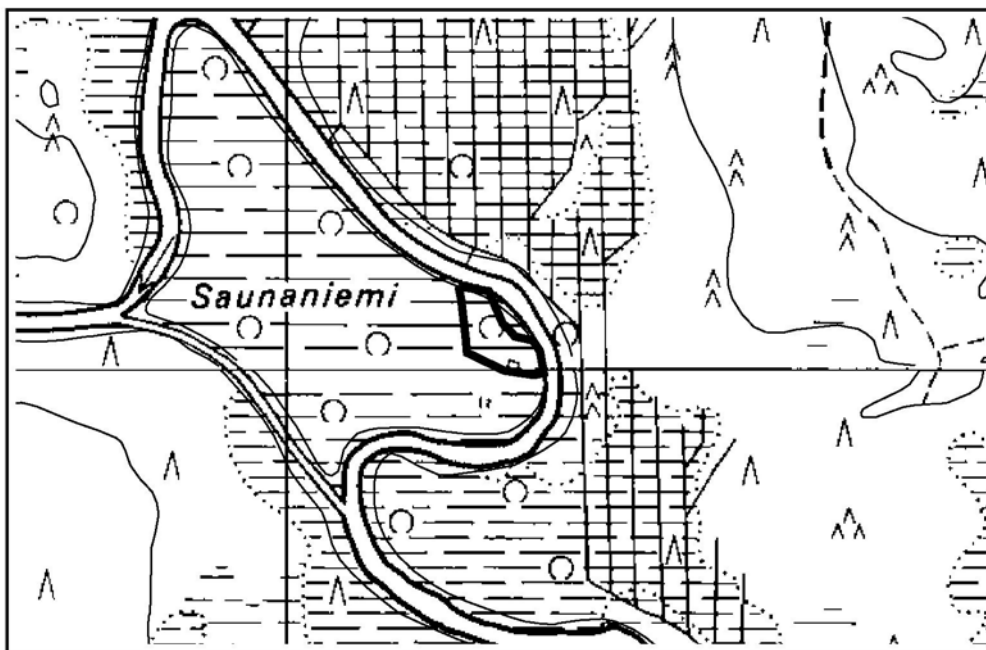
Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: M

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: perinteinen suoniittymaisema, suoniiton jatkuminen

Perinnemaisematyypit: suoniitty, niitty

Kartoitusvuosi: 1995

Saunaniemen suoniitty

1:10000

Alueen kuvaus: Telkkälän kylän itäpuolella Siuruanjokivarressa sijaitseva, Koskenaluksen tilaan kuuluva Saunaniemi on luhtaista suoniittyä sekä tulvaniittyä. Valtaosa alueesta on luonnontilaista ja voimakkaasti pensoittunutta sekä metsitynyttä suoniittyä. Niemen itäreunalla sijaitsevan vanhan kunnostetun niittysaunan ympärillä olevaa avoimehkoa niittyalueita niitetään yhä edelleen silloin tällöin. Siuruanjokivarteen jäävä tulvaniittyalue muodostuu vesirajan suursaratulvaniitystä sekä sitä seuraavasta korpikastikan sekaisesta mesiangervon, huomionarvoisen rantatädykkeen ja lehtovirmajuuren luonnehtimasta kosteasta suurruohotulvaniitystä. Ylempänä rantatöyrään päällä tuoreen suurruohotulvaniityn valtalajeina ovat kultapiisku, rantatädyke, sarjakeltano, sekä metsälauha. Suoniittyala on ohutturpeista vesisaran, korpikastikan, kurjenjalan sekä harmaasaran luonnehtimaa luhtanevaa. Muista lajeista mainittakoon kissankello.

Hoitotarve: Pensaikon raivaus ja vuosittainen niitto alueella olisi suositeltavaa.

3 RANUA, Koskenaluksen metsälaitumet

Peruskarttalehti: 3523 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72952:34883, akp:aki 72944:34876

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan nevalakeuden seutu

Pinta-ala: 31,1 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: M-

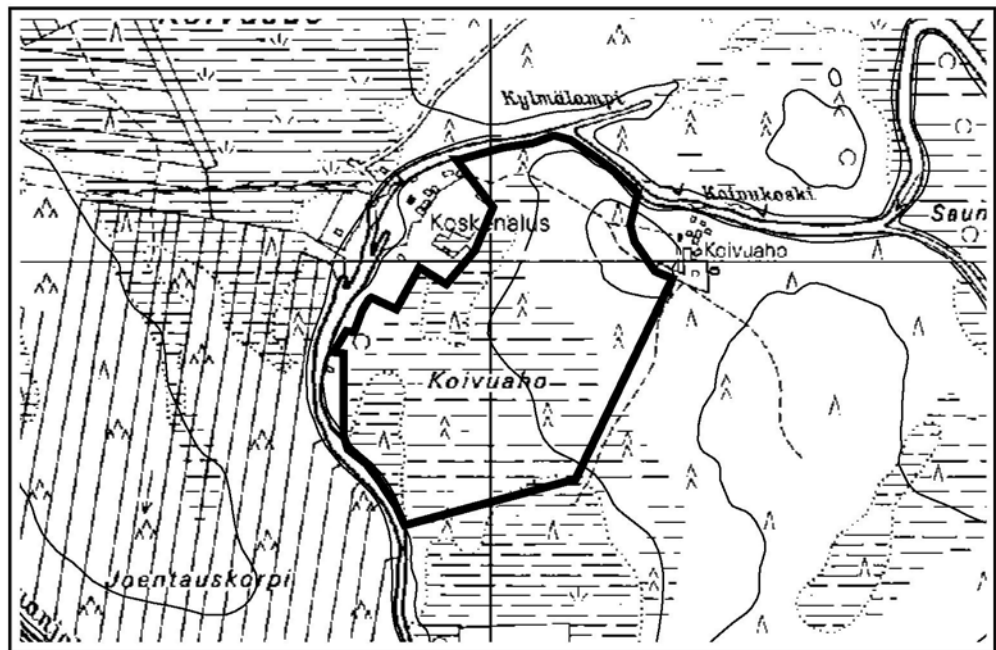
Arvoon vaikuttavat erityistekijät: perinteinen laidunnustapa

Perinnemaisematyypit: metsälaidun, tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Siuruanjoen etelärannalla, Telkkälän kylän itäpuolella on nautakarjan laiduntama metsälaidun. Jokitörmällä sijaitseva syrjäinen Koskenaluksen tila talousrakennuksia ympäröivine peltoineen ja metsälaitumineen on idyllinen kokonaisuus sekä omaleimainen ja harvinaislaatuinen esimerkki perinteisestä maisemasta ja elämäntavasta.

Tilakeskuksen itä- ja eteläpuolille jäävästä metsälaidunalueesta noin puolet on kuusi- tai sekapuuvaltaista suometsää. Kasvillisuus muodostuu valtalajeiltaan vaihtelevista korpi- ja nevarämelaikuista. Loput alueesta on tuoretta tai osittain

Koskenaluksen metsälaitumet

1:15000

soistunutta havupuu- tai koivuvaltaista kangasta. Karjan laidunalueeseen kuuluu myös joen pohjoisrannalla sijaitseva pieni ja tehokkaasti laidunnettu mm. nurmi-lauhaa, puna-ailakkia, niittysuolaheinää, siankärsämöä ja rantatädykettä kasvava heinätulvaniittyalue. Huomionarvoisista lajeista esiintyy nurmitatarta, jäkkiä ja rantatädykettä.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen.

4 RANUA, Hervanvaaran pihaniitty

Peruskarttalehti: 3524 10

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73138:34984, akp:aki 73137:34984

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan nevalakeuden seutu

Pinta-ala: 0,5 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: niitty, keto

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Ranualta Posiolle kulkevan maantien varrella sijaitsevan Hervanvaaran laella on pieni pihaniitty. Autioksi jäänen tilan maantielle päin avautuva pihapiiri on näyttävälle paikalle sijoittuva huomiota herättävä kokonaisuus, jonka rakennukset ovat harmaata hirttä. Valtaosa alueesta on talon etupihalle sijoittuvaa tyypillistä kuivaa heinäniittyä. Pihapiirin takaosassa on monilajista, kuivaa runsasruohoista heinäniittyä, jolla esiintyviä lajeja ovat mm. tuoksusimake, pikkulaukku, siankärsämö, nurmirölli ja kultapiisku ja melko runsaslajinen mm. isolaukku, pikkulaukku, tuoksusimaketta, nurmirölliä, siankärsämöä, puna-apilaa, niittyleinikkiä sekä metsäkurjenpolvea kasvava tuore pienruohoniitty. Päärakennuksen nurkalla kasvaa vielä vanhoja puutarhakasveja kuten ukonhattua, sireeniä, peurankelloa sekä siperianhernepensasta. Pihapiirissä esiintyviä huomionarvoisia kasveja ovat nurmitatar, isolaukku, nurmikohokki, kissankello ja kullero.

Hoitotarve: Alueen säännöllinen niittäminen loppukesäisin olisi suositeltavaa.

5 RANUA, Kupusen niitty

Peruskarttalehti: 3522 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73156:34489, akp:aki 73154:34488

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan nevalakeuden seutu

Pinta-ala: 0,7 ha

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: keto, niitty, tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Ranuan Hosiossa sijaitseva Kupusen niitty on kapea niittykaistale jyrkkätörmäisen Simojoen rannalla. Kaunis viljelysten reunustama jokivarsimaisema peittyy osittain törmän päällä kasvavan koivurivistön taakse. Metsähallitus on rakentanut alueen pohjoisosaan retkeilijöitä varten laavulla varustetun leirintäpaikan.

Valtion lanskimaana tunnettu niitty on ollut Kupusen tilan käytössä 1960-luvulle asti. Ensin se oli kynnettyä ja kylvettyä peltona, jossa viljeltiin ohraa ja heinää. Sodan jälkeen se toimi parina talvena lanskipaikkana. Viimeiset kymmenisen vuotta siinä laidunnettiin mullikarjaa ja lampaita.

Paikalle kehittyneitä kaunistavia niittyä valtaavat pikkuhiljaa nuoret männyt, koivun ja kuusen taimet sekä haapavesakko. Niityn pohjoisosa on kanervavaltaita harvinaista kangasketoa, jolla kasvavat runsaina myös nurmirölli, metsälauha ja puolukka sekä melko runsaina kissankäpälä, kultapiisku ja kullero. Metsän puolella ketoa reunustaa tuore nurmirölliin, tuoksusimakkeen ja metsäkurjenpolven val-

litsema niitty. Kohteen eteläosa on kuivahkoa matalaheinäistä pienruohoniittyä. Kullero, niittyleinikki ja viuhkokeltano värjäävät sen koko kesäksi keltaiseen huntuun. Lisäväriä antavat siankärsämö, nurmitatar ja harvakseltaan esiintyvä punaapila. Jokitörmä on suurruohoista, mm. rantatädykkeen ja huopaohdakkeen kukittamaa tulvaniittypensaikkaa. Vesirajassa kasvaa kapealti viiltosaraa. Muita huomionarvoisia lajeja ovat kalvaspaju, jäkki, kissankello ja siniyökönlehti.

Hoitotarve: Puustoa, puiden taimia ja pensaita tulisi raivata. Maiseman elävöittämiseksi voitaisiin säästää katajia ja yksittäisiä puita törmän päältä, mm. kaunis raita. Jatkohoidoksi sopisi niitto. Kohteelle laaditaan hoitosuunnitelma.

6 RANUA, Paasonjoen suoniitty

Peruskarttalehti: 3542 06

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73340:35186, akp:aki 73335:35181

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 11,9 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: suoniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Paasonsuon "syrjäsuona" tunnettu niitty sijaitsee Simojärven itäpuolella, Paasonjoen ja Paha-Paasonjoen yhtymäkohdassa. Alue on ollut Soppanan tilan niittyä ainakin 1800-luvun lopulta alkaen, ja sitä on niitetty 1950-luvulle asti. Kohteella on kolmen ladon rauniot, joiden katot ovat romahtaneet. Niityn halki virtaavan puron itäpuolella on pienessä kangassaarekkeessa niittylaavun jäännökset.

Suoniitty on koilliskulmaa lukuun ottamatta avointa nevaa. Lato-ojaksi kutsutun puron ympäristössä on laajalti luhtanevaa valtalajeinaan kurjenjalka, pullosara, harmaasara, luhtavilla ja luhtakastikka. Luhtaneva rajautuu lounaassa ja koillisessa rahkasammalrimpinevaan, jossa kasvaa harvakseltaan tupasvillaa, mutasaraa ja raatetta. Pohjoispuolella on jouhisaran vallitsemaa saranevaa. Koillisessa korkeahkoa männikköä kasvava rämekeistale erottaa avoimen nevan Paha-Paasonjokivarren pajuluhdasta, jonka yleisimpiä lajeja ovat tupassara, kastikat, mesimarja, korpiorvokki, ja kurjenjalka. Pohjanpajukko verhoaa luhtaa harmaanvihreänä peitteenä. Kohteen itänurkkauksessa on kankaan reunassa pieni keskiravinteinen avolähde. Kohteelta löytyi yksi huomionarvoinen laji: sykeröpiippo.

Hoitotarve: Alueen keskiosassa sijaitseva lato tulisi kunnostaa.

7 RANUA, Louhelanahon laitumet

Peruskarttalehti: 3613 10

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73475:34952, akp:aki 73472:34950

Maisemamaakunta: Perä-Pohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 3,1 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: metsälaidun, haka, niitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Simojärven itärannalla, kulttuuriympäristöltään arvokkaassa Pohjaslahden kylässä on nuoren nautakarjan laidun. Tilakeskuksen länsi- ja pohjoispuolella, paikoitellen Simojärven rantaan asti ulottuva kivikkoinen niitty on tyyppillistä tuoretta mm. nurmiröllin ja syysmaitiaisen luonnehtimaa heinäniittyä. Osalla alueesta on havaittavissa lisäruokinnan aiheuttamaa rehevöitymistä.

Äärimmäisenä tilakeskuksen pohjoispuolella on metsälaidun- ja haka-alue. Valtaosa alueesta on tuoretta mäntykangasta, paikoitellen kangaskorpea. Hakamaisen alueen aluskasvillisuus on tuoretta heinäniittyä. Tilakeskuksen eteläpuolella on mäntymetsälaidunta. Myös tällä alueella on pieni, lähellä tilakeskusta sijaitseva, aluskasvillisuudeltaan paikoitellen rehevöitynyt havupuuhaka. Tilakeskuksen itäpuolella, rannassa on haka, jota ei inventoitu. Kaikki osat kuuluvat samaan laidunalueeseen ja useita vuosikymmeniä kestäneen laidunnuksen vaikutukset näkyvät selvästi myös hakojen ja metsälaitumien aluskasvillisuudessa. Huomionarvoisia lajeja ovat sykeröpiippo ja nurmitatar.

Hoitotarve: Rehevöitymisen estämiseksi tulisi lisäruokinnasta luopua.

8 RANUA, Taipaleen niityt

Peruskarttalehti: 3542 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73197:35070, akp:aki 73196:35068

Maisemamaakunta: Perä-Pohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 1,4 ha

Maanomistaja: kunta

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: niitty, keto

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Simojärven ja Koirajärven välisellä metsäisellä kannaksella on kaksi niittyaukeaa. Alueet on raivattu vuosisadan alkupuolella pelloiksi, mutta 1970-luvulla viimeksi laidunkäytössä olleet niityt ovat nykyisin luonnontilaisia. Eteläisempi niittyaukio on metsätien kahteen osaan jakama entinen talonpaikka. Nykyään niityn alareunassa on nuotiokatos pöytineen.

Koirajärvelle päin viettävän rinteiden yläosassa on pienialaisesti kuivaa, matalakasvuista heinäniittyä, jonka valtalajeina ovat tuoksusimake, nurmirölli, siankärsämö sekä keltanot. Suurin osa rinteestä on tuoretta tai kuivahkoa runsasruohoista heinäniittyä, jolla edellisten lajien lisäksi esiintyy mm. pikkulaukkua ja päivänkakkaraa. Rinteessä on myös tuoretta, hieman korkeampikasvuista runsasruohoista heinäniittyä. Niityn kaakkoisreunalla on pienellä alueella tuoretta suurruohoniittyä. Niittyä elävöittävät matalat katajapensaat sekä muutaman havupuun muodostama ryhmä. Tien pohjoispuolelle Taipaleenlahden rantaa vievän tien varteen jäävä pienempi niittyaukea on matalakasvuista nurmirölli-, tuoksusimake-, siankärsämö- ja niittyleinikkivaltaista tuoretta heinäniittyä. Muita huomionarvoisia kasveja niityllä ovat kissankello ja nurmitatar.

Hoitotarve: Taimikon raivaus ja säännöllinen niitto olisi suositeltavaa.

9 RANUA, Siuruanjärven keto

Peruskarttalehti: 3541 02

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72950:35033, akp:aki 72948:35032

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 2,4 ha

Maanomistaja: tuntematon

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: entinen pelto

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Kelankylässä, Siuruanjärven pohjoisrannalla on avoin heinävaltainen keto. Alue on selvästi entistä peltoa, mutta peltokäytön loppumisen jälkeen kuivalle ja hiekkaiselle maapohjalle on kehittynyt laajalti yhtenäistä ketomaista kasvillisuutta.

Alueella vallitsee kuiva heinäniitty, jonka lajistoon kuuluvat mm. tuoksusimake, nurmirölli, siankärsämö, valkoapila sekä heinätahtimö. Kuivan heinäniityn lisäksi niityn pohjoisosassa on isohko alue karua kuivaa pienruohoniittyä sekä kuivaan mäntykankaaseen rajoittuvalla reunalla harvinaista kangasketoa laikkuina. Ketoalueiden edustavinta lajistoa ovat kissankello, kissankäpälä, ketonoidanlukko, kanerva, lampaannata sekä huopakeltano. Kuivien niittytyyppien lisäksi alueella esiintyy pienialaisesti useampia valtalajeiltaan erilaisia tuoreita heinä- tai ruohoniittyalaikkuja. Muita huomionarvoisia lajeja ovat päivänkakkara, isolaukku, keltamatara, ranta- ja nurmitädyke.

Hoitotarve: Aluetta tulisi niittää loppukesäisin. Männyntaimia on leviämässä niitylle ja ne voisi poistaa.

10 RANUA, Kuukasjärven Porilan lammaslaidun

Peruskarttalehti: 3523 12

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73012:34971, akp:aki 73011:34970

Maisemamaakunta: Pohjois-pohjanmaan nevalakeuden seutu

Pinta-ala: 0,7 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: entinen pelto, niitty, järvenrantaniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Kuukasjärven kylän arvokkaassa kulttuuriympäristössä, Pikku-Kuukasjärven itärannalla, valtakunnallisesti merkittävässä kulttuurihistoriallisessa ympäristössä on lammaslaitumena oleva niitty. Etelään viettävä ja samalla kumpuileva, harvakseltaan katajaa ja mäntyä kasvava niitty muodostaa viehättävän kokonaisuuden yhdessä tilan vanhojen rakennusten kanssa.

Noin puolet laidunalueesta on entistä peltoa, joka kasvaa monilajista, kosteasta kuivaan vaihtelevaa heinäniittyä lajeinaan mm. nurmilauha, niittyleinikki, syysmaitainen, niittynurmikka, valkoapila ja rönsyleinikki. Loput laitumesta on katajikkoista, monilajista tuoretta tai kosteaa heinäniittyä valtalajinaan tuoksusimake. Aivan vesirajassa esiintyy kapeana vyöhykkeenä järvikorte- ja suursaraniittyjä. Huomionarvoisista kasveista alueella esiintyy jäkkiä, sykeröpiippoa ja nurmitatarta.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen.

11 RANUA, Yli-Hosion tilan rantalaidun

Peruskarttalehti: 3522 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73144:34470, akp:aki 73142:34470

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan nevalakeuden seutu

Pinta-ala: 0,5 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty, niitty, haka

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Simojoen rannalla, Hosionniemessä, on lypsykarjan laiduntama tulvaniitty. Niitty sijaitsee Simojoen ylittävän maantiesillan kupeessa, ja loivasti rantaan viettävä alue näkyy hyvin sillalle. Niittyä laidunnetaan yhdessä viereisten nurmilaidunten kanssa.

Valtaosa niitystä on kosteaa, matalakasvuista ja tehokkaasti laidunnettua heinäntulvaniittyä. Kauimmaisena rannasta, pellon reunalla, on hyvin pieni alue tuoretta pienruohoniittyä, jonka lajistoon kuuluvat mm. valkoapila, kumina, syysmaitainen ja siankärsämö. Niityn sillan puoleisessa päässä on erittäin pieni lehtipuu-

valtainen hakamainen alue, jonka aluskasvillisuus on kosteaa heinätulvaniittyä. Niityn vesirajasta löytyvät tulvarannoille tyypilliset vyöhykkeet: kortetulvaniitty ja suursaratulvaniitty. Laitumen huomionarvoisia lajeja ovat kaarlenvaltikka, jäkki, siniyökönlehti ja nurmitatar.

Hoitotarve: Laidun tulisi aidata erilleen nurmilaitumista.

12 RANUA, Kangaslammin laitumet

Peruskarttalehti: 3524 04

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73175:34768, akp:aki 73169:34763

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan nevalakeuden seutu

Pinta-ala: 11,6 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: metsälaidun, entinen pelto, niitty, haka, muu

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Ranuan kirkonkylän läheisyydessä, Kangaslammin länsi- ja etelärannalla sijaitsee hyvin hoidettujen rakennusten, kauniin järvenrantamaiseman sekä laidunaitauksien ja hakametsiköiden muodostama tasapainoinen ja idyllinen maisemakokonaisuus. Alue on ollut laidunkäytössä jo ennen sotaa, ja se on nykyisin hevosen, nautakarjan ja lampaiden laitumena.

Pihapiirin tuntumaan sijoittuva vasikoiden laidunniitty on vähälajista tuoretta heinäniittyä. Alueella käytettyjen keinolannoitteiden rehevöittävä vaikutus on selvästi havaittavissa. Maisemallisesti kaunis hevoslaidun muodostuu entisestä pellostä sekä kuusi- ja mäntyhaasta. Aluskasvillisuus on pääasiassa tuoretta ja kosteaa vähälajista heinäniittyä, lajeinaan mm. nurmilauha, leinikit, niittynurmikka, valkoapila, mustikka ja suomuurain. Myös hevoslaitumella on havaittavissa rehevöitymistä.

Kangaslammin lounaispuolelle jää Kangasojan kahteen osaan jakama hevosten haka- ja metsälaidunalue, jonka puustossa valtalajeina esiintyvät vaihtelevasti kuusi, koivu sekä mänty. Alue on paikoitellen tuoretta heinäniittyä ja paikoitellen tuoretta kangasta tai korpea, ja puronvarressa on sara- ja ruoholuhtaa. Kangaslampeen työntyvässä niemessä on käytöstä pois jäänyt sekametsälaidun. Komean koivuvaltaisen tuoreen kankaan keskellä esiintyy pari pientä metsittymässä olevaa tuoretta heinäniittyalaikkuu lajeinaan mm. nurmirölli, kangasmaitikka, metsätähti ja maitohorsma.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen ja ulottaminen myös käytöstä pois jääneille alueille. Lannoitus tulisi lopettaa.

13 RANUA, Ruonankosken rantalaidun

Peruskarttalehti: 3522 10

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73187:34576, akp:aki 73185:34570

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan nevalakeuden seutu

Pinta-ala: 1,9 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty, metsälaidun

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Simojoen rantatörmällä, Rovastinahon kylässä sijaitsee nautakarjan laiduntama avoimehko niitty. Niitty on yhteydessä nurmilaitumiin. Pienellä alueella niityn itäpäädyssä on lehtipuuvaltaista tulvametsikköä. Tilakeskuksen kohdalla kasvillisuus on niukkalajista, kulunutta ja selvästi rehevöitynyttä. Kauempana lännessä lajisto monipuolistuu ja vaihtuu kosteaksi heinätulvaniityksi, jonka valtalajeja ovat nurmilauha, puna-apila, valkoapila, syysmaitainen, sian-

kärsämö sekä rönsyleinikki. Osa heinätulvaniitystä on matalakasvuisempaa, jousivihvilä-, suo-orvokki-, luhtarölli- ja jokapaikansaravaltaista. Huomioarvoisia lajeja ovat kissankäpälä, jäkki, nurmitatar, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Törmä tulisi aidata omaksi laitumekseen. Navetan kohdalla törmän tulisi antaa kasvettua.

14 RANUA, Könkäänojan suun rantalaidun

Peruskarttalehti: 3522 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73140:34473, akp:aki 73138:34470

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan nevalakeuden seutu

Pinta-ala: 1,8 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Simojoen rannalla, Könkäänojan suulla on seitsemän hiehon laiduntama rantalaidun. Alue on ollut hiehojen laitumena ainakin 1980-luvulta alkaen. Valtaosa rantatörmällä sijaitsevasta laitumesta on kosteaa heinätulvaniittyä, lajeinaan mm. kastikat, mesiangervo, huopaohdake ja nurmilauha. Jokirannassa törmän juurella on kapea vyöhyke matalakasvuisempaa kosteaa mm. jousivihvilää ja suo-orvokkia kasvavaa heinätulvaniittyä ja aivan jokirannassa suursaratulvaniittyä. Törmän päällä, laitumen peltoihin rajautuvalla reunalla on havaittavissa juola-vehnän runsautena ilmenevää rehevöitymistä. Huomionarvoisia lajeja ovat rantanätkelmä, siniyökönlehti, nurmitatar, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Alueen laidunpainetta olisi suositeltava lisätä.

15 RANUA, Nuupaskummun metsälaitumet

Peruskarttalehti: 3524 05

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73255:34701, akp:aki 73250:34699

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan nevalakeuden seutu

Pinta-ala: 2,6 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: metsälaidun, entinen pelto, niitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Nuupasjärven itärannalla, noin 13 km Ranuan kirkonkylältä luoteeseen sijaitsee lampaiden laiduntama metsälaidun. Laitumet ovat olleet yhtäjaksoisessa laidunkäytössä ainakin 1950-luvulta lähtien. Nuupasjärven vastarannalla on arvokas Nuupaksen kulttuuriympäristö.

Inventoitu alue sisältää kaksi erillistä lohkoa, joista toinen on tilakeskuksen eteläpuolella, järven rannalla sijaitseva havupuuvaltainen tuore kangasmetsälaidun. Osa alueesta on tuoretta vähälajista nurmilauhaista heinäniittyä ja osa kosteaa heinäniittypohjaista mäntymetsälaidunta. Kasvistollisesti köyhää aluetta on toisinaan lannoitettu, mikä näkyy lähinnä niittyaukioilla esiintyvänä tyypeä suosivina kasveina. Tilakeskuksen pohjoispuolelle jäävä osa on suurimmaksi osaksi mustikka- ja metsätähtivaltaista maapohjaltaan tuoretta, havupuuvaltaista kangasmetsälaidunta. Osion pohjoisreunalla on heinävaltainen, pääasiassa nurmilauhaa, rönsyleinikkiä ja niittynurmikkaa kasvava entinen peltoalue. Laidunnus keskittyy tälle avoimelle alueelle. Huomionarvoisista lajeista laitumilla esiintyy jäkkiä.

Hoitotarve: Rehevöitymisen estämiseksi lannoitus tulisi lopettaa. Laidunnusta voisi tehostaa metsälaidunosilla ja puustoa harventaa hakamaiseksi.

16 RANUA, Raivion metsälaidun

Peruskarttalehti: 3522 10, 3522 11

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73201:34551, akp:aki 73196:34544

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan nevalakeuden seutu

Pinta-ala: 27,7 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: metsälaidun

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Simojokeen laskevan Ruonajoen suulla on viiden lypsylehmän ja nuoren nautakarjan (4 eläintä) laiduntama, harvinaisen laaja ja pitkään laidunkäytössä ollut metsälaidun. Metsälaitumen länsipuolella on harmaalla riukuaidalla pieniin lohkoihin jaettuja nurmilaitumia. Osalla laidunalueesta on tehty puuston harvennushakkuita, mutta toisaalla on myös vähän käsiteltyä järeeä kuusikkoa sekä naavarunkoisia hieskoivuja. Metsälaidun on suurimmaksi osaksi mänty- tai kuusivaltaista tuoretta kangasta. Paikoitellen koivu runsastuu ja muuttuu jopa valtalajiksi. Alueella esiintyy tuoreen kankaan lisäksi pienialaisesti mustikkakorpi-, muurainkorpi- tai metsäkortekorpilaikkuja sekä pallosarakorpirämettä. Ruonajokivarren rantatöyräällä on matalaruohoista ja -heinäistä jakki-, ruohokanukka-, oravanmarja-, nurmirölli- sekä syysmaitiaisvaltaista tulvaniittyä, jossa eläimet laiduntavat ahkerasti. Muita huomionarvoisia lajeja ovat kaarlenvaltikka, siniyökönlehti, nurmitatar, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Laidun tulisi rajata erilleen nurmilaitumista. Laidunnusta voisi tehostaa.

17 RANUA, Kuivauslampi

Peruskarttalehti: 3524 04

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73186:34767, akp:aki 73184:34764

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan nevalakeuden seutu

Pinta-ala: 9,1 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: suoniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Toljaan menevän tien varrella, noin 5 km Ranuan kirkonkylältä on pienehkö järvenlaskualue. Aluetta on niitetty 1800-luvulta lähtien, mutta lopetettu 1970-luvulla. Alue on maisemallisesti yhä ehnyt, kangasmetsien ympäröimä kokonaisuus. Valtaosa alueesta on tyypillistä hyllyvää luhtanevaa. Vesirajassa esiintyy selvärajainen vyöhyke pullosara- ja kurjenjalkavaltaista sara- ja ruoholuhtaa.

Hoitotarve: Ei erityistä hoitotarvetta.

18 RANUA, Vierelän metsälaidun

Peruskarttalehti: 3542 05

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73244:35115, akp:aki 73242:35113

Maisemamaakunta: Perä-Pohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 2,7 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: metsälaidun, haka

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Simojärven itärannalla, Impiön kylän pohjoispuolella sijaitsee aiemmin lampaiden, nykyisin nuoren nautakarjan laiduntama metsälaidun. Laidunnus on aloitettu 1940- tai 1950-luvulla. Tilakeskuksen eteläpuolelle sijoittuvan lai-

tumen pohjoispuolella on mäntyhakaa, jonka aluskasvillisuus on tuoretta heinäniittyä. Laitumen itäreunalla puusto tihenee ja haka muuttuu mäntyvaltaiseksi kangasmetsälaitumeksi. Länsireunalla, rannan tuntumassa on mäntyvaltaista neva- ja isovarpurämettä. Laitumen pohjoisosaan sijoittuva puhdas ja kaunis rantahietikko rantapuineen on laitumen maisemallisesti arvokkain osa.

Hoitotarve: Rehevöitymisen estämiseksi lannoitus tulisi lopettaa.

19 RANUA, Juurenjokivarren niitty

Peruskarttalehti: 3524 12

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73324:34963, akp:aki 73322:34958

Maisemamaakunta: Perä-Pohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 4,0 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: suoniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Simojärven Välttämönselkään laskevan Juuresjoen suulla on vanha, perinteisestä käytöstä pois jäänyt suoniitty. Tilan vanha hirsinen asuinrakennus on näkyvällä paikalla joen törmällä. Viimeksi aluetta on niitetty 1950-luvulla. Kasvillisuus on jouhisara-, järvikorte- ja luhtavillavaltaista luhtanevaa. Vesirajan tuntumassa maapohja muuttuu hyllyväksi ja valtalajeiksi vaihtuvat raate, isokarpalo sekä suokukka. Avoimena ja ojittamattomana alueena säilynyt Juuresjokivarren niitty on hyvä esimerkki aiemmin pidemmälle Juuresjokivarteen sekä ylemmänä oleville lammille ja lähisoille saakka ulottuneesta avoimesta suoniittymaisemasta.

Hoitotarve: Ei erityistä hoitotarvetta.

20 RANUA, Putkivaaran Pellonpään haka

Peruskarttalehti: 3613 10

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73456:34975, akp:aki 73455:34974

Maisemamaakunta: Perä-Pohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 0,4 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: haka

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Putkivaaran kylän arvokkaassa kulttuuriympäristössä, Pohjaslahdesta Teerivaaraan kulkevan tien varrella sijaitsee pieni, maisemallisesti vaatimaton kolmen mullikan laiduntama mäntyhaka. Haan aluskasvillisuus on pääasiassa tavanomaista tuoretta heinäniittyä. Eläinten lisäruokinta laitumelle sekä samanlainen laidunnus kylvönurmilla on havaittavissa rehevöitymisenä. Laitumen kaakkoisnurkassa maasto muuttuu kivikkoisemmaksi ja aluskasvillisuuden valtalajeiksi vaihtuvat jäkki, nurmilauha, keltano, puolukka, mustikka, sekä syymaitainen. Muita huomionarvoisia kasveja ovat kissankäpälä, kissankello, päivänkakkara ja rantatädyke.

Hoitotarve: Haka tulisi rajata erilleen kylvönurmista ja lisäruokinta lopettaa.

21 RANUA, Piittisjärven Ahoniemen metsälaidun

Peruskarttalehti: 3613 11

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73515:34929, akp:aki 73515:34927

Maisemamaakunta: Perä-Pohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 1,5 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: metsälaidun

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Piittisjärven kylän arvokkaassa kulttuuriympäristössä, Syväjärven pohjoisrannalla sijaitsee pieni ja viehättävä vasikoiden laiduntama sekametsälaidun. Alue on ollut vasikkalaitumena vuodesta 1960. Vasikoita ruokitaan laitumelle, ja ruokintapaikan ympäristö onkin rehevöitynyt voimakkaasti.

Tuoreen, paikoitellen soistuneen sekametsäkankaan puusto on pääasiassa nuorta hieskoivua ja mäntyä. Aluskasvillisuutta hallitsevat tuoreen kankaan lajit. Vesirajassa kasvaa kapea vyöhyke jousivihvilä-, kurjenjalka-, suo-orvokki- ja harmaasaravaltaista matalaa rantakasvillisuutta. Huomionarvoinen laji alueella on nurmitatar.

Hoitotarve: Lisäruokinnasta tulisi luopua. Laitumesta voisi saada hakamaiseman poistamalla havupuita.

22 RANUA, Piittisjoen Korpelan rantalaidun

Peruskarttalehti: 3613 11

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73543:34937, akp:aki 73540:34935

Maisemamaakunta: Perä-Pohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 2,2 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: metsälaidun

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Piittisjokivarressa, Piittisjärven kylän pohjoispuolella on kolmen hiehon laiduntama metsälaidun. Laidun on ollut nykyisen kaltaisessa käytössä 1970-luvulta lähtien ja se on yhteydessä viljelynurmiin. Maisemallisesti jokivarsi on sinänsä viehättävä, mutta alueella ei ole selvästi erottuvia perinnemaiseman piirteitä.

Laidun on tiheäpuustoista kuusivaltaista tuoretta kangasta ja kuusikorpea, jossa on pieniä aukkoja ja karjan tekemiä polkuja. Aluskasvillisuutta hallitsevat varvut sekä metsäkorte. Huomionarvoisista lajeista alueella esiintyy kulleroa ja kissankäpälää.

Hoitotarve: Laidun tulisi rajata erilleen peltolaitumista. Metsään voisi hakata pieniä aukkoja elävöittämään yleisilmettä.

23 RANUA, Koivuahon pihaniitty

Peruskarttalehti: 3523 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72950:34884, akp:aki 72950:34883

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan nevalakeuden seutu

Pinta-ala: 0,2 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: niitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Siuruanjokivarressa, Koivukosken rannalla sijaitsevan Koivuahon tilan pihapiirissä on pieni runsasruohoinen tuore niitty. Autioitunut tila on nykyisin vain vähäisessä kesäkäytössä, eikä niittyä enää hoideta. Niityllä runsaimmin esiintyviä lajeja ovat huomionarvoinen rantatädyke, niittyleinikki sekä nurmirölli. Lajistoon kuuluvat myös mm. pikkulaukku, kultapiisku, siankärsämö, metsäkurjenpolvi, valkoapila, tuoksusimake, heinätahtimö ja huomionarvoinen kissankello.

Hoitotarve: Alueelta tulisi poistaa vesakkoa ja aloittaa säännöllinen niitto. Rakennusten kunnossapitoon voisi kiinnittää huomiota.

24 RANUA, Näätähaara

Peruskarttalehti: 3523 03

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73093:34649, akp:aki 73092:34648

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan nevalakeuden seutu

Pinta-ala: 1,2 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: entinen pelto, niitty, muu

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Lapiosuon soidensuojelualan vieressä, sen luoteisrajalla Kivihoen tuntumassa, sijaitsee autioksi jäänyt Näätähaaran tila. Suurin osa alueesta on entistä peltoa. Niittymäisiksi muuttuneet pellot ovat nykyisin nurmilauhan ja ruohojen vallitsemia. Piha-alueen tuoreella suuriruohoisella heinäniityllä kasvaa matalakasvuisia huopaohdake-lehtovirmajuurilaikkuja sekä heinien seassa hiirenvirnaa, niittynätkelmää, metsäkurjenpolvea, poimulehtiä sekä huomionarvoisia kulleroa, nurmitatarta, rantatädykettä ja päivänkakkaraa. Tilan piha ja niittymäisiksi muuttuneet entiset pellot ovat säilyneet avoimina.

Hoitotarve: Aluetta olisi suositeltavaa hoitaa niittämällä

25 RANUA, Nuupasjoen tulvaniitty

Peruskarttalehti: 3524 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73152:34672, akp:aki 73151:34670

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan nevalakeuden seutu

Pinta-ala: 1,4 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty, muu

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: "Seleman niittynä" tunnettu kohde sijaitsee Nuupasjokivarressa pari kilometriä Lapiosuon soidensuojelualueesta pohjoiseen. Viimeksi aluetta on niitetty 1940 ja -50-lukujen taitteessa. Niityn kaksi latoa ovat säilyneet kohtuullisen hyväkuntoisina, vaikkakin katot ovat romahtaneet.

Karhunsammalmättäikön valtaama, hieman soistunut sara- ja heinätulvaniitty on vieläkin rehevää. Viilto-, harmaa- ja luhtasara vallitsevat pääosalla niittyä – ruohoista runsaimpia ovat mesimarja ja kurjenjalka. Paikoitellen kasvillisuutta hallitsevat heinät: nurmilauha ja kastikat. Niityllä kasvaa harvakseltaan suuria koi-voja sekä jokunen kuusi. Pajukko ja hieskoivun taimet ovat valtaamassa niittyä pikkuhiljaa.

Jokitörmän päällä on kapea katkonainen vyöhyke kuivaa tulvametsää, joka on todennäköisesti aikoinaan ollut avointa niittyä. Luoteisnurkkauksessa sitä luonnehtivat puolukka, ruohokanukka ja kultapiisku, myös lillukkaa ja metsälauhaa on runsaasti. Niitylajeja kuten nurmiröllä, huomionarvoista jäkkiä ja tuoksimaketta on jonkin verran. Alueen keskiosassa tulvametsän runsaimpia lajeja ovat siniheinä, kultapiisku ja metsälauha. Kohteella kasvaa myös huomionarvoinen sykeröpiippo.

Hoitotarve: Jos aluetta ryhdytään hoitamaan perinteisesti niittämällä, pensaat, puiden taimet ja mättäikköä pitäisi raivata. Ladot tulisi kunnostaa; katot ovat romahtaneet, mutta seinät ovat lähes ehyet.

26 RANUA, Kaijonojan suoniitty

Peruskarttalehti: 3523 02

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72978:34670, akp:aki 72972:34663

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan nevalakeuden seutu

Pinta-ala: 12,0 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyyppit: suoniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Kaijonojan suoniitty sijaitsee keskellä Lapiosuo-Iso-Äijönsuon soidensuojelualuetta. Alue on ollut Tervon tilan nautintaniittynä 1800-luvulta alkaen. Viimeksi sitä on niitetty noin vuonna 1950. Kohdetta on osittain paisutettu, mutta tammi on jo kadonnut maisemasta, samoin niityllä olleet kaksi latoa. Niityn keskiosassa törröttää pystyssä kolmimetrinen suovanpieli jäänteinä sankavälisuovasta.

Suoniitty erottuu ympäröivistä lyhytkorsinevoista vain rehevämmän kasvillisuutensa puolesta. Ojanvarren sara- ja ruoholuhdalla kasvaa runsaasti kastikkaa, kurjenjalkaa, raatetta sekä vesi- ja pullosaraa. Luhtaa reunustaa jouhisaravaltainen saraneva. Kohteen kaakkoispää on raatteikkoista hieskoivuluhtaa.

Hoitotarve: Osittain pystyssä olevan suovan voisi entisöidä.

1 ROVANIEMEN MLK, Ounasjoen suisto

Peruskarttalehti: 3612 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73846:34442, akp:aki 73808:34411

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 144,9 ha

Maanomistaja: yhtiö, yksityinen

Arvoluokka: V

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalainen jokipaju (St), laaja ja edustava tulvaniittysaaristo, maisemaltaan ja kulttuurihistorialtaan merkittävä kokonaisuus

Perinnemaisematyyppit: tulvaniitty

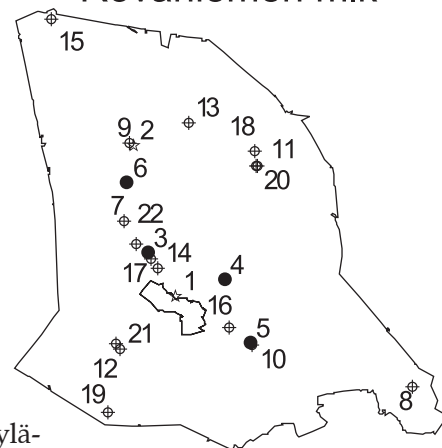
Kartoitusvuosi: 1993

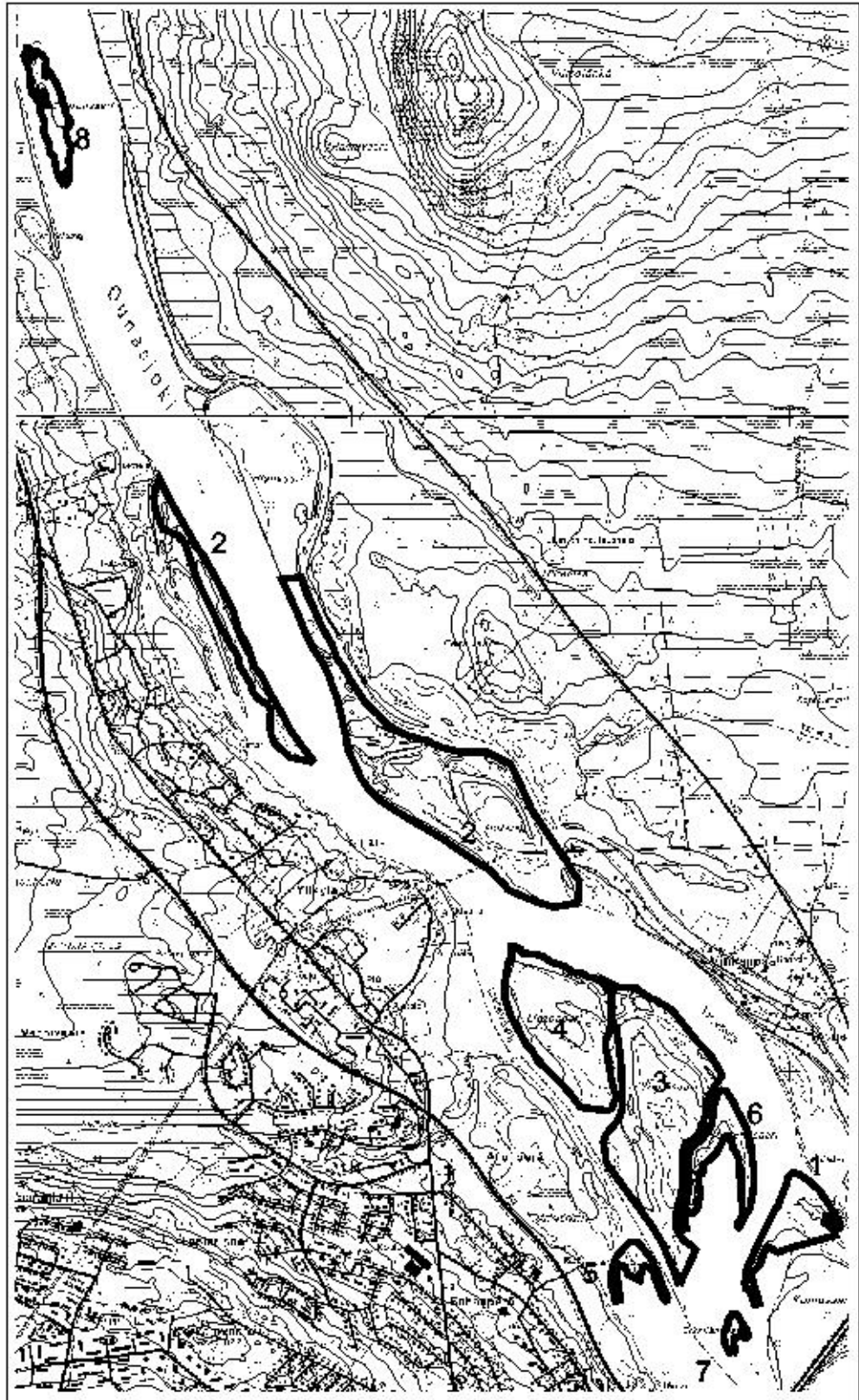
Alueen kuvaus: Ounasjoen suistosaaristo sekä ranta-alueet noin 7 km ylävirtaan ovat tulvaniittyä. Laaja Ounasjoen suistoalue on monipuolinen ja edustava tulvaniittykokonaisuus, joka sijoittuu maisemaltaan ja osin kulttuurihistorialtaan merkittävään ympäristöön Rovaniemen kaupungin tuntumaan valtatie neljän varrelle. Koko suistosaaristo on luokiteltu Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Suiston länsirannan kylä on Rovaniemen seudun ja Ounasjokivarren vanhimpia asutusalueita; Ylikylä on ollut asuttuna tietävästi jo 1400-luvulla.

Suistoalueen tulvaniityiltä on aiemmin niitetty heinää karjan talvirehuksi. Laajempi hyötykäyttö on kuitenkin loppunut jo 1950-luvulla. Saarissa on kautta aikojen esiintynyt satunnaista laidunnusta mm. hevosilla, lampailla sekä nautakarjalla, tuoreimmillaan vielä 1990-luvulla. Pohjoisimmalla saarella, Olleronasaarella, laiduntaa vielä muutama hevonen, mutta pääasiassa suistosaaristo on nykyään luonnontilainen ja paikoitellen voimakkaasti pensoittunut.

Perinnebiotooppialueeksi on tässä inventoinnissa rajattu kaikki suistosaaret sekä rantojen tulvaniittyalueet Olleronasaaren (osa-alue 8) korkeudelle saakka. Eteläisimmästä saaresta, Koivusaaresta, on otettu mukaan vain valtatie neljän länsipuolella sijaitsevat alueet (osa-alue 1).

Rovaniemen mlk

Ounasjoen suisto

1:30000

Laajalta suistoalueelta on löydettävissä kaikki tulvaniittyjen kasvillisuustyy-
pit. Paikoitellen ne ovat erittäin edustavia, paikoitellen voimakkaasti pensoittu-
neita. Vesirajassa esiintyviä yleensä avoimia järvikortevaltaisia tulvaniittyjä esiin-
tyy vähän; lähinnä Hiansaassa (osa-alue 2) ja Selkäsaassa (osa-alue 3). Sen
sijaan viiltosara- ja vesisaravaltaisia suursaratulvaniittyjä löytyy kaikkien osa-alu-
eiden rantavyöhykkeiltä. Madesaari (osa-alue 5) ja Erkkilänsaari (osa-alue 7) ovat
avoimia, lähinnä saratulvaniittyisiä saaria. Myös kosteita korpikastikka-, ruoko-
helpi- ja nurmilauhavaltaisia heinätulvaniittyjä esiintyy runsaasti. Erityisesti Hian-
saassa sara- ja ruokohelpikasvustot ovat hyvin reheviä ja runsastuottoisia. Tu-
orempien alueiden nurmilauha- tai nurmilauha- ja siniheinävaltaista heinätulva-
niittyjä on jonkin verran Lietesaassa (osa-alue 4) sekä Suutarinsaassa (osa-alue
6). Alueella hyvin yleisenä esiintyvän kasvillisuustyyppin, tuoreen suurruohotul-
vaniityn valtalajeina ovat usein mesiangervo, pohjanängelmä, kullero ja rantatä-
dyke.

Siirryttäessä saarelta toiselle suurruohotulvaniittyjen valtalajistossa tapah-
tuu vain vähäisiä muutoksia. Lähinnä valtalajien joukko kasvaa pohjanängelmällä,
kastikoilla sekä nurmilauhalla. Kuivien tulvaniittyjen osuus suistoalueella on mel-
ko pieni. Kultapiiskun, rantatädykkeen, siniheinän ja nurmiröllin luonnehtimaa
pienruohotulvaniittyä esiintyy vain Koivusaassa sekä Selkä- ja Lietesaassa.
Tuoreet ja kuivat tulvaniittyvyöhykkeet ovat eriasteisesti pensoittuneita. Suutarin-
saassa kasvaa valtakunnallisesti uhanalaista jokipajua. Pohjanängelmän lisäksi
muita huomionarvoisia lajeja alueella ovat ketosilmäruoho, pulskaneilikka, syke-
röpiippo, kissankello, rantanätkelmä, nurmitatar, siperiansinivalvatti ja kalvaspa-
ju.

Hoitotarve: Pensaikon raivaus ja säännöllinen hoito laiduntamalla tai niittämällä
olisi suositeltavaa. Keskeisimmät hoidettavaksi suositeltavat alueet ovat aivan
jokisuulla sijaitsevat tulvaniittysaaret.

2 ROVANIEMEN MLK, Patokoski

Peruskarttalehti: 2643 09 + 3621 06 ja 2643 05 + 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74216:34335, akp:aki 74199:34323

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 59,7 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: V

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: olennainen osa valtakunnallisesti merkittävää
kulttuurihistoriallista ympäristöä, edustava maisema ja kasvillisuus

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

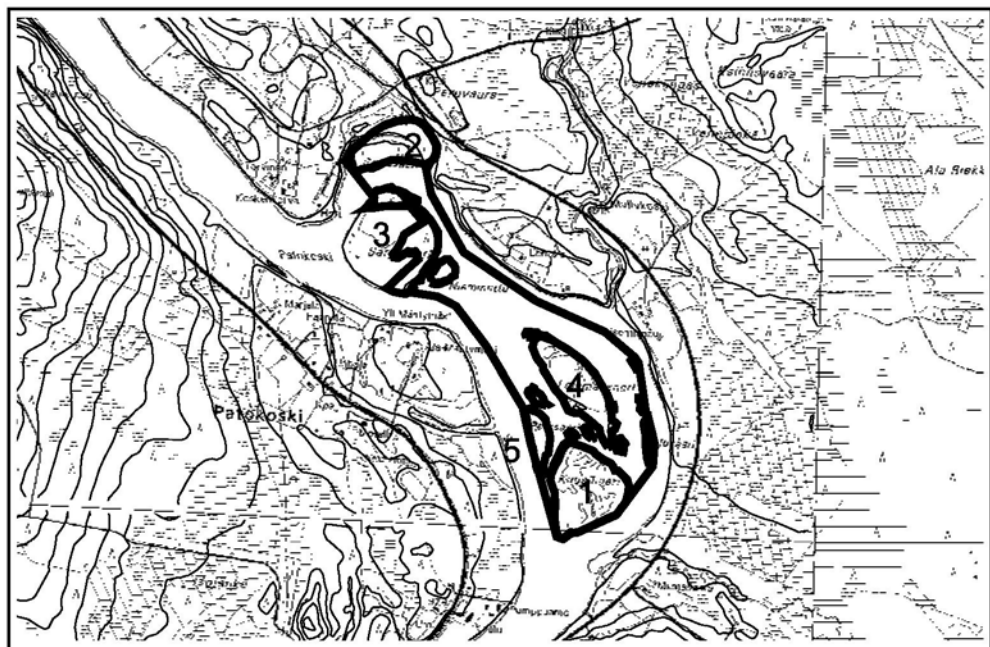
Kartoitusvuosi: 1993

Alueen kuvaus: Ounasjoessa, Patokosken kylän arvokkaassa kulttuuriympäris-
tössä on useita hyväkuntoisia, kasvillisuudeltaan edustavia tulvaniittysaaria. Kes-
keisellä paikalla sijaitsevia tulvaniittysaaria on hyödynnetty niittämällä ja laidun-
tamalla jo parin vuosisadan ajan aina 1970-luvulle saakka. Kuusi- ja Selkäsaarella
harjoitetaan vielä nykyäänkin laiduntamista. Kuusisaassa laiduntaa seitsemän
lammasta ja Selkäsaarella kolme vasikkaa. Valtakunnallisesti arvokkaalla Ounasjo-
kivarren maisema-alueella sijaitsevilla saarilla on myös vähäistä virkistyskäyttöä.
Saaret ovat topografialtaan hyvin vaihtelevia. Osa saarista on avoimia, matalia ja
tasaisia, tulvalle hyvin alttiita, osa tasaisia korkeampitörmäisiä ja lähinnä suuret
saaret metsäisiä. Suurimmissa saarissa on myös vanhoja peltoja.

Patokosken saaristossa lajisto ei juurikaan muutu saarelta toiselle siirryttäes-
sä, mutta kasvustojen keskinäiset runsaussuhteet vaihtelevat saarten topograafisis-
ta eroista johtuen. Alueen eteläisimmässä saassa, Kuusisaassa (osa-alue 1), ei
esiinny kosteita tulvaniittyvyöhykkeitä. Saassa on pääasiassa tyyppillistä ja edus-

tavaa kielon, metsäruusun, nurmilauhan ja ahomataran luonnehtimaa tai hieman niukkalajisempaa ahomataran ja siankärsämön vallitsemaa kuivaa pienruohotulvaniittyä. Tuoreista tulvaniittytyypeistä esiintyy tyypillistä mm. pohjanängelmän, metsäkurjenpolven, ahomataran ja nurmilauhan luonnehtimaa suurruohotulvaniittyä. Selkäsaari (osa-alue 2) on avoin ja matala saari, jolla on järvikortevaltaisia kortetulvaniittyjä, vesisaravaltaisia suursaratulvaniittyjä sekä nurmilauha-, rönsyleinikki-, rantatädyke- ja pohjanängelmävaltaisia tuoreita suurruohotulvaniittyjä. Saaren vallitsevin tyyppi on tuore suurruohotulvaniitty. Sarjasaari (osa-alue 3) on saarista suurin ja tulvaniittyjen lisäksi siellä esiintyy metsää sekä entisiä peltoja, jotka ovat perinnebiotooppirajauksen ulkopuolella. Saaren topografiaeroista johtuen saaresta löytyy kaikkia tulvaniittyjen kasvillisuustyyppisiä ja kasvillisuuden vyöhykkeisyys on selvää. Vallitsevin tyyppi on pohjanängelmä- ja rantatädykevaltainen tuore suurruohotulvaniitty. Hyvin pienellä alueella esiintyvän kuivan pienruohotulvaniityn valtalajeina ovat kielo, oravanmarja sekä metsäkurjenpolvi. Saaren puusto muodostuu pääasiassa hieskoivusta, pensaikko katajasta sekä pajusta. Lammassaari (osa-alue 4) on korkeimmilta kohdiltaan pensoittunut ja metsittynyt saari. Kasvillisuus on kastikansakaista suursaratulvaniittyä, tyypillistä kosteaa heinätulvaniittyä, rantatädyke-, metsäkurjenpolvi-, mesiangervo- ja nurmilauhavaltaista tuoretta suurruohotulvaniittyä sekä kielon ja nurmilauhan luonnehtimaa kuivaa pienruohotulvaniittyä. Pajusaari (osa-alue 5) on suhteellisen hyvin avoimena pysynyt, korkean kasvillisuuden peittämä saari. Korpikastikan sekainen suursaratulvaniitty vallitsee. Jonkin verran esiintyy myös tuoretta suurruohotulvaniittyä sekä kultapiisku-, peltokorte-, siankärsämövaltaista kuivaa pienruohotulvaniittyä. Huomionarvoisia kasvilajeja saarilla ovat kissankäpälä, tunturikurjenherne, pulskaneilikka, ketosilmäruoho, rantanätkelmä, siniyökönlehti, nurmitatar, kalvaspaju, kullero, pohjanängelmä sekä rantatädyke.

Hoitotarve: Pensaikon raivaaminen ja saarten pitäminen avoimina niittämällä ja laiduntamalla olisi suositeltavaa.

Patokoski

1:30000

3 ROVANIEMEN MLK, Varjakan tulvaniityt

Peruskarttalehti: 3612 06

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73936:34375, akp:aki 73914:34355

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 29,1 ha

Maanomistaja: yksityinen, yhtiö

Arvoluokka: M+

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: edustava maisema ja kasvillisuus

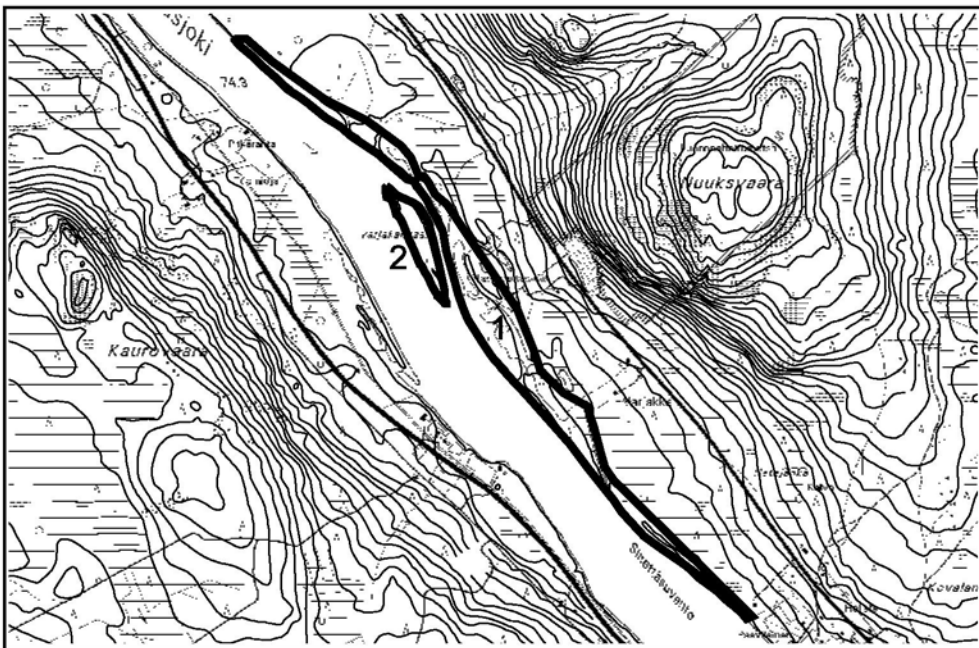
Perinnemaisematyyppit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1993

Alueen kuvaus: Valtakunnallisesti arvokkaan Ounasjokivarren maisema-alueen etelärajalalle sijoittuva Varjakan saari sekä joen itäranta ovat monipuolista ja edustavaa tulvaniittyä. Noin 15 km Rovaniemeltä pohjoiseen sijaitseva alue on helposti saavutettavissa ja vaikka alue jää tieltä nähden katveeseen, avautuu niityltä avara ja kaunis jokimaisema.

Niityiltä on kerätty karjan talvirehu 1960-luvulle saakka. Sitten alueet ovat jääneet pois käytöstä ja nykyisin niillä on, Varjakansaarta lukuun ottamatta, vain satunnaista virkistyskäyttöä. Varjakansaassa on 1990-luvulla laiduntanut puolenkymmentä lammasta.

Joen itärannalle jäävä, maastonmuodoiltaan jokseenkin tasainen tulvaniitty-alue (osa-alue 1) rajautuu idässä tulvametsiin. Metsän reunalla sijaitsevat niityt ovat paikoitellen täysin umpeenkasvaneita, mutta rannempana esiintyy vielä avoimia ja edustavia tulvaniittytyyppejä. Selvästi vallitsevin tyyppi on tuore nurmilauhavaltaisen heinätulvaniitty. Pienempialaisilla kosteilla alueilla, mm. niityn metsärajan esiintyvissä kosteissa painanteissa sekä veden täyttämien painanteiden reunoilla, on suursaratulvaniittyä sekä mesiangervon ja kulleron värittämää heinätulvaniittyä. Kuivaa ahomatara-, kultapiisku- ja kielovaltaista tulvaniittyä esiintyy kohtalaisen laajalla alueella. Myös Varjakan saarella (osa-alue 2) selvästi vallitsevin kasvillisuustyyppi on nurmilauhavaltaisen tuore heinätulvaniitty. Ranta-alueet ovat vesisaravaltaista suursaratulvaniittyä ja hiekkarantaa. Saarella on muutamia pajupensaita sekä kauniita pensasmaisia tuomia. Varjakan alueella esiin-

Varjakan tulvaniityt

1:30000

tyviä huomionarvoisia lajeja ovat pulskaneilikka, rantanätkelmä, nurmitatar, kissankello, pohjanängelmä, kissankäpälä, sykeröpiippo, kalvaspaju, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Pensaikon raivaus ja alueen hoito niittämällä tai laiduntamalla olisi suositeltavaa.

4 ROVANIEMEN MLK, Olkkajärven Kenttälä

Peruskarttalehti: 3612 11

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73855:34568, akp:aki 73853:34566

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 7,2 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: M+

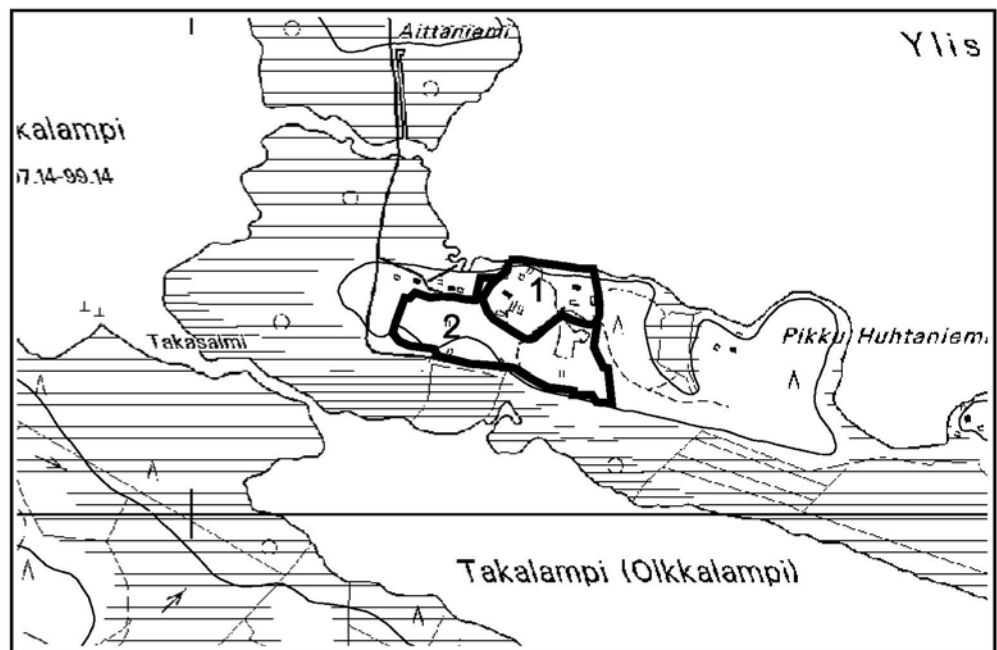
Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalaiset ahonoidanlukko (LE:St) ja siperianvehnä (LE:St), harvinainen kasvillisuustyyppi, kulttuurihistoriallisesti arvokas

Perinnemaisematyypit: entinen pelto, keto, muu, järvenrantaniitty

Kartoitusvuosi: 1998

Alueen kuvaus: Kenttälä sijaitsee Olkkajärven Yliselän ja Takalammen väliin jäävällä loivapiirteisellä kannaksella noin 15 km Rovaniemeltä itäkoilliseen. Kenttälän vanhat pihapiirit muodostavat niittymäisiksi muuttuneiden entisten peltojen kanssa maisemallisesti kauniin kokonaisuuden vaaraisessa järvimaisemassa. Alueelle on vahvistettu Kenttäkannaksen rantakaava vuonna 1973, mutta vuonna 1996 alue asetettiin rakennussuojalain mukaiseen toimenpidekieltoon.

Alue on Kenttäharjun ja Kenttäkannaksen arvokasta lappilaista kulttuuriympäristöä. Paikka on vanha Lapin asuma- ja kalakenttä ja ilmeisesti vuosituhtainen kausiasutuspaikka. Varsinainen pysyvä asutus alkoi 1860-luvulla, jolloin elinkeinoina olivat lähinnä metsästys ja kalastus. 1920-luvulla raivattiin ensimmäinen pelto. Sitä ennen alueen rannoilla, luonnonniityillä ja metsissä laidunsi suomenkarjaa. Laidunnusta jatkettiin myös peltojen raivaamisen jälkeen luonnonniityillä ja metsissä. Lompaita laidunnettiin pihapiirissä. Ympäröivien peltojen käyttö lopetettiin 1960-luvulla, ja samalla loppui myös karjanhoito. Nykyisin alueella on ke-

Olkkajärven Kenttälä

1:15000

säasutusta, ja vanhoja rakennuksia on kunnostettu yhteistyössä museoviraston kanssa. Kenttäharjun rakennusten ympäristöä on jonkin verran niitetty ja nurmilauhamättäitä poistettu.

Varsinainen perinnebiotooppi käsittää Kenttäharjun ja Keskitalon pihakentät ja niiden ranta-alueen. Vanhat, lähinnä heinä- ja suuriruohoiksi niityiksi muuttuneet pellot liittyvät kuitenkin saumattomasti ympäristöön.

Kenttien kasvillisuus on tyypillistä kuivaa lapinkentän heinäniittyä lajeinaan mm. nadat, silmäruohot, tuoksusimake ja ahosuolaheinä sekä huomionarvoiset kissankello ja pulskaneilikka. Kenttäharjun pihakentällä on myös laikuittain harvinaista ja edustavaa kangasketoa, jonka kasvillisuus koostuu mm. puolukasta, metsälauhasta, kultapiiskusta, pulskaneilikasta ja tuoksusimakkeesta. Kangaskedolla kasvaa myös ketonoidanlukkoa ja uhanalaista ahonoidanlukkoa. Monin paikoin nurmilauha on kasvanut voimakkaasti. Keskitalon pihapiiriin on myös levinnyt jonkin verran metsälajeja. Rannassa on kapeat vyöhykkeet vesirajan sarakasvillisuutta ja suurruohoista rantaniittyä sekä jonkin verran rantalehtimetsää. Rantavyöhykkeellä kasvaa uhanalaista siperianvehnää. Muita Kenttälässä esiintyviä huomionarvoisia lajeja ovat rantatädyke, kullero, päivänkakkara, nurmitatar, pohjanängelmä, nurmikohokki, siperiansinivalvatti, vilukko ja kalvaspaju.

Hoitotarve: Puuston ja pensaikon harvennus sekä säännöllinen niitto ja laidunnus. Myös entisiä pelloja tulisi niittää. Alueelle on tehty hoitosuunnitelma (Laitinen 1997).

5 ROVANIEMEN MLK, Lapinsaari

Peruskarttalehti: 3613 03

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73691:34635, akp:aki 73689:34633

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 2,9 ha

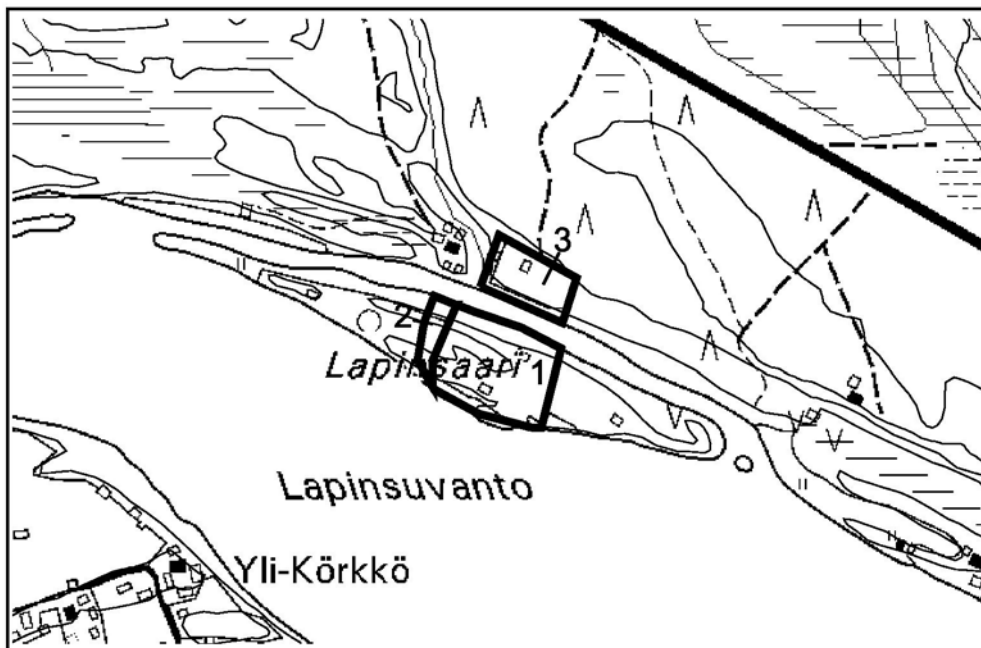
Maanomistaja: yksityinen, yhtiö

Arvoluokka: M

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: arvokas kulttuuriympäristö, edustava maisema

Perinnemaisematyypit: haka, muu, niitty, tulvaniitty, keto

Kartoitusvuosi: 1995

Lapinsaari

1:10000

Alueen kuvaus: Kemijoessa, noin 27 km Rovaniemeltä ylävirtaan sijaitseva Lapinsaari on matala tulvaniittysaari. Joen vastarannalla sijaitsee yksi Kemijokivarren komeimmista perinteisistä kulttuurimaisemista, Korkön kulttuuriympäristö. Tähän maisemaan kuuluu Lapinsaaren vastarannalla oleva Ylitalon tila, jonka lammaslaitumet sijaitsivat aiemmin Lapinsaarella. Lapinsaaren laidunniityltä on niitetty heinää 1930-luvulta 1980-luvun loppupuolelle saakka. Niiton loputtua on aloitettu nykyinen lampaiden laidunnus. Niityllä ja 1990-luvun alussa käyttöön otetulla haka-alueella laiduntaa n. 20 lammasta, joille annetaan lisärehua laitumelle. Joen pohjoisrannalla sijaitsevaa niittyä on niitetty vuosisadan alusta 1990-luvun alkupuolelle saakka, viimeisinä vuosina myös koneellisesti, mutta nyt se on muokattu pelloksi.

Lapinsaari on nykyisin länsiosastaan täysin pensoittunut ja itäpuoleltaan pensoittumassa. Pohjoisen puolen rannasta saaren erottaa vain kapea jokiuoma ja maisemallisesti niitty ja saaren avoin itäosa muodostavat kauniin kokonaisuuden. Kesellä saarta on avoin, lampaiden laiduntama niittyalue. Viehättävästi kumpuilevan, kolmesta joen suuntaisesta korkeahkosta harjanteesta muodostuvan laidunniityn (osa-alue 1) kasvillisuus on vyöhykkeistä. Harjanteiden päällä esiintyy vähälajista, nurmitattaren ja siankärsämön vallitsemaa kuivaa heinäniittyä. Rinteet ovat tuoretta suurruohoniittyä valtalajeinaan siankärsämo sekä nurmilauha. Notkelmien pohjat ovat suursaratulvaniittyä. Myöhemmin laitumeen liitettyllä sekametsähaka-alueella (osa-alue 2) puusto on sijoittunut harjanteiden rinteille kuivimpien ja märimpien alueiden ollessa pääsääntöisesti avoimia. Aluskasvillisuudessa esiintyy samoja kasvillisuustyyppisiä kuin lampaiden laiduntamalla niittyalueella; metsäkurjenpolven, kulleron ja peltokortteen luonnehtimaa tuoretta suurruohoniittyä, siankärsämön, ahomataran ja peltokortteen vallitsemaa ketoa sekä vesi- ja luhtasaravaltaista suursaratulvaniittyä. Pohjoisrannan heinälle muokatulla entisellä niityllä (osa-alue 3) kasvillisuus muodostuu pääasiassa nurmilauhan ja niittyleinikin luonnehtimasta tuoreesta suurruohoniitystä. Alueen korkeimmalla kohdalla, niityn pohjoispuolella, on pieni vyöhyke karua kuivaa pienruohoniittyä. Niityn puusto ja pensasto ovat kapeana vyöhykkeenä joen rannalla. Lapinsaaren huomionarvoisia lajeja ovat kissankäpälä, nurmikohokki, ketosilmäruoho, ketonoidanlukko, nurmitatar, rantanätkelmä, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Pohjoisrannan niittyä olisi suositeltavaa niittää. Rehevöitymisen estämiseksi lisäruokinta tulisi lopettaa.

6 ROVANIEMEN MLK, Marraskosken Niemelä

Peruskarttalehti: 2643 08 + 3621 05

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74113:34313, akp:aki 74104:34308

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 6,7 ha

Maanomistaja: yksityinen

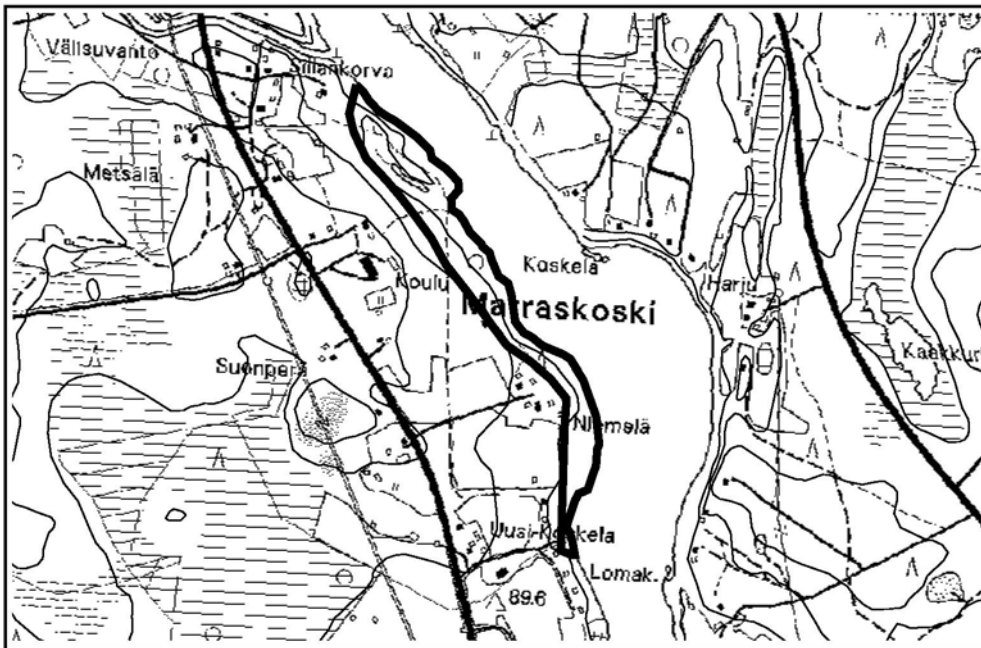
Arvoluokka: M

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: monipuolinen tulvaniittykasvillisuus

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1993

Alueen kuvaus: Ounasjoen länsirannalla Marraskosken kylässä on pensoittumassa oleva monipuolinen tulvaniittyalue. Niitty sijoittuu valtakunnallisesti arvokkaalle Ounasjokivarren maisema-alueelle. Alueen niittäminen on lopetettu 1960-luvulla ja sen jälkeen se on ollut vielä jonkin aikaa laidunkäytössä. Perinteiset maankäyttötavat alueella ovat loppuneet 1970-luvun alussa. Tuolloin avoin niittymaisema oli varmasti merkittävä osa kylämaisemaa, mutta nykyisin voimakkaasti pensoittunut ranta sulkee näkymän joelle.

Marraskosken Niemelä

1:15000

Alueen kasvillisuus on kokoonsa nähden hyvin monipuolista ja inventoidulta alueelta löytyvät kaikki tulvaniittyjen kasvillisuustyypit. Lähellä vesirajaa esiintyy järvikortevaltaista kortetulvaniittyä, viiltosara- ja vesisaravaltaista suursarautulvaniittyä sekä voimakkaasti pensoittunutta korpikastikkavaltaista kosteaa heinätulvaniittyä. Kauempana rannasta on nurmilauha-, kullero- ja siniheinävaltaista tuoretta heinätulvaniittyä, rantatädyke- ja pohjanängelmävaltaista tuoretta suurruohotulvaniittyä sekä korkeimmilla kohdilla ahomataran, lampaannadan ja pulskaneilikan luonnehtimaa kuivaa tulvaniittyä. Alueen puusto on keskittynyt niityn takaosaan tuorelle heinätulvaniitylle. Parhaiten avoimina säilyneitä alueita ovat märät saraniityt sekä kuiva rantatörmä. Alueella esiintyy runsaasti huomionarvoisia perinnebiotooppien lajeja: pulskaneilikka, kissankäpälä, tunturikurjenherne, ketosilmäruoho, vilukko, pohjanängelmä, siniyökönlehti, siperiansinivalvatti, sykeröpiippo, rantanätkelmä, kaarlentikkä, kissankello, nurmitatar, kalvaspaju, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Puuston ja pensaikon raivaus maiseman avaamiseksi. Alueen pitäminen avoimena joko niittämällä tai laiduntamalla olisi suositeltavaa.

7 ROVANIEMEN MLK, Huhta-Tapion tulvaniityt

Peruskarttalehti: 2643 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74012:34309, akp:aki 74008:34304

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 14,4 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1993

Alueen kuvaus: Kulttuuriympäristöltään arvokkaassa Tapionkylässä, Luonuansaa- ren pohjoispuolella sijaitsevat Ounasjoen pienet saaret sekä kapea kaistale Ounasjoen länsirantaa ovat pensoittumassa olevaa tulvaniittyä. Vielä 1960-luvulla saarissa on niitetty heinää viikatteella ja lampaat ovat laiduntaneet niillä ainakin vuonna 1963. Viime vuosina alueella on ollut satunnaista niittoa, lampaiden laidunnusta sekä pensaikon raivausta.

Valtakunnallisesti arvokkaalla Ounasjokivarren maisema-alueella sijaitsevat tulvaniityt ovat suursaratulvaniittyä, kosteaa heinätulvaniittyä sekä mesiangervon luonnehtimaa tuoretta suuruohotulvaniittyä. Pääasiassa rannan tuntumaan sijoittuva pensaikko ja taimikko muodostuu hieskoivusta ja pajuista. Huomionarvoisista lajeista saarilla esiintyy pohjanängelmää, rantatädykettä, tunturikurjenhernetä, pulskaneilikkaa, ketosilmäruohoa, siperiansinivalvattia, sykeröpiippoa, nurmitatarta, kulleroa ja kalvaspajua.

Hoitotarve: Pensaikon raivaaminen ja säännöllinen niittäminen olisi suositeltavaa.

8 ROVANIEMEN MLK, Auttijoen suu

Peruskarttalehti: 3631 02

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73579:35063, akp:aki 73575:35061

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 3,6 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Kemijoen itärannalla, Auttijoen yhtymäkohdassa sijaitseva niemi sekä niemen pohjoispuolinen saari ovat tulvaniittyä. Pirttikosken voimalaitoksen valmistumisesta ja säännöstelyn alkamisesta lähtien (1959) hoitamattomana olleet niityt ovat alkaneet pensoittua. Avoimimpina ovat pysyneet saaren ajoittain veden alla olevat kivikkoiset rantaniityt. Aiemmin saarella harjoitettiin lehmien laidunnusta ja heinän niittokin on ollut runsastuottoista.

Niityt ovat kosteilla alueilla suursaratulvaniittyä ja kastikkavaltaista heinätulvaniittyä sekä korkeimmilla kohdilla esiintyvää nurmilauhavaltaista tuoretta heinätulvaniittyä ja mm. nurmilauhan luonnehtimaa tuoretta suuruohotulvaniittyä. Huomionarvoisista lajeista saarilla kasvaa kissankäpälää ja rantatädykettä.

Hoitotarve: Kemijoki Oy:n juokсутusten takia alueella voi liikkua vain omalla vastuulla. Siten hoitoa ei voida alueelle suositella, mutta toisaalta juokсутusten virtaushuiput pitävät alueen suhteellisen avoimena.

9 ROVANIEMEN MLK, Torvisen keto

Peruskarttalehti: 2643 09 + 3621 06

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74215:34322, akp:aki 74215:34322

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 0,1 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: niitty, keto

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Patokosken kulttuuriympäristöltään arvokkaassa kylässä, Torvisen tilan pihapiirissä on pieni, kivikkoinen niitty. Kivikkoisuutensa vuoksi alue ei ole koskaan ollut viljelykäytössä. 1950–1960-luvuilla siellä on laidunnettu hevosta ja laidunnuksen loputtua on alkanut yhä edelleen jatkuva vuosittainen niitto. Ympäristön vaihtelevat maastonmuodot sekä luontotyyppien ja rakennuskannan monimuotoisuus tekevät alueesta maisemallisesti viehättävän kokonaisuuden. Torvisen keto sijaitsee valtakunnallisesti merkittävällä Ounasjokivarren maisema-alueella ja on osa valtakunnallisesti merkittävää Patokosken kylän kulttuurihistoriallista ympäristöä.

Avoin niitty on pienellä alueella karua kuivaa pienruohoniittyä, jolla runsaammin esiintyviä lajeja ovat lampaannata sekä huomionarvoiset kissankello, kissankäpäle ja ketonoidanlukko. Niityn pohjoisreunalla esiintyy kapea kaistale tuoretta suuriruohoista niittyä, jonka seassa istutettu kielo menestyy toistaiseksi hyvin. Valtaosa niitystä on tuoretta mm. siänkärsämöä, nurmirölliä ja luhtavuohennokkaa kasvavaa pienruohoniittyä. Muita huomionarvoisia niittyä värittäviä lajeja ovat pulskaneilikka, rantanätkelmä, päivänkakkara, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Niiton jatkaminen.

10 ROVANIEMEN MLK, Ketturannan niityt

Peruskarttalehti: 3613 03

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73686:34646, akp:aki 73684:34642

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 1,9 ha

Maanomistaja: yksityinen, yhtiö

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: entinen pelto, tulvaniitty, metsälaidun

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Kemijoen pohjoisrannalla noin 28 km Rovaniemeltä kaakkoon, on aiemmin niitty- ja laidunkäytössä ollut tulvaniittyä. Kapealle rantatasanteelle sijoittuvat niityt ovat nykyisin luonnontilaisia ja eriasteisesti pensoittuneita. Niittoa on harjoitettu tietyvästi 1930-luvulta aina 1980-luvulle asti. Niiton jälkeen laitumille päästettiin lypsy- ja joutokarja. Itäisin lohko on vanhaa peltoa. Maisemaltaan kohde on kaunis, vaikkakaan se ei ole laaja eikä ympäröivistä maastonmuodoista johtuen kovin avara maisema. Alueen kallioperässä on emäksisiä vihreäkiviä sekä amfiboliittia.

Alueen länsipäässä on voimakkaasti pensoittunut alue, jonka aluskasvillisuus on pääasiassa tuoretta suuriruohoista tulvaniittyä sekä kostean painanteen ympärillä esiintyvää suursaratulvaniittyä. Alueen keskiosissa on avoimempaa tuoretta suurruohotulvaniittyä, jolla esiintyy runsaasti metsäruusua. Tällä alueella tehdään edelleen satunnaista pensaikon harvennusta. Itäisin niittyalue on voimakkaasti mätästävää nurmilauhaniittyä, jonka laiteilla esiintyy pienialaisesti suursaratulvaniittyä sekä lehtomaista aiemmin laidunnettua sekametsäkangasta. Inventoidulla alueella esiintyviä huomionarvoisia lajeja ovat kissankäpäle, pohjanängelmä, rantatädyke, pulskaneilikka, kissankello, kullero, rantanätkelmä, kaarlentikka ja nurmitatar.

Hoitotarve: Alueen pensaikkoa tulisi raivata edelleen ja aloittaa säännöllinen niitto.

11 ROVANIEMEN MLK, Kokalmusniemen tulvaniitty

Peruskarttalehti: 3623 02

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74158:34656, akp:aki 74155:34654

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 1,6 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Raudanjoen itärannalla, Yli-Namman pohjoispuolella sijaitseva Kokalmusniemi on avointa tulvaniittyä. Vastarannalla näkyy perinnemaisemana paikallisesiariokas Ylinamman haka. Kokalmusniemen niityltä on tehty heinää tietyvästi ainakin vuosisadan alusta asti. Nykyisin pientä tulvaniittyaluetta niitetään vuosittain, mutta käytettävät menetelmät eivät ole enää perinteisiä (traktoriniitto, lannoitus). Alueen pohjoisnurkassa on yksi lato.

Niityn vesirajassa on suursaratulvaniittyä, jonka seassa esiintyy mosaiikki-maisesti pieniä ruokohelpi- ja jokapaikansaravaltaisia kosteita heinätulvaniitty-laikkuja. Kauempina rannasta kostea vyöhyke muuttuu matalakasvuiseksi tuoreeksi suurruohotulvaniityksi sekä edelleen matalan tulvavallin päällä esiintyväksi tuoreeksi heinätulvaniityksi. Niemen eteläkärjessä on edellisestä poikkeavaa korkeakasvuista rantatädyke-, nurmilauha- ja keltaängelmävaltaista tuoretta suurruohotulvaniittyä. Muita huomionarvoisia lajeja ovat kaarlenvaltikka, kissankello, nurmitatar ja kullero.

Hoitotarve: Vuosittaista niittoa tulisi jatkaa, mutta lannoitus lopettaa.

12 ROVANIEMEN MLK, Möllärin metsälaidun

Peruskarttalehti: 2633 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73691:34288, akp:aki 73688:34284

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 7,4 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: metsälaidun, muu

Kartoitusvuosi: 1995

Yleiskuvaus: Muurolassa, Kemijoen länsirannalla sijaitseva Möllärin metsälaidun koostuu laajasta viiden lisäruokituksen naudan laiduntamasta metsästä sekä kolmen lehmän sekä hiehon ja vasikan laiduntamasta pellostä. Laidunalue on melko suuri ja näkyy hyvin tielle peltojen yli. Joki ei kuitenkaan näy alueelle, koska rantaa on pengerrytetty. Metsää on laidunnettu vuodesta 1957. Aluksi laiduneläiminä oli lapinkarja, sitten suomenkarja, ja nykyään metsälaitumilla laiduntaa friisiläisiä. Heinälle muokatulla pellolla on laiduntanut 1960–1990-luvuilla noin 10 maatiaislehmää. Ennen lehmiiä alue on ollut hevoshakana Kemijoki Oy:llä.

Heinäpelto on kostea heinäniittyä ja niityllä kasvaa kaksi huomionarvoista kasvilajia: sykeröpiippo ja kullero. Pohjoisempi metsälaidunlohko on sekametsälaidunta sekä tuoretta ja kostea kastikoiden ja lauhojen luonnehtimaa heinäniittyä. Idässä lähelle joen rantaa rajautuva eteläinen metsälaidun koostuu koivu- ja mäntymetsälaitumista sekä soistuvasta, sarojen ja nurmilauhan luonnehtimasta kosteasta heinäniitystä. Eteläpäässä on pienialainen, entisestä lampareesta umpeenkasvanut avosuo.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Lisäruokinta tulisi lopettaa.

13 ROVANIEMEN MLK, Saittajärven kalakenttä

Peruskarttalehti: 362106 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki: 74268:34475 akp:aki: 74267:34474

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 0,4 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: niitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Vanha kalakenttä sijaitsee Saittajärven lounaisrannalla, ja maisemaa hallitsee komea erämainen järvinäkymä. Paikalla on ollut kämpppä jo ainakin vuodesta 1918. Nyt kentällä on hirsinen vanha kämpppä, varastorakennus ja sauna. Alueen käyttö on ollut viime vuosina vähäistä, joten yleisilme on hieman hoitamaton.

Kenttä on tuoretta - kuivaa heinäniittyä, jonka valtalajeina ovat nurmilauha, nurmirölli, siankärsämö ja maitohorsma. Saunan vierustalla rannalla kasvaa matalia pajupensaita ja muutama koivun taimi. Aukeaa kenttää reunustaa vanha metsä. Huomionarvoisia lajeja niityllä ovat kissankello, ketosilmäruoho, idänukonputki, vilukko, nurmitatar, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Tallaus ei riitä pitämään umpeenkasvua kurissa, joten aluetta tulisi niittää säännöllisesti loppukesäisin.

14 ROVANIEMEN MLK, Nivankylän tulvaniittysaaret

Peruskarttalehti: 3612 05, 3612 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73898:34402, akp:aki 73876:34390

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 51,0 ha

Maanomistaja: yksityinen, yhtiö

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1993

Alueen kuvaus: Ounasjoessa Nivankylän kohdalla sijaitsevat saaret, Pikku Kuusisaari, Vartinsaari, Lietesaari sekä Ison Kuusisaaren pohjoisosat ovat tulvaniittyä. Alue on laaja tulvaniittykokonaisuus, jonka hyötykäyttö, lähinnä niitto, on loppunut jo 1960-luvulla ja joka nykyään on paikoitellen pahoin pensoittunut.

Niittyjen kasvillisuus muodostuu edustavista ja avoimista suursaratulvaniityistä ja kosteista heinätulvaniityistä. Näiden vyöhykkeiden yläpuolella esiintyvät mesiangervo-, metsäkurjenpolvi-, kullero- ja rantatädykevaltaiset tuoreet suuruohotulvaniityt sekä kapeat kultapiiskun, pulskaneilikan ja nurmiröllin luonnehtimat kuivat tulvaniittyvyöhykkeet ovat jo osittain pensoittuneita ja metsittymässä. Muita huomionarvoisia lajeja ovat tunturikurjenherne, koiranvehnä, ketosilmäruoho, kissankello, siperiansinivalvatti, rantanätkelmä, päivänkakkara, sykeröpiippo, hetekaali, jäkki, nurmitatar, kalvaspaju ja pohjanängelmä.

Hoitotarve: Säännöllinen niitto. Vartinsaaren, Pikku Kuusisaaren ja Ison Kuusisaaren pohjoisosien pensaikoita voisi raivata.

15 ROVANIEMEN MLK, Lohiniva

Peruskarttalehti: 2644 03

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74542:34120, akp:aki 74536:34114

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 1,2 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen idänkirveli (LE:St)

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1993

Alueen kuvaus: Lohinivan kylässä, Ounasjoen itärannalla on kapea vyöhyke nykyisin tulvan ja jään avoinna pitämää tulvaniittyä. Alue on pieni mutta näkyvällä paikalla kylän rannassa. Kasvillisuus muodostuu suursaratulvaniitystä sekä siniheinä- ja kullerovaltaisesta heinätulvaniitystä. Alueen läpi virtaa lähteinen puro, jonka varrella kasvaa väinönputkea. Huomionarvoisista lajeista alueella kasvaa tunturikurjenhernettä, kissankelloa, pulskaneilikkaa, ketosilmäruohoa, päivänkakkaraa, nurmitatarta, kulleroa, kalvaspajua, nurmitädykettä ja mähkää. Pellon reunassa kasvaa myös uhanalaista idänkirveliä.

Hoitotarve: Kohde ei tarvitse erityistä hoitoa.

16 ROVANIEMEN MLK, Viirin niitty

Peruskarttalehti: 3612 10

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73731:34581 akp:aki 73730:34580

Maisemamaakunta: peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 0,2 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyyppit: niitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Kemijoen rannalla, Oikaraisen kylässä sijaitsevalla Viirin kesämökkintontilla on kaksi pientä mökkirakennusten toisistaan erottamaa niittyalaa. Niityt ovat jäänteitä paikalla ennen sotia sijainneesta tilasta. Vielä 1950-luvulla niityiltä on tehty heinää, jonka jälkeen se on ollut luonnontilaisena. Vuonna 1976 alettiin paikalle rakentaa mökkejä ja harrastaa niittyjen jokakesäistä niittoa karjanrehuksi. Aluetta on viime vuosina lannoitettu, mikä on nähtävissä myös tyypeä suosivien kasvien runsautena varsinkin idänpuoleisella niittyalalla. Tuoreiden suuriruohoisten niitylaikkujen valtalajistoon kuuluvat nurmirölli, niittyleinikki, voikukka sekä huomionarvoinen kullero. Muita huomionarvoisia lajeja niityillä ovat pulskaneilikka, päivänkakkara, kissankello ja rantatädyke.

Hoitotarve: Nykyinen käyttö on riittävää, mutta niityn lannoittaminen tulisi lopettaa.

17 ROVANIEMEN MLK, Helisteen niitty

Peruskarttalehti: 3612 06

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73912:34378, akp:aki 73911:34377

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 0,9 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyyppit: entinen pelto

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Ounasjoen itärannalla, noin 13 km Rovaniemeltä pohjoiseen, sijaitsee aiemmin laidunkäytössä ollut, nykyisin vuosittain niitettävä Helisteen niitty. Alue on muokattu heinälle vuonna 1965, ja sen jälkeen sitä on niitetty kerran kessässä. Sitä ennen niityllä on laiduntanut lehmiä. Niittojäte on jätetty niitylle.

Avoin, loivasti jokea kohti viettävä niitty on pääasiassa tuoretta ja kosteaa suurruohoniittyä. Tuoreiden alueiden muuttuminen kosteiksi ei oleellisesti muuta valtalajistoa, joka muodostuu lähinnä kauniisti kukkivista suurruohoista kuten niittyleinikistä, metsäkurjenpolvesta, mesiangervosta sekä huomionarvoisista rantatädykkeestä ja kullerosta. Selvästi märissä painanteissa kasvillisuus on viiltosaraniittyä ja luhtavilla-kurjenjalkaniittyä. Muista huomionarvoisista lajeista niityllä kasvaa pulskaneilikkaa.

Hoitotarve: Rehevöitymisen estämiseksi niittojäte tulisi kerätä pois niiton jälkeen.

18 ROVANIEMEN MLK, Ellilän laitumet

Peruskarttalehti: 3623 02

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74196:34648 akp:aki 74194:34646

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 2,5 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyytit: haka, niitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Nelostien varrella, noin 10 km Yli-Nammasta pohjoiseen on metsäiseen rinteeseen sijoittuva kivinen kymmenen lypsylehmän haka. Alueella on laidunnettu lehmiä jo ennen sotia, mutta niihin aikoihin eläimet ovat kulkeneet vapaasti tilaa ympäröivissä metsissä. Lehmien laidunnus nykyisin laitumeksi rajatulla alueella on alkanut sotien jälkeen. Lehmille annetaan lisärehua.

Tilan pihapiiristä alkava kuusi- ja katajavaltaisen haka sekä pieni katajien laikuttama niittyaukea ovat aluskasvillisuudeltaan tuoretta nurmilauha- ja niittyleinikkivaltaista suurruohoniittyä. Kauempana pihapiiristä koivuvaltaiseksi muuttuvan haan kenttäkerroksessa esiintyy myös runsaasti metsälajeja kuten varpuja ja kynsisammalta. Pienempi vasikoiden laiduntama koivuhaka on aluskasvillisuudeltaan nurmilauhan ja lampaannadan luonnehtimaa heinäniittyä. Huomionarvoisista lajeista laitumilla kasvaa ketosilmäruohoa.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Lisäruokinta tulisi kuitenkin lopettaa.

19 ROVANIEMEN MLK, Sauvonniemen niityt

Peruskarttalehti: 2633 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73517:34271, akp:aki 73509:34264

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 1,9 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyytit: entinen pelto

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Rovaniemen maalaiskunnan etelärajalla, Kemijoen itärannalla on avoimia, aiemmin nautakarjan laiduntamia, nykyisin niittokäytössä olevia entisiä peltoja. Niityt sijaitsevat Jaatilansaaren ja Jaatilan kylän laajojen viljelysaukeiden ja perinteisten peräpohjalaisten pihapiirien leimaamassa arvokkaassa Kemijokivarren kulttuuriympäristössä, joka on myös luokiteltu valtakunnallisesti merkittävaksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi. Rovaniemi–Kemi-maantien varrelle jääviltä niittyalueilta laidunnus on loppunut noin vuonna 1975. Kolmesta erillisestä alueesta muodostuvia niittyjä on niitetty noin vuodesta 1980 alkaen kerran kesässä.

Kaksi eteläisintä niittyaluetta ovat tuoretta heinäniittyä. Valtalajeja ovat niittyleinikki, nurmilauha, käenkukka ja valkoapila. Maasto nousee loivasti jokirantaa kohden ja rantatörmän reunalla esiintyy pienialaisesti kuivempaa, vähälajista heinäniittyä. Molemmilla niittyalueilla esiintyy myös kosteita suursarojen hallitsemia painanteita. Pohjoisimman alueen halki virtaa pieni puro, jonka varrella kasvaa kapea järvikorte- ja jokapaikansaravyöhyke. Puro peittää alleen korte- ja sarakasvustoa, jota seuraa mosaiikkimaisesti toistensa lomassa esiintyvät kostea käenkukka-, poimulehti- ja mesiangervovaltainen heinäniitty sekä poimulehti-, niittyleinikki- ja puna-apilavaltainen tuore heinäniitty. Huomionarvoisista lajeista niityillä kasvaa ketosilmäruohoa, nurmitatarta, nurmikohokkia, kissankelloa, kulle-roa ja rantatädykettä.

Hoitotarve: Niiton jatkaminen.

20 ROVANIEMEN MLK, Yli-Namman laitumet

Peruskarttalehti: 3623 02

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74157:34655, akp:aki 74154:34653

Maisemamaakunta: peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 1,4 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: haka, tulvaniitty, entinen pelto

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Raudanjoen länsirannalla, Yli-Namman kylästä pohjoiseen on pieni koivuhaasta, entisestä pellostä sekä tulvaniitystä muodostuva viiden hiehon laidun. Laidunnusta on harrastettu noin vuodesta 1989 alkaen. Aikaisemmin rantaa on niitetty noin 700 metrin matkalta. Vastarannalla näkyy Kokalmusniemen tulvaniitty, joka on paikallisesti arvokas, lähellä maakunnallista tasoa oleva perinnemaisema.

Yli-Namman laitumen eteläisin osa on ojalla kahteen sarkaan jaettua entistä peltoa, jonka kasvillisuus on tuoretta heinäniittyä sekä rikkakasveja. Alueen pohjoisosaan jäävä koivuhaka on laitumen edustavinta perinnebiotooppia. Kivikkoisen koivuhaan kenttäkerros muodostuu suursaratulvaniitystä sekä nurmilauhan luonnehtimasta kosteasta heinätulvaniitystä. Äärimmäisenä haan pohjoisreunalla koivut vähenevät ja suuret pajut valtaavat alaa. Länsireunalla on pieni alue hyvin tiheää nuorta koivikkoa, jossa ei juurikaan esiinny aluskasvillisuutta. Huomionarvoisista kasvilajeista alueella esiintyy nurmitatarta ja rantatädykettä. Hakamaalla tavataan myös viljelykarkulaisena lehtosinilatvaa.

Hoitotarve: Alueen nykyinen käyttö on riittävää, mutta lannoitus tulisi lopettaa. Maisemanhoidollista raivausta voisi suorittaa poistamalla kaatuneet koivut ja pitkät kannot.

21 ROVANIEMEN MLK, Uusi Sukula

Peruskarttalehti: 2633 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73675, 34298, akp:aki 73672:34295

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 2,9 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: entinen pelto, keto

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Kemijoen itärannalla, vastapäätä Ternujoen yhtymäkohtaa on Uusi-Sukulan tila. Vanhat rakennukset ja avoin, kaunis maisema tekevät alueesta viehättävän kokonaisuuden. Vuosisadan alusta olevat rakennukset ovat säästyneet sodalta syrjäisen sijaintinsa ansiosta.

1950-luvulla autioituneen tilan talousrakennusten ympärillä on nurmirölliin, metsätähden ja mesimarjan luonnehtimaa, ei kovin edustavaa kuivaa heinäniittyä. Pihaa ympäröiviä entisiä peltoja on muokattu 'karhitsemalla' ja lannoitettu aina vuoteen 1990 saakka, minkä jälkeen niittoa on jatkettu, mutta lannoitus on ollut satunnaista eikä aluetta ole enää muokattu. Valtaosa näistä niityistä on nykyisin kulleron ja niittyleinikin luonnehtimaa kosteaa suuruuhoniittyä tai jousivihviläniittyleinikki- ja nurmilauhavaltaista kosteaa heinätulvaniittyä. Huomionarvoisista lajeista alueella esiintyy kissankäpäälää, kulleroa, kissankelloa, rantatädykettä, rantanätkelmää ja nurmitatarta.

Hoitotarve: Säännöllisen niiton jatkaminen, mutta lannoitus tulisi lopettaa. Taimikon ja pensaikon raivaus umpeenkasvamisen ehkäisemiseksi olisi suositeltavaa.

22 ROVANIEMEN MLK, Sinetän tulvaniitty

Peruskarttalehti: 2634 09 ja 3612 06

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73978:34341, akp:aki 73948:34311

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 11,5 ha

Maanomistaja: yksityinen, yhtiö
Arvoluokka: P-
Perinnemaisematyypit: tulvaniitty
Kartoitusvuosi: 1993

Alueen kuvaus: Ounasjoen länsirannalla on kaksi erillistä kapeaa tulvaniittykaištaletta. Valtakunnallisesti arvokkaalla Ounasjokivarren maisema-alueella sekä kulttuuriympäristöltään arvokkaassa Sinetän kylässä sijaitsevat niityt ovat aiemmin olleet kasvillisuudeltaan nykyistä monipuolisempia. Vielä 1970-luvun alkupuolella pohjoisempi niitty on ollut laidunkäytössä. Eteläisempää niittyä on niitetty 1960-luvulle asti. Nykyisin niityt ovat pahoin pensoittuneita.

Eteläpuolen niityllä esiintyy suursara-, heinä-, suurruoho- sekä pienruohotulvaniittyä. Pohjoisemmalla niityllä esiintyy lisäksi kuivaa pienruohotulvaniittyä. Voimakkaasta pensoittumisesta huolimatta alueilla kasvaa yhä huomionarvoisista lajeista pulskaneilikkaa, ketosilmäruohoa, kissankelloa, pohjanängelmää, kalvaspajua, siperiansinivalvattia, kulleroa, rantanätkelmää sekä rantatädykettä.

Hoitotarve: Pensaikon raivaus sekä alueiden hoito niittämällä ja/tai laiduntamalla.

1 SALLA, Savilammen suoniitty

Peruskarttalehti: 4614 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73725:35963, akp:aki 73724:35960

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 2,6 ha

Maanomistaja: valtio

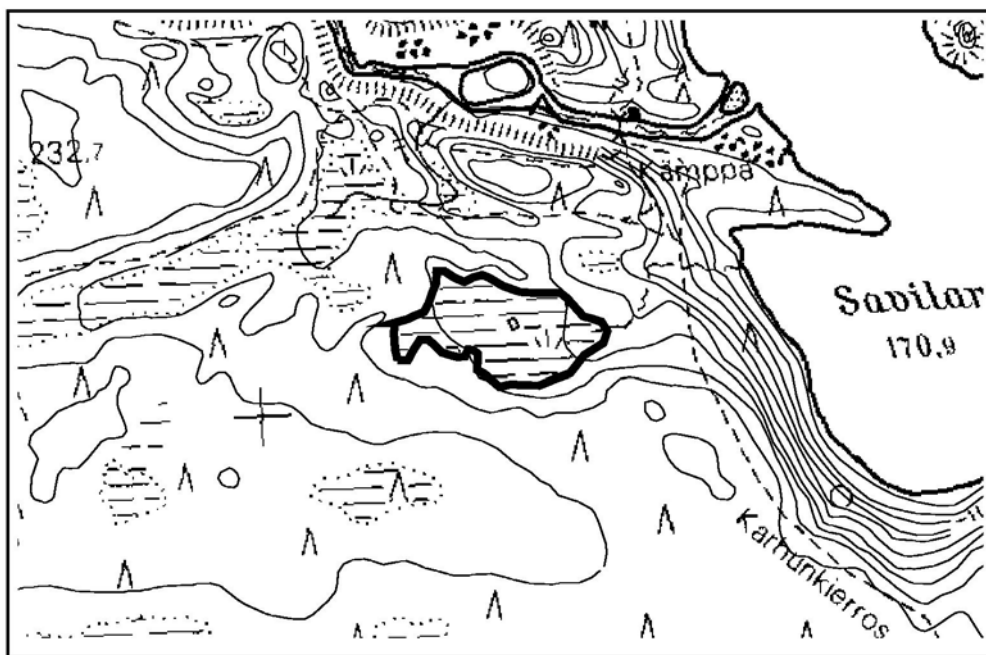
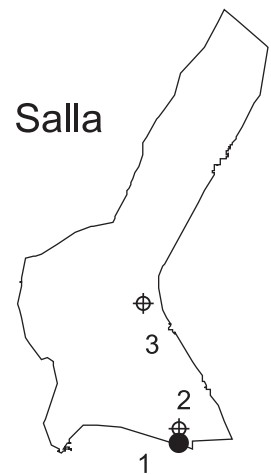
Arvoluokka: M+

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalaiset turjanhorsma (V) ja lettorikko (St), erittäin hyväkuntoinen lato

Perinnemaisematyypit: suoniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Savilammen pieni suoniitty sijaitsee Oulangan kansallispuistossa, Savilammen länsipuolella. Loivasti itään viettävä suo rajautuu komeisiin mäntykankaisiin ja kuusikorpiin. Keskellä suoniittyä on hyväkuntoinen lato. Karhunkieroksen reitti kulkee vain noin 150 metrin päässä niitystä.

Savilammen suoniitty

1:10000

Kasvillisuus on pohjoispuoliskossa pääosin tupas- ja villapäälukan luonnehtimaa sekä eteläpuolella jouhisaran luonnehtimaa välipintalettoa. Niityn koillisosassa on lettorämettä ja sen eteläpuolella pieni ala lyhytkortista *Campylium*-lettoa. Lettorämeellä kasvaa jouhisaran ohella runsaasti huomionarvoista hirssisaraa. Alueen länsipäässä on edustava eutrofinen lähteikkö, jossa kasvavat mm. valtakunnallisesti uhanalaiset turjanhorsma ja lettorikko. Kohteen muita huomionarvoisia lajeja ovat vilukko, siniyökönlehti, lettopaju ja mähkä.

Hoitotarve: Sopii hyvin hoidettavaksi esimerkkinä suoniitystä ja nähtävyydeksi retkeilijöille. Kohteelle on laadittu hoitosuunnitelma (Niemelä 1998).

2 SALLA, Piessanniitty

Peruskarttalehti: 4614 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73781:35975, akp:aki 73777:35969

Maisemamaakunta: Kuusamon vaaraseutu

Pinta-ala: 10,0 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: suoniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Piessanniitty sijaitsee Oulangan kansallispuiston luoteisosassa Savinajoen itäpuolella. Alueen länsiosa on maisemallisesti vaikuttavan näköistä, loivasti viettävää suursaraista nevaa, jolla on harvakseltaan komeita mäntykeloja. Niityn läpi virtaa kiemurrellen pienehkö ruskeavetinen puro. Alueella on kolmen ladon huonokuntoiset jäänteet. Hyvätuottoista niittyä niitettiin viimeksi 1950-luvun alussa.

Kasvillisuus on suurelta osin jouhi-, pullo- ja tupassaran sekä raatteen vallitsemaa luhtanevaa. Suoniityn keskiosissa on lettorämettä. Itäosassa on *Scorpidium*-rimpilettoa. Aivan niityn pohjoisosassa on pullosaraista *Campylium*-lettoa. Puron varrella on myös siniheinäniittyä. Puron reunalla kasvaa runsaasti myös mm. rätvänää sekä huomionarvoista keltasaraa. Muita huomionarvoisia lajeja ovat kirki-ruoho, siniyökönlehti ja lettopaju.

Hoitotarve: Läntisimmän ladon entisöinti nostaisi perinnebiotoopin arvoa. Puron varren pensaikkoa ja puustoa tulisi raivata. Kohteelle on laadittu hoitosuunnitelma (Niemelä 1998).

3 SALLA, Aatsingin rantaniitty

Peruskarttalehti: 4621 12

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74229:34529, akp:aki 74226:34527

Maisemamaakunta: Itä-Lapin tunturi- ja vaaraseutu

Pinta-ala: 2,6 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Kelloselän eteläpuolella sijaitsevien Aatsingin järvien länsirannalla on pienehkö lehmien laiduntama tulvaniitty. Korkeiden vaarojen ympäröimässä laaksossa sijaitseva pitkänmallinen järvenniemilaidun on maisemallisesti erittäin kauniilla paikalla. Järven vedenpinnantason laskiessa niemen jatkeeksi paljastuu ohut maakangas, joka ylittää järven yli vastarannalle. Sarojen ja nurmilauhan luonnehtimaa kosteaa suursara- ja heinätulvaniittyä on laidunnettu pitkään, aiemmin myös muilla laiduneläimillä. Alueen kasvilajisto on kuitenkin vaatimatonta eikä huomionarvoisista lajeista esiinny kuin kulleroa ja rantatädykettä.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen.

1 SAVUKOSKI, Värriöjoen suisto

Peruskarttalehti: 3733 06

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74877:35595 akp:aki 74870:35586

Maisemamaakunta: Itä-Lapin tunturi- ja vaaraseutu

Pinta-ala: 13,3 ha

Maanomistaja: yksityinen, perikunta

Arvoluokka: M+

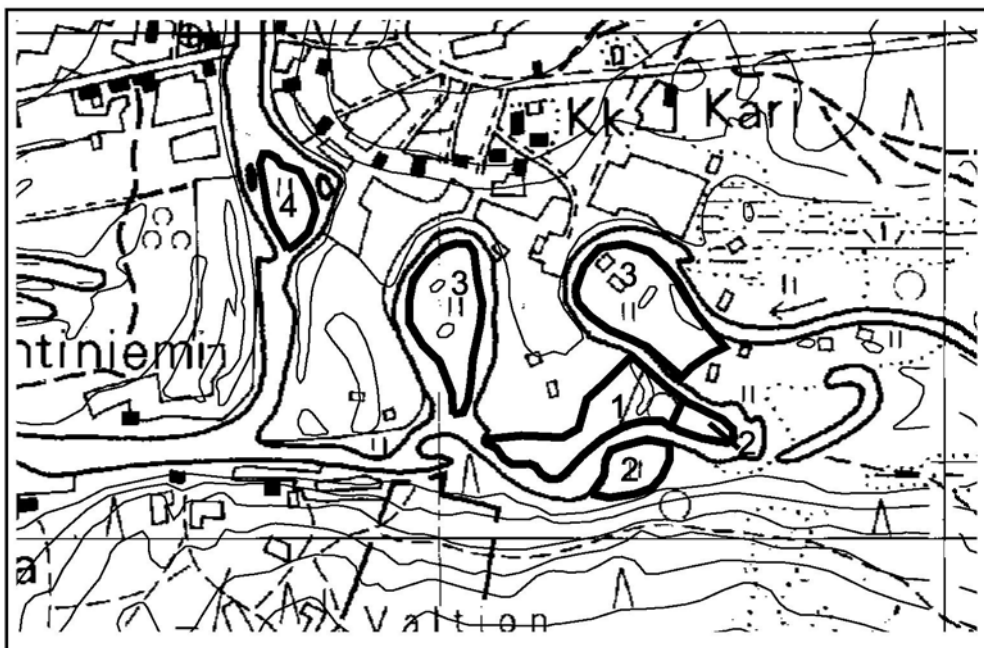
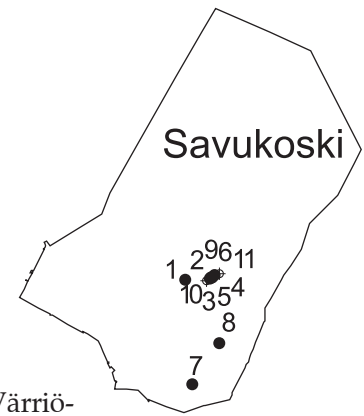
Arvoon vaikuttavat erityistekijät: erittäin edustava maisema

Perinnemaisematyyppit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Värriöjoen suisto käsittää useita erillisiä tulvaniittyalueita Värriöjoen suulla sekä Kemijoessa. Kaikki alueet sijaitsevat maisemallisesti merkittävällä paikalla Martin kylän arvokkaassa kulttuuriympäristössä. Suuri osa alueesta on ollut aikoinaan laitumina. Pesosniemeä on niitetty käsin ja hevosella 1970-luvulle asti. Osaa niemestä on myös joskus kynnetty ja lannoitettu.

Pesosniemi (osa-alue 1) on pensoittunutta tuoretta suurruohotulvaniittyä valtalajeinaan nurmilauha, rantatädyke ja keltaängelmä sekä kuivaa tulvaniittyä valtalajeinaan siankärsämö, lampaannata ja kultapiisku. Värriöjoen ranta-alueilla Pesosniemen nokka ja Pesosniemen vastarannalla oleva pieni niemi (osa-alue 2) sekä Suenniemi ja Värriöjoessa oleva saari (osa-alue 3) ovat olleet aikaisemmin lehmlaitumina. Osa-alueen 2 kasvillisuus muodostuu pääasiassa tyypillisestä tuoreesta suurruohotulvaniitystä, jonka valtalajeina ovat rantatädyke, kullero, metsäkurjenpolvi ja kultapiisku. Jonkin verran esiintyy lampaannata-, kultapiisku-, siankärsämö- ja jäkkipolvaista kuivaa tulvaniittyä sekä lauha- ja luhtakastikkavaltaista kosteaa heinätulvaniittyä. Osa-alueella 3 vallitsevat tuoreet rantatädyke-, kullero- ja metsäkurjenpolvivaltaiset suurruohotulvaniityt. Osa-alueella on myös nurmilauhavaltaista kosteaa heinätulvaniittyä. Kemijoessa oleva saarirykelmä (osa-alue 4) jätettiin lähemmin inventoimatta. Rykelmän saaret ovat osittain hyvin pensoittuneita ja tulvaniittyjen lajistossa on kastikoita ja viiltosaraa. Muita huomionarvoisia lajeja ovat pohjanängelmä, kissankäpäle, pulskaneilikka ja kis-sankello.

Värriöjoen suisto

1:15000

Hoitotarve: Maisemallisesti keskeisimpien alueiden raivaaminen ja hoitaminen niittämällä tai laiduntamalla olisi suositeltavaa ja nostaisi alueen arvoa perinne- maisemana.

2 SAVUKOSKI, Siikarannan tulvaniitty

Peruskarttalehti: 3733 09 + 4711 06

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74879:35672, akp:aki 74877:35668

Maisemamaakunta: Itä-Lapin tunturi- ja vaaraseutu

Pinta-ala: 4,1 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: M

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: edustava maisema, pitkään jatkunut perinteisenkaltainen käyttö

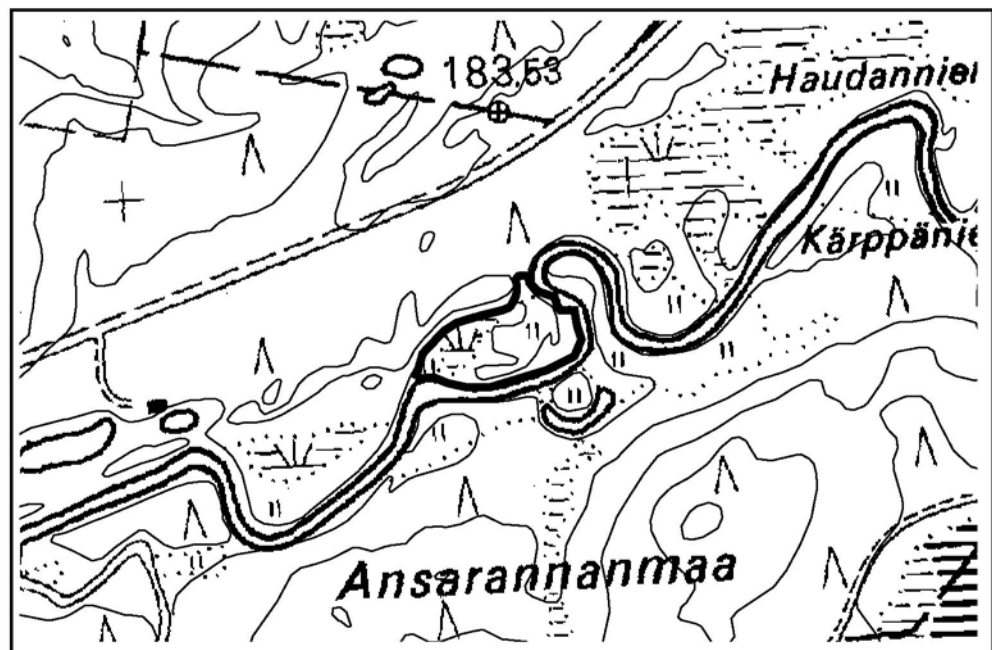
Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Värriöjoen pohjoisrannalla, noin 7 km Martin kylästä itään on kymmenen mullikan laiduntama, maisemallisesti viehättävä tulvaniitty. Niitty on ollut niittokäytössä vuosina 1900–1985, jonka jälkeen on aloitettu nykyisenkaltainen laidunnus.

Yhdessä samaan laitumeen kuuluvan Hihnaniemen ja erillisen Lakelan tulvaniityn sekä vastarannan (Pukkausniemi) perinnemaisemakohteiden kanssa laidun muodostaa laajan tulvaniittykokonaisuuden.

Jyrkän törmän ja Värriöjoen väliselle rantatasanteelle sijoittuva niitty muodostuu alueen itäosassa matalista, jokiuoman muotoa myötäilevistä tulvavalleista, jotka länsipuolella ovat jo tasoittuneet. Valtaosa niitystä on tuoretta suurruohotulvaniittyä, jonka valtalajeihin kuuluvat nurmilauha, rantatädyke sekä keltaängelmä. Tulvavallien kuivimmat osat ovat lampaannadan ja nurmilauhan luonnehtimaa pienruohotulvaniittyä. Rannassa, vallien välisissä notkelmissa sekä rantatasanteelle laskevan törmän juurella, on sekä kosteaa korpikastikan, ruokohelpin ja jousivihvilän vallitsemaa heinätulvaniittyä että vesi- ja mätässaravaltaista suur-

Siikarannan tulvaniitty

1:15000

saratulvaniittyä. Alueella esiintyviä muita huomionarvoisia kasveja ovat kissankäpälä, kissankello, pulskaneilikka, koiranvehnä ja kullero. Muista lajeista mainittakoon usein viljelyjäänteinä ja -karkulaisena esiintyvä lehtosinilatva.

Hoitotarve: Eläimiä lisäruokitaan laitumelle. Ruokinta tulisi lopettaa rehevöitymisen estämiseksi.

3 SAVUKOSKI, Hihnnaniemen laidun

Peruskarttalehti: 3733 09 + 4711 06

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74877:35668, akp:aki 74874:35665

Maisemamaakunta: Itä-Lapin tunturi- ja vaaraseutu

Pinta-ala: 7,7 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: M

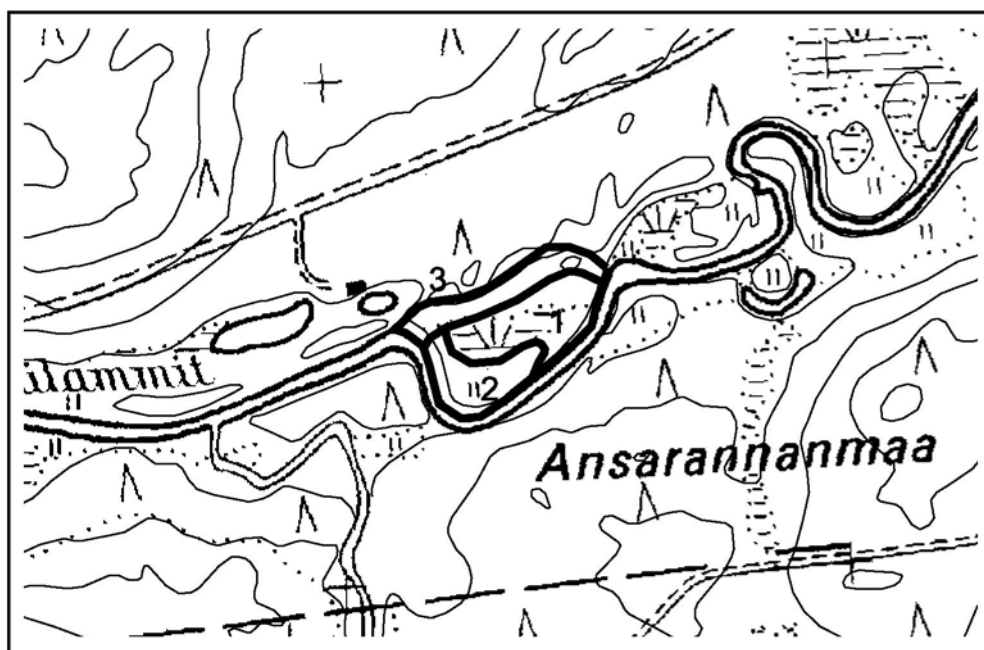
Arvoon vaikuttavat erityistekijät: edustava maisema, pitkään jatkunut perinteinen käyttö

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty, haka, metsälaidun

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Värrjöoen pohjoisrannalla, noin 7 km Martista itään on Hihnnaniemen maisemallisesti viehättävä rantalaidun. Aluetta on niitetty ainakin 1900-luvun alkupuolelta asti aina vuoteen 1985. Sotien jälkeen se on toiminut hevoshakana joitakin vuosia. 1980-luvun puolivälistä alkaen alueella on laiduntanut kymmenisen mullikkaa. Hihnnaniemi on samaa laidunalueita Siikarannan kanssa ja yhdessä Siikarannan sekä Lakelan tulvaniityn ja vastarannan tulvaniittyalueen (Pukkausniemi) perinnemaisemien kanssa se muodostaa laajan tulvaniittykokonaisuuden.

Laidunalue on niemen itä- ja keskiosissa suhteellisen avointa tulvaniittyä (osa-alue 1). Jyrkän rantatörmän reunalla on kultapiiskun, lampaannadan ja nurmilauhan vallitsemaa kuivaa tulvaniittyä. Kauempana rannasta on rantatädyke-, kelta-ängelmä- ja nurmilauhavaltaista suurruohotulvaniittyä ja törmän juurella on hyvin kosteata vesi-, mätäs- ja pullosaraista suursaratulvaniittyä. Länsipäädyn koivuvaltaisen haan (osa-alue 2) aluskasvillisuustyypit ovat yllä mainitun tulvaniityn

Hihnnaniemen laidun

1:15000

kaltaisia. Joen törmällä on runsaasti tuomia. Rantatasanteelle laskevan törmän havupuuvaltainen metsälaidunosa (osa-alue 3) on tuoretta mesimarjan, puolukan ja korpikastikan luonnehtimaa sekametsäkangasta. Laitumen huomionarvoisia lajeja ovat kissankäpälä, pulskaneilikka, sykeröpiippo, rantatädyke sekä kullero. **Hoitotarve:** Laitumen perinnemaisema-arvojen säilyttämiseksi tulisi eläinten li-säruokinta laitumelle lopettaa.

4 SAVUKOSKI, Lakelan tulvaniitty

Peruskarttalehti: 3733 09 + 4711 06

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74880:35675 akp:aki 74878:35673

Maisemamaakunta: Itä-Lapin tunturi- ja vaaraseutu

Pinta-ala: 3,6 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: M

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen hirssisara (LK:V), edus-tava maisema, pitkään jatkunut perinteinen käyttö

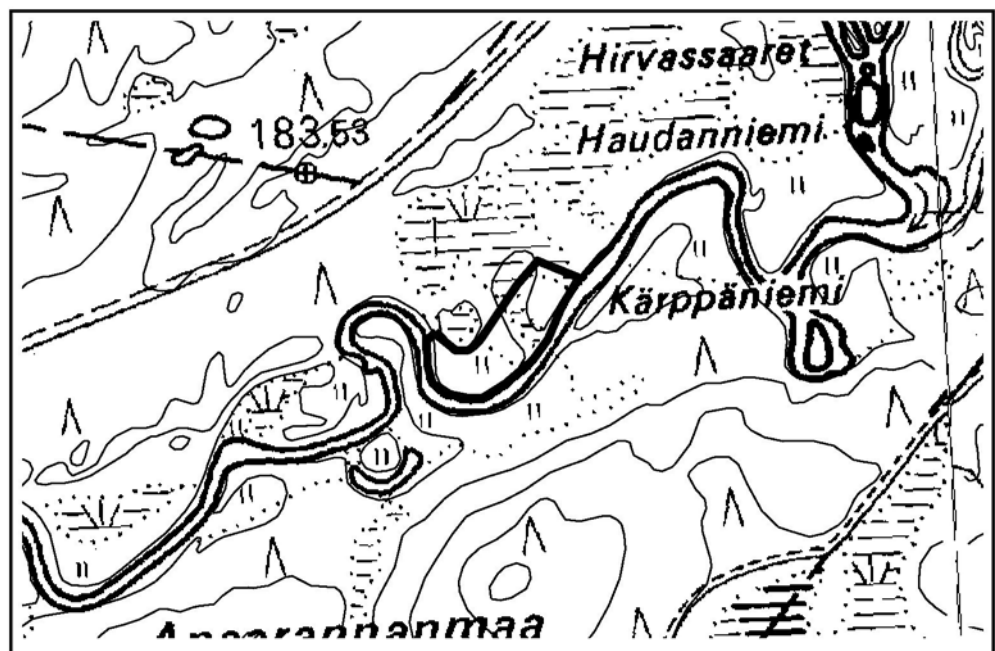
Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Väriöjoen pohjoisrannalla, noin 8 km Martista itään on yhä niit-toikäytössä oleva tulvaniitty. Yhtäjaksoisesti ainakin 1890-luvulta aina näihin päi-viin saakka jatkunut niitto tapahtuu nykyään lautaskoneella, ja osalla alueesta se tehdään perinteisesti käsin. Kuivimpien alueiden tuottavuuden parantamiseksi alu-eella on käytetty pieniä määriä keinolannoitteita. Lannoitteiden käytöllä ei ole kuitenkaan juuri ollut vaikutusta kasvillisuuteen.

Niitty on maisemallisesti viehättävä, äärialueilla pohjoisessa ja etelässä jok-seenkin tasaista, keskellä joen mutkan kohdalla matalien tulvavallien kumpa-roimaa. Yhdessä Siikarannan ja Hihnaniemen sekä vastarannan tulvaniittyalueen (Pukkausniemi) perinnemaisemien kanssa Lakelan tulvaniitty muodostaa laajan tulvaniittykokonaisuuden.

Lähellä niityn pohjoisosaa sijaitsee kesämökki sekä kaksi hyväkuntoista la-toa. Avoimehko niitty on tulvavallien päällä kuivaa kultapiiskun, lampaannadan ja nurmilauhan luonnehtimaa pienruohotulvaniittyä. Kumpareiden väleissä on pie-

Lakelan tulvaniitty

1:15000

ninä aloina, mosaiikkimaisesti sekaisin tuoretta rantatädyke- ja nurmilauhavaltaista suurruohotulvaniittyä, kosteata ruokohelpi-jouhivihvilä-heinätulvaniittyä sekä vesi- ja luhtasaraista suursaratulvaniittyä. Puustossa vallalla on hieskoivu, mutta alueella on myös mäntyjä. Pajuja on mukavan niukasti. Huomionarvoisia lajeja rantatädykkeen ja uhanalaisen hirssisaran lisäksi ovat kissankäpälä, tunturihärkki, pulskaneilikka ja kullero.

Hoitotarve: Rehevöitymisen estämiseksi lannoitus tulisi lopettaa. Pensoittuneilta alueilta voisi raivata taimikkoa.

5 SAVUKOSKI, Pukkausniemen tulvaniitty

Peruskarttalehti: 3733 09 + 4711 06

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74879:35676, akp:aki 74875:35668

Maisemamaakunta: Itä-Lapin tunturi- ja vaaraseutu

Pinta-ala: 8,0 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: M-

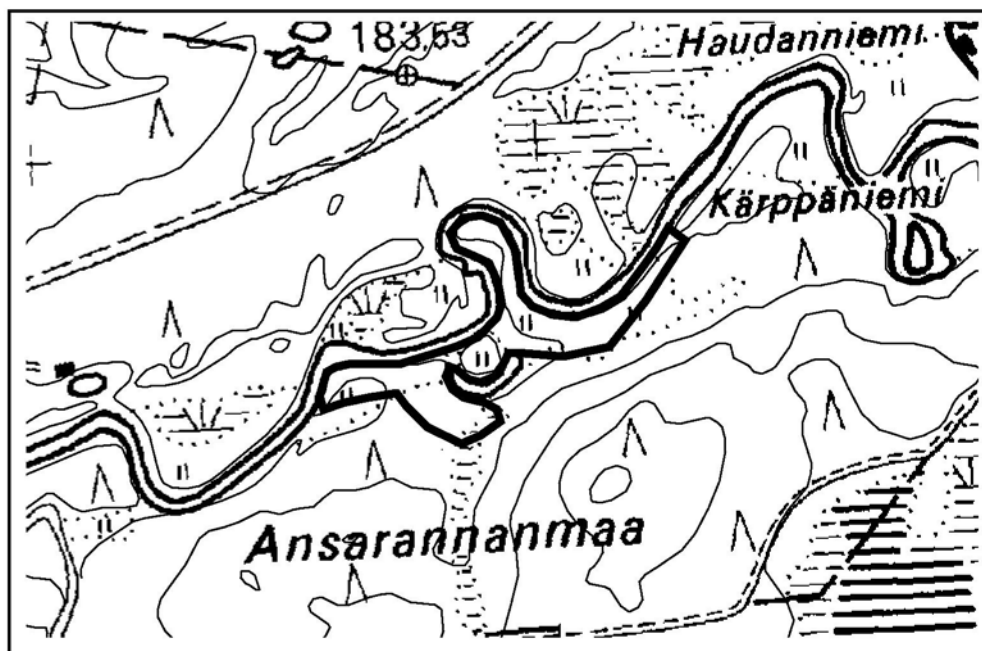
Arvoon vaikuttavat erityistekijät: laajuus, edustava maisema

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Väriöjoen etelärannalla, noin 8 km Martista itään sijaitseva Pukkausniemi sekä joen ranta-alueet molempiin suuntiin ovat tulvaniittyä. Niittokäytöstä jo 1960-luvun loppupuolella pois jäänyt tulvaniittyalue on metsittymässä, vaikkakin vielä yleisilmeeltään melko avoin. Niittokäytön aikaan aluetta on myös laidunnettu satunnaisesti. Laitumella on ollut silloin koko kylän lampaat yhtenä katraana. Niityllä on ollut ainakin neljä latoa, joista on vielä pohjia tai seinä jäljellä. Yhdessä vastarannalla sijaitsevien Lakelan tulvaniityn, Siikarannan sekä Hihnaniemen laitumien kanssa Pukkausniemi muodostaa laajan tulvaniittykonaisuuden.

Niitystä noin puolet on tyypillistä rantatädykkeen, keltaängelmän, nurmilauhan ja kultapiiskun luonnehtimaa tuoretta suurruohotulvaniittyä. Niitylle nousuvan sekametsän valtapuuna on koivu mutta myös pajuja on runsaasti. Jyrkän, noin 6 m korkean rantatörmän hiekkaisilla reunoilla sekä niemessä olevien matali-

Pukkausniemen tulvaniitty

1:15000

en tulvavallien päällä on kuivaa tulvaniittyä valtalajeinaan lampaannata, kulta-
piisku sekä huomionarvoinen kissankello. Inventoidun alueen eteläräjälle sijoit-
tuvan lammen rannalla, sekä lammen päistä jokea kohti kulkevissa notkelmissa
esiintyy kostea ruokohelpin, korpikastikan ja mesiangervon vallitsemaa heinä-
tulvaniittyä sekä viilto-, vesi- ja mätässaravaltaista suursaratulvaniittyä. Muita
huomionarvoisia lajeja ovat pulskaneilikka, nurmitatar ja kullero

Hoitotarve: Niiton ja/tai laidunnuksen aloittaminen uudelleen. Pensaikkoa tulisi
raivata.

6 SAVUKOSKI, Hirvassaarten niityt

Peruskarttalehti: 3733 09 + 4711 06 ja 4711 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74886:35684, akp:aki 74882:35681

Maisemamaakunta: Itä-Lapin tunturi- ja vaaraseutu

Pinta-ala: 8,6 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: M-

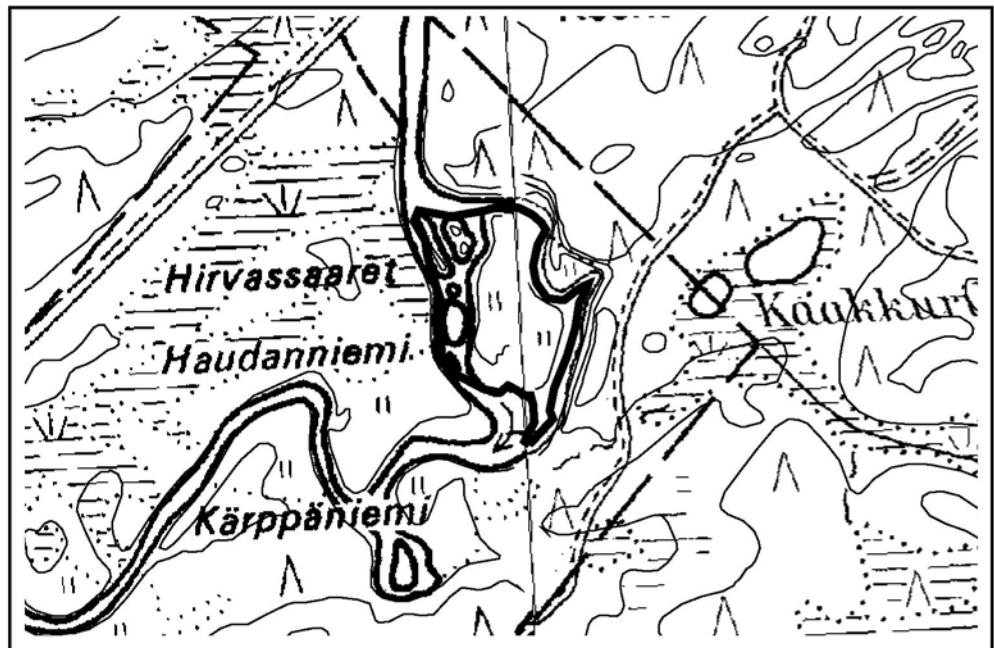
Arvoon vaikuttavat erityistekijät: laajuus

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Värriöjoessa, noin 9 km Martista itään sijaitsevat Hirvassaaret
sekä joen etelärannalla oleva pieni niemi ovat tulvaniittyä. Niittyjä on hyödynnet-
ty pääasiassa niittämällä sekä ajoittaisella laidunnuksella. Pienissä saarissa on 1950-
luvulla laiduntanut muutama lammas. Niitto alueella on loppunut jo 1970-luvulla,
mutta satunnaista lammaslaidunnusta on esiintynyt isoimmalla saarella vielä 1990-
luvulla. Suurin saari sekä etelärannalla sijaitseva niemi ovat parhaiten säilyneitä,
miltei avoimia niittyjä. Pienemmät kumpumaiset saaret ovat jo voimakkaasti pen-
soittuneita. Vastarannalla näkyvät Haudanniemen laitumet. Yhdessä Hirvassaar-
ten kanssa ne muodostavat laajan perinnemaisemakokonaisuuden.

Hirvassaarilla vallitsee tuore, selvästi nurmilauhavaltaisen heinätulvaniitty
sekä kulleron ja keltaängelmän luonnehtima suurruohotulvaniitty. Saaren rannoil-
la ja kosteammissa painanteissa esiintyy viilto- ja vesisaran vallitsemaa suursara-
tulvaniittyä sekä kostea tupassara- ja korpikastikkavaltaista heinätulvaniittyä.

Hirvassaarten niityt

1:15000

Hyvin pienialaisena kasvustona esiintyy kuivaa pienruohotulvaniittyä valtalajeina lampaannata, kissankello sekä kultapiisku. Niityllä kasvaa useita huomionarvoisia lajeja: kissankello, tunturihärkki, vilukko, kullero, rantatädyke, pulskaneilikka, siperiansinivalvatti, sykeröpiippo, kaarlenvaltikka sekä nurmitatar.

Hoitotarve: Alueen pitäminen avoimena niittämällä ja/tai laiduntamalla olisi suositeltavaa.

7 SAVUKOSKI, Kuoskuvaaran poroerotuspaikka

Peruskarttalehti: 364409–462206

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki: 74558:35617 akp:aki: 74555:35615

Maisemamaakunta: Itä-Lapin tunturi- ja vaaraseutu

Pinta-ala: 3,5 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: M-

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: maisemaltaan kaunis, kulttuurihistoriallinen arvo

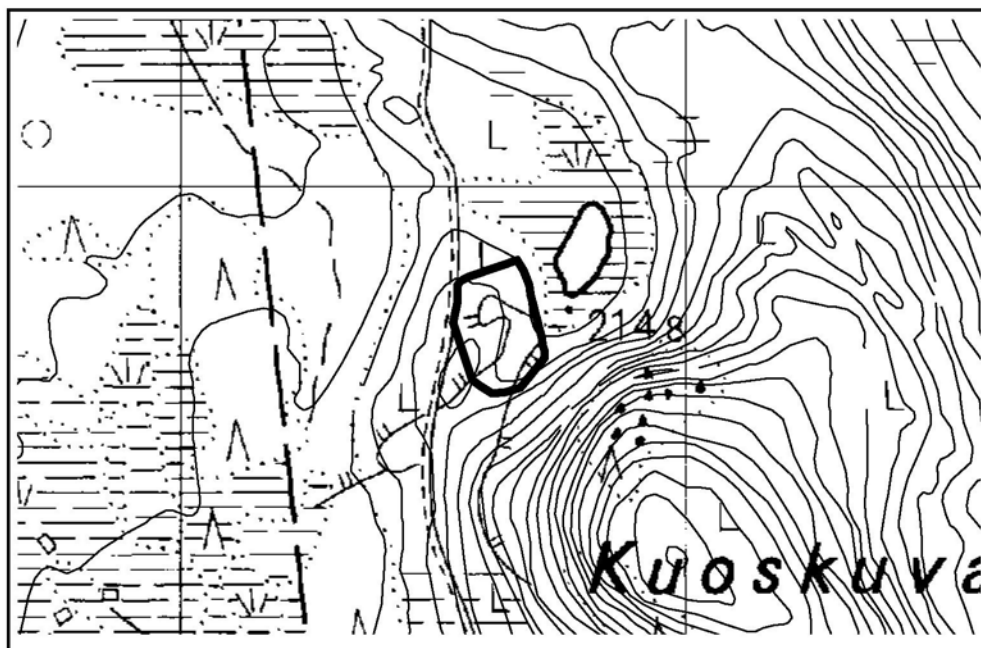
Perinnemaisematyypit: muu

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Kohde sijaitsee Kuoskun kylästä noin 6 km etelään, Kuoskuvaaran juurella metsäautotien varressa. Edelleen käytössä oleva poroerotuspaikka sijaitsee maisemaltaan komealla paikalla loivassa kivikkoisessa rinteessä. Sen itäpuolella kohoaa Kuoskuvaara ja aidan pohjoispuolella rinteessä on pieni suo, jonka keskellä näkyy pieni lampi. Poroerotusaitauksen ympäristö on kuivahkoa mäntyvaltaista kangasmetsää. Aita on rakennettu laudasta, ja se on hyvässä kunnossa. Tien reunassa aitauksen vieressä on teurastuspaikka katoksineen.

Kasvillisuus on aitauksen alueella karua, kuivaa ja tallattua. Valtalajeja ovat nurmilauha, nurmirölli, lampaannata, metsälauha sekä maitohorsma. Alueen itäreunalla on hieman kosteampi kohta, jossa valtalajeina ovat töppövilla ja jouhivihvilä. Huomionarvoisista lajeista löytyi isolaukkua. Aitauksen sisäpuolella kasvaa harvakseltaan 5–8 metrisiä mäntyjä. Aitauksessa on myös vähän pihlajan taimia ja katajapensaita.

Hoitotarve: Poroerotusaitaus on edelleen käytössä, joten erityistä hoitotarvetta ei ole.

Kuoskuvaaran poroerotuspaikka

1:15000

8 SAVUKOSKI, Pyhäjoen Alatammen niitty

Peruskarttalehti: 471107

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74682:35697 akp:aki 74680:35696

Maisemamaakunta: Itä-Lapin tunturi- ja vaaraseutu

Pinta-ala: 2,5 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: niitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Kohde sijaitsee Savukosken taajamasta linnuntietä noin 20 kilometriä itään päin. Sille pääsee polkua pitkin runsaan kilometrin päässä olevalta metsäautotieltä. Pyhäjoessa olevan vanhan uittotammen läheisyydessä joen länsipuolella ovat hirsinen kämppäarakennus, pieni autiotupa ja talli-/liiterirakennus ja niistä hieman erillään sauna, savusauna sekä pikkula. Rakennukset on kunnostettu museoviraston ohjauksessa ja ne ovat hyvässä kunnossa. Kämppien vuokrauksesta huolehtii Savukosken kunta. Piha rajoittuu idässä jokeen ja muualla metsään.

Pihapiirin kasvillisuus on korkeaa kosteaa heinäniittyä, jonka valtalajeja ovat korpikastikka, nurmilauha ja nurmirölli. Lajistossa on myös kulttuurilajeja kuten idänukonputki. Yleisvaikutelma on hieman epäsiisti korkean heinikon vuoksi.

Hoitotarve: Pihan umpeenkasvun estämiseksi hoidoksi riittäisi alueen niitto keran loppukesällä kukinnan jälkeen.

9 SAVUKOSKI, Haudanniemen laitumet

Peruskarttalehti: 3733 09 + 4711 06

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74888:35682, akp:aki 74880:35676

Maisemamaakunta: Itä-Lapin tunturi- ja vaaraseutu

Pinta-ala: 8,9 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: haka, tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Värriöjoen pohjoisrannalla, noin 9 km Martista itään, on koivuhaasta ja avoimesta tulvaniitystä muodostuva nautakarjan laidun. Aluetta on niitetty perinteisesti jo 1800-luvun puolella. Vielä 1960-luvulla niemestä on niitetty heinää karjan talvirehuksi, mutta sen jälkeen alue on otettu pelto- ja laidunkäyttöön. Matalista tulvavalleista muodostuvan laitumen maisemaa elävöittävät pienet, vallien väliset lammet ja kosteikot. Alueella esiintyy kuitenkin useita maisemallisia häirittejä (mm. sorakuoppa, tie, aidattu perunapello), jotka tekevät kokonaisuudesta rikkonaisen. Keskellä kohdetta sijaitsevat pellot ovat perinnetuotoon rajauksen ulkopuolella.

Koivuvaltaisen haan aluskasvillisuus muodostuu tulvavallien lampaannata-, kultapiisku- ja kissankellovaltaisesta kuivasta tulvaniitystä sekä nurmilauhan, rantatädykkeen ja keltaängelmän luonnehtimasta tuoreesta suurruohotulvaniitystä. Vallien väleissä esiintyvien pienten lampien ympäristössä on myös kosteaa korpikastikan ja ruokohelpin vallitsemaa heinätulvaniittyä sekä luhta-, jokapaikan- ja viiltosaraista suursaratulvaniittyä. Niemen ranta-alueista suurin osa on samankaltaista tuoretta suurruohotulvaniittyä kuin hakamaalla. Jokirannassa on hieman suursaratulvaniittyä ja kosteaa heinätulvaniittyä. Itärannalla, törmän reunalla on pieni aluekuivaa pienruohotulvaniittyä. Huomionarvoisia lajeja ovat kissankello, rantatädyke, kullero, nurmitatar, kaarlentatikka, kellosinilatva, sykeröpiippo, pulskaneilikka ja kissankäpäla.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen.

10 SAVUKOSKI, Kirjosen laitumet

Peruskarttalehti: 3733 09 + 4711 06

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74875:35664, akp:aki 74871:35660

Maisemamaakunta: Itä-Lapin vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 11,3 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen keltasara (LK:Sh)

Perinnemaisematyyppit: tulvaniitty, metsälaidun

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Värriöjokeen laskevan Kouterojoen suulla on kuuden vasikan laiduntama metsälaidun. Alueelta on aiemmin niitetty heinää ja kerätty kerppuja. Nykyisenkaltainen laidunnus nautakarjalla on alkanut 1960-luvulla.

Maastonmuodoiltaan kumpuileva laidunalue sisältää jokirantaan sijoittuvia tulvaniittyalueita, korkeimmille kumpareille sijoittuvia kuivia sekametsäkankaita sekä kumpareiden välisiä kosteikkoja. Kosteikkoja hallitsevat suursarat. Tulvaniityillä esiintyy tyypillisiä tuoreita heinätulvaniittyjä, tuoreita kulleron ja keltaängelmän vallitsevia suurruohotulvaniittyjä sekä kuivia lampaannadan ja kultapiiskun luonnehtimia pienruohotulvaniittyjä. Laidunalueella esiintyviä huomionarvoisia lajeja uhanalaisen keltasaran lisäksi ovat kissankäpäälä, jäkki, kissankello, kullero, rantatädyke, sykeröpiippo sekä kellosinilatva.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen.

11 SAVUKOSKI, Saukkoniemi

Peruskarttalehti: 4711 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74895:35703, akp:aki 74892:335699

Maisemamaakunta: Itä-Lapin tunturi- ja vaaraseutu

Pinta-ala: 5,8 ha

Maanomistaja: perikunta

Arvoluokka: P

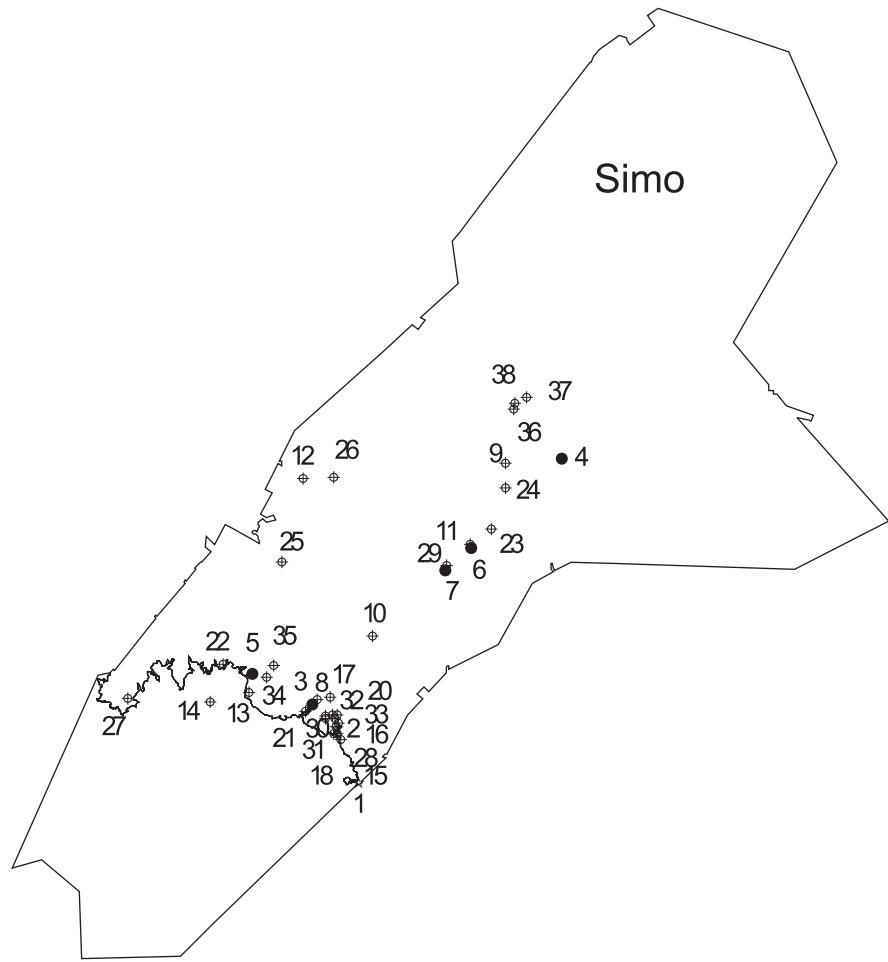
Perinnemaisematyyppit: tulvaniitty, metsälaidun

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Värriöjoen pohjoisrannalla, noin 10 km Martista itään sijaitseva Saukkoniemi on 1960-luvulla loppuneen niiton jälkeen, satunnaista laidunnusta lukuun ottamatta, jäänyt käyttämättä ja päässyt pensoittumaan.

Niemen alavalla rantavyöhykkeellä, tulvavallien välisissä painanteissa, on vesisaraista suursaratulvaniittyä ja korkeammilla kohdilla suurruohoista kulleron, nurmilauhan ja keltaängelmän hallitsemia tuoretta suurruohotulvaniittyä sekä kultapiisku-, kissankäpäälä- ja lampaannatavaltaista kuivaa pienruohotulvaniittyä. Niemen sisäosissa maasto kohoaa ja niitty vaihtuu kuivaksi havupuuvalliseksi kankaaksi. Ilmeisesti joskus metsälaitumena olleen kankaan kenttäkerroksessa vallitsevat kultapiisku ja nurmilauha. Muita huomionarvoisia lajeja ovat kellosinilatva, kissankello ja rantatädyke.

Hoitotarve: Laidunnuksen ja/tai niiton aloittaminen uudelleen.

1 SIMO, Nikinkari-Sahkarinniemi

Peruskarttalehti: 2534 03 + 2532 12

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72787:34122, akp:aki 72783:34108

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 27,9 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: V

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalainen ruijanesikko (St), kasvillisuustyyppien harvinaisuus, maiseman edustavuus ja monipuolisuus

Perinnemaisematyypit: metsälaidun, haka, muu, merenrantaniitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen yleiskuvaus: Nikinkari-Sahkarinniemi sijaitsee Simojoen suun suiston eteläpuolella, Perämereen työntyvällä niemellä. Valtakunnallisesti arvokkaalla Simojoen suun maisema-alueella sijaitseva Nikinkari-Sahkarinniemi on maisemallisesti vertaansa vailla oleva perinnemaisemakohde.

Laidunnus on jatkunut alueella jo useita kymmeniä vuosia. Alue on jäänne laajemmasta metsärantalaidunalueesta, jolla laidunnus on loppunut jo 1960-luvulla. Nikinkarissa on vielä niittokäytön jäänteinä yksi lato sekä ulkonäöltään siisti autiotupa. Alueella laiduntaa nykyään ns. joutokarja (8 mullikkaa) ja kaksi hevosta.

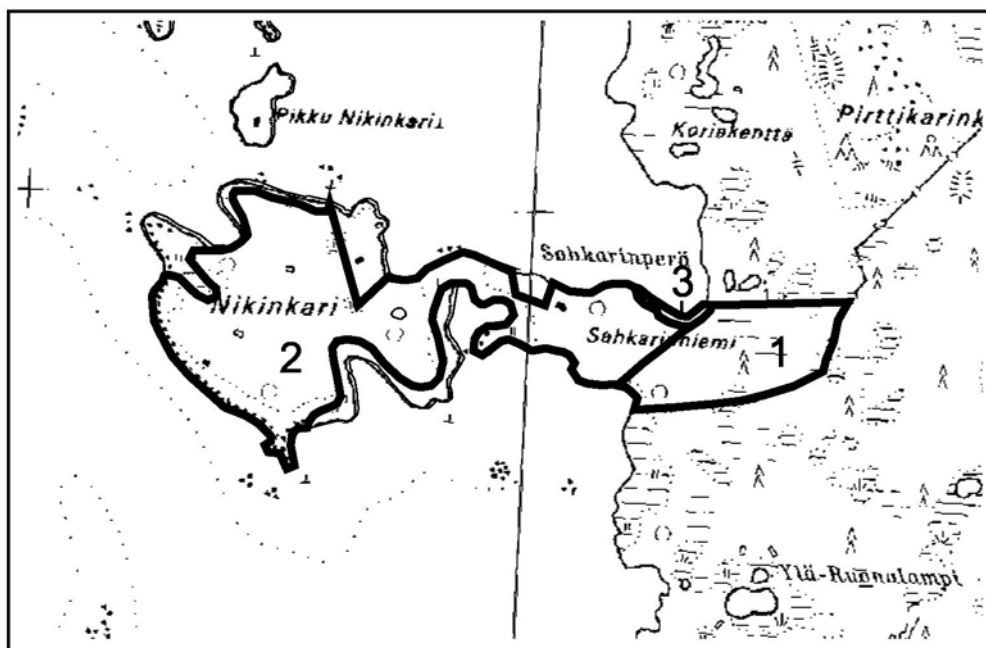
Alue käsittää laajan laidunmetsän, merenrantaniittyjä sekä niihin liittyen hakamaisia niittyjen laiteita ja harvennettuja, hakamaisia lehtimetsiä (merenrantalehtoa). Varsinaisista perinteisen käytön muovaamista biotoopeista ei voitane aivan puhua harvennettuja hakamaisia koivikoita ja laidunnettuja merenrantaniittyjä lukuun ottamatta. Merenrantaniittyt kukkivine ruijanesikkoineen sekä haka-

maalehdot ovat alueen kasvillisuustyypeistä erikoisen edustavia. Sahkarinniemessä (osa-alue 1) on laidunmetsää, joka on tiheäpuustoista kuusimetsän ja korven mosaikkia. Karjan ja hevosten läsnäolo ilmenee ainoastaan piikkilanka-aidan vierellä kulkevasta tallatusta polusta. Kasvillisuus on maapohjan kosteudesta riippuen joko tavanomaista mustikkatyyppin kuusikkoa tai korpea. Alalla on myös pari märempää, nevakasvillisuuden luonnehtimaa avolaikkua.

Sahkarinperän pohjukassa on kapea vyö matalaa, laidunnettua jokapaikansaran luonnehtimaa merenrantaniittyä (osa-alue 3), joka länteen päin mentäessä kapeenee ja muuttuu kivikkoisemmaksi. Rantaniityn ja rantalehdon välissä on kapea pensaistovyö. Rantalehto on harvennettua koivikkoa. Aluskasvillisuudessa runsaimpia lajeja ovat puna-ailakki, ruohokanukka, tesma, mesiangervo ja nurmilauha. Alueen keskiosassa merestä kuroutumassa olevan järven ranta on jälleen pajukkoreunaista piensararantaniittyä (jokapaikansara) ja ulompana on märempää meriluikkavaltaista kasvillisuutta. Valtakunnallisesti uhanalaisen, kohtalaisen runsaana piensaraniityllä kasvavan ruijanesikon lisäksi merenrantaniityillä huomionarvoisia lajeja ovat merisara, merivihvilä, rantanätkelmä, nurmitatar ja suolasara. Niitty jatkuu niemen kapeimmalle kohdalle pajukkoreunaisena, jonka jälkeen alkaa varsinainen Nikinkari. Nikinkarin länsirannalla on laajahko ala kivikkoista merenrantaniittyä kuivempine ja märempine kohtineen.

Nikinkarin osa-alue 2 on pääasiassa nuorta hieskoivua kasvavaa laidunlehtimetsää, jolla on laikuttaisesti hakamaisia alueita. Puusto on rannassa harvaa ja lännempänä tiheämpää koivikkoa. Puustoa on paikoin harvennettu. Kasvillisuus on rehevähköä rantalehtoa kenttäkerroksen valtalajin vaihdellessa metsäkurjenpolvesta nurmilauhaan, puna-ailakkiin ja huopaohdakkeeseen. Nikinkarin sisäosissa on kuivapohjaisia ja puoliavoimia katajaisia hakamaa-alueita, joiden valtalajeina ovat tuppisara, metsälauha, puna-ailakki ja maitikat. Huomionarvoisia lajeja rantalehdoilla ja hakamaalla ovat kullero ja rohtotädyke.

Hoitotarve: Perinnemaisema-arvojen säilyttämiseksi laiduntavien eläinten määrää tulisi lisätä ja pensaikkoisemmilla rannoilla voisi suorittaa raivausta. Alueen laidunpaine on nykyisellään aivan liian pieni estääkseen umpeenkasvun keskeisimmillä paikoilla. Nikinkarissa hakamaalehtoja on jo osin harvennettu vuonna 1993.

Nikinkari-Sahkarinniemi

1:15000

2 SIMO, Jokipään haka

Peruskarttalehti: 2543 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72829:34106, akp:aki 72825:34102

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 4,4 ha

Maanomistaja: jakokunta

Arvoluokka: V

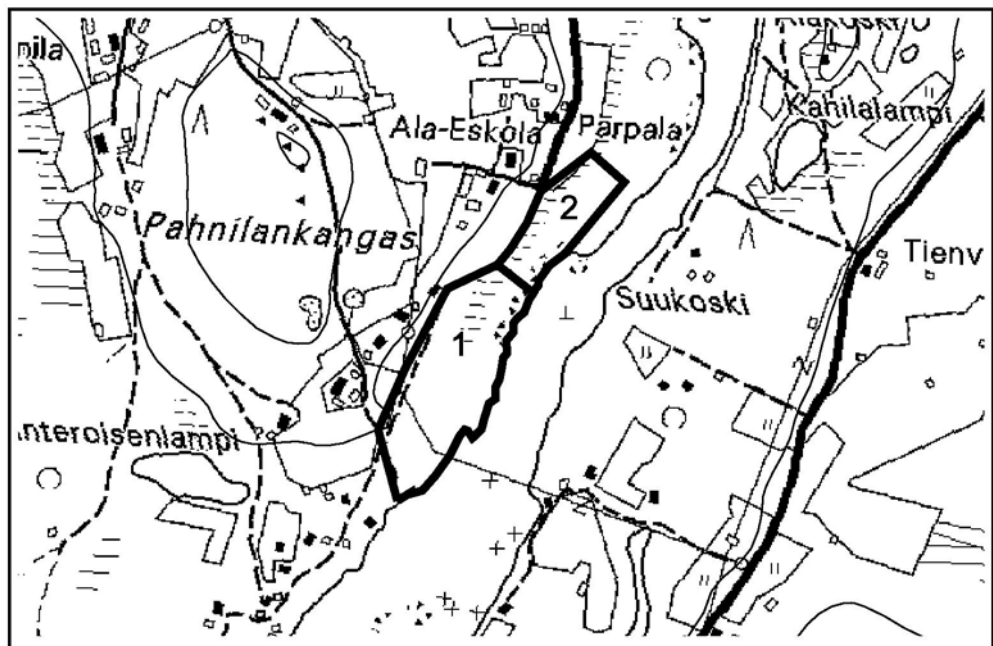
Arvoon vaikuttavat erityistekijät: erittäin edustava maisemallinen kokonaisuus, harvinaisten kasvillisuustyyppien laaja-alaisuus, käyttötavan jatkuvuus

Perinnemaisematyypit: haka, keto, tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen yleiskuvaus: Simojoen länsirannalla, Simonkylän arvokkaassa kulttuuriympäristössä sijaitseva Jokipään laaja puolen tusinan hiehon jokivarsilaidun on maisemallisesti erittäin näyttävä perinnemaisema. Laidunnus alueella on hyvin vanhaa perua ja nykyinen laidunala on jäännös vanhoista ja laajemmista jokivarsilaitumista. Haka sijaitsee erityisen edustavalla paikalla ja näkymä joelle on säilynyt avoimena juuri jatkuvan laidunnuksen ansiosta. Alue on merkittävin yksittäinen perinnemaisema-ala, joka on ollut osaltaan nostamassa Simojoen suun kulttuurimaisemaa valtakunnallisesti merkittävien maisemakokonaisuuksien joukkoon. Kohde on myös osa valtakunnallisesti merkittävää kulttuurihistoriallista ympäristöä.

Laitumen eteläosassa on puustoista ja pensastoista sekä pienipiirteisesti kumpuilevaa hakamaata, jossa kookkaat hieskoivut kasvavat harvoina ryhmissä. Aluspensastona on koivun, tuomen, halavan ja pihlajan taimia sekä katajaa, kiiltopajua ja punaherukkaa. Aluskasvillisuuden ruohoja ovat mm. kullero, niittyleinikki, mesiangervo, metsäkurjenpolvi, siankärsämö ja syysmaitiainen. Heinistä hakamaalla runsaana kasvavat mm. nurmilauha ja tuoksusimake. Alueella olevilla tulvauomilla sekä niiden liepeillä on runsaasti pensastoa sekä korkearuohoisia ja -heinäisiä kohtia. Pensastoa on harvennettu jonkin verran, ja eteläisestä kulmasta löytyy vanha kivijalka. Itäpuolella on kuivia, matalaksi laidunnettuja ja tallattuja ketotöyräitä, jotka vuorottelevat korkeampikasvuisten niittyalojen kanssa. Lounaispuolella on avoin, laajahko niittyalue, jossa vain kullerot sekä matalakasvuiset tuomet kasva-

Jokipään haka

1:10000

vat syömättöminä matalaksi kaluttujen alojen välissä. Maakiviä on runsaasti. Karjan jätösten vuoksi korkearuohoisilla aloilla kasvaa jonkin verran tyypeä suosivia lajeja. Keskiosissa kasvillisuutta leimaavat laikuittaisesti lyhytkasvuiset heinät ja ruohot. Laitumen kasvillisuuden tyypeistä edustavimpia ja harvinaisimpia ovat siellä täällä laikuttain esiintyvät pienruohoiset, kiviset kedot lajeinaan mm. kissankäpälä, kissankello, nurmirölli, lampaannata, siankärsämö ja ahomatara. Laikukujen välejä rytmittävät katajat ja matalakasvuiset tuomet. Yhdellä ketolaikeella kasvaa ketonoidanlukkoa. Korkearuohoisilla, kosteilla pohjoispään suurruohonii-tyillä valtalajeina kasvavat mesiangervo, metsäkurjenpolvi, nurmilauha ja kullero. Aivan pohjoispäässä on avoin laidun tai laitumeksi tehty nurmimainen ala. Rannan lähellä kasvaa suuria koivuja ja siellä täällä alalla olevissa painanteissa on sankkoja kotkansiipikasvustoja. Muita huomionarvoisia lajeja laitumella ovat pulskaneilikka, ahomansikka, hakamaapoimulehti ja nurmitatar.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Hakaa edelleen parantavat toimet kuten pensaikkojen varovainen harvennus ja risukasojen hävittäminen.

3 SIMO, Sinikosken laitumet

Peruskarttalehti: 2543 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72849:34089, akp:aki 72839:34081

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 15,9 ha

Maanomistaja: jakokunta

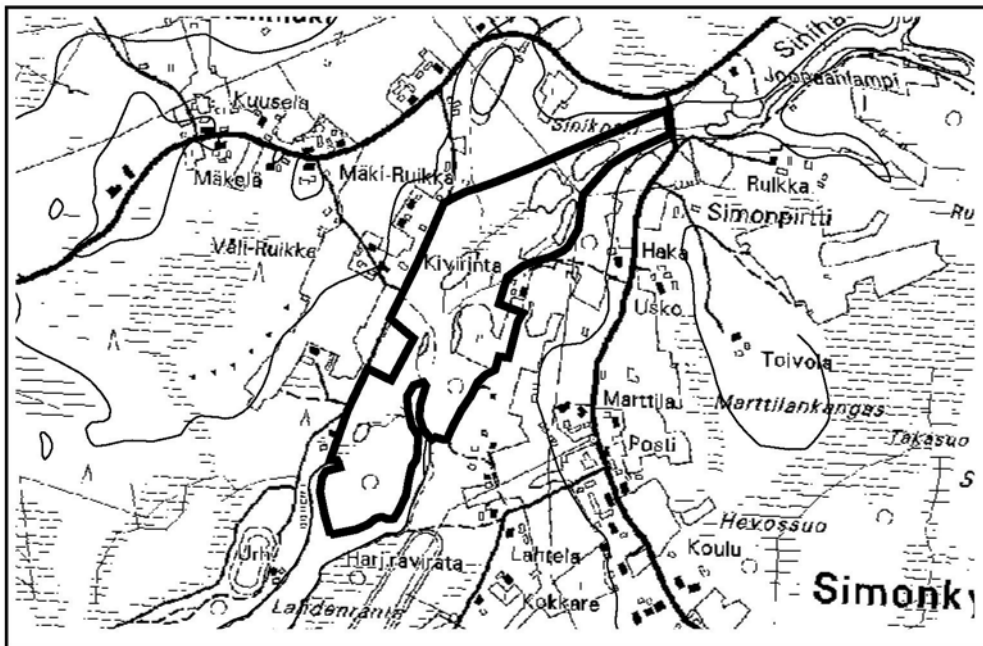
Arvoluokka: M

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalainen vesihilpi (Sh), maisemallisesti tärkeä ja edustava, monipuolinen kasvillisuus

Perinnemaisematyypit: metsälaidun, tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1993

Alueen kuvaus: Simonkylän museotien alussa Sinikosken sillalta avautuvat näkyvät Sinihaaran tulvauomaan, jonka kautta osa Simojoen keväisistä tulvavesistä purkautuu. Kesäaikana uoman pohjalla virtailee pieni noro, joka välillä laajenee lampareiksi. Vanha laidun on tärkeä osa museotieltä avautuvaa valtakunnallisesti arvokasta Simojoen suun kulttuurimaisemaa.

Sinikosken laitumet

1:15000

Nautakarja ja lampaat ovat laiduntaneet uomaa ja sen reunusmetsiä ainakin 1960-luvulle asti. Osa tulvaniityistä on ollut vuokralla lypsykarjan laitumina noin 1980-luvun alkuun asti ja osalta on tehty heinää. Vuonna 1992 aloitettiin perinteinen lammaslaidunnus uudelleen. Laidun on vanha ympäristöministeriön hoitokeilualaue.

Laitumen eteläosassa, tulvauoman pohjalla on kivikkoista suuriruohoista tulvaniittyä valtalajeinaan mm. mesiangervo, kastikat, nurmilauha ja kullero. Vähän ylempänä, uoman itärannalla on suuriruohoista tulvaniittyä, jolla kasvaa myös yksittäisiä katajapensaita. Niityllä vallitsevat mm. mesiangervo, kastikat, nurmilauha, karhunputki ja huopaohdake. Muu osa laitumesta on edustavaa, koivuvaltaista tulvaista metsälaidunta, jossa on hakamaisia piirteitä. Aluskasvillisuus on suuriruohoista ja -heinäistä, valtalajeja mm. kastikat, nurmilauha, mesiangervo, metsäkurjenpolvi ja käenkaali. Metsälaitumella kasvaa runsaasti harvinaista lehtotähtimöä. Uoman länsipuolella, Kivirannan kohdalla olevassa ojassa kasvaa valtakunnallisesti uhanalaista vesihilpiä. Muita huomionarvoisia lajeja alueella ovat kissankello, rantanätkelmä, nurmitatar ja rantatädyke.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen.

4 SIMO, Hömmönojan suoniitty

Peruskarttalehti: 2543 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73030:34273, akp:aki 73027:34270

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 3,0 ha

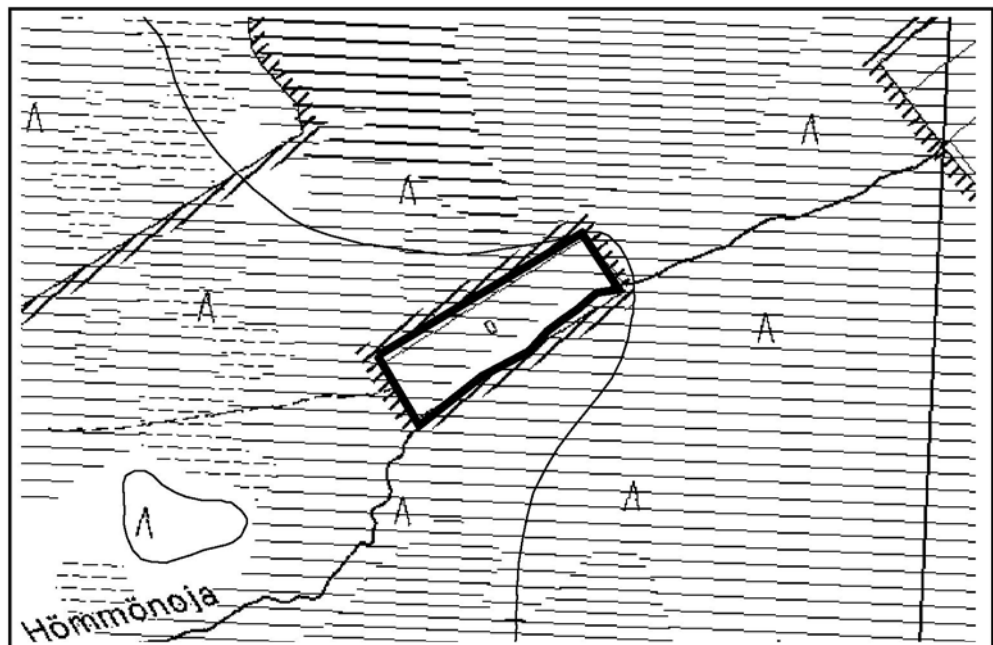
Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: M

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueen erikoisuus ja harvinaisuus

Perinnemaisematyypit: suoniitty

Kartoitusvuosi: 1994

Hömmönojan suoniitty

1:10000

Yleiskuvaus: Jokikylässä, Ristiaavan soidensuojelualueella, Hömmönojan varrella, sijaitsee vanha suoniittoala. Alan niittokäyttö on loppunut 1960-luvulla, mutta se on säilyttänyt harvinaisen hyvin entisaikaisen luonteensa. Alueen ympärille kaivetut ojat ovat vielä hyvässä kunnossa ja alan keskellä on vanha, pyöröhirsinen ja tuohikattoinen lato. Niityn luoteispäässä on kaksi suovanpohjaa.

Ojan varrella on korpikastikka-, vesisara-, kurjenjalka- ja terttualpivaltaista luhtaista ruohokorpea. Muuten suoniitty on siniheinäistä lettorämemuuttumaa. Puustossa on hieskoivua ja mäntyä sekä vähäisemmässä määrin kuusta, haapaa ja halavaa. Alueen lounaisosa on puustoltaan tiheämpää.

Huomionarvoisista lajeista niityllä kasvaa paikoin hyvin runsaana mähkää.

Hoitotarve: Perinnemaisema-arvojen säilyttämiseksi tulisi alueelta poistaa vesakkoa ja korjata ladon tuohikatto.

5 SIMO, Sarven laitumet

Peruskarttalehti: 2543 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72869:34042, akp:aki 72865:34038

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 5,8 ha

Maanomistaja: yksityinen

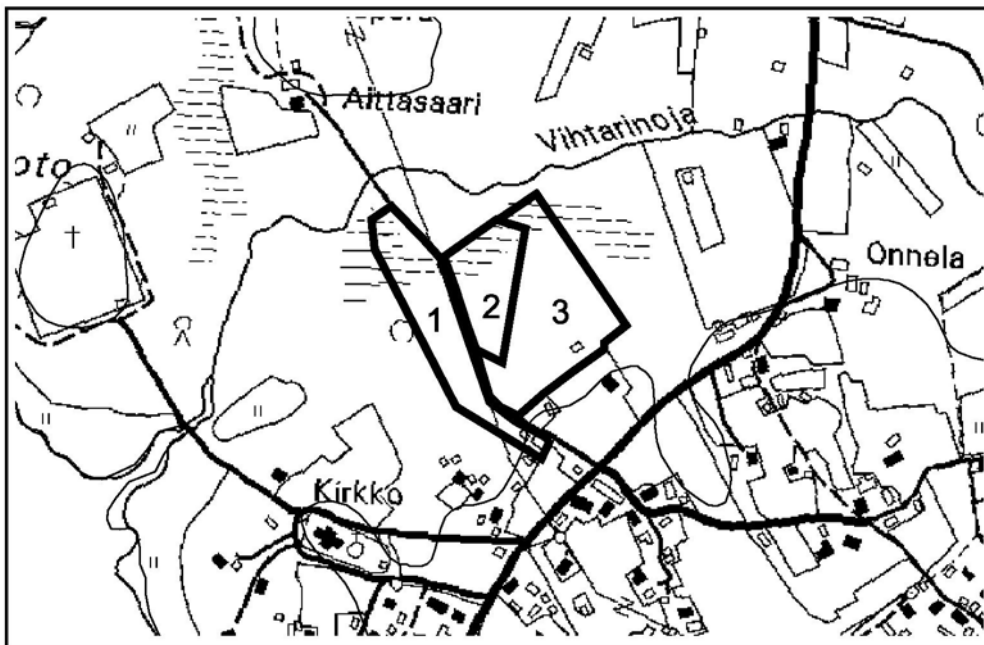
Arvoluokka: M

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen lettotähtimö (LE:St), erikoinen kasvillisuustyyppi

Perinnemaisematyypit: haka, metsälaidun

Kartoitusvuosi: 1994

Yleiskuvaus: Kulttuuriympäristöltään arvokkaassa Simonniemessä, Aittasaaren menevän tilustien molemmin puolin leviävät Sarven laitumet sijaitsevat Simojoen suun valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella. Simonniemi on myös valtakunnallisesti merkittävää kulttuurihistoriallista ympäristöä. Laidunnus alueella on

Sarven laitumet

1:10000

jatkunut 1940–1950-luvulta tähän päivään asti, ja keskimäärin alueella on laiduntanut 4–5 eläintä vuodessa. Nykyisin Aittasaarentien länsipuolella laiduntaa kolme mullikkaa, jotka kuluttavat suurimman osan ajastaan alueen lounaisosassa. Tien itäpuolella laiduntaa 12 lypsylehmää. Laidunkäyttö on luultavasti jo loppunut.

Hakamaaosio (osa-alue 3) on laitumien edustavin perinnebiotooppi. Se on Simossa ainutlaatuisista kosteapohjaista sekametsähakaa, jonka aluskasvillisuus on matalaheinäistä ja -ruohoista jokapaikansaran, tuoksusimakkeen ja nurmitattaren luonnehtimaa tuoretta ja kosteaa niittyä. Paikoittain on yksittäisiä puita ja puuryhmiä sekä katajia.

Osa-alue 2 on tavanomaista tiheäpuustoista sekametsälaidunta, joka on lähinnä lehtoa ja pajuviitaluhtaa. Siellä kasvaa alueellisesti uhanalaista lettotähtimöä.

Osa-alue 1 on Aittasaaren tilustien länsipuolella oleva laidun, joka on havu- ja lehtipuuhakamaata ja tuoretta niittyä sekä luhtanevan ja pajuviitaluhdan sekoitusta. Huomionarvoisia lajeja laitumilla ovat nurmitatar, jäkki, rantanätkelmä, kullero, hetekaali, hakamaapöimulehti ja kissankäpälä.

Hoitotarve: Perinnemaisema-arvojen säilyttämiseksi Sarven laitumien hoito olisi aloitettava heti uudelleen. Metsälaidunosten puustoa voisi harventaa.

6 SIMO, Hiltulan lammaslaitumet

Peruskarttalehti: 2543 05

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72965:34206, akp:aki 72958:34203

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 8,8 ha

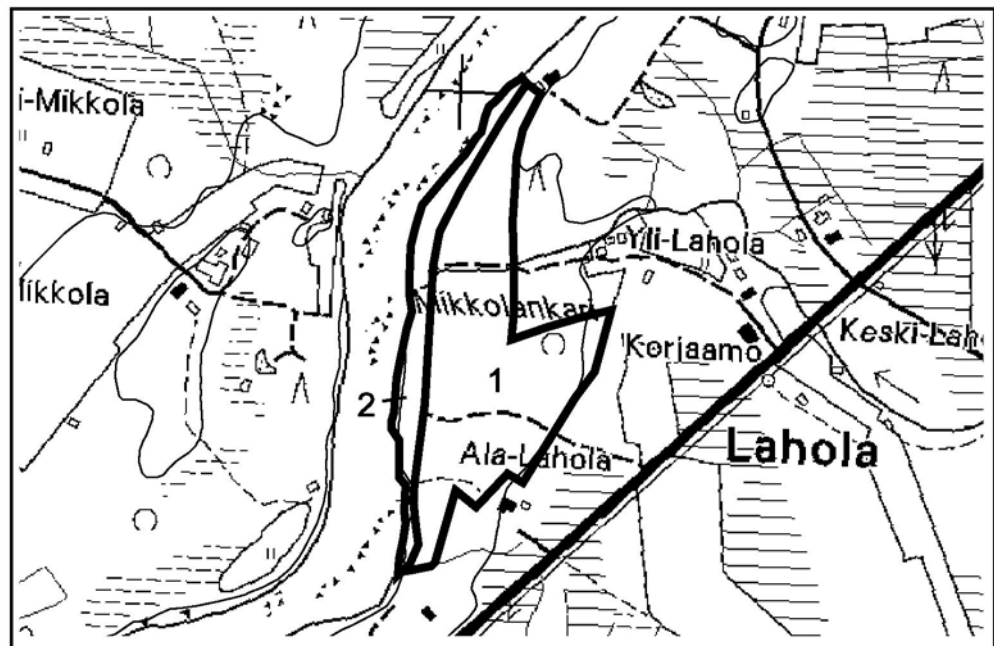
Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: M

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen mäkitervakko (LE:V), kasvillisuustyyppien vaihtelevuus, näyttävä maisemallinen kokonaisuus

Perinnemaisematyypit: metsälaidun, haka, tulvaniitty, muu, keto

Kartoitusvuosi: 1994

Hiltulan lammaslaitumet

1:10000

Alueen kuvaus: Laholan kylässä, kulttuurihistorialtaan valtakunnallisesti merkittävissä Simojokivarressa sijaitseva Hiltulan laaja, 40 lampaan laidun on lähialueensa edustavin perinnemaisema. Alue on ollut niittykäytössä tiettävästi 1950-luvulta asti. Lammaslaidunnus on alkanut vuonna 1991.

Laitumen itä-osat (osa-alue 1) ovat puustoista, vanhojen metsittyneiden ja pensoittuneiden niittysarkojen sekä kuivuneen tulvauoman kirjavoimaa lehtipuumetsälaidunta, jonka aluskasvillisuudessa vallitsevat korpikastikka, nurmilauha, mesiangervo, rönsyleinikki ja karhunputki. Niittyosilla valtalajeina ovat valkkoapila, siankärsämö, nurmilauha, niittynurmikka, nurmirölli ja niittyleinikki. Huomionarvoisista kasvilajeista osa-alueella esiintyy rantatädyke.

Rantaosaltaan (osa-alue 2) laidun on edustavaa, osin pensastoista joenranta-hakaa törmineen ja törmän tasanneniittyineen. Joenranta on kivinen ja loivasti jokeen viettävä. Jokea reunustaa vesisaravyö ja törmällä kasvaa hieskoivua, haapaa, kuusta ja mäntyä. Jokirannasta itään on paikoittain korpikastikkavaltaista tulvametsää. Joenrannassa on alaosassa märkää suursaratulvaniittyä ja tuoretta niittyä. Rantaniityn keskeiset osat ovat edustavaa, laikuttaista nurmilauha-, metsälauha-, aho-orvokki-, lampaannata- ja kissankäpälävaltaista kuivaa tulvaniittyä. Korkeilla törmillä on ketomaisia kuivia tulvaniittyilajukkuja. Rantatasanteen kuivapohjaisella niityllä kasvaa runsaana alueellisesti uhanalaista mäkitervakkoa. Lajistoltaan edustavalla kuivalla niityllä kasvaa mm. ahosilmäruohoa, aho-orvokkia, pikkulaukkua, suolaheiniä, ahokeltanoa, syysmaitaista, punanataa, heinätähkimöä, lampaannataa sekä huomionarvoisia päivänkakkaraa, pulskaneilikkaa ja jäkkiä. Muita huomionarvoisia lajeja alueella ovat kaarlenvaltikka, siniyökönlehti, nurmitatar ja kullero.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Pensaikkoja voisi harventaa ja mäkitervakkoniityn puuntaimet poistaa. Oikein hoitotoimin alue olisi kehitettävissä valtakunnallisesti arvokkaaksi perinnemaisemakohteeksi.

7 SIMO, Makkarasaaren laitumet

Peruskarttalehti: 2543 05

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72946:34185, akp:aki 72942:34182

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 8,1 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: M-

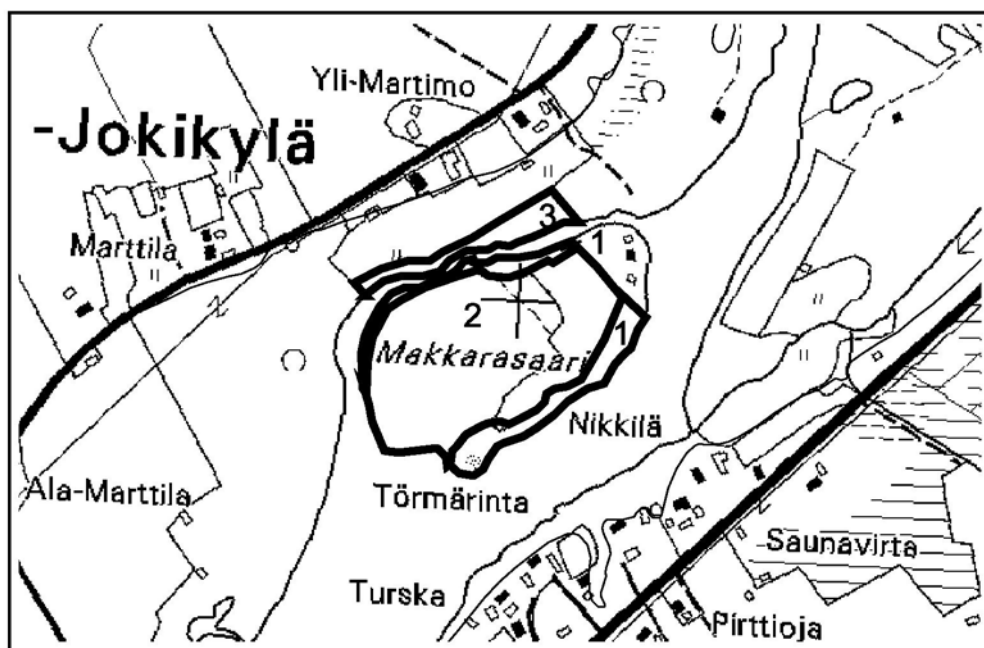
Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen mäkitervakko (LE:V), harvinainen jäännös saarilaidunnuksesta, edustava maisema

Perinnemaisematyypit: muu, tulvaniitty, entinen pelto

Kartoitusvuosi: 1994

Yleiskuvaus: Ala-Jokikylässä, Simojokivarren kulttuurihistorialtaan valtakunnallisesti merkittävissä ympäristössä sijaitsevat Makkarasaaren laajat laitumet. Makkarasaari on kapean jokiuoman erottama saari, jonne pääsee puusiltaa pitkin. Mm. vasikoiden laiduntamassa saarella on laidunmetsää, kapeat rantaniityt sekä entistä peltoniittyä. Joen rannassa on loivasti kumpuilevaa kahdenkymmenen suomenkarjan lypsylehmän laiduntamaa rantatörmälaidunta. Nykyisenkaltainen laidunnus on alkanut vuonna 1968 ja aluetta on kulotettu satunnaisesti. Peltoniittyosaa on viljelty ja käännetty viimeksi 1980-luvun alussa.

Saaren keskiosissa oleva laidunmetsä (osa-alue 2) on luoteispuolella ylitiheää nuorta koivikkoa ja länsiosassa kuusivaltaista metsää. Rannan tuntumassa on paikoin pieniä, aukkoisia, hakamaisia kohtia ja korpikastikkavaltaista tulvametsää. Aluskasvillisuus on metsä- ja hakamaalajiston mosaikkia lajeinaan mm. nurmi- ja metsälauha, nurmirölli, kultapiisku, metsäkurjenpolvi sekä ahomatara. Huomionarvoisia lajeja ovat pulskaneilikka ja kullero.

Makkarasaaren laitumet

1:10000

Saaren rannoilla on niittyiset rantatörmät ja pohjoispuolella vanhaa peltoniityä (osa-alue 1). Rantatörmillä kasvaa korpikastikkavaltaista heinätulvaniittyä ja viiltosaravaltaista suursaratulvaniittyä sekä edustavaa kuivaa mm. nurmilauhan, ahomataran, kielon, siankärsämön ja kissankäpälän luonnehtimaa kuivaa pienruohotulvaniittyä. Huomionarvoisia lajeja saarella uhanalaisen mäkitervakon ohella ovat kissankäpälä, pulskaneilikka, jäkki, ketosilmäruoho, sykeröpiippo, nurmitatar, kissankello, isolaukku, kullero ja rantatädyke. Mantereen puolella loivasti kumpuileva, maisemallisesti näyttävä rantatörmä (osa-alue 3) on tuoretta nurmilauhavaltaista niittyä sekä heinäistä tulvaniittyä. Alue on paikoin talleamisesta kulunut. Rantatörmällä kasvaa myös uhanalaista mäkitervakkoa. Rikka- ja kylvökasveja on levinnyt alueelle pohjoispuolen nurmelta.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Saarella laiduntavien eläinten määrää olisi suotavaa lisätä.

8 SIMO, Sinihaaran laidun

Peruskarttalehti: 2543 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72849:34090, akp:aki 72848:34088

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 1,0 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: muu, tulvaniitty, haka

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Simojoen tulvauoman, Sinihaaran länsirannalla on maisemallisesti erittäin näyttävä, useita kymmeniä vuosia nautakarjan laitumena ollut alue. Kesällä 1994 laitumella oli 5 mullikkaa, jotka oleskelivat pääasiassa itäpuolen nurmilla.

Valtakunnallisesti arvokkaalla Simojoen suun maisema-alueella ja kulttuurihistoriallisesti merkittävässä ympäristössä sekä arvokkaassa kulttuuriympäristössä sijaitseva laidun on melko avoin. Rannassa on kapeahko vyö mm. suursaroja, kulleroa, mesiangervoa, jousivihvilää ja luhtakastikkaa kasvavaa tuoretta ja kostea tulvaniittyä sekä keskellä kylvönurmea. Nurmella kasvaa mm. nurmilauhaa, niity- ja rönsyleinikkiä, valko- ja puna-apilaa sekä nurmirölliä. Laitumen laiteilla on

kuusi- ja hieskoivuryhmiä, jotka muodostavat hakamaisen alueen. Huomionarvoisia lajeja ovat mm. jäkki, kullero ja nurmitatar. Kasvilajisto on vaatimaton, mutta alueen maisemalliset arvot ovat huomattavat.

Hoitotarve: Laiduntamisen jatkaminen ja alueen rajaaminen erilleen nurmilaitumista. Ajoittainen vesakon poisto uoman laiteilta olisi suositeltavaa.

9 SIMO, Alatalon rantalaidun

Peruskarttalehti: 2543 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73067:34236, akp:aki 73065:34235

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 0,6 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: niitty, tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Alaniemen kylän arvokkaassa kulttuuriympäristössä, Simojoen itärannalla on ainakin 1800-luvun lopulta asti nautakarjan laitumena ollut neljän vasikan ja lampaan laiduntama niitty.

Huhtalan–Alaniemen maakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella ja valtakunnallisesti merkittävässä kulttuurihistoriallisessa ympäristössä sijaitsevalta rantalaitumelta on yhteys itäpuolen nurmille, joilla eläimet pääasiassa oleskelevat. Niityn pohjoisosassa on lampaiden sadesuojana toimiva lato. Aluetta on lannoitettu silloin tällöin apulannalla.

Jyrkän rantatörmän päällä sijaitseva avoin laidun on paikoitellen ylilaidunnettua ja rehevöitynyttä tuoretta heinäniittyä valtalajeinaan nurmilauha, niittyleinikki ja valkoapila. Osa niitystä on edustavampaa kuivaa pienruohotulvaniittyä, jonka lajistoon kuuluvat mm. kissankäpälä, lampaannata ja ahomatara. Muita huomionarvoisia lajeja ovat ketonoidanlukko, karvaskallioinen, kissankello, jäkki ja nurmitatar.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Alue tulisi rajata erilleen kylvönurmista ja lannoitus lopettaa.

10 SIMO, Tirolan rantalaidun

Peruskarttalehti: 2543 04

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72897:34132, akp:aki 72895:34130

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 1,6 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: haka, niitty, muu

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Simojoen länsirannalla, Tiironojan suulla, valtakunnallisesti merkittävässä kulttuurihistoriallisessa ympäristössä (Alaniemi–Huhtala), on maisemaltaan viehättävä hieholaidun. Laidunnus on tietävästi jatkunut katkeamattomana ainakin 1950-luvulta saakka. Alueen itäpuolella on hirsilato.

Simojoen rantaan jäävä kapea kaistale laitumesta on avointa, lajistoltaan vaatimatonta kosteaa heinäniittyä sekä tuoreempaa nurmilauha-, niittyleinikki- ja jäkikivaltaista niittyä. Ylempänä Tiironojan varrella laidun muuttuu lounaisosan rehevästä kuusivaltaisesta lehdosta koivuvaltaiseksi sekametsähaaksi sekä hakamaiseksi, harvakseltaan katajaa kasvavaksi vanhaksi peltoniityksi. Osittain pensoittuneen haan aluskasvillisuus on tuoretta nurmilauhavaltaista niittyä ja mesiangervovaltaista suurruohoniittyä. Huomionarvoisia lajeja jäkin lisäksi ovat pussikämekä, siniyökönlehti, sykeröpiippo, kullero ja nurmitatar.

Hoitotarve: Matalien niittytyyppien umpeenkasvun estämiseksi tulisi laidunnusta tulisi tehostaa.

11 SIMO, Ranta-Mikkolan laidun

Peruskarttalehti: 2543 05

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72966:34205, akp:aki 72964:34203

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 0,7 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen kalvassara (LE:Sh)

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Simojoen valtakunnallisesti merkittävässä kulttuurihistoriallisessa ympäristössä, joen länsirannalla, on kapea ja kivinen lypsykarjan jaloittelulaidun. Ranta-Mikkolan tilalla on harjoitettu karjanpitoa jo 1850-luvulta lähtien, mutta 1950–1960-lukujen taitteessa luonnonniittyjen niitto on lopetettu. Nykyisen kaltaista karjan laidunnusta alueella on harjoitettu vuodesta 1979.

Avoin, loivasti rantaa kohti viettävä laidun on kasvillisuudeltaan selvästi vyöhykkeistä. Ylimpänä esiintyy osittain pensoittunutta korkeakasvuista suurruohotulvaniittyä. Tämän alapuolella esiintyy kohtalaisen hyvälajista matalakasvuisempaa pienruohotulvaniittyä, jonka lajistoon kuuluvat mm. nurmirölli, siankärsämö, syysmaitiainen, nurmilauha, metsälauha, kultapiisku ja jäkki. Vesirajassa on kapea vyöhyke kosteaa heinätulvaniittyä. Laitumella esiintyy alueellisesti uhanalaista kalvassaraa. Muita huomionarvoisia lajeja ovat ketosilmäruoho, siniyökönlehti, kullero, kaarlenvaltikka ja nurmitarar.

Hoitotarve: Laidunpaineen lisääminen ainakin osaksi kasvukautta olisi suositeltavaa.

12 SIMO, Postin haka

Peruskarttalehti: 2543 03

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72965:34079, akp:aki 72964:34076

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 2,6 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: muu, haka, niitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Viantienjoen molemmin puolin on laajahko ja monipuolinen kahdentoista lypsylehmän ja muutaman hiehon laidun. Ensimmäiset asukkaat ovat tulleet tilalle vuonna 1878 ja pitäneet pientä karjaa, jota on aikaa myöten lisätty. 1950–1960-luvuilla alueella on ollut lampaista ja vuodesta 1979 alkaen alue on ollut nautakarjan laitumena. Pienipiirteisesti kumpuilevassa, jyrkästi jokea kohti viettävässä maastossa laidun muodostaa harmonisen, maisemallisesti näyttävän ja erikoisen kokonaisuuden, joka näkyy hyvin tiellekin.

Laitumen edustavin osa on alueen keskiosiin sijoittuva sekametsähaka, jota täplittävät pienet, kuivat niitty laikut. Suurin osa kenttäkerroksesta on tuoretta heinäniittyä, jossa esiintyy myös metsälajeja. Niitty laikkuilla on selvästi kuivempaa mm. lampaannadan, nurmirölliin, siankärsämön, metsälauhan ja ahosuolaheinän luonnehtimaa niittyä. Laitumen itäisimpään päähän sijoittuva laidunmetsä on näyttävää ja runsaslajista kuusilehtoa sekä lähempänä hakamaata tuoretta kuusikangasta. Äärimmäisenä laitumen länsireunalla on avointa niittyä, joka muodostuu

nurminiitystä, pienempialaisista tuoreesta jäkki-, nurmilauha- ja pikkulaukkuvaltaisesta pienruohoniitystä sekä nurmiröllivaltaisesta tuoreesta heinäniitystä. Alueella on joskus aiemmin tavattu valtakunnallisesti uhanalaista, silmälläpidettäväksi luokiteltua neidonkenkää. Huomionarvoisista lajeista alueella esiintyy kissankäpälää, ketosilmäruohoa, jäkkiä, sykeröpiippoa ja kulleroa.

Hoitotarve: Laidunnusta voisi tehostaa varsinkin metsälaidunosilla.

13 SIMO, Simonniemen pappilan laidun

Peruskarttalehti: 2543 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72855:34039, akp:aki 72852:34037

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 2,8 ha

Maanomistaja: kunta, seurakunta

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: entinen pelto, haka, keto

Kartoitusvuosi: 1992

Alueen kuvaus: Simonniemen entinen pappila lähiympäristöineen on osa Simonniemen vanhaa kylämaisemaa. Simonniemen kylä on valtakunnallisesti arvokasta Simojoen suun kulttuurimaisemaa. Pappilan maat ovat aikoinaan olleet aidattuna laidunhakana, osittain heinä- ja perunapeltonakin. Tauon jälkeen hieholaidunnus on aloitettu uudelleen vuonna 1992. Laidun on ympäristöministeriön vanha hoitokokeilualue. Simonniemen-Viantien alueen osayleiskaavassa alue on kaavoitettu matkailua palvelevien rakennusten alueeksi.

Laitumen reunojen entiset peltoalueet ovat kosteita, paikoin jopa märkiä, nurmilauhaisia heinä- ja ruohoniittyjä. Tien vieressä oleva pienialainen entinen luonnonlaidun on kuivaa heinäniittyä lajeinaan mm. punanata ja niittyleinikki sekä yksittäiset katajat. Laitumen keskellä olevan koivuhaan aluskasvillisuudessa on runsaasti mm. mustikkaa, metsälauhaa, metsäkurjenpolvea ja metsäimarretta. Muita huomionarvoisia kasveja laitumella ovat pussikämmekkä, kissankello, nurmitar, kullero ja hakamaapaimulehti.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen.

14 SIMO, Pirttisaari

Peruskarttalehti: 2541 10

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72847:34009, akp:aki 72846:34008

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 1,2 ha

Maanomistaja: yhtiö

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: keto, niitty

Kartoitusvuosi: 1993

Alueen kuvaus: Simonniemen edustalla sijaitsevan Pirttisaaren laella on avoin, kauniisti kukkiva keto. Pirttisaaren näyttävän niityn synty ei varsinaisesti liity maatalouteen, vaan alue on entinen sahatyöläisten asuinpaikka, jossa 1800-luvulta asti reilun puolen vuosisadan ajan on asunut vakituisesti liki sata asukasta. Alueen tuon aikaisesta historiasta on havaittavissa enää rakennusten perustukset. Simojoen suun valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella sijaitsevalta Pirttisaarelta on hieno näköala meren yli lähiympäristön saariin sekä Simonniemen kirkolle. Alue onkin suosittu retkeily- ja virkistyskohde.

Valtaosa niityn kasvillisuudesta on tyypillistä ja edustavaa kuivaa lampaannataista heinäniittyä. Laiteilta löytyy tuoreempaa suurruohoniittyä lajeinaan mm. koiranputki, niittyleinikki, niittysuolaheinä sekä nurmilauha. Rantoja reunustaa

pääasiassa kiiltopajusta ja nuoresta hieskoivusta muodostuva pensasto. Huomionarvoisia lajeja alueella ovat kissankäpälä, kissankello, ahomansikka, nurmi-, rohto- sekä rantatädyke.

Hoitotarve: Laitteilla sijaitsevia tuoreita niittyaloja olisi suositeltavaa niittää. Keto pysynee avoimena tallauksen ansiosta.

15 SIMO, Heikkilänjärvi

Peruskarttalehti: 2543 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72823:34104, akp:aki 72822:34103

Maisemamaakunta: Pohjois-pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 0,5 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen mäkitervakko (LE:V)

Perinnemaisematyypit: entinen pelto

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Simojoen suun valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella on vanhasta peltoniitystä vuosittaisen niittämisen seurauksena kehittynyt avoin 'luonnonniitty'. Niittäminen on tietävästi loppunut vuonna 1993. Niitty sijaitsee Simonkylän arvokkaassa kulttuuriympäristössä.

Alue on kohtalaisen hyvälajista tuoretta runsasruohoista niittyä, jonka lajiin kuuluvat mm. metsäkurjenpolvi, niittyleinikki, kullero, niittysuolaheinä, puna-apila ja puna-ailakki. Niityn laiteilla esiintyy selvästi muokkaamattomia, kivisiä ja kuivapohjaisia niittylaikkuja, joiden kasvillisuus on edustavampaa niittylajistoa kuten aho-orvokkia, kissankelloa ja pulskaneilikkaa. Lisäksi Heikkilänjärven niityllä kasvaa useita yksilöitä alueellisesti uhanalaista mäkitervakkoa. Muita huomionarvoisia lajeja ovat mm. rantatädyke ja kullero.

Hoitotarve: Perinnemaisema-arvojen säilyttämiseksi alueen niittäminen vuosittain myöhään kesällä olisi suositeltavaa.

16 SIMO, Onkalon laitumet

Peruskarttalehti: 2543 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72810:34107, akp:aki 72807:34106

Maisemamaakunta: Pohjois-pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 3,5 ha

Maanomistaja: yksityinen, jakokunta

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: metsälaidun, haka

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Simojoen rannalla Onkalossa, valtakunnallisesti arvokkaalla Simojoen suun maisema-alueella sekä arvokkaassa kulttuuriympäristössä, on pitkään nautakarjan laitumena ollut metsälaidun. Nykyisin hevoset ja karja pääsevät vapaasti kulkemaan luonnonlaitumelle itäpuolen nurminiityiltä käsin. Aikaisemmin laidunnus oli hyvin tehokasta, mutta nykyään se on lähinnä satunnaista.

Valtaosa laitumesta on koivu- tai kuusivaltaista metsää. Rannan läheisyydessä se voidaan paikoitellen luokitella tulvametsäksi ja paikoitellen merenrantalehdoksi sekä kauempana rannasta kangasmetsäksi. Aluskasvillisuus on pääasiassa suurruohoista, mm. kulleron, metsäkurjenpolven ja mesiangervon hallitsemia ruohoista ja tuoretta kangasta. Laitumen edustavin alue on pohjoisreunalle sijoittuva koivuhaka, jota pensaikko ei ole vielä vallannut ja jonka kenttäkerros on matalakasvuista nurmilauha- ja nurmiröllivaltaista niittyä. Huomionarvoisista lajeista alueella tavataan ainakin kulleroa.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Laidun tulisi rajata erilleen nurmilaitumista. Laidunpaineen lisääminen ja pensaikon harvennus edustavimmilla alueilla olisi suositeltavaa.

17 SIMO, Patoniitty

Peruskarttalehti: 2543 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72851: 34099, akp:aki 72850:34097

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 0,8 ha

Maanomistaja: yksityinen, perikunta

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyyppit: entinen pelto

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Hiljalleen virtaavan Simojoen tulvauoman, Sinihaaran, länsirannalla on maisemallisesti sopusointuinen ja idyllinen tulvaniitty. Niitty on aiemmin ollut peltona, mutta maapohjan märkyyden vuoksi se on jäänyt pois käytöstä. Alue on ilmeisesti ollut niittokäytössä vielä 1990-luvun alussa. Patoniitty sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaalla Simojoen suun maisema-alueella.

Valtaosa vielä avoimena pysyneestä niitystä on viiltosaran ja mätässaran sekä kulleron ja mesiangervon kirjavoimaa kosteaa niittyä. Edellisten seasta sieltä täältä löytyy kylvö- ja rikkalajeja sekä matalakasvuisempia lajeja kuten suo-orvokkia, rönsyleinikkiä ja mätässaraa. Matalilla kumpareilla esiintyy pienialaisesti tuoreempaa nurmilauhavaltaista niittyä. Huomionarvoisista lajeista esiintyy kulleroa ja rantatädykettä.

Hoitotarve: Alueelle suositeltava hoitomuoto on säännöllisin väliajoin suoritettava niitto.

18 SIMO, Hannulanniemen kalakenttä

Peruskarttalehti: 2543 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72824:34102, akp:aki 72823:34101

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 0,2 ha

Maanomistaja: tuntematon

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyyppit: niitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Hannulanniemessä, Simojoen rantatörmällä, on vanha satunnaisen niiton sekä kulutuksen vuoksi avoimena pysynyt kalakenttä. Simojoen suun valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella ja kulttuuriympäristöltään arvokkaassa Simonkylässä sijaitsevaa niittyä reunustavat perinteiset, yhä käytössä olevat kolme kala-aittaa. Aitat tuovat tuulahduksen alueen historiasta, Simojokivarren kalastuksen menneistä suuruuden ajoista. Ympäristö onkin kulttuurihistorialtaan valtakunnallisesti merkittävä.

Yleisesti ottaen kenttäniitty on korkeakasvuista, nurmiröllin ja aho-orvokin luonnehtimaa tuoretta heinä- ja ruohoniittyä. Aivan keskiosassa on hieman matalakasvuista kuivaa heinäniittyä. Niityn keskellä sijaitsevien maakivien ympäristössä on hyvin pienialaisesti myös karua pienruohoniittyä. Huomionarvoisia lajeja ovat kissankello, ahomansikka ja rantatädyke.

Hoitotarve: Aluksi vadelman ja koiranputken niitto varhain kasvukaudella, ja sen jälkeen niitto loppukesäisin.

19 SIMO, Hanhivaaran laidun

Peruskarttalehti: 2543 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72831:34105, akp:aki 72830:34105

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 0,2 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyytit: niitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Jokipäässä, valtakunnallisesti arvokkaalla Simojoen suun maisema-alueella, Simonkylän arvokkaassa kulttuuriympäristössä ja valtakunnallisesti merkittävässä kulttuurihistoriallisessa ympäristössä on pieni, pitkään käytössä ollut nautakarjan laidun. Niitty sijaitsee maisemallisesti näyttävällä paikalla aivan Simonkylän museotien varrella. Laidunnus on ilmeisesti loppunut vuonna 1991.

Pienipiirteisesti kumpuileva niitty on kivikkoista, pääasiassa suuruhojen, kuten metsäkurjenpolven, ja huomionarvoisen kulleron luonnehtimaa tuoretta niittyä. Maakivien ympärillä on hieman kuivempaa ja matalakasvuisempaa mm. tuoksusimaketta, nurmitatarta, nurmirölliä ja aho-orvokkia kasvavaa heinäniittyä. Avoimen niityn pohjoislaidalla on pieni lehtipuuvaltainen metsikkö. Muista huomionarvoisista lajeista alueella kasvaa ahomansikka.

Hoitotarve: Perinnemaisema-arvojen säilyttämiseksi laidunnus tulisi aloittaa uudelleen.

20 SIMO, Pahnilan laitumet

Peruskarttalehti: 2543 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72839:34105, akp:aki 72836:34103

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 2,7 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyytit: metsälaidun, haka, muu

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Simojoen rannalla, Jokipäässä, on pitkään nautakarjan laitumena ollut ranta-alue. Jokipää on osa Simonkylän arvokasta kulttuuriympäristöä sekä valtakunnallisesti merkittävää kulttuurihistoriallista ympäristöä. Useiden kymmenien vuosien ajan laitumena olleella alueella on laiduntanut lypsykarjaa ja ajoittain lampaita. Nykyään alueella laiduntaa 20 lypsylehmää, mutta pääasiallista laidunta niille olivat kuitenkin länsipuolen kylvönurmet. Valtakunnallisesti arvokkaalla Simojoen suun maisema-alueella sijaitsevan laitumen kaakkoiskulmaan jäävä pieni sekametsähaka on alueen edustavin ja maisemallisesti näyttävin osa. Lounaaseen päin siirryttäessä haka-alueen tuore nurmilauhavaltaisen niitty vaihtuu kosteaksi mm. viiltosaraa, kurjenjalkaa, jouhivihvilää, terttualpia ja suo-orvokkia kasvavaksi niityksi sekä edelleen vähälajisemmaksi ja märemmäksi pullosaravaltaiseksi luhdaksi. Simojoen jyrkällä rantatörmällä sekä laitumen länsireunan loivemmalla törmällä on mustikka-metsäimaretyypin tehokkaasti laidunnettua sekametsälaidunta. Kumpareiden välinen pullosaraluhta vaihtuu pohjoisempaan nurminiityksi, jota ei ole tarkemmin inventoitu. Huomionarvoisia kasvilajeja ovat kissankello, rantanätkelmä, jäkki, nurmitatar, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Laidun tulisi rajata erilleen nurmilaitumista.

21 SIMO, Marttilanlahden keto

Peruskarttalehti: 2543 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72840:34081, akp:aki 72840:34080

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 0,4 ha

Maanomistaja: kunta

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyyppit: keto

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Simojoen suun valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella sekä kulttuurihistoriallisessa ympäristössä, Marttilanlahden länsirannalla sijaitsevien kala-aittojen takana on pieni ketoalue. Simonkylän arvokkaassa kulttuuriympäristössä oleva kohde on ollut laitumena vielä 1960- ja 1970-luvuilla. Paljolti maaperän kuivuuden vuoksi pitkään matalakasvuisena ja avoimena pysynyt keto on alkanut sammaloitua ja metsittyä. Vaikka kuivan heinäniityn lajisto on jo ehtinyt hieman köyhtyä, löytyy alueelta vielä edustavia ketokasveja kuten lampaannataa, punanataa, nurmirölliä, hopeahanhikkia, heinätahtimöä sekä huomionarvoisia kissankäpälää ja kissankelloa.

Hoitotarve: Taimikon poisto sekä alueen säännöllinen niitto olisi suositeltavaa perinnemaiseman säilyttämiseksi.

22 SIMO, Nenän laitumet

Peruskarttalehti: 2541 10, 2543 10

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72876:34020, 72874:34016

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 5,8 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalainen ruijanesikko (St)

Perinnemaisematyyppit: muu, haka, merenrantaniitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Perämereen laskevan Tikkalanojan suulla on laaja, 30 lampaan laiduntama alue. Laidunnus on jatkunut alueella vuodesta 1974 alkaen.

Laitumen länsipäädyssä sijaitseva, näyttävä sekametsähaka on aluskasvillisuudeltaan pääasiassa yksipuolista nurmilauha- ja valkoopilavaltaista heinäniityä. Keskeiset ja vähemmän kiviset osat haasta ovat kuitenkin selvästi kylvöperäisiä. Niityn laiteilla sekä kiviraivoiden ympärillä lajisto runsastuu kohtalaisen hyvälajiseksi mm. tuoksusimaketta, punanataa, siankärsämöä, nurmirölliä, metsäkurjenpolvea ja lampaannataa kasvavaksi niityksi.

Laitumen keskiosan metsälaidunta hallitsee tiheä sekametsälehto, jonka puuston valtalajina on hieskoivu. Maaperä on kosteaa, ja aluskasvillisuus on länsireunalla heinäistä ja niittymäistä, itäreunalla niukempaa ja aukkoista. Äärimmäisenä idässä on avoimehko kaunis merenrantaniitty, joka on osin jokapaikansaravaltaista, matalakasvuisempaa, ja osin vesisaravaltaista, korkeampikasvuisempaa suursarantaniittyä. Matalakasvuisella niityllä esiintyy muutamia kymmeniä yksilöitä valtakunnallisesti uhanalaista ruijanesikkoa. Muita huomionarvoisia lajeja ovat laidunpoimulehti, nurmitatar, kissankello ja kullero.

Hoitotarve: Rantalehtoa voisi harventaa aluskasvillisuuden elvyttämiseksi ja rantaniittyjen pensaikoita raivata pois.

23 SIMO, Karjalaisen rantalaidun

Peruskarttalehti: 2543 05

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 729785:342109, akp:aki

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 0,6 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: niitty, haka, muu, tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Soikon kylässä, kulttuurihistorialtaan valtakunnallisesti merkittävän Simojokivarren itärannalla, on pitkään sekä hevosten että nautakarjan laitumena ollut ranta-alue. Maisemaltaan edustavaa aluetta on tietävästi laidunnettu vuosikymmenien ajan. Nykyisin alaa laiduntavat tammat varsoineen.

Laitumen maaperä on kulunutta, ja jyrkkä jokea kohti viettävä törmä on paikoitellen sortunut. Lajistoltaan vaatimattoman rantalaitumen kapea pohjoisosa on pääasiassa avointa, tuoretta heinäniittyä valtalajeinaan nurmilauha, niittyleinikki, valkoapila, syysmaitiainen ja siankärsämö. Eteläosan harvakseltaan puustoa kasvava sekametsähaka on aluskasvillisuudeltaan suurimmaksi osaksi edellisen kaltaista vähälajista heinäniittyä. Rannassa on pieni kaistale tulvaniittyä ja lounaiskulmassa nurmilaidunta. Huomionarvoisia lajeja ovat siniyökönlehti, kissankello ja rantatädyke.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen.

24 SIMO, Kalliokosken rantalaidun

Peruskarttalehti: 2543 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73010:34230, akp:aki 73006:34228

Maisemamaakunta: Pohjois-pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 1,4 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen mäkitervakko (LE:V)

Perinnemaisematyypit: haka, niitty, tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Simojoen rannalla, jokeen laskevan Pruntinojan pohjoispuolelta alkaa pitkä ja kapea, kosken, kallioiden sekä laidunnuksen aikaansaaman avoimuuden ansiosta erityisen näyttävä parinkymmenen lehmän ja mullikan laidun. Simojokivarsi on kulttuurihistorialtaan valtakunnallisesti merkittävää aluetta. Karja on laiduntanut alueella 1950—1960 -lukujen taitteesta lähtien. Suurin laidunpaine on kohdistunut itäpuolen kylvönurmille ja laitumen keskiosissa onkin selvää kylvö- ja lannoitusvaikutusta.

Simojoen rantaa myötäilevän laitumen pohjoisosa on harvapuustoista sekametsähakaa, jonka aluskasvillisuus on kylvövaikutteista tuoretta nurmilauhaniittyä sekä paikoitellen kuivahkoilla törmillä esiintyvää pienruohotulvaniittyä. Keskiössä laidun on kylvövaikutteista, mm. nurmilauhan ja niittyleinikin vallitsemaa tuoretta niittyä. Laitumen eteläosassa kivikkoiset ja kallioidet ranta-alueet ovat kosteaa suursaratulvaniittyä sekä kallioiden päällä hyvin pienialaisesti kalliokettoa. Kalliokettoa luonnehtivat mm. lampaannata, kanerva, siankärsämö, ahomatarra ja huomionarvoinen kissankäpälä. Kaakkoiskulman tuore lehtomainen sekametsähaka on aluskasvillisuudeltaan paikoitellen metsäkasvillisuuden ja paikoitellen suurruohojen hallitsemaa tuoretta kangasta. Pohjoisosan kuivalla tulvaniit-

tytörmällä kasvaa alueellisesti uhanalaista mäkitervakkoa. Muita huomionarvoisia lajeja ovat pulskaneilikka, rantanätkelmä, hetekaali, kaarlenvaltikka, siniyökönlehti, nurmitatar, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Perinnemaisema-arvojen säilyttämiseksi alue tulisi rajata erilleen nurmilaitumista ja lannoitus lopettaa.

25 SIMO, Palkkion haka

Peruskarttalehti: 2543 02

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72954:34064, akp:aki 72948:34061

Maisemamaakunta: Pohjois-pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 3,5 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: haka, metsälaidun

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Viantienjokivarressa sijaitsevalla Palkkion tilalla on ympäristön metsissä laidunnettu nautakarjaa jo 1920-luvulta saakka. Nykyisin laitumella on kahdeksan lypsylehmää ja neljä vasikkaa.

Lajistoltaan vaatimattoman laitumen pohjoisosassa on suurimmaksi osaksi mänty-, koivu- tai sekametsähakaa. Alhainen laidunpaine ei ole riittänyt estämään pensoittumista ja haka on edustava vain etelälaidoillaan. Talousrakennusten läheisyydessä haan aluskasvillisuus on rehevöitynyttä tuoretta niittyä, muualla valtalajistoon kuuluvat mm. nurmi- ja metsälauha, puolukka, niittynurmikka ja nurmirölli. Eteläpuolella on erillinen metsälaidunalue, joka on tuoretta sekametsäkangasta.

Hoitotarve: Haka saattaa kasvaa umpeen pensaiden lisääntyessä, joten laidunnusta tulisi tehostaa.

26 SIMO, Hietalan metsälaitumet

Peruskarttalehti: 2543 03

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73097:34104, akp:aki 73013:34101

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 2,3 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: metsälaidun

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Viantienjokivarressa sijaitsevan Palovaaran tilan yhdeksisen lypsylehmää ja nuori karja laiduntaa ympäristön metsissä. Laitumen alat ovat sirpaleisia jäänteitä entisestä laajamittaisesta metsälaidunnuksesta. Tila on perustettu rintamamiestilana vuonna 1947 ja alusta lähtien tilalla on pidetty pientä karjaa. Tilan maita myllättiin vuosina 1958–1960, kun Viantienjokea perattiin. Aiemmin lähilaitumilla laidunsi hevosia, lampaita ja karjaa.

Tilustie jakaa metsälaitumen kahteen osaan ja tien länsipuolella on tuoretta koivuvaltaista sekametsäkangasta. Tien itäpuolella on alilaidunnettua tuoretta kangasmetsää. Valtapuu vaihtelee koivusta kuuseen ja aluskasvillisuus heinä- ja ruohovaltaisesta korvesta tuoreeksi kankaaksi. Eteläisin osa on koivuvaltaista tuoretta kangasta, jonka koillisreunan hakamaisuus muuttuu kaakkoisreunalla korpimaisuudeksi. Huomionarvoisista lajeista kohteella kasvaa jäkkiä.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen.

27 SIMO, Karsikon peltoheitto

Peruskarttalehti: 2541 10

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72849:33947, akp:aki 72848:33946

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 0,4 ha

Maanomistaja: tuntematon

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyyppit: entinen pelto

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Perämereen työntyvässä niemessä, Karsikossa, on pieni entisestä pellostä luonnonniityksi kehittynyt alue. Maisemallisesti näyttävä alue on ollut aikoinaan niittokäytössä ja ilmeisesti myös laitumena. Läheisyydessä sijaitsee Karsikon kalasatama, joka on luokiteltu kulttuurihistorialtaan valtakunnallisesti merkittäväksi ympäristöksi. Seutukaavan mukaan peltoheitto on teollisuustoimintojen alueella.

Maaperän kuivuuden vuoksi avoimena ja kohtalaisen matalakasvuisena pysyneellä heinävaltaisella tuoreella niityllä kasvaa myös ketolajistoa kuten kissankelloa, kissankäpälää ja lampaannata. Katajat ryhmittävät niittyä näyttävästi. Alueen umpeutuminen on alkanut, ja paikoitellen, erityisesti niityn laidoilla, suurruohot hallitsevat kasvillisuutta. Niityllä kasvavia muita huomionarvoisia lajeja ovat ketosilmäruoho, merivihvilä ja päivänkakkara.

Hoitotarve: Vesakon raivaus ja säännöllinen niitto.

28 SIMO, Sakkaran metsälaidun ja haka

Peruskarttalehti: 2543 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72835:34098, akp:aki 72833:34094

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 4,2 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyyppit: muu, metsälaidun, haka

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Kohde sijaitsee kulttuuriympäristöltään arvokkaassa Simonkylässä, Simojoen länsipuolella, Patokarin tilustien molemmin puolin. Simonkylä on osa Simojoen suun valtakunnallisesti arvokasta maisema-alueita ja kulttuurihistoriallista ympäristöä. Merkittävää laitumella on ilmeisen pitkään, vuosisadan alkupuolelta näihin päiviin asti jatkunut laidunnus. Laidun on metsämäinen ja nykyisin enää satunnaisesti lypsykarjan laitumena.

Alue jakaantuu kolmeen osaan, joista hakamaa on pienialaisin, mutta näyttävän osa. Sekametsähakamaan pensaskerroksessa kasvaa harvakseltaan katajaa. Aluskasvillisuus on tuoretta niittyä lajeinaan mm. niitty- ja kevätleinikki, syysmaitiainen, niittysuolaheinä, tuoksusumake ja nurmirölli. Huomionarvoinen jäkki kasvaa alalla paikoin omina selvästi erottuvina kasvustoinaan. Muista lajeista esiintyy kaksi merkittävää lajia; kullero ja nurmitatar. Eteläpuolella haka rajoittuu selvään kylvöperäiseen nurmeen ja pohjoispäässä on märkä pallosarapainanne.

Patokarin tien itäpuolella sijaitsevan lajistoltaan hyvin vaatimattoman laidunsekametsän sijaan tien länsipuolella olevan lehtimetsälaitumen aluskasvillisuus on selvemmin niittymäistä ja edustavuus kohtalainen. Valtalajeina alalla esiintyvät nurmi- ja metsälauha, oravanmarja, metsätähti ja mesimarja. Huomionarvoisia kasvilajeja ovat kullero, nurmitatar ja jäkki.

Hoitotarve: Perinnemaisema-arvojen säilyttämiseksi tulisi hakamaalta poistaa vesakkoa.

29 SIMO, Parpalan rantalaidun

Peruskarttalehti: 2543 05

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72952:34187, akp:aki 72948:34184

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 5,2 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: metsälaidun, niitty, tulvaniitty, muu

Kartoitusvuosi: 1994

Yleiskuvaus: Parpalan laajat laitumet sijaitsevat Ala-Jokikylässä, kulttuurihistorialliselta ympäristöltään valtakunnallisesti merkittävässä Simojokivarressa. Tila ja laitumet sijaitsevat aivan tien vieressä, mistä on erittäin edustava näkymä laitumen matalille rantaniityille. Tila on peräisin 1800-luvulta ja nykyisen kaltaista laidunnusta on harjoitettu 1940-luvulta lähtien. Nyt alueella laiduntaa noin 20 lypsy-lehmää ja jokunen hieho, mutta eläimet oleskelevat enimmäkseen länsipuolen nurmilaitumilla.

Rantalaidunosa on erikoinen ja vaihtelevan kivinen. Siellä on mm. kissankäpälän, kanervan ja metsälauhan luonnehtimaa keto- ja nummimaista kuivaa tulvaniittyjen yläosaa, kortetulvaniittyä sekä kosteaa nurmilauhavaltaista niittyä. Metsälaidunosa on entiselle niitylle syntyneitä tiheää, tasa-ikäistä ja säännöllistä koi-vikkoa, jonka seassa on yksittäisiä kuusia, mäntyjä, pihlajia ja haapoja. Aluskasvillisuudessa on mm. nurmilauhaa, nurmirölliä, niittynurmikkaa, kultapiiskua, metsäkurjenpolvea, mesiangervoa ja rönsyleinikkiä. Aivan laitumen länsiosassa on nurminiittyvaikutteinen laide. Huomionarvoisia lajeja rantalaitumella ovat kissankäpälä, jakki, säderusokki, kissankello, ketosilmäruoho, nurmitatar, pulskaneilikka, rantatädyke ja kullero.

Hoitotapa: Laidun tulisi rajata erilleen nurmilaitumista. Laidunnusta voisi lisätä varsinkin metsälaidunosalla.

30 SIMO, Huttulan laidunmetsä

Peruskarttalehti: 2543 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72837:34096, akp:aki 72835:34094

Maisemamaakunta: Pohjois-pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 1,3 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: muu

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Valtakunnallisesti merkittävällä Simojoen suun maisema-alueella ja kulttuurihistoriallisessa ympäristössä, vanhan museotien varrella Simonkylässä, on havupuuvaltainen laidunmetsä. Simonkylä on arvotettu Lapissa arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Aluetta on laidunnettu pitkään ja yhtäjaksoisesti, ainakin 1930-luvulta alkaen. Nyt se on neljän sonnin jaloittelu- ja sadesuojalaitumena. Alueen aiemmasta niitty- ja metsälaidunkäytöstä kertovat metsän keskellä oleva lato, vielä havaittavissa olevat sarkaojat sekä ladon liepeillä esiintyvät muutamat niittyrajat. Ylitiheässä, aluskasvillisuudeltaan hyvin niukkalajisessa, tuoreessa laidunnetussa kangasmetsässä laidunnus näkyy lähinnä karjan maapohjaan kuluttamina polkuina.

Hoitotarve: Perinnemaisema-arvojen kohentamiseksi voisi kokeilla puuston rajua harvennusta. Lisäruokinta tulisi lopettaa.

31 SIMO, Ala-Eskolan laitumet

Peruskarttalehti: 2543 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72829:34104, akp:aki 72827:34102

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 2,1 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyytit: muu, haka

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Valtakunnallisesti merkittävällä Simojoen suun maisema-alueella ja kulttuurihistoriallisessa ympäristössä, Simonkylän Jokipäässä sijaitsevalla Ala-Eskolan tilalla on vuosikymmenien ajan nautakarjan laiduntamaa laidunmetsää sekä hakaa. Simonkylä on arvoitettu Lapissa arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Alueella laiduntaa 12 lypsylehmää, mutta laidunnus tapahtuu pääosin ympäröivillä laajoilla nurmilla. Laidun on maisemallisesti näyttävä ja Jokipään laidunkokonaisisuuden arvoa nostava, mutta kasvillisuutensa puolesta vaatimaton.

Hakamaaosa on alueen eteläosassa, nurminiityn laiteella. Se on harvakseltaan havu- ja lehtipuita kasvavaa, aluskasvillisuudeltaan rehevöitynyttä tuoretta heinäniittyä valtalajeinaan nurmilauha, niittyleinikki ja huomionarvoinen kullero. Pohjoisempana on tiheäpuustoista tuoretta kuusikangasta, jossa laidunnus on havaittavissa ainoastaan alueelle syntyneistä karjapoluista.

Hoitotarve: Laitumet tulisi aidata erilleen nurmilaitumista.

32 SIMO, Sakkaran lammaslaidun

Peruskarttalehti: 2543 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72838:34101, akp:aki 72846:34100

Maisemamaakunta: Pohjois-pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 2,1 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen kilpukka (LE:E)

Perinnemaisematyytit: muu, metsälaidun

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Kulttuuriympäristöltään arvokkaassa Simonkylän Jokipäässä, valtakunnallisesti arvokkaalla Simojoen suun maisema-alueella ja kulttuurihistoriallisessa ympäristössä, on vuonna 1994 laidunkäytöstä pois jäänyt lammaslaidun. Laitumen edustavin osa on koilliskulmaan jäävä nuorta koivua kasvava metsälaidun, jonka aluskasvillisuudessa esiintyy runsaasti niitylajistoa. Kokonaisuutena alue on kuitenkin sekalainen, ylitiheästä laidunmetsästä, metsälaitumeksi kehittyneestä entisestä niitystä, nurmilaitumesta sekä tulvauomien sarakoista muodostuva laidun.

Alueella kasvaa useita kymmeniä yksilöitä alueellisesti uhanalaista kilpukkaa. Muita huomionarvoisia lajeja ovat hetekaali, nurmitatar, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Perinnemaisema-arvojen säilyttämiseksi tulisi laidunnus aloittaa uudelleen. Koilliskulman metsälaitumella voisi suorittaa harvennusta, joka muuttaisi alueen hakamaiseksi.

33 SIMO, Jokipään niityt

Peruskarttalehti: 2543 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72835:34103, akp:aki 72834:34101

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 0,8 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: niitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Simonkylän Jokipäässä, valtakunnallisesti arvokkaalla Simojoen suun maisema-alueella ja kulttuurihistoriallisessa ympäristössä, on museotien pohjoispuolelle sijoittuva pitkä ja kapea laidunniitty. Avoin niitty sijaitsee maisemallisesti keskeisellä ja edustavalla paikalla Simonkylän arvokkaassa kulttuuriympäristössä.

Loivaan painanteeseen sijoittuva niitty vaihettuu itäosan kosteasta nurmilauhavaltaisesta niitystä länsiosan nurmilauhavaltaiseen tuoreeseen heinäniittyyn sekä tuoreeseen suurruohoniittyyn. Laidunkäytöstä jo jokin aika sitten pois jäänyt niitty on alkanut pensoittua, mutta alueella esiintyy vielä huomionarvoisista lajeista laidunpoimulehteä, rantanätkelmää, hetekaalta, nurmitatarta ja kulleroa.

Hoitotarve: Laidunnus tulisi aloittaa uudelleen. Länsipuolelta tulisi poistaa vesakkoa avoimen näkymän säilyttämiseksi.

34 SIMO, Majansuon laidun

Peruskarttalehti: 2543 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72863:34056, akp:aki 72864:34049

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 2,8 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: metsälaidun, muu

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Kulttuuriympäristöltään arvokkaan Simonniemen Saukkorannassa, valtakunnallisesti merkittävällä Simojoen suun maisema-alueella ja kulttuurihistoriallisessa ympäristössä, on noin viiden mullikan metsälaidun. Alue on otettu käyttöön vasta noin 15 vuotta sitten, mutta alueen aikaisemmastakin käytöstä on havaittavissa merkkejä.

Laidun on suurimmaksi osaksi tuoretta sekametsäkangasta, jonka aluskasvillisuus on niukkalajista, laajoilla alueilla metsäkasvillisuuden hallitsemaa laidunmetsää. Edustavinta kasvillisuutta on alueen keskiosissa; hakamaista koivuvaltaista metsälaidunta, jonka aluskasvillisuus on tuoretta nurmilauhavaltaista ja runsaasti myös ruohoja kasvavaa niittyä. Huomionarvoisista lajeista laitumella kasvaa kulleroa.

Hoitotarve: Eläimiä ruokitaan aitaukseen. Perinnemaisema-arvojen säilyttämiseksi lisäruokinnasta olisi luovuttava.

35 SIMO, Simonniemen hevoshaka

Peruskarttalehti: 2543 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72875:34058, akp:aki 72874:34055

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 2,4 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: muu, haka

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Simonniemessä on viime vuosina vain satunnaisesti käytössä ollut hevoslaidun. Perinnebiotooppina alue ei ole erityisen edustava, mutta se on maisemallisesti näyttävällä paikalla valtatie 4 varrella.

Alueen länsilaidalla on tuoretta sekametsäkangasta ja erittäin tiheää nuoren kehitysvaiheen tuoretta lehtipuukangasta. Laitumen itäosat ovat aiemmin peltoniittykäytössä ollutta sekametsähakaa. Aluskasvillisuus on korkearuohoista ja heinäistä, pensoittumassa olevaa kosteaa niittyä lajeinaan mm. nurmilauha, mesiangervo ja ojakellukka.

Hoitotarve: Alueella voisi raivata pensaikkaa ja harventaa puustoa.

36 SIMO, Louhelankarin laitumet

Peruskarttalehti: 2543 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73029:34239, akp:aki 73025:34230

Maisemamaakunta: pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 6,0 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: muu, niitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Noin 22 km Simosta, Simojoen itärannalla, valtakunnallisesti merkittävässä kulttuurihistoriallisessa ympäristössä, on laaja parinkymmenen lehmän laidunmetsä. Laidunnus on alkanut 1970-luvun alkupuolella ja metsäalue on lähinnä karjan jaloittelualuetta.

Jokirannassa sijaitseva kapea kaistale avointa niittyä sekä laidunmetsäosan lomassa olevat niittylaikut ovat tuoretta nurmilauha-, jäkki- ja valkoapilavaltaista heinäniittyä. Laidunmetsäalue on lajistoltaan köyhää tuoretta sekametsäkangasta, joka itään päin siirryttäessä soistuu ja vaihtuu isovarpurämeeksi. Huomionarvoisista lajeista alueella esiintyy jäkin lisäksi kissankäpälää, siniyökönlehteä ja nurmitatarta.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Rehevöitymisen estämiseksi tulisi laidunalue rajata erilleen nurmilaitumista.

37 SIMO, Rantalan lammaslaidun

Peruskarttalehti: 2543 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73077:34248, akp:aki 73074:34244

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 2,1 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: muu, niitty

Kartoitusvuosi: 1994

Yleiskuvaus: Kulttuurihistorialtaan valtakunnallisesti merkittävässä Simojokivarressa, Alaniemen arvokkaassa kulttuuriympäristössä, on aivan tien vieressä pitkä ja kapea, kolmekymmenpäiselle lammaskatralle aidattu laidunmetsä. Huhtalan - Alaniemen kulttuurimaisemat ovat maakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta. Laidunmetsä rajautuu luoteispuolella tien varrella kulkevaan aitaan ja kaakkoispuolella vanhoihin kylöniittyihin. Laidun on vanhaa metsälaidunta ja itäpuolelta löytyy vieläkin sen aikaisia hajonneita aitarakenteita. Lampaat ruokailevat lähinnä kohteen itäpuolella olevilla nurminiityillä.

Laidunnuksen jäljet kohteella ovat vähäiset. Kasvillisuus on korpisuuteen viittaavaa ja pohjois-osassa osin koivuvaltaista sekametsää ja mesiangervovaltaista korkearuohoniittyä. Keskiosissa valtapuuna on kuusi. Huomionarvoisia lajeja ovat ketosilmäruoho, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Kohde tulisi rajata erilleen nurminiityistä. Laidunpaineen siirtäminen niityiltä metsään ainakin osaksi laidunkautta olisi suositeltavaa.

38 SIMO, Simoskan laitumet

Peruskarttalehti: 2543 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73071:34239, akp:aki 73070:34237

Maisemamaakunta: Pohjois-Pohjanmaan jokiseutu ja rannikko

Pinta-ala: 0,5 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: niitty, muu

Kartoitusvuosi: 1994

Yleiskuvaus: Kulttuurihistorialtaan valtakunnallisesti merkittävässä Simojokivarressa, laajan peltoniityn liepeillä on pieni kaksiosainen 30-päisen lammaskatraan laidun. Alaniemen kylän arvokkaassa kulttuuriympäristössä sijaitsevaa laidunta on aiemmin niitetty ja nykyisen kaltainen käyttö laitumena on kohtalaisen nuorta perua. Osaa kohteesta on ilmeisesti muokattu, ja sitä kylvetään sekä lannoitetaan satunnaisesti. Rantalaitumen pohjoispäässä on lampaiden sadesuojana toimiva lato. Huhtalan–Alaniemen kulttuurimaisema on maakunnallisesti arvokasta maisemaa.

Tien vieressä sijaitseva harvennettu ja mättäinen laidunmetsä on lajistoltaan vaatimatonta mustikkatyypin kuusivaltaista sekametsää. Joen rannalla on kivinen rantalaidun, jonka puusto ja pensasto on keskittynyt rantatörmälle. Kasvillisuus on tuoretta nurmilauha–niittyleinikkiniittyä, sekä aivan joen rannassa kosteaa jousivihvilä–järvikorte–vesisaraniittyä. Laitumilla esiintyviä huomionarvoisia lajeja ovat jäkki, siniyökönlehti ja nurmitatar.

Hoitotarve: Lannoitus ja kylvö tulisi lopettaa.

1 SODANKYLÄ, Alaponku, Moskun talon ja Hietalan niitty

Peruskarttalehti: 374112

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki: 75423:35397 akp:aki: 75420:35392

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 2,6 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: M+

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: kulttuurihistoriallisesti merkittävä paikka

Perinnemaisematyypit: niitty, entinen pelto, keto

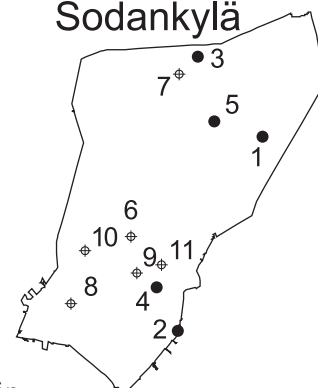
Kartoitusvuosi: 1995

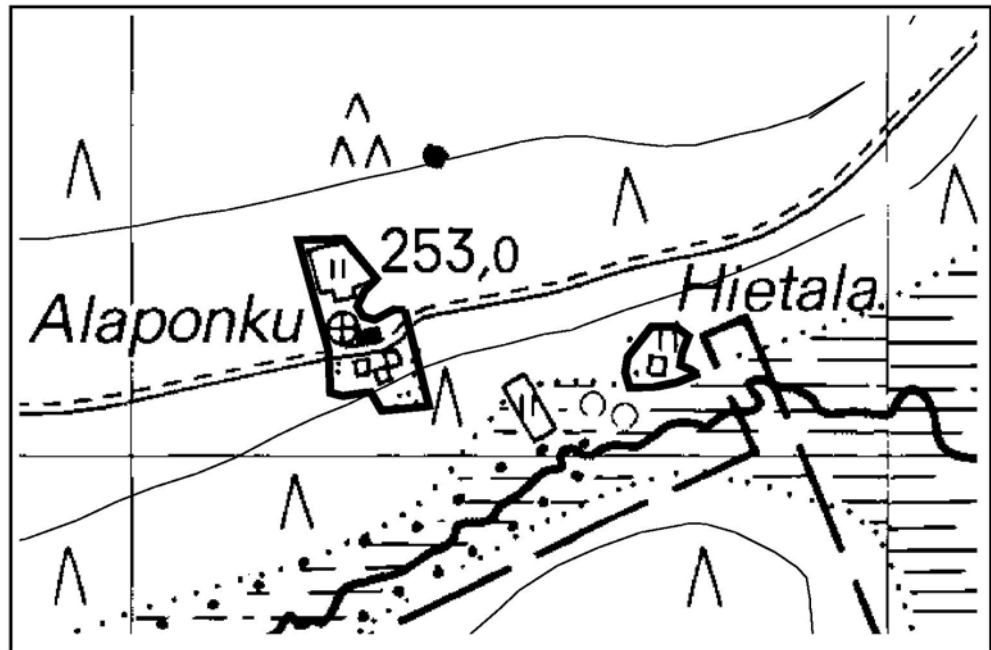
Alueen kuvaus: Alaponkun talo sijaitsee Lokan tekojärven itäpuolella. Pihapiiriin johtaa Vuoltistunturin pohjoispuolelta lähtevä metsäautotie. Alue on valtion omistuksessa, mutta rakennukset omistaa Aleksanteri Hihnavaaran perikunta. Kohde käsittää legendaarisen poromies Moskun (Aleksanteri Hihnavaaran) talon pihakentän ja niityn sekä läheisen Hietalan pihaniityn ja rauniot. Alaponku on arvokas kulttuuriympäristö; pihapiiri on merkittävä jäännös Sompion Lapin tyyppiläisestä erätalosta.

Moskun talon pihakenttä on säilynyt avoimena niittynä, vallitsevina kasvat heinät ja sarat. Kun taloa vielä asuttiin, lehmät ja porot laidunsivat loivasti etelään päin viettävällä aidatulla pihaniityllä. Aitaa ei ole enää jäljellä. Pihapiiriin kuuluvat päärakennus, talli, aitta ja sauna sekä kaivo. Metsän reunassa on toinen saunarakennus. Rakennukset ovat kohtalaisessa kunnossa, mutta pihapiirin yleisilme on asumaton.

Talon pohjoispuolella sijaitseva niitty on entistä peltoa, jossa nyt vallitsevat heinät, sarat ja niittyleinikki. Kasvillisuustyypiltään se vastaa lähinnä tuoretta heinäniittyä. Niityllä on kaksi sarkaa, jotka erottaa matala oja. Itäpuolisen saran pohjoispäässä on halkaisijaltaan noin viisimetrinen kuoppa - mahdollisesti vanha

Sodankylä

Alaponku, Moskun talon ja Hietalan niityt

1:10000

maakellari. Niittyä on aikaisemmin niitetty, mutta merkkejä umpeenkasvusta on jo havaittavissa: koivun vesoja, sammaloitumista ja varpuja metsänreunan tuntumassa.

Hietalan tilan pihapiiri sijaitsee noin 150 metriä Alaponkun talosta kaakkoon, aivan Korvasjoen tuntumassa. Rakennuksista on jäljellä enää raunioita. Noin 10 aarin suuruinen loivasti etelään viettävä pihakenttä on karua kuivaa pienruohoniittyä ja kuivaa heinäniittyä. Alue on puuton, mutta eteläreunassa kasvaa muutamia pajupensaita. Keskellä kasvaa kohtalaisen runsaasti ketonoidanlukkoa. Muita huomionarvoisia lajeja ovat kissankello, kellosinilatva, nurmitatar, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Jotta pihakentät ja niitty eivät metsittyisi, tulisi alueita laiduntaa tai niittää. Perikunta on suunnitellut pihapiirin hoitoa.

2 SODANKYLÄ, Lepolan niityt

Peruskarttalehti: 364203

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74551:35011 akp:aki: 74549:35007

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 2,7 ha

Maanomistaja: valtio

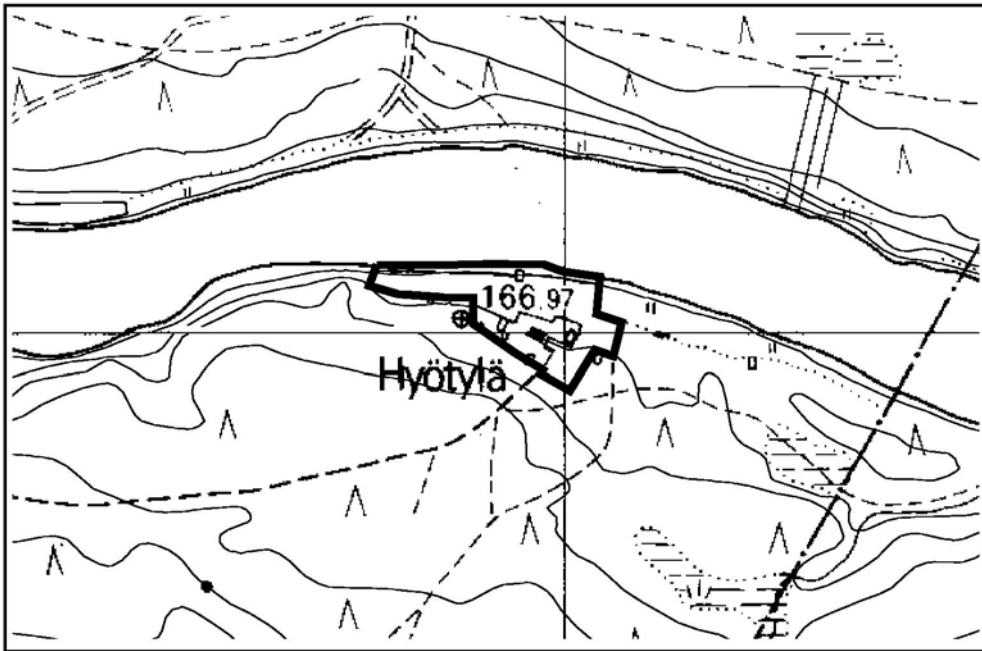
Arvoluokka: M

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalaiset suikeanoidanlukko (St) ja laaksoarho (St), alueellisesti uhanalaiset kanervisara (LK:Sh) ja mäkikeltano (LK:V), runsas lajisto

Perinnemaisematyypit: niitty, entinen pelto, keto, muu

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Lepola sijaitsee Kitisen rannalla, lähellä Sodankylän ja Pelkosenniemen kuntien rajaa. Kohde on nykyisin Metsähallituksen vuokratupa ja koulutustila. Päärakennus on peruskorjattu, ja joen rantaan on rakennettu uusi saunarakennus. Pihapiiriin kuuluvat myös vanha karjarakennus, lato, liiteri ja aitta. Pihapiiri muistuttaa perinteistä maalaismaisemaa punamullan ja harmaan värisine rakennuksineen. Loivassa pohjoisrinteessä olevasta pihasta avautuu kaunis jokimaisema pohjoisen suuntaan. Muuten alue on mäntymetsän ympäristöä.

Lepolan niityt

1:10000

Päärakennuksen ympäristö on koneellisesti hoidettua kylvönurmikkoa. Pihapiirin länsi- ja itäpuolella on kuivaa heinäniittyä, jota on niitetty koneellisesti. Kedolla kasvaa mm. valtakunnallisesti uhanalaista suikeanoidanlukkua sekä huomionarvoista ketonoidanlukkua. Joentörmä ja pieni alue niitystä on luonnontilassa. Jokitörmällä ja alueen reunoilla kasvaa nuoria koivuja. Rantatörmällä on matalaa pajupensaikkua. Niityn ja rantatörmän lajisto on monipuolinen, valtalajeina valkoapila, nurmilauha, siankärsämö, nurmitähkiö ja rönsyleinikki. Tuoreelta rantatörmän niityltä löytyy runsaasti valtakunnallisesti uhanalaista laaksoarhoa. Muita huomionarvoisia lajeja niityillä ovat kissankello, pulskaneilikka, päivänkakkara, sykeröpiippo, nurmitatar, kalvaspaju, nurmikohokki, kullero ja rantatädyke sekä alueellisesti uhanalaiset mäkekeltano ja kanervisara.

Hoitotarve: Niittyjä on niitetty vuosittain riistanhoitoon liittyen ja hoitoa tullaan jatkamaan. Alueen hoidoksi riittää niitto kerran loppukesällä kukinnan jälkeen. Pihapiirin nurmikenttä ei sovi erityisen hyvin perinteiseen maisemaan, joten sen muuttamista kedoksi kannattaisi harkita.

3 SODANKYLÄ, Vuomaselän poroerotuspaikka

Peruskarttalehti: 374206

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki: 75787:35106 akp:aki: 75783:35102

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 17,0 ha

Maanomistaja: valtio

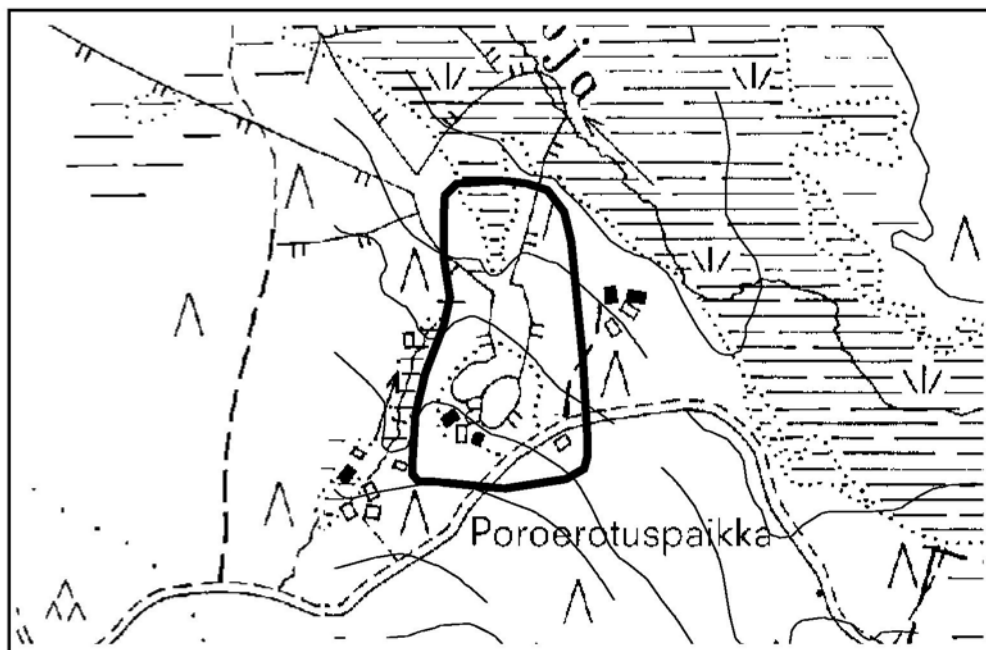
Arvoluokka: M-

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: vanha maankäyttömuoto jatkuu edelleen

Perinnemaisematyyppit: muu

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Vuomaselän poroerotuspaikka sijaitsee runsaat 20 km Vuotson kylästä pohjoiseen. Erotusaidalle on viitoitettu tie Vuomaselän kohdalta ja se on edelleen aktiivisessa käytössä. Erotuspaikka on ollut pitkään käytössä ja sen kas-

Vuomaselän poroerotuspaikka

1:15000

villisuus erottuu selvästi ympäristöstään. Erotusaidan eteläpuolella on pari hirsistä porokämpää, varastorakennus ja yhden kämpän rauniot. Erotuspaikkaa ympäröi metsä.

Varsinaisen erotusaidan ympärillä on kohtalaisen monilajista niittymäistä (vastaa lähinnä kuivaa-tuoretta heinäniittyä) kasvillisuutta noin 10 metrin leveydeltä. Valtalajeja ovat nurmilauha, niittyleinikki ja polkusara. Erotusaidan sisäpuolella on tallattua ja syötyä nurmilauha-tuppaikkoa. Aidan sisäpuolella on kuusi kookasta mäntyä ja yksi kelo. Konttoreiden (pieniä sivuaitauksia) kasvillisuus on lannoitusvaikutuksen ja vähäisemmän laidunnuksen vuoksi rehevää, valtalajeina maitohorsma, pihatähtimö, ruokohelpi ja korpikastikka. Kokoamisaidassa erotuspaikan pohjoisosassa kookkaiden mäntyjen ja koivujen muodostama metsä on puistomaista. Aluskasvillisuus on aidan sisäpuolelta tallauksen vuoksi kulunut lähes kokonaan.

Erotuspaikan koillispuolella noin 300 metrin päässä on useita porokämppien raunioita ja kolme jo sortumassa olevaa kämppää. Kasvillisuus kämppien ympäristössä ei merkittävästi eroa ympäröivän metsän lajistosta. Huomionarvoisia kasveja poroerotuspaikalla ovat kissankello, ketosilmäruoho, kellosinilatva, nurmitar, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Ei erityistä hoitotarvetta.

4 SODANKYLÄ, Kenttälä

Peruskarttalehti: 3713 11

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74747, 34918 akp:aki 74743, 34916

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

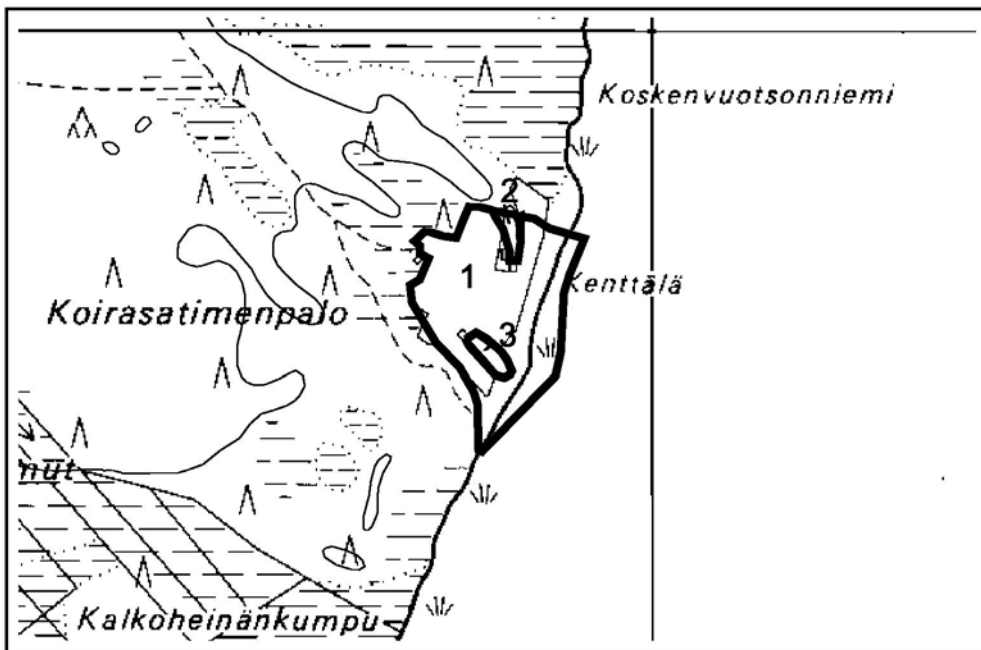
Pinta-ala: 4,3 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: M-

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: edustava maisema, monipuolinen kasvillisuus, vanhat rakenteet, historiallisesti arvokas

Perinnemaisematyypit: entinen pelto, järvenrantaniitty, keto, niitty, haka, metsälaidun

Kenttälä

1:10000

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Orajärven länsirannalla, Orajoen ja Kutulahden välisellä alueella on pääasiassa entisestä pellostä, mutta myös pienemmistä keto-, niitty-, haka- ja metsälaidunosista muodostuva noin kolmenkymmenen lampaan laidun. Laidun-alue on avoin ja sieltä on kaunis maisema Orajärvelle.

Kenttälä on vanha tila, jota on asuttu 1930-luvun loppupuolelle saakka. Vuosisadan alkupuolella, tilan ollessa asuttuna, talousrakennusten ympäristössä laidunnettiin lehmiiä. Sitten osa alueesta on ollut viljelykäytössä, kunnes lammaslaidunnus aloitettiin 1960-luvulla. Lampaista lisäruokitaan laitumelle ja viljelykäytössä olleita alueita lannoitetaan edelleen. Tilalla on vanha, viime vuosisadan loppupuolelta peräisin oleva asuinrakennus, aitta ja pari latoa. Alueelta on tehty myös esihistoriallisia löytöjä (äänisen liuskekiveä, nuolenpäitä, kirveitä ym.).

Laitumen peltoikäytössä ollut osa ympäristöineen (osa-alue 1) on ojitettua, tuoretta nurmilauhan ja valkoapilan luonnehtimaa heinäniittyä. Alueen edustavimmat osat sijaitsevat muokkaamattomalla rantatörmällä sekä rannan läheisyyteen sijoittuvilla viehättävillä pienillä kumpareilla. Pohjoisemmalla kumpareella sijaitsevien vanhojen talousrakennusten ympäristössä on, muutamaa tiheää nokkospehkoa lukuunottamatta, kuivaa, vähälajista siänkärsämö- ja nurmiröllivaltaista heinäniittyä. Avoin kumpare muuttuu rakennusten pohjoispuolella mäntyvaltaiseksi haka-alueeksi (osa-alue 2) sekä edelleen entistä peltoaluetta kiertäväksi kapeahkoksi laidunnetuksi sekametsäksi. Hakamaan kenttäkerros on variksenmarjaa, kissankäpälää ja lampaannataa valtalajeinaan kasvavaa harvinaista kangaske-toa. Alueen eteläreunalla sijaitseva kumpare on sekametsälaidunta (osa-alue 3), jonka valtapuina ovat hieskoivu ja kuusi. Osa-alueen vähäinen aluskasvillisuus on lähinnä varpuja: puolukkaa ja variksenmarjaa. Vesirajassa kulkee vaihtelevan levyinen suursararantaniittyvyöhyke, jonka valtalajeina ovat mätäs- ja jokapai-kansara. Huomionarvoisia lajeja ovat kissankäpälä, tunturihärkki, kissankello, nurmitatar ja nurmitädyke. Mielenkiintoisena yksityiskohtana ovat alueen puus-tossa esiintyvät kampakuuset.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Rehevöitymisen estämiseksi tulisi lannoitus ja lisäruokinta lopettaa.

5 SODANKYLÄ, Mutenia

Peruskarttalehti: 3741 06

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 75496:35178, akp:aki 75489:35173

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 16,0 ha

Maanomistaja: yhtiö

Arvoluokka: M-

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalaiset ahonoidanlukko (LK:St) ja pohjannoidanlukko (LK:St), harvinainen kasvillisuustyyppi

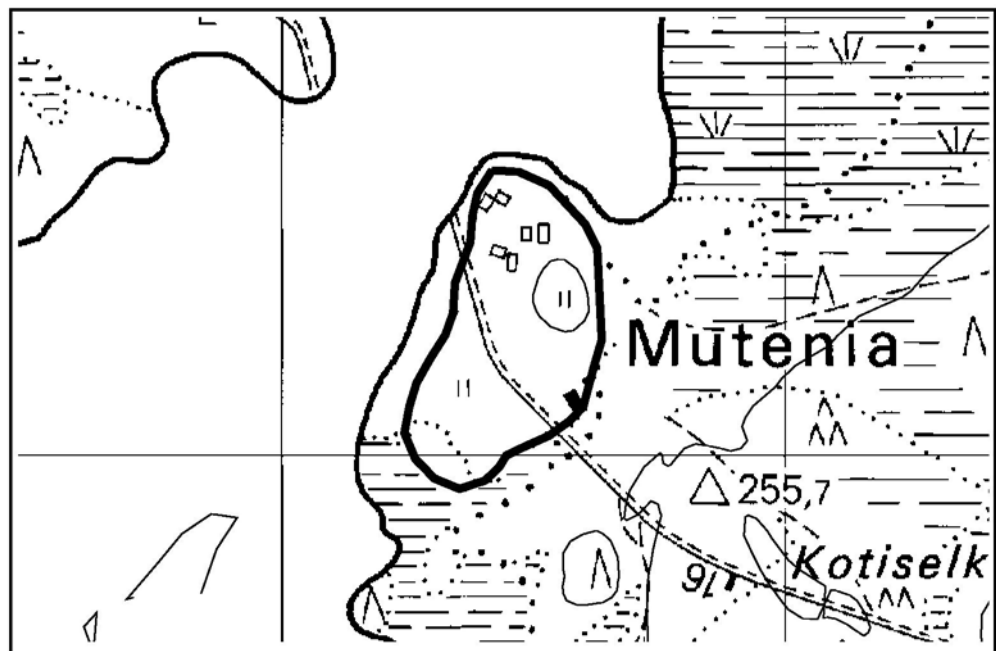
Perinnemaisematyypit: niitty, keto, entinen pelto, järvenrantaniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Mutenian vanha Lapinkylä sijaitsee Lokan tekoaltaan pohjoispuolella, altaan luoteeseen kurottuvan 'salmen' itärannalla. Autioituneen kylän yhä avoimet piha-alueet sekä niittymäisiksi muuttuneet entiset pellot muodostavat yhdessä hyväkuntoisten perinteisten rakennusten kanssa eheän, maisemallisesti merkittävän ja laajalle näkyvän kokonaisuuden. Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa Mutenia on luokiteltu arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi, sillä Lokan kylän ohella se on ainoa Sompion Lapin kylistä, jossa on säilynyt vanhaa rakennuskantaa. Mutenian rakennuksia käytetään tällä hetkellä omistajayhtiön henkilöstön ja vieraiden virkistys- ja koulutuspaikkana.

Alueen historia on saanut alkunsa 1700-luvulla, jolloin paikalle saapuivat ensimmäiset vakituiset asukkaat. Kylässä on parhaimmillaan ollut yli kymmenen päärakennusta, joista on yhä jäljellä toista sataa vuotta vanha Tapion talo. Nykyiseen kyläkuvaan kuuluu myös kaksi uudempaa sodan jälkeen rakennettua päärakennusta. Viimeiset vakituiset asukkaat ovat lähteneet Muteniasta 1960-luvun loppupuolella. Viime vuosina aluetta on alettu hoitaa uudelleen. Vuosittaisiin hoitotoimenpiteisiin kuuluvat kulotus, niitto 1–2 kertaa kesässä sekä niittojätteen poiskeruu ja porojen vapaa laidunnus alueella.

Mutenian lounaisosissa on mosaiikkimaisia tai paikoin pitkiä juottimaisia kohoumia, joissa on piirteitä sekä karujen kuivien pienruohoniittyjen että kangaske-tojen kasvillisuudesta. Niittyjä hallitsevat useimmiten lampaannata, kissankäpälä

Mutenia

1:15000

ja metsälauha. Huomionarvoisista lajeista esiintyy ketonoidanlukkoa, iso- ja lapinlaukkua ja nurmitatarta sekä alueellisesti uhanalaista ahonoidanlukkoa. Mutenian niemen läpi kulkevan vanhan maantien itäpuolella on harvinaista kangaske- toa. Selkeitä valtalajeja ei ole, vaan kasvillisuus koostuu mm. kissankäpälastä, si- ankärsämöstä, kanervasta, kissankellosta, hiirenvirnasta, kultapiiskusta, metsälau- hasta sekä variksenmarjasta, puolukasta ja mustikasta. Pohjakerroksessa on po- ronjäkäliä ja torvijäkäliä sekä kangaskarhunsammalta. Myös uhanalaista pohjan- noidanlukkoa on laikkumaisina kasvustoina.

Lokkaan rajoittuvat rantavyöhykkeet ovat hyvin edustavia. Vesirajassa olevan joushiluikkavyöhykkeen yläpuolella on pohjoisille järville tyypillinen vesisaravyö- hyke. Sen yläpuolella on luhtakastikkavyöhyke ja paikoin jokapaikansara muo- dostaa laajempia kasvustoja luhtakastikkavyöhykkeen yläosiin.

Pohjoisen hitaan luonnon palautuvuuden vuoksi vanhojen peltojen rajat ovat vielä näkyvissä. Pellot ovat muuttuneet paikoin kuiviksi niityiksi. Kosteammilla paikoilla niitty tai entinen pelto muistuttaa nurmirölliävaltaista tuoretta heinäniit- tyä, nurmilauhavaltaista kosteaa heinäniittyä tai mesiangervo-, kullero- ja nurmi- lauhavaltaista kosteaa suurruohoniittyä.

Vanhoissa pihapiireissä on jäljellä ihmisen mukanaan tuomia tai suosimia kult- tuurilajeja kuten punaherukkaa, akileijaa, metsäruusua, nokkosta, vuohenkelloa, noidanlukkoja ja pillikkeitä. Muteniassa esiintyviä muita huomionarvoisia lajeja ovat päivänkakkara, nurmikohokki, kullero, pohjanängelmä, rantatädyke, kellosi- nilatva ja keräpääpoimulehti.

Hoitotarve: Niiton jatkaminen.

6 SODANKYLÄ, Haapalan laidun

Peruskarttalehti: 3714 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74979:34807, akp:aki 74978:34799

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 6,1 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen ahomansikka (LK:St)

Perinnemaisematyyppit: tulvaniitty, metsälaidun

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Sattasjoen rannalla on avoimesta tulvaniitystä ja sekametsälaitu- mesta muodostuva lampaiden laidun. Alue on ollut käytössä jo 1800-luvulla ja niittyjä on aikoinaan ollut enemmänkin pitkin Sattasjokivartta. Sotaa edeltävänä aikana aluetta on lähinnä niitetty, mutta sotien jälkeen alue on ollut pääasiassa laitumena, joskaan ei yhtäjaksoisesti. Aluskasvillisuudeltaan nurmilauha- ja juoluk- kavaltaisen sekametsälaidun on otettu käyttöön huomattavasti tulvaniittyjä myö- hemmin, vasta 1970-luvulla. Lammaslaidunnus aloitettiin 1980-luvulla. Nykyisin aluetta myös niitetään ja sieltä kerätään myös kerppuja. Laidunta myös hieman lannoitetaan.

Tulvaniityillä vallitsee kullero-, keltaängelmä- ja rantatädykevaltainen tuore suurruohotulvaniitty. Kuivempaa, pienialaisesti esiintyvää pienruohotulvaniittyä luonnehtivat rantatädyke, ahomatara ja lampaannata. Kostean suursaratulvaniit- tyn valtalajeina ovat viilto- ja vesisara. Muita huomionarvoisia lajeja ovat kellosi- nilatva, jäkki, nurmitatar, vilukko, kissankello, kissankäpäle, siniyökönlehti ja päi- vänkakkara. Laitumella kasvaa myös alueellisesti uhanalaista ahomansikkaa.

Hoitotarve: Maan muokkaaminen ja lannoittaminen tulisi lopettaa rehevöitymi- sen estämiseksi.

7 SODANKYLÄ, Purnumukka

Peruskarttalehti: 3742 03

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 75714:35021, akp:aki 75711:35018

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 4,7 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen hirssisara (LK:V)

Perinnemaisematyypit: niitty, muu

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Purnumukan vanha saamelaiskylä sijaitsee valtatie neljän länsipuolella vain kivenheiton päässä Tankavaarasta. Kartoitettuun alueeseen kuuluu kahden, nykyisin kesäkäytössä olevan tilan piha-alueet ja niityt. Osaa pihasta on niitetty. Hoitamaton alue on pääasiassa tuoretta tai kuivahkoa nurmi- ja metsälauhan luonnehtimaa katajaista heinäniittyä. Heinien seassa esiintyy runsaasti ruohoja: mm. kulleroa, kultapiiskua, siankärsämöä, niittyleinikkiä, kissankelloa ja maitohorsmaa. Hyvin pienialaisina kasvustoina alueelta löytyy myös varpukan-gasta, pihanurmea, heinäpeltoa sekä horsma-koiranputkikasvustoa. Muita huomi-onarvoisia lajeja ovat kissankäpälä, karvaskallioinen, nurmitatar, rantatädyke, sykeröpiippo, kellosinilatra ja alueellisesti uhanalainen hirssisara.

Hoitotarve: Alueen niittäminen olisi suositeltavaa. Aluksi koiranputki- ym. kasvustoja tulisi niittää varhain kasvukaudella.

8 SODANKYLÄ, Syväjärven niitty

Peruskarttalehti: 3711 10

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74676:34535, akp:aki 74678:34533

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 1,9 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: entinen pelto

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Syväjärven pohjoisrannalla sijaitsee pieni, kivikkoinen ja pitkään käytössä ollut seitsemän lehmän ja kolmen hiehon laidunniitty. 1960-luvulla alueella on yritetty viljellä heinää, mutta maan kivisyyden vuoksi viljelykäyttö ei ollut pitkäaikaista. Laidunnus alueella on tehokasta ja niitty onkin hyvin matalaksi laidunnettua. Eläimiä lisäruokitaan heinällä ja aluetta lannoitetaan vuosittain.

Entinen pelto on niityksi kehittyneitä tyypillistä, valtalajeinaan valkoapilaa, nurmilauhaa, siankärsämöä, nurmiröllä ja niittynurmikkaa kasvavaa tuoretta heinäniittyä. Huomionarvoisia kasveja ovat kissankello, kissankäpälä, nurmitatar ja kullero.

Hoitotarve: Rehevöitymisen estämiseksi tulisi lannoitus ja lisäruokinta lopettaa. Laidunta voisi laajentaa tai muuten keventää laidunpainetta.

9 SODANKYLÄ, Hangastien niitty

Peruskarttalehti: 3713 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74817:34831 akp:aki 74815:34830

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 1,0 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: niitty, keto

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Sodankylän kirkonkylällä, Kitisen itäpuolella, Hangastien varrella on tien kahteen osaan jakama viehättävä pieni, kivikkoinen niitty. Aiemmin niitetty ja laidunnettu niitty on ilmeisesti ollut melko pitkään käyttämättömänä, mutta silti se ei ole pahasti metsittynyt. Seutukaavassa niitty on pientalovaltaisten taajamatoimintojen alueella, joka on kaavoitettu mm. rakentamista varten.

Niitty on tuoretta heinäniittyä sekä kuivaa heinäniittyä ja kuivaa pienruohoniittyä. Pienialaisesti esiintyy myös harvinaista kangaskettoa valtalajeinaan juolukka, nurmilauha ja tuoksusimake. Kuivat alueet sijaitsevat hyvin pieninä kasvustoina mosaiikkimaisesti tuoreen heinäniityn lomassa. Niityn yleisilmettä hallitsevat nurmilauha, kultapiisku, rantatädyke sekä metsäkurjenpolvi. Huomionarvoisia lajeja ovat kissankäpälä, tunturihärkki, päivänkakkara, kissankello, rantatädyke, kullero, pulskaneilikka sekä nurmitatar.

Hoitotarve: Perinteisen maiseman säilyttämiseksi tulisi niittyä niittää säännöllisesti ja/tai aloittaa laidunnus.

10 SODANKYLÄ, Jeesiön keto

Peruskarttalehti: 3712 10

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74915:34598, akp:aki 74913:34597

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 1,2 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: niitty, keto

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Jeesiön kylässä, Sukuvaaran kautta Sodankylään kulkevan tien varrella on tien kahteen osaan jakama niitty. Jyrkähkөөn rinteeseen sijoittuva niitty on kivikkoinen ja matalasti kumpuileva maisemallisesti viehättävä alue Jeesiön kylän arvokkaassa kulttuuriympäristössä. Paikalla aiemmin sijainneen asuinrakennuksen paikka on juuri ja juuri hahmotettavissa. Asuinrakennuksen ympäristössä on kauan sitten viljelty ohraa ja niitetty heinää. Niiton jälkeen talon lypsykarja on laiduntanut sängellä. Alueen kallioperässä on mm. emäksistä gabroa.

1950-luvulta asti käyttämättömänä ollut niitty on pysynyt hyvin avoimena. Kasvillisuustyypit esiintyvät mosaiikkimaisesti sekaisin ja noin puolet alueesta on kuivaa heinäniittyä valtalajeinaan tuoksusimake, heinätahtimö sekä huomionarvoinen kissankello. Paikoitellen kasvaa tuoretta rantatädyke-, nurmilauha- ja isolaukkuvaltaista heinäniittyä. Silmiinpistävää alueella on huomionarvoisen isolaukun runsaus. Muita alueella kasvavia huomionarvoisia lajeja ovat rantatädyke, kullero, kissankäpälä, tunturihärkki ja jäkki.

Hoitotarve: Alueella tulisi aloittaa säännöllinen niitto ja/tai laidunnus.

11 SODANKYLÄ, Onnelan laidun

Peruskarttalehti: 3713 12

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 74855:34944, akp:aki 74853:34943

Maisemamaakunta: Aapa-Lapin seutu

Pinta-ala: 1,8 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

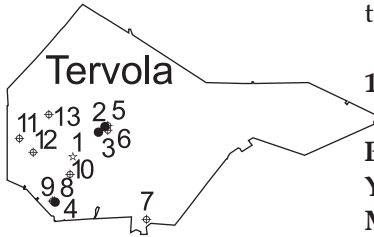
Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Kelujoen etelärannalla, Siurunmaan kylässä sijaitsee lihakarjan laiduntama tulvaniitty. Laidunalue on osa laajempaa jokivarren tulvaniittykokonaisuutta. Tulvaniittyalueita on hyödynnetty aiemmin niittämällä ja lehdestämäl-

lä karjalle talvirehua, mutta 1960-luvun lopulla päättyneen niiton jälkeen ne ovat alkaneet pensoittua. Inventoidulla alueella on laidunnettu niiton jälkeen lypsykarjaa, lampaita sekä 1970-luvun puolivälistä alkaen lihakarjaa.

Niitty on melko niukkalajista vesisaravaltaista suursaratulvaniittyä ja nurmilauhan sekä jousivihvilän luonnehtimaa kosteaa heinätulvaniittyä. Huomionarvoisista lajeista alueella esiintyy rantatädykettä ja kulleroa.

Hoitotarve: Kyläympäristön jokivarsista voisi raivata pajukoita pois, jotta perinteinen avoin maisema paljastuisi.

1 TERVOLA, Kaissaari

Peruskarttalehti: 2542 12

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73334:34001, akp:aki 73319:33998

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 34,1 ha

Maanomistaja: yhtiö

Arvoluokka: V

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: edustava ja harvinainen maisema, laajuus

Perinnemaisematyypit: metsälaidun, niitty, haka

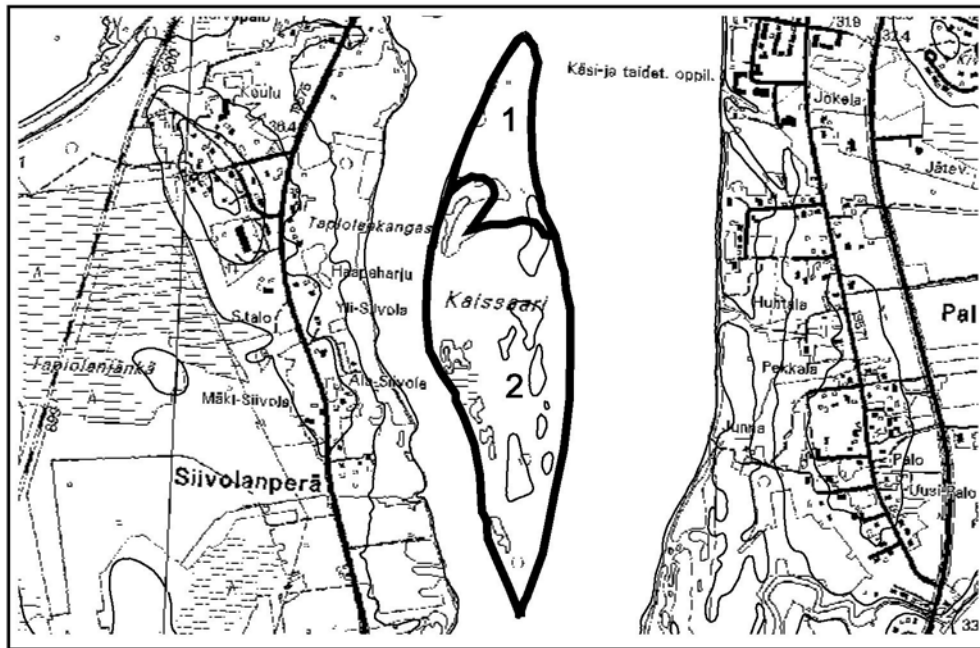
Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Kemijoessa, Tervolan kirkonkylällä sijaitseva Kaissaari on yhden-toista hevosien laidunsaari. Saari sijaitsee keskeisellä paikalla kirkonkylää; Kemijoen ylittävän sillan eteläpuolella. Maisemallisesti näyttävin osa alueesta on jyrkkätörmäisen saaren avoin, maastonmuodoiltaan tasainen pohjoisosa. Kumpareisempi, pieniä lampareita sisältävä saaren eteläosa on metsien luonnehtimaa. Kemijoen ranta-alueet Pikkukylästä aina Paakkolaan saakka on luokiteltu valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi (Kemijokivarren vanha asutus). Kunnan rajalta rajalle ulottuva maisemakokonaisuus antaa edustavan kuvan vanhasta jokivarren maatalousmaisemasta. Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa alue on luokiteltu arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi.

Saaren aikaisemmasta käytöstä kertovista rakenteista on jäljellä vain pitkälle kasvittuneita raunioita. Nykyisen kaltainen laidunnus hevosilla on kasvillisuudesta päätellen jatkunut saarella pitkään. Saaren avoin pohjoisosa (osa-alue 1) on pääasiassa matalaksi laidunnuttua, nurmimaista tuoretta niittyä valtalajeinaan nurmilauha, nurmirölli, siankärsämö, valkoapila sekä syysmaitiainen. Toisin paikoin ruohoista runsaammin esiintyy pietaryrttiä, pohjanängelmää, kultapiiskua, kielloa, lehtokortetta ja ojakärsämöä.

Rantatöyrällä ja saaren puustoisemman eteläosan (osa-alue 2) vaihettumisvyöhykkeellä kasvaa yksittäisiä hieskoivuja ja harmaaleppiä muodostaen haka-maisia alueita. Puustossa laidunnus näkyy syötyinä alaoksina. Saaren eteläosa on niittyaukeiden laikuttamaa sekametsälaidunta. Puusto vaihtelee pidemmälle edenneen sukkessiovaiheen sekametsistä tiheäkasvuisiin nuoriin lehtipuukankaisiin sekä pensaikkoihin. Niittylaikut ovat kuivahkoja, tuoreita ja paikoitellen märkiäkin. Metsälaitumella ja niityillä runsaimmin esiintyviä lajeja ovat suurruohoista metsäkurjenpolvi, keltaängelmä, rantatädyke, mesiangervo, ojakellukka, siankärsämö, kultapiisku ja niittyleinikki. Pienruohoista runsaasti esiintyvät mesimarja ja pikkulaukku sekä heinistä nurmilauha, punanata ja nurmirölli. Huomionarvoisista lajeista Kaissaarella kasvaa kissankäpäälää, ketosilmäruohoa, jäkkiä, kissankelloa, pohjanängelmää, kulleroa, rantatädykettä sekä tunturikurjenhernettä.

Hoitotarve: Vesakon poistaminen niittyaukioilta ja niiden laiteilta olisi suositeltavaa.

Kaissaari

1:20000

2 TERVOLA, Raanionperän laidun

Peruskarttalehti: 2544 03

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73390:34063, akp:aki 73383:34058

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 6,1 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: M+

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: maisemallisesti edustava

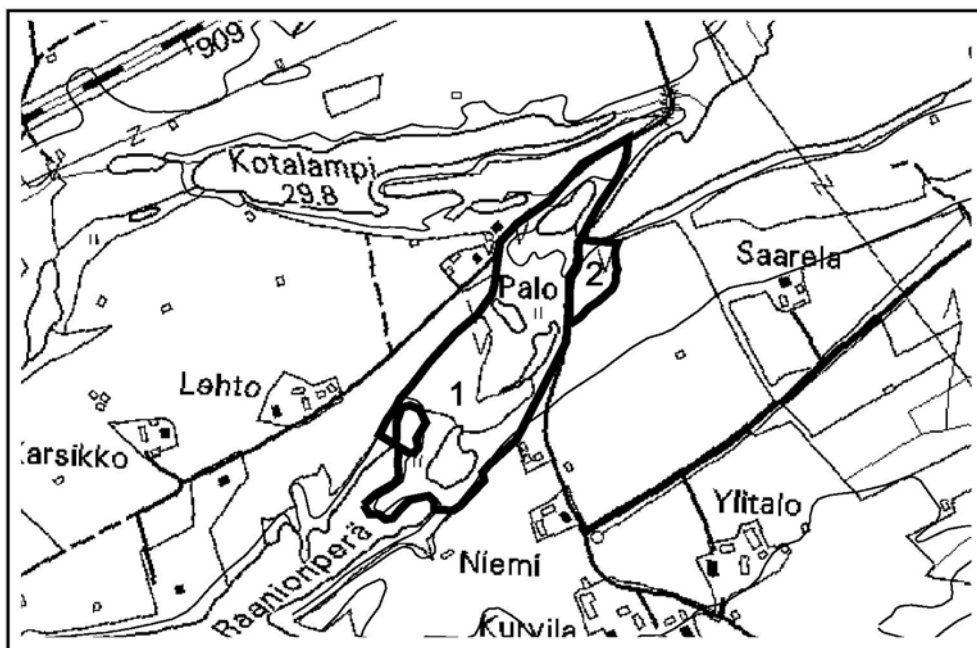
Perinnemaisematyypit: tulvaniitty, muu, haka

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Kemihoen Kurvilansaaren kohdalla on Raanionperän lahdelma, jonka jatkona pienessä notkelmassa on näyttävä laidunalue. Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa jokivarsi on luokiteltu arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Kurvilansaaren eteläkärjessä Loueputaan ja Raanionperän lahdelman toisistaan erottava maakannas on nautakarjan laidunniittyä (osa-alue 1). Alue on maisemallisesti hyvin viehättävä jyrkähkötörmäiseen notkelmaan sijoittuva, kumpareinen ja useiden pienten lampien sekä puuryhmien jaksottama niitty.

Valtakunnallisesti merkittävässä kulttuurihistoriallisessa ympäristössä (Kemi-jokivarren vanha asutus) sijaitseva niitty on ollut nautakarjan laidunalueena koko sodan jälkeisen ajan. Nykyisin aluetta laidunnetaan lohkoittain noin kahdellatoista hieholla ja mullikalla koko kesäajan, myöhäiseen syksyyn asti. Laidunniittyä sivuavan maantien koillispuolelle jää pieni kumpareelle sijoittuva niittyalue, jota pidetään hiehojen kevätlaitumena (osa-alue 2). Eläimiä lisäruokitaan ajoittain AIV-rehulla.

Alueen maastonmuotojen voimakas vaihtelu ei aiheuta kovin suuria muutoksia maaperän kosteusolosuhteissa eikä kasvillisuudessa. Suurin osa alueesta on tuoretta suurruohojen ja heinien luonnehtimaa tulvaniittyä. Valtalajeina esiintyvien nurmilauhan, kulleron sekä nurmiröllin ohella kasvaa runsaasti myös metsäkurjenpolvea, puna-apilaa, valkoapilaa ja keltaängelmaa. Paikoitellen runsastuvat mesiangervo, nurmitatar, kotkansiipi, siankärsämö, syysmaitiainen ja maariankämmeä. Kuivempaa mm. lampaannataa, siankärsämöä, ketosilmäruohoa, nurmita-

Raanionperän laidun

1:10000

tarta, kissankäpälää ja oravanmarjaa kasvavaa pienruohotulvaniittyä esiintyy vain hyvin pienellä alueella laitumen keskivaiheilla. Puusto on sijoittunut pieniin ryhmiin, hakamaisiksi alueiksi laitumen eteläosiin. Koivu- ja koivu-haapahakojen aluskasvillisuus on samankaltaista kuin avoimella niityllä.

Alueen keskellä on matalakasvuista nurmilauhan, nurmiröllin, kulleron ja metsäkurjenpolven luonnehtimaa suurruohotulvaniittyä sekä lampaannadan, ahomataran, mesimarjan, metsäruusun ja siankärsämön luonnehtimaa kuivahkoa pienruohotulvaniittyä. Loivahkosti ja paikoitellen jopa jyrkästi laskevat rinteet ovat puustoiset, hieman ryteikköiset. Niityn Loueputaan rantaan rajoittuva pohjoisosa on pensoittunutta rantasaraikkoa.

Laitumella esiintyviä huomionarvoisia lajeja ovat kissankäpälä, kalvaspaju, ketosilmäruoho, nurmitatar, rantatädyke, kullero, kissankello, pulskaneilikka, sykeröpiippo, mähkä ja rantanätkelmä.

Hoitotarve: Rehevöitymisen estämiseksi eläinten lisäruokinta tulisi lopettaa.

3 TERVOLA, Lammassaari

Peruskarttalehti: 2544 03

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73368:34051, akp:aki 73366:34046

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 5,2 ha

Maanomistaja: yksityinen

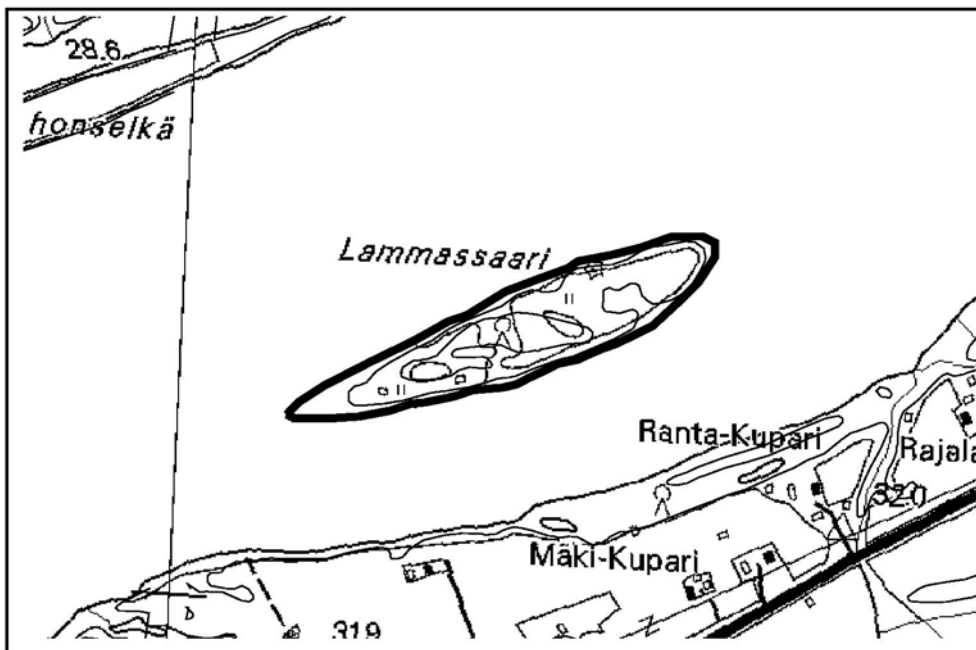
Arvoluokka: M

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: edustava maisema, perinteinen laidunnus

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty, haka

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Kemijoessa, noin 6 km Tervolan kirkonkylän pohjoispuolella sijaitseva Lammassaari on maisemallisesti hieno, kumpuilevamaastoinen muutama hevosen laidunsaari. Saari sijaitsee valtakunnallisesti merkittävässä kulttuurihistoriallisessa ympäristössä (Kemijokivarren vanha asutus). Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa jokivarsi on luokiteltu arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi.

Lammassaari

1:10000

Lammassaarella on harjoitettu pitkään perinteisiä maankäyttötapoja. Aiemmin saarta hyödynnettiin pääasiassa niittämällä heinää ja laskemalla lampaat niiton jälkeen laiduntamaan sängelle. Laidunnus hevosilla on alkanut 1960-luvulla. Saaresta löytyy myös vanhoja tervahaudanpaikkoja.

Saaren kasvillisuus on matalaa, pohjanängelmän luonnehtimaa ja mm. kielon, kultapiiskun, pietaryrtin, rantatädykkeen sekä pulskaneilikan värittämää tulvaniittyä. Pieniruohoiset, valtalajeinaan lampaannataa, kissankäpälää ja tunturikurjenhernettä kasvavat kuivat tulvaniitty laikut esiintyvät mosaiikkimaisesti suurruohojen seassa. Hakamaista ilmettä alueelle antavat rantoja kiertävä sekapuustovyöhyke sekä saaren keskiosissa ryhminä esiintyvä koivuvaltainen puusto. Alueella esiintyy useita huomionarvoisia lajeja: tunturikurjenhernettä, kissankäpälää, ketosilmäruohoa, rantatädykettä, kissankelloa, sykeröpiippoa, pulskaneilikkaa, päivänkakkaraa, nurmitatarta, pohjanängelmää, mähkää sekä kulleroa.

Hoitotarve: Pensaikon ja taimikon raivauksella estettäisiin alueen metsittyminen ja pensoittuminen.

4 TERVOLA, Kostamovaaran rantalaidun

Peruskarttalehti: 2542 11

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73244:33966, akp:aki 73242:33964

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 3,2 ha

Maanomistaja: yksityinen

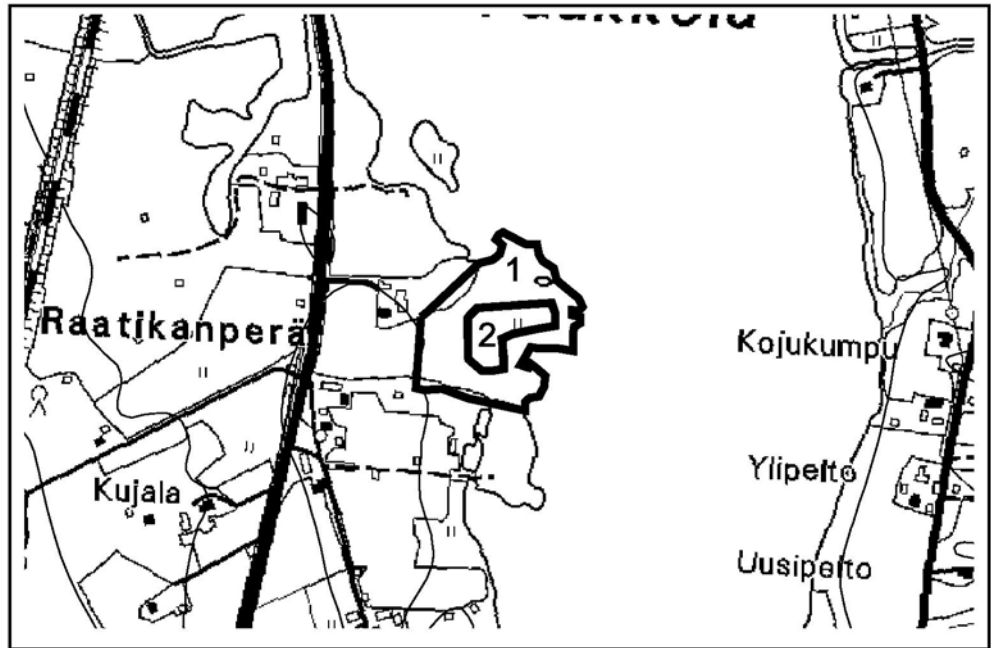
Arvoluokka: M-

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: harvinainen kasvillisuustyyppi

Perinnemaisematyyppit: entinen pelto, kallioketo, tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Yli-Paakkolan kylässä, Kemijoen länsirannalla on laaja vesakoitumassa oleva laidunalue. Käytöstä pois jäänyt laidun sijaitsee valtakunnallisesti merkittävässä kulttuurihistoriallisessa ympäristössä (Kemijokivarren vanha asutus), joka on Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa luokiteltu arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Alue on ollut käytössä vielä 1980-luvun lopussa.

Kostamovaaran rantalaidun

1:10000

Pienessä niemessä sijaitsevan laidunalueen keskustaa ympäröivät osat (osa-alue 1) ovat selvästi nautakarjan laitumena ollutta suurimmaksi osaksi tuoretta tai kosteaa niittyä. Valtalajit vaihtuvat heinistä (nurmilauha, nurmirölli) suurruo-hoihin (mesiangervo, karhunputki) ja saroihin (vesisara). Alueella esiintyy kalliopaljastumia, joiden karu kallioketokasvillisuus on jo hyvää vauhtia muuttumassa korkeampien kasvien luonnehtimaksi tuoreeksi niityksi. Lajistoon yhä kuuluvia matalakasvuisempia heiniä ja ruohoja ovat mm. nurmirölli, punanata, siankärsä-mö, kissankello, heinätähtimö, niittysuolaheinä ja lampaannata. Laitumen keski-osassa on peltoniittynä ollut alue (osa-alue 2), joka on tuoretta heinäniittyä sekä vesisaravaltaista suursaratulvaniittyä. Muita huomionarvoisia kasvilajeja alueella ovat hakamaapaimulehti, kissankäpälä, kaislasara, ketosilmäruoho, nurmitatar, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Perinnemaisema-arvojen säilyttämiseksi ketoalueiden hoito niittämällä ja/tai laiduntamalla tulisi aloittaa nopeasti.

5 TERVOLA, Lapinniemen rantalaidun

Peruskarttalehti: 2544 03

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73392:34069, akp:aki 73389:34065

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 3,4 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty, entinen pelto, niitty, haka

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Lapinniemen kahdentoista hiehon rantalaidun sijaitsee Kurvilansaareissa Loueputaan itärannalla. Maisemallisesti mukavan näköinen Lapinniemen rantalaidun sijaitsee Kemijokivarren valtakunnallisesti merkittävässä kulttuurihistoriallisessa ympäristössä, joka Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa on luokiteltu myös arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi.

Laitumesta miltei puolet on maastonmuodoiltaan tasaista, aiemmin heinäpeltona ollutta tuoretta heinäniittyä. Pohjoisimmat osat laitumesta ovat kumpareista tuoretta tai kuivahkoa suurruohojen, pienruohojen ja heinien mosaiikkia. Selvärajaisia kasvillisuustyyppisiä tai valtalajeja ei ole. Runsaimmin esiintyviä heiniä ovat nurmilauha, nurmirölli, metsälauha ja lampaannata. Ruohoista vallitsevat niitty-leinikki, rantatädyke, valkoapila, mesiangervo, siankärsämä, nurmitatar, kullero, syysmaitanen ja metsäkurjenpolvi. Laitumen alavimmat alueet ovat kosteampia viiltosaran luonnehtimia saraikkoja. Paikoitellen saraikon monimuotoisuutta lisäävät kurjenjalka, jouhivihvilä, suo-orvokki, nurmilauha ja mesiangervo. Puustossa on hieskoivua, kuusta, haapaa, pihlajaa, raitaa ja tuomea ja se on keskittynyt alueen eteläosaan, vanhan nurmilaitumen laiduille. Avoimen kumpareisen pohjoisosan ja tasaisemman sekapuustovyöhykkeen reunustaman nurmilaitumen erottaa toisistaan pieni mutta viehättävä rinteeseen sijoittuva katajainen sekametsähaka. Huomionarvoisia lajeja ovat kissankäpälä, pulskaneilikka, ketosilmäruoho, nurmitatar, kissankello, mähkä, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen.

6 TERVOLA, Immosen rantalaidun

Peruskarttalehti: 2544 03

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73382:34072, akp:aki 73381: 34066

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 1,9 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: haka, tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Kemijoen rannalla, Kurvilansaaren eteläpäässä on neljän hiehon laiduntama kapea ja pitkä rantalaidun. Kuivina kesinä eläimille annetaan lisärehua. Laitumen mutkittileva rantaviiva muodostaa maisemallisesti kauniita, jokeen työntyviä niemekkeitä. Kivikkoinen rantavyöhyke ja alueella esiintyvät komeat katajat lisäävät valtakunnallisesti merkittävässä kulttuurihistoriallisessa ympäristössä (Kemijokivarren vanha asutus) sijaitsevan vanhan laitumen viehättävyyttä. Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa jokivarsi on luokiteltu arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi.

Laitumen vesirajaa seuraava jokapaikansara- ja jouhivihvilävaltainen heinä-tulvaniittyvyöhyke vaihtuu nopeasti tehokkaasti laidunnetuksi, nurmimaiseksi suurruohotulvaniittyalueeksi. Avoimen, maastonmuodoiltaan tasaisen niityn jälkeen maasto kohoaa jyrkäksi törmäksi, jolla esiintyvän sekametsähaan aluskasvillisuus on pienruohoista lehtokorte- ja hietakastikkavaltaista kuivaa tulvaniittyä. Törmän päällä talousrakennusten läheisyydessä esiintyy runsaasti typensuo-sijakasveja. Huomionarvoisia lajeja alueella ovat kissankäpälä, pulskaneilikka, kissankello, ketosilmäruoho, nurmitatar ja kullero.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Lisärehun antaminen tulisi lopettaa. Alueella voisi hieman harventaa puustoa.

7 TERVOLA, Puolan metsälaidun

Peruskarttalehti: 2544 05

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73214:34143, akp:aki 73211:34140

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 3,5 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyytit: metsälaidun, tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Tervolan kunnan kaakkoisosassa, Pahtaojan varrella sijaitseva Purolan metsälaidun on laitumena varsin nuori. 1970-luvulta alkaen nurmilaidunten yhteydessä nuoren nautakarjan laitumena olleella alueella laiduntaa kaksitoista hiehoa.

Metsälaidun on pääasiassa kuusivaltaista mustikka-puolukkatyyppin kangasta, jonka reuna-alueilla esiintyy pienialaisesti tuoretta heinäniittyä sekä kosteaa suurruohojen hallitsemaa mättäistä niittyä. Pahtaojan varrelle jää jyrkkätörmäinen, vaihtelevan levyinen ja hyvin tehokkaasti laidunnettu avoin tulvaniittykaistale, jolla esiintyviä lajeja ovat mm. syysmaitiainen, valkoapila, nurmilauha, nurmirölli, siankärsämö, kullero, niittyleinikki ja mesiangervo. Alueella kasvaa runsaasti katurajaa. Huomionarvoisia lajeja laitumella ovat kullero, kissankello ja rantatädyke.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Laidun tulisi rajata erilleen viljelysnurmista.

8 TERVOLA, Yli-Raatikan laidunsaari

Peruskarttalehti: 2542 11

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73246:33964, akp:aki 73245:33964

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 0,3 ha

Maanomistaja: yhtiö

Arvoluokka: P

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen mutayrtti (LE:Sh)

Perinnemaisematyytit: niitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Yli-Paakkolassa, lähellä Kemijoen länsirantaa sijaitsee pieni vasikoiden laidunsaari. Saari on syntynyt voimalaitosrakentamisen ja veden noston myötä, mistä lähtien sitä on käytetty laidunsaarena aina vuoteen 1992 saakka. Saari sijaitsee maisemallisesti edustavalla paikalla Yli-Paakkolan kylässä. Kemijokivarso on arvotettu valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi (Kemijokivarren vanha asutus) sekä Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Erityisesti Yli-Paakkolan kylässä on säilynyt paljon maisemakokonaisuudelle tyypillisiä, edustavasti rakennettuja talonpoikaisrakennuksia.

Korkearuohoisen ja -heinäisen saaren kasvit ovat tuoreen ja kostean heinäniityn lajistoa kuten nurmilauhaa, valkoapilaa, nurmirölliä, timoteita, hiirenvirnaa, niittyleinikkiä, siankärsämöä, puna-apilaa, ojakärsämöä, mesiangervoa, karhunputkea ja juolavehneä. Saaren lajistoon kuuluu myös saroja sekä alueellisesti uhanalainen, Lapin läänin eteläosissa silmälläpidettävä mutayrtti. Muita huomionarvoisia ovat rantanätkelmä, päivänkakkara, nurmitatar, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Laidunnuksen aloittaminen uudelleen.

9 TERVOLA, Yli-Raatikan laitumet

Peruskarttalehti: 2541 11

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73247:33962, akp:aki 73244:33959

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 5,1 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyytit: entinen pelto, tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Yli-Paakkolan kylässä, Kemijoen länsirannalla sijaitsee laaja lypsy- ja joutokarjan laidunniitty. Alue muodostaa laajan ja avoimen kokonaisuuden valtakunnallisesti merkittävässä kulttuurihistoriallisessa ympäristössä (Kemijokivarren vanha asutus), joka on arvotettu Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Maisemallisia arvoja lisäävät ladot ja niityn taustalle sijoittuva Kemijoki.

Osin peltoniityistä ja osin kyntämättömistä ja kylvämättömistä niityistä muodostuva avoin laidunalue on jaettu kolmeen osaan lähinnä sarkaojien muodostamien kokonaisuuksien mukaan. Pohjoisin osa on nurmilauhan ja nurmirölliin luonnehtimaa tuoretta heinäniittyä. Rantaan rajautuvalla reunalla esiintyy runsaasti rönsyleinikin värjittämää vesisaravaltaista suursaratulvaniittyä. Laitumen arvokain osa löytyy länsireunalla sijaitsevan ojan varrelta; pienialaisella, mutta kohtalaisen monilajisella ojanvarren tuoreella niityllä kasvaa mm. nurmilauhaa, valkoapiilaa, kulleroa, niityleinikkiä, siankärsämöä, syysmaitiaista, ojakärsämöä, ketosilmäruohoa, hiirenvirnaa ja tuoksusimaketta. Eteläpuolelle jäävät alueet ovat voimakkaasti nurmilauhan luonnehtimia kosteita heinäniittyjä. Huomionarvoisia kasvilajeja laitumella ovat ketosilmäruoho, jäkki, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen

10 TERVOLA, Ala-Tossavan laitumet

Peruskarttalehti: 2542 11

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73299:33995, akp:aki 73297:33993

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 1,2 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: haka

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Kemijoen länsirannalla, noin 4 km Tervolan kirkonkylältä etelään on mullien laiduntama Ala-Tossavan haka. Laidun sijaitsee Kemijokivarren valtakunnallisesti merkittävässä kulttuurihistoriallisessa ympäristössä. Jokivarsi on arvotettu myös arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Tossavan tilan ensimmäinen asukas on tullut alueelle jo vuonna 1601, josta alkoi maatalouden harjoittaminen. Vuonna 1865 tilalla on ollut jo kymmenisen lehmää metsälaitumilla. 1950-luvun jälkeen luonnonmaidan laidunperinne alkoi hiipua, ja jäljellä olevat laitumet ovat vain rippeitä entisestä laajasta laidunkäytöstä.

Jokirantaan, navettarakennuksen koillispuolelle sijoittuvan sekametsähakason aluskasvillisuus on pääasiassa lajistoltaan vaatimatonta vanhaa nurmilaidunta. Rannassa esiintyy kosteaa suursaratulvaniittyä ja navetan lähistö on selvästi rehevöitynyttä, nokkosen hallitsemaa niittyä. Tilakeskuksen luoteispuolelle sijoittuu kivinen ja kuivahko kumpare, jonka kuivimmilla alueilla esiintyy tyyppilisten lampaannadan ja nurmirölliin lisäksi huomionarvoisia lajeja kissankelloa ja ahomansikkaa. Valtaosa alueesta on kuitenkin tuoretta heinien ja ruohojen luonnehtimaa lehtipuuhakaa. Muita huomionarvoisia lajeja ovat hakamaapoiimu-lehti, pulskaneilikka, karvaskallioinen, ketosilmäruoho, päivänkakkara, nurmitar, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen.

11 TERVOLA, Kuusikon ja Kankaan laitumet

Peruskarttalehti: 2542 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73368:33897, akp:aki 73364:33892

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 6,5 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: muu, haka, metsälaidun

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Kaisajokivartta kulkevan yleisen tien päässä sijaitsevia Kuusikon ja Kankaan tiloja ympäröiviä metsiä on laidunnettu nautakarjalla viime vuosisadan loppupuolelta lähtien. Nykyisin alueet on aidattu lypsy- ja nuorelle nautakarjalle. Tien länsipuolelle jäävät alueet ovat kuusivaltaisia tiheitä metsälaitumia, joilla on alhainen laidunnuspaine. Edustavin osa on tien ja tilakeskusten itäpuolelle jäävä kivinen sekametsähaka, jonka aluskasvillisuus on tuoretta heinävaltaista niittyä. Matalakasvuisilla niittyaukeilla on hyvin runsaasti muurahaispesiä, jotka yhdessä maakivien kanssa tekevät haasta erikoisen näköisen. Tehokkaasti laidunnetulla niityllä kasvavat nurmilauhan ja nurmiröllin lisäksi mm. niittyleinikki, suorvokki, valkoapila, siankärsämö, maitohorsma sekä varvuista variksenmarja ja puolukka. Koilliskulmassa laidun vaihettuu puolukka-mustikkatyypin tuoreeksi sekametsäkankaaksi. Huomionarvoisia lajeja laitumilla ovat ketosilmäruoho ja jäkki.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen.

12 TERVOLA, Kuikeron laitumet

Peruskarttalehti: 2542 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73344:33921, akp:aki 73340:33922

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 2,4 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: haka, niitty, tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Kaisajoen pohjoisrannalla on tiehen, jokeen ja pensoittuneisiin niittyyihin rajautuva pieni harvapuustoinen haka sekä Kaisajokisuulle ja Kuikerojoen rannoille sijoittuva kapea, kumpareinen laidunniittykaistale. Alueella on laidunnettu karjaa Kuikeron tilan perustamisvuodesta 1945 asti. Nykyisin parisenkymmentä lehmää sekä joutokarja laiduntaa pääasiassa niityillä. Hakamaata laidunnetaan satunnaisesti pitkin kasvukautta.

Sekametsähaka on aluskasvillisuudeltaan vaatimatonta vanhaa peltoniittyä. Edustavimmat osat ovat haan kivisimmät pikkulaukkua, timoteitä, siankärsämöä, kultapiiskua, nurmirölliä, lampaannataa, kulleroa ja pulskaneilikkaa kasvavat tuoreet niittyalat sekä rantaan sijoittuva suursaratulvaniittyvyöhyke. Lypsykarjan laiduntamalla rantaniityllä rantatörmän tuore nurmilauha-, siankärsämö-, syysmaitiainen-, valkoapila ja piharatamovaltainen niitty on laidunnettu tehokkaasti. Jokirannan kosteammat korpikastikka- ja sarayhdyskunnat ovat miltei koskemattomia. Huomionarvoisia lajeja ovat pulskaneilikka, ketosilmäruoho, nurmitar ja kullero.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen.

13 TERVOLA, Koivulan metsälaidun

Peruskarttalehti: 2542 12

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73414:33956, akp:aki 73410:33953

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 8,0 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyytit: metsälaidun, tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Varejoen kylän arvokkaassa kulttuuriympäristössä sijaitseva Koivulan laidun on jokirantaan sijoittuva nuoren nautakarjan tavanomainen metsälaidun. Sotien jälkeen perustetut tilat sijaitsevat molemmin puolin tiuhaan mutkittelevaa jokea. Nurmilaitumen yhteydessä sijaitsevan, koko sodanjälkeisen ajan laidunnetulla metsälaitumella ei nykyään laidunneta joka vuosi.

Nurmilaitumen erottamista kahdesta metsälaidunalueesta pohjoisempi on tiheäpuustoista ja vaikeakulkuista kuusimetsää, joka on mustikan ja puolukan sekaista metsäkortekorpea sekä paikoitellen voimakkaammin soistuvaa harmaasaran, kurjenjalan sekä koivujen ja pajujen hallitsemaa korpea. Eteläisempi osa on nurmilaitumen ja joen väliin sijoittuva kapea metsälaidunkaistale, joka on koivunsekaista kuusimetsää ja kenttäkerros on paikoitellen paljaaksi tallautunutta tuoretta heinäniittyä. Rantavyöhykkeillä on kapea kaistale suuriruohoista mm. nurmilauhaa, rönsyleinikkiä, niittyleinikkiä, mesiangervo, kulleroa, metsäkurjenpolvea ja viiltosaraa kasvavaa tulvaniittyä. Erityisesti pohjoisemman osan rantavyöhyke on pensoittunutta. Muista huomionarvoisista lajeista löytyy rantatädykettä.

Hoitotarve: Alue tulisi erottaa nurmilaitumista ja lisäruokinta lopettaa. Maiseman avartamiseksi rannan pensaikkoa ja puustoa voisi harventaa.

1 TORNIO, Pensaskarin kalastustukikohta

Peruskarttalehti: 2541 04

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72900:33727, akp:aki 72899:33726

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 0,6

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: M

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokas

Perinnemaisematyytit: keto, merenrantaniitty

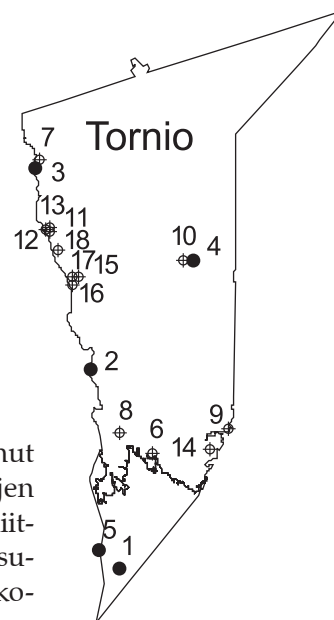
Kartoitusvuosi: 1996

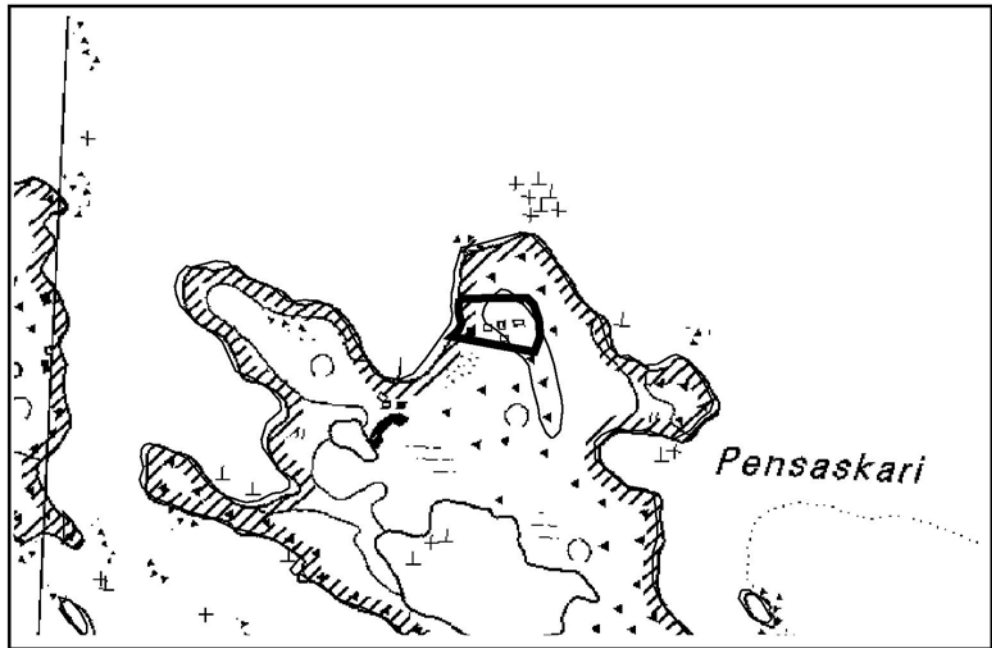
Alueen kuvaus: Perämeren kansallispuistossa sijaitseva Pensaskari on toiminut monien muiden puiston saarien tavoin kalastajien tukikohtana jo vuosisatojen ajan. Saaren pohjoisosassa on yhä toiminnassa oleva kalastustukikohta siihen liittyvine rakennuksineen. Sen ympäristössä on useita merkkejä vanhemmasta asutuksesta: mm. kivisiä rakennusten pohjia ja laaja L-kirjaimen muotoinen verkko-tarha.

Kartoitettu kalastustukikohdan alue on maisemaltaan edelleen hyvin avoin. Siellä täällä kasvaa harvakseltaan pienehköjä pihlajia ja rannassa on muutamia nuoria hieskoivuja. Rannan pohjoisosassa oleva pajukko-lehtipuuvyöhyke jatkuu kohteen ulkopuolelle ympäri saaren pohjoiskärjen. Laidunnuksen ansiosta saari oli aikoinaan nykyistä huomattavasti avoimempi.

Rannasta saaren laelle ulottuva kalastustukikohta sijaitsee jyrkähköllä ja erittäin kivikkoisella rinteellä. Kasvillisuus on lähes kokonaan kuivaa, lajistoltaan vaihtelevaa merenrannan ylänittyä. Saaren lakiosan katajikossa runsaimpia lajeja ovat metsälauha, sarjakeltano ja lillukka. Aukeita pihoja, polkuja ja rinnekivikoita luonnehtivat lampaannata, siankärsämö, metsälauha, kultapiisku sekä huomionarvoiset keltamaksaruoho ja ahomansikka. Rajauksen etelälaidalla, rinteiden yläosan hietkkoisella laikulla kasvaa mm. pietaryrttiä ja kannusruohoa.

Rantavyöhykkeet ovat kivikkoisia ja erittäin kapeita rannan jyrkkyyden vuoksi. Alimpana on luhtakastikka - meriluikkavyöhyke ja sen yläpuolella suurruohojen vallitsema niittykaistale. Sitä värittävät mm. mesiangervo, hiirenvirna, huomionarvoinen rantatädyke ja harvalukuisena merikohokki. Kohteen pohjoisreunalla

Pensaskarin kalastustukikohta

1:10000

pensaikon alla suurruohovyöhykkeen lajisto on monipuolisempaa. Yleisimmät ruohot ovat lillukka, mesiangervo, lehtovirmajuuri, rantatädyke ja keltaängelmä. Seassa esiintyy myös karhunputkea sekä huomionarvoisia nurmitatarta ja isolaukua. Muita huomionarvoisia lajeja kohteella ovat koiranvehnä, merivihvilä ja rantanätkelmä.

Hoitotarve: Kohteelle laaditaan hoitosuunnitelma. Puustoa ja pensaikkoa raivataan, ja niittyjä niitetään tarvittaessa niiltä osin kuin kivikkoisuus sen sallii.

2 TORNIO, Oravaisensaaren niitty

Peruskarttalehti: 2542 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 5,7 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: M

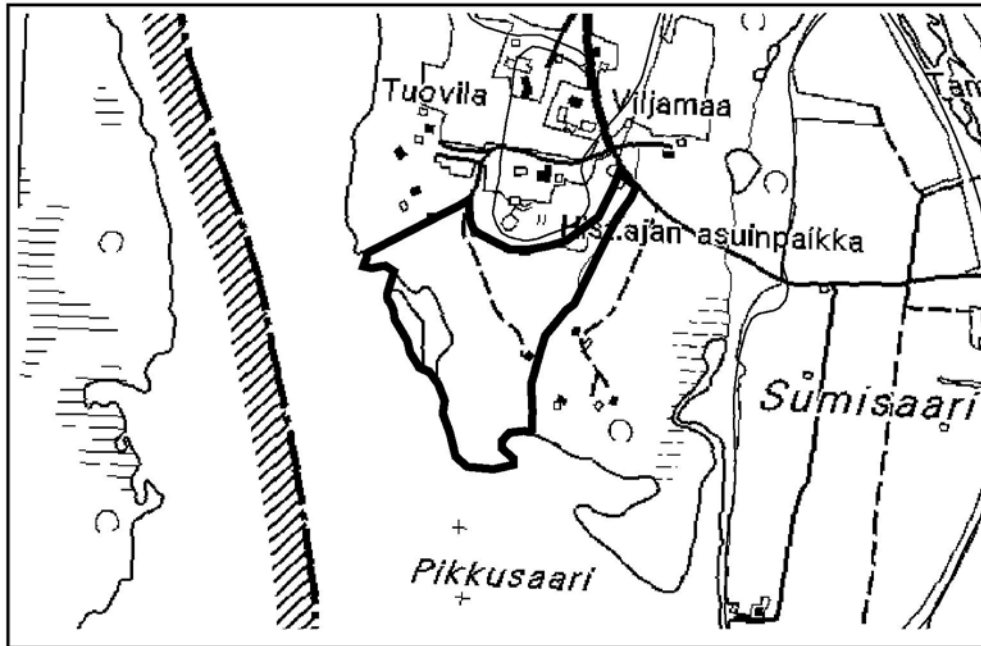
Arvoon vaikuttavat erityistekijät: edustava ja monipuolinen lajisto

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty, haka

Kartoitusvuosi: 1992

Alueen kuvaus: Tornionjoen Oravaisensaarella, noin 8 km Tornioista pohjoiseen on vielä vuonna 1989 nautakarjan laitumena ollut, nykyisin luonnontilainen tulvaniitty. Valtakunnallisesti arvokkaalla Tornionjokilaakson maisema-alueella sijaitseva Oravaisensaari on yksi jokilaakson vanhimpia asuttuja seutuja ja alue onkin arvoitettu myös valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi sekä Lapin kulttuuriympäristöohjelman mukaan arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Niityltä aukeaa hieno jokivarsimaisema kohti etelää, mutta itse niityn maisemallisia arvoja vähentävät vesakoituminen ja alueella tehdyt ojitukset. Alueen kallioperässä on mm. gabroa ja ultraemäksistä kiveä.

Saaren lounaisreunalle sijoittuvalla niityllä on selvästi havaittavissa tulvaniityille tyypillinen vyöhykkeisyys. Vesirajassa ensimmäisen kasvillisuusvyöhykkeen muodostaa vesisaravaltainen suursarayhdyskunta. Sitä seuraa jokapaikansaraa ja jousivihvilää valtalajeinaan kasvava heinätulvaniitty. Vain loivasti jokea kohti viet-

Oravaisensaaren niitty

1:10000

tävältä niityltä löytyy ylempääkin suursaravaltaisia painanteita sekä monilajisempia jokapaikansara-, kurjenjalka-, luhtakastikka- ja korpiorvokki-yhdyskuntia. Tuoreet tulvaniittyalat ovat Oravaisensaarella monilajisia. Heinät ja ruohot esiintyvät mosaiikkimaisesti sekaisin samassa vyöhykkeessä ja runsaimmin esiintyviä lajeja ovat nurmilauha, metsäkurjenpolvi, mesiangervo, tuoksusimake, punanata ja kullero. Korkeimmilla kohdilla, vain ylimpien kevättulvien ulottuvilla, esiintyvän kuivan tulvaniityn lajistoon kuuluvat mm. kataja, tuoksusimake, punanata, nurmitatar, pikkulaukku, tuppisara, syysmaitiainen sekä ketonoidanlukko. Alueen koillisosassa sijaitsee pieni koivuvaltainen haka-alue, jonka kenttäkerroksen valtalajeina ovat nurmilauha ja siankärsämö. Muita huomionarvoisia kasveja alueella ovat rantanätkelmä, ketosilmäruoho, kissankello, jäkki, pohjanängelmä, sykeröpiippo, nurmitatar, mähkä, kullero sekä rantatädyke. Niityllä on aiemmin tavattu myös pussikämmekkää.

Hoitotarve: Vesakon raivaus sekä aitojen korjaus ja ojien tukkiminen. Nautakarjalaidunnuksen aloittaminen.

3 TORNIO, Korpikylän Uusimaan laidun

Peruskarttalehti: 2524 12

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73415:33619, akp:aki 73413:33616

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 2,9 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: M-

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: edelleen laidunkäytössä, monilajinen

Perinnemaisematyyppit: niitty, tulvaniitty, entinen pelto, haka

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Korpikylässä, Tornionjoen rannalla on nuoren nautakarjan laidun-alue. Valtakunnallisesti arvokkaalle Tornionjokilaakson maisema-alueelle sijoittuva laidun on mukavannäköinen, komeiden lehtipuiden leimaama luonnonlaidun. Keskellä laidunta on entistä peltoa, jolla sijaitsevan ladon luo eläimet saavat lisäre-

Korpikylän Uusimaan laidun

1:10000

hua. Nykyisin entinen pelto on nurmilauhavaltaista niittymäistä kasvillisuutta. Loppukesästä, heinänteon jälkeen, karja pääsee laiduntamaan myös laitumen pohjoispuolella sijaitseville pelloille.

Rannassa laidun muodostuu pääosin tulvaniitystä sekä tuoreesta kivennäismaan niitystä. Rannan tulvaniittyvyöhyke on tuoretta nurmilauhavaltaista heinä-tulvaniittyä. Monilajisen, kivikkopohjaisen tulvaniityn valtalajeihin kuuluvat ruohoista valkoapila, niittyleinikki, mesiangervo, kullero sekä metsäkurjenpolvi. Laitumen etelälaidalla on iäkkäiden lehtipuiden luonnehtimaa hakamaatyypistä aluetta, jonka kenttäkerros on laitumen edustavinta, mättäistä ja monilajista, tuoretta heinäniittyä. Nurmilauha- ja jäkkivaltaisella heinäniityllä runsaina esiintyviä ruohoja ovat kullero, mesiangervo, niittyleinikki sekä metsäkurjenpolvi. Alueen pohjoisosassa on pieni, aluskasvillisuudeltaan edellä kerrotun niityn kaltainen katajahaka-alue. Muita huomionarvoisia lajeja ovat nurmitatar ja rantatädyke.

Hoitotarve: Lisäruokinta tulisi lopettaa. Alueen laidunnusta voisi tehostaa ja kohdistaa luonnonniitysiin.

4 TORNIO, Lehdon haka ja metsälaidun

Peruskarttalehti: 2542 05

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73297:33827, akp:aki 73291:33821

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 16,9 ha

Maanomistaja: yksityinen

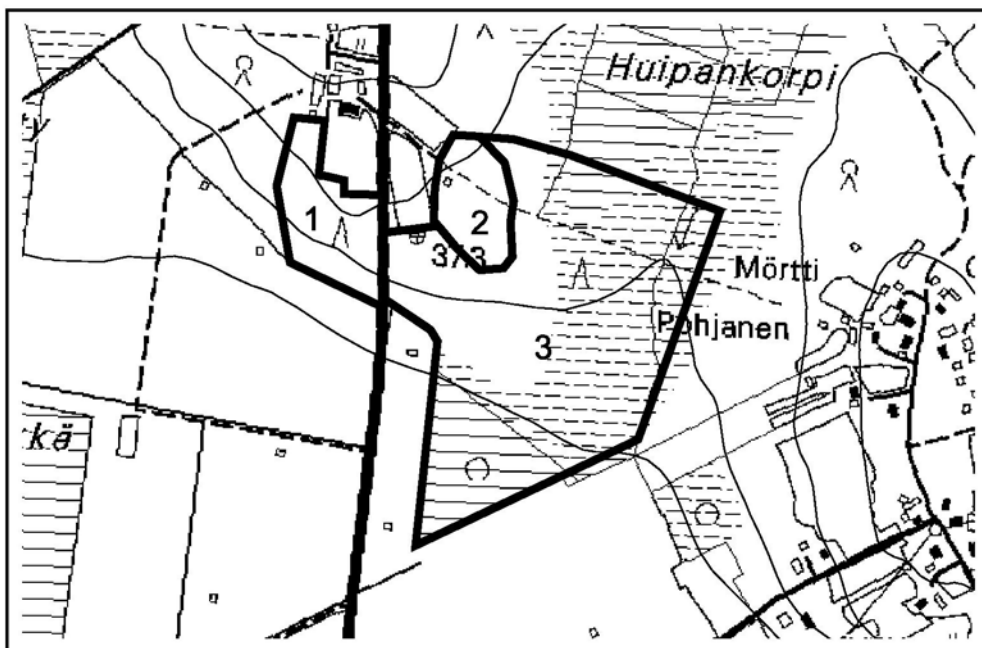
Arvoluokka: M-

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalaiset kirkiruoho (LE:St) ja siperiankirjosara (LE:St), erikoinen ja harvinainen käyttötapa

Perinnemaisematyypit: muu, haka, metsälaidun

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Arpelasta pohjoiseen, Kaisajoelle menevän tien molemmin puolin sijaitsee nautakarjan laiduntama laaja laidunmetsäalue. Laidunalue on osa vanhaa, laajempaa metsälaidunta. Tien länsipuolella laidunnus keskittyy alueen ulkopuolisille peltolaitumille, joille karjalla on vapaa pääsy. Tien itäpuolisella laidunalueella

Lehdon haka ja metsälaidun

1:10000

laidunnus keskittyy haka-alueelle ja metsälaidunalalla tapahtuu vain satunnaista kulkemista. Alueen kallioperässä on emäksistä dolomiittia, mikä näkyy mm. uhanalaisen kämmekän, kirkiruohon esiintymisenä laitumella.

Tien länsipuolelle jäävä laidunala on suurimmaksi osaksi metsäkurjenpolvi-mesiangervotyypin kuusivaltaista kangasta. Eteläisimmissä osissa on lettoisuutta. Kenttäkerroksessa kasvavat mm. mesiangervo, metsäkurjenpolvi, nurmirölli, nurmilauha, metsälauha, kullero, puna-apila, päivänkakkara, ojakellukka, puolukka, lääte, tuppisara ja jokapaikansara. Lähinnä tilakeskusta sijaitsevat alueet ovat sekametsähakaa, jonka aluskasvillisuus on tuoretta heinäniittyä. Valtalajeihin kuuluvat nurmilauha, niittyleinikki, valkoapila, puna-apila, nurmirölli, syysmaitiainen, mesiangervo, siankärsämö ja piharatamo. Tien itäpuolella, aivan tien läheisyydessä on harvapuustoinen sekametsähaka, jonka aluskasvillisuus on valtalajeiltaan edellisen kaltaista tuoretta heinäniittyä. Suurin osa tien itäpuolisesta laitumesta on laidunmetsää, joka eteläosissaan on koivuvaltaista sekametsää. Pohjoisessa puuston valtalajiksi vaihtuu kuusi. Maaperän kosteus lisääntyy eteläosassa ja tuore kangas muuttuu osittain soistuneeksi kankaaksi sekä ruoho- ja heinäkorveksi. Alueella esiintyy useita huomionarvoisia lajeja: hakamaapoimulehti, kissankäpälä, hapsisara, kissankello, hirssisara, päivänkakkara, isolaukku, ketosilmäruoho, vilukko, jäkki, sykeröpiippo, nurmitatar, kalvaspaju, mähkä, kullero sekä näiden lisäksi alueellisesti uhanalaiset kirkiruoho ja siperiankirjosara.

Hoitotarve: Perinnemaisema-arvojen säilyttämiseksi tulisi alueen länsipuolen laidun rajata erilleen nurmilaitumista. Pensaikon ja puuston karsintajätteet voisi kerätä pois.

5 TORNIO, Inakaran kalastustukikohta

Peruskarttalehti: 2541 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 72921:33700, akp:aki 72920:33700

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 0,6 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: M-

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: kulttuurihistoriallisesti arvokas alue, harvinainen kasvillisuustyyppi

Perinnemaisematyypit: niitty, keto, merenrantaniitty, muu

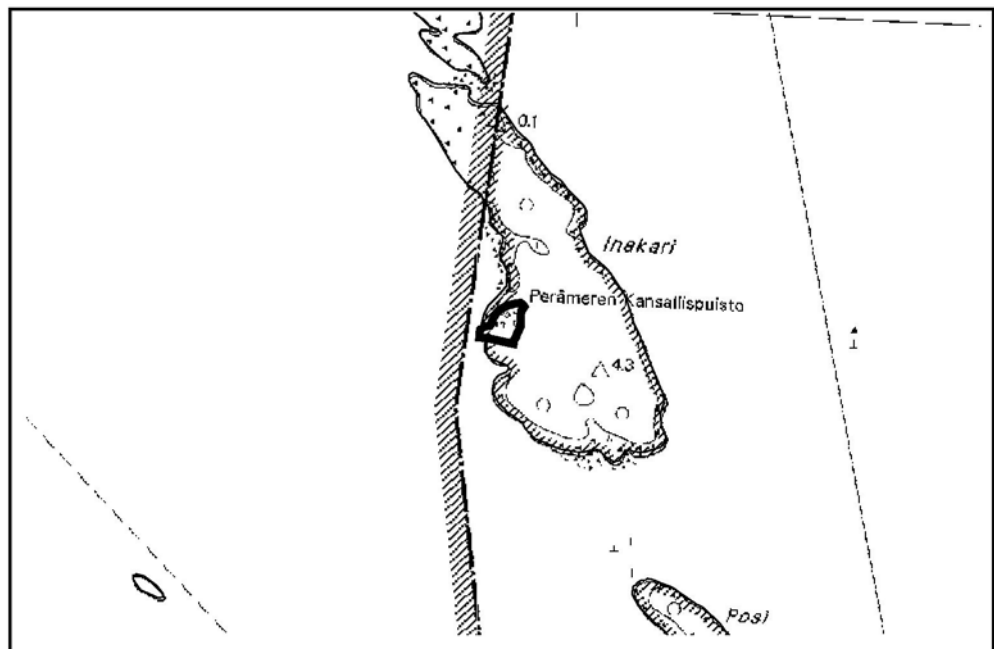
Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Inakari sijaitsee Perämeren kansallispuiston länsilaidalla – saaren luoteisnurkkaus on jo Ruotsin puolta. Kartoituksen kohteena oli saaren länsireunan edelleenkin toiminnassa oleva kalastustukikohta. Sen jäljellä olevista seitsemästä rakennuksesta vanhimmat ovat peräisin 1930-luvulta. Rannan tuntumassa on verkotelineitä. Vanhemmasta asutuksesta on merkkejä saaren korkeimmalla kohdalla, kohteesta noin 200 metriä kaakkoon.

Saaren keskiosat jäävät rantaa kiertävän tiheän pensaikon ja lehtipuuston taakse piiloon – kalastustukikohtakin erottuu vain pieneltä osin merialueelle. 1950-luvulle asti saarella laidunsi suuri määrä lampaista ja jonkin verran nautakarjaa – ne pitivät maiseman paljon nykyistä avonaisempana.

Kalastustukikohdan kasvillisuus muodostuu pääosin piha-alueen eri tyyppisistä niityistä. Pihan itäosassa on matalahkokasvuista tuoretta heinäniittyä, jolla kasvaa mm. nurmilauhaa, isorölliä, siankärsämöä, tuppisaraa ja kannusruohoa. Luode-kaakkosuunnassa pihan poikki kulkee leveähkö vyöhyke katajikkoista kangasketoa. Sen runsaimpia lajeja ovat puolukka, sarjakeltano, metsämitikka, metsälauha ja lampaannata. Edelleen rantaan päin mentäessä vastaan tulee mesiangervon, rantatädykkeen ja niittyleinikin kukittama suurruohoinen heinäniitty. Verkotelineiden alla olevaa suurruohoniittyalaikkua koristavat edellisten lisäksi kelta-ägelmä ja karhunputki. Telineiden tuntumassa on ruohokanukan ja korpikastikan luonnehtima ala, jolla kasvaa harvakseltaan myös huomionarvoisia merivihvilää ja jäkkiä. Rantaniittyvyöhykkeet ovat hyvin kapeita ja pienialaisia jyrkähkön rannan vuoksi. Rannasta lukien voidaan erottaa meriluikka-, luhtakastikka - tupasara- ja punanatavyöhyke. Muista lajeista mainittakoon vielä vihnesara.

Hoitotarve: Kohteelle laaditaan hoitosuunnitelma. Kohteen ja mahdollisesti sen länsipuolen puustoa ja pensaikkoa raivataan. Piha-aluetta ryhdytään niittämään niiltä osin kuin se on mahdollista.

Inakarin kalastustukikohta

1:10000

6 TORNIO, Tapaninsaaren laitumet

Peruskarttalehti: 2541 06

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73051:33769, akp:aki 73046:33765

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 12,1 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyytit: entinen pelto, metsälaidun, niitty

Alueen kuvaus: Tornion Tapaninsaarella sijaitsee entisistä pelloista, metsälaitumesta sekä pienistä luonnonniittyaloista muodostuva 17-päisen nautakarjan laidun. Alueen kallioperässä on mm. emäksistä gabroa.

Valtaosa laidunalueesta on entistä peltoa, jonka sarkaojissa kasvaa tiheää koivua. Kasvillisuus muistuttaa lähinnä tuoretta heinäniittyä. Entisten peltojen väliin jää metsäinen, pohjois–eteläsuunnassa kulkeva harjanne, joka on alueen edustavin osa. Harjanne on pääasiassa puolukka–mustikkatyypin kangasmetsää. Eteläpäässä maasto on soistunutta ja kasvillisuus vaihtuu metsäkurjenpolvi–käenkaali–mesiangervotyypin lehdoksi sekä luhtaiseksi ruoho- ja heinäkorveksi. Metsäistä harjannetta jaksottavat tuoreet nurmilauha-, niittyleinikki-, metsäkurjenpolvi- ja kullerovaltaiset niitylaidut. Muita huomionarvoisia lajeja ovat ahomansikka ja nurmitatar.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen.

7 TORNIO, Vähän laidunniitty

Peruskarttalehti: 2524 12

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73429:33622, akp:aki 73426:33618

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 3,3 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyytit: niitty, metsälaidun

Kartoitusvuosi: 1992

Alueen kuvaus: Tornionjokivarren Korpikylässä on Kilpisjärventiehen rajautuva, kuivasta ja tuoreesta niitystä sekä metsälaitumesta muodostuva nautakarjan laidunalue. Alueen kallioperässä on mm. emäksistä vihreäkiveä.

Valtakunnallisesti arvokkaalle Tornionjokilaakson maisema-alueelle sijoittuva niitty vanhoine, hyväkuntoisine rakennuksineen on maisemallisesti ehyt ja toistaiseksi avoin kokonaisuus. Alueen laidunnuksen on kuitenkin loppunut 1990-luvun alussa, minkä jälkeen tuoreet nurmilauhavaltaiset niityt ovat alkaneet pensoittua. Kuivat valtalajeinaan tuoksusimaketta, nurmitatarta, kanervaa ja metsälauhaa kasvavat alueet ovat avoimempia, tosin sammaloituneita kuten tuoreetkin niityalat. Niityn laiteille jää pari pientä kuusi–koivuvaltaista metsikköä, joissa aluskasvillisuus on puolukka–mustikkatyypin kangasta. Muita huomionarvoisia kasveja ovat kullero, rantatädyke, ketosilmäruoho, ketonoidanlukko, sykeröpiippo ja kissankäpälä.

Hoitotarve: Vesakko tulisi raivata pikaisesti. Aitojen kunnostaminen ja laidunnuksen aloittaminen uudestaan esim. lampailta olisi suositeltavaa.

8 TORNIO, Juneksen kedot

Peruskarttalehti: 2541 03

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73077:33724, akp:aki 73076:33725

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 1,9 ha

Maanomistaja: Yksityinen
Arvoluokka: P
Perinnemaisematyypit: niitty, kallioketo
Kartoitusvuosi: 1992

Alueen kuvaus: Tornion kaupungin Luotomäellä, putaan rannalla sijaitsevan pelto-
laitumen keskellä on pyöreälakinen kumpu, jolla on kuivia katajaisia kallioketo-
laikkuja. Lisäksi rantatörmällä on tuoretta niittyä. Nautakarja laiduntaa samanaikai-
sesti sekä perinnebiotooppialueilla että pelto-
laitumella. Kumpareella ovat jäljellä
venäläisen sotilastorpan rauniot. Seutukaavan mukaan niityt ovat taajamatoimin-
tojen alueella. Kallioperässä on mm. emäksistä gabroa.

Kumpareen pienialaisten kalliopaljastumien kasvillisuus on niukkaa, valta-
lajeinaan siankärsämö, valkoapila, puna-apila ja niittyleinikki. Rantatörmän tuoreen
niityn valtalajit ovat siankärsämö, niittyleinikki, voikukka, valkoapila ja puna-
apila. Vesirajassa on kapea viiltosaravyöhyke, ja matalassa rantavedessä kasvaa
pysty- ja kelluskeiholehden risteymää. Mielenkiintoisimpia lajeja ovat rannan pul-
skaneilikka ja kumpareen ketonoidanlukko. Muita huomionarvoisia lajeja ovat ke-
tosilmäruoho, kissankello, nurmitatar, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Niityn rajaus erilleen nurmilaitumista.

9 TORNIO, Torpan laidun

Peruskarttalehti: 2541 09
Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73082:33866, akp:aki 73081:33865
Maisemamaakunta: Keminmaan seutu
Pinta-ala: 0,5 ha
Maanomistaja: yksityinen
Arvoluokka: P
Perinnemaisematyypit: haka, niitty, keto
Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Ruottalan kylässä, aivan Keminmaan ja Tornion kuntien rajamail-
la sijaitsee pieni neljän hiehon laidun. Se on ainakin vuodesta 1914 asti käytössä
ollut vanha laidunala, joka on pienentynyt vuosi vuodelta. Laidunnus alueella kes-
kittyy pitkälti tienvarren niityille.

Laidun muodostuu tien varteen sijoittuvasta avoimesta ja kivisestä niitykum-
pareesta sekä kumpareen länsi- ja luoteispuolelle jäävästä haka-alueesta. Avoin
niitty on laajalti kuivaa, lajistoltaan edustavaa nurmirölli-, niitynurmikka-, kissan-
kello-, siankärsämö- ja heinätähtimövaltaista ketoa. Tuoreemmilla ja selvästi typ-
pivaikutteisimmilla alueilla valtalajiston muodostavat juolavehna ja nurmilauha.
Lehtipuuvaltaisen hakamaan aluskasvillisuus vaihtelee tuoreesta heinäniitystä
avoimien alueiden runsaammin ruohoja sisältävään tuoreeseen niityyn sekä kui-
vaan kankaaseen. Haassa on myös kostea vesisara- ja luhtakastikkavaltainen pain-
anne. Kasveista huomionarvoisia ovat pulskaneilikka, kissankello, ahomansik-
ka, ketosilmäruoho, nurmitatar ja kullero.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Laidunnusta voisi tehostaa haka-alueella.

10 TORNIO, Lehdon lammaslaidun

Peruskarttalehti: 2542 05
Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73299:33810, akp:aki 73295:33807
Maisemamaakunta: Keminmaan seutu
Pinta-ala: 6,4 ha
Maanomistaja: yksityinen
Arvoluokka: P
Perinnemaisematyypit: muu, haka

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Kaakamojoessa, kulttuuriympäristöltään arvokkaan Arpelan kylän pohjoispuolella sijaitsevan Juvankosken ympäristö on vanha asuinpaikka. Tilan ollessa asuttuna jokivarren niityiltä on niitetty heinää ja metsissä laidunnettu karjaa vielä 1940-luvulla. Nykyisen kaltainen laidunnus parilla kymmenellä lampilla on alkanut vasta viime vuosina. Alueella on yksi pyöröhirsinen ja pärekattoinen lato.

Molemmille puolille jokea sijoittuva laidunalue muodostuu joen ranta-alueiden jokseenkin avoimesta sekametsähaasta, äärialueiden laidunmetsistä sekä joen länsipuolelle äskettäin harvennetusta ja nurmelle kylvetystä hakamaisesta alueesta. Sekametsähaan aluskasvillisuus on kapealti jokirannan tulvaniittyä sekä tuoretta nurminiittyä, jonka lajistoon kuuluvat mm. syysmaitiainen, valkoapila, rönsyleinikki, niittyleinikki, nurmirölli, suo-orvokki, jokapaikansara ja mätässara. Metsälaidunosat ovat joen länsipuolella tuoretta, paikoitellen soistuvaa varpujen luonnehtimaa sekametsäkangasta ja korpea. Joen itäpuolella on kuivempaa nurmilauhan, metsälauhan, metsäimarteen ja mustikan luonnehtimaa kangasta. Joen länsipuolelle kylvetty uusi nurmi kasvaa nurmilauhaa, nurmirölliä, valkoapilaa ja siankärsämöä. Huomionarvoisia lajeja ovat ketosilmäruoho, sykeröpiippo, jäkki, nurmitatar, kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Kylvönurmi tulisi rajata erilleen perinnebiotoopista.

11 TORNIO, Likasaari

Peruskarttalehti: 2524 12, 2524 11 + 2542 02

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73339:33640, akp:aki 73330:33632

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 27,6 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Karungin pohjoispuolella, Tornionjoessa sijaitseva Likasaari on laaja, lähes avoin tulvaniittysaari. Valtakunnallisesti arvokkaalle Tornionjokilaakson maisema-alueelle sijoittuva saari on osa tulvasaarten luonnehtimaa avaraa jokimaisemaa. Perinteisiä maankäyttömuotoja ei saarella ole harjoitettu 1950-luvulla loppuneen niiton jälkeen, mutta alavuutensa vuoksi saari pysynee avoimena ilman erityisiä hoitotoimiakin. Kasvillisuus on suursaratulvaniittyä sekä kosteaa heinätulvaniittyä. Huomionarvoisista lajeista esiintyy pohjanängelmää.

Hoitotarve: Ei tarvinne erityistä hoitoa.

12 TORNIO, Pelttarinsaaren eteläkärjen lammaslaidun

Peruskarttalehti: 2524 12

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73341:33632, akp:aki 73337:33630

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 1,2 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Karungin pohjoispuolella, Tornionjoessa sijaitsevan Pelttarinsaaren eteläkärjessä on tulvaniitystä ja entisestä pellostä muodostuva noin 20 lampaan laidun. Jyrkän törmän päälle jäävä, samaan laitumeen kuuluva peltolaidun-

osa ei ole mukana perinnebiotoopin rajauksessa, mutta siellä sijaitsevat ladot ovat oleellinen osa laidunmaisemaa. Valtakunnallisesti arvokkaalle Tornionjokivarren maisema-alueelle sijoittuva laidunalue näkyy mantereen puolen taloille mukavan avoimena rantana.

Saaren eteläpään halkaisevan putaan länsirannalle jäävä tulvaniittyalue on alavaa, märkien ja kosteiden tulvaniittytyyppien luonnehtimaa rantaa. Vesirajan märkää suursaratulvaniittyvyöhykettä hallitsevat viiltosara, vesisara ja luhtasara. Valtaosa alueesta on tehokkaasti laidunnettua nurmilauha-, jousivihvilä-, rönsyleinikki- ja saravaltaista heinätulvaniittyä, johon vähäistä vaihtelua tuovat rantatörmän korkeampikasvuiset viitakastikka-, korpikastikka-, jousivihvilä- ja kurjenjalkavaltainen heinäniitty sekä ranta-alpivaltainen suurruohoinen laikku. Huomionarvoisia lajeja ovat rantanätkelmä, nurmitatar ja rantatädyke.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen.

13 TORNIO, Tuominiemen rantalaidun

Peruskarttalehti: 2524 12

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73342:33635, akp:aki 73340:33633

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 1,7 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Hoolinpäässä, Tornionjoen rannassa Tuominiemen talon kohdalla oleva lammaslaidun sijoittuu Tornionjokilaakson valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle. Rantatörmän juurella oleva laidunalue on alavaa, mättäistä ja kosteaa tulvaniittyä, jolla kasvaa katajaa sekä nuorehkoja mäntyjä. Kasvillisuudessa esiintyy tulvaniityille tyypillistä vyöhykkeisyyttä siten, että vesirajasta löytyvät tyypilliset kortetulvaniitty- (järvikorte) ja suursaratulvaniittyvyöhykkeet (vesisara). Ylempänä kasvillisuus muuttuu monilajiseksi, vaihtelevaksi heinätulvaniityksi, jonka valtalajeja ovat mm. jokapaikansara, nurmilauha, korpiorvokki ja jäkki. Aivan äärimmäisenä rannasta on alue, jota on ojitettu ja jolla on nurmilauha-, mesiangervo-, kullero- ja hiirenvirnavaltaista epätyypillisempää heinätulvaniittyä. Muita huomionarvoisia lajeja ovat rantatädyke ja nurmitatar.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen.

14 TORNIO, Hirsikankaan niityt

Peruskarttalehti: 2541 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73054:33845, akp:aki 73050:33841

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 2,2 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalainen pohjanluhtalemikki (St), alueellisesti uhanalaiset ahonoidanlukko (LE:St) ja ketokaunokki (LE:E)

Perinnemaisematyypit: niitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Kaakamon kylän pohjoisosassa, lähellä kunnan rajaa sijaitsee neljä pientä umpeutumassa olevaa niitylaikkuu. Niityt ovat jääne laajemmasta niityalasta, jota on käytetty toisen maailmansodan aikana eläinlääkintäasemana. Alue kuuluu kallioperältään ns. Lapijon kolmion alueeseen, joka sisältää emäksisiä syväkiviä.

Luonnontilaisiksi jääneet niityt ovat eriasteisesti pensoittuneita tuoreita heinäniittyjä, joiden lajistoon kuuluvat mm. maitohorsma, nokkonen, koiranputki, metsäkurjenpolvi, niittyleinikki, nurmilauha, nurmirölli, korpikastikka sekä hieta-kastikka. Kasvistoltaan Hirsikangas on mielenkiintoinen ja siellä kasvaa uhanalaisia pohjanluhtalemmikkiä, ahonoidanlukkoa ja ketokaunokkia. Alueelta on tavattu myös useita harvinaisia sotatulokkaita ja muita uustulokaslajeja kuten koiranheinää, isopukinjuurta, kahtaissaraa, maahumalaa ja karva-, idän-, vankka- ja ketunsaraa, sekä nurmi- ja ahdekaunokkia kuten myös punaluppiota sekä vaalea- ja tummatähkämunkkia. Muita huomionarvoisia lajeja niityillä ovat ketosilmäruoho, kissankello, nurmitatar, kullero, nurmitädyke, ukonputki ja päivänkakkara.

Hoitotarve: Perinnemaisema-arvojen säilyttämiseksi ja kohentamiseksi alueen raivaaminen ja niittäminen olisi suositeltavaa. Harvinaisia tulokaslajeja on varottava niittäessä.

15 TORNIO, Keräsenlammen niitty

Peruskarttalehti: 2542 02 + 2524 11

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73278:33674, akp:aki 73276:33672

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 1,6 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyyppit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Tornionjokeen laskevan Liakanjoen pohjoisrannalla on aiemmin osana laajempaan laitumeen kuulunut nykyisin luonnontilainen niittykumpare. Laidunnus alueella on loppunut jo 1970-luvulla, mutta kumpareen laki on pysynyt jokseenkin avoimena hieskoivu- ja kuusivaltaisen puuston sekä vähäisen pajukon sijoituessa niityn laiteille. Niitty on valtakunnallisesti arvokkaalla Tornionjokilaakson maisema-alueella.

Kasvillisuus on pääasiassa mättäistä monilajista tuoretta suurruohotulvaniittyä. Erittäin pienialaisina laikkuina esiintyy kostea korpikastikkavaltaista heinä-tulvaniittyä sekä pullosaran luonnehtimaa kurjenjalan ja mesimarjan elävöittämää suursaratulvaniittyä. Rannassa kulkee kapea viiltosaravyöhyke. Huomionarvoisia lajeja ovat kullero ja rantatädyke.

Hoitotarve: Pensaikon ja puuston raivaus laiteilla sekä laidunnuksen aloittaminen nautakarjalla olisi suositeltavaa.

16 TORNIO, Haapaniemen niitty

Peruskarttalehti: 2542 02 + 2524 11

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73271:33666, akp:aki 73261:33661

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 18,6 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyyppit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Tornionjokivarressa Liakanjoen yhtymiskohdan eteläpuolella on alava ja tasainen tulvaniitty. Niityn hyödyntäminen niittämällä on loppunut jo 1940-luvulla, minkä jälkeen alue on ollut luonnontilaisena. Valtakunnallisesti arvokkaalle Tornionjokilaakson maisema-alueelle sijoittuva tulvaniitty on laajana ja taseisen vihreänä alueena vaikuttavan näköistä niittymaisemaa.

Tulvan ja jään avoinna pitämä niitty on yksitoikkoista vesisaravaltaista suursaratulvaniittyä, jota reunustavat vesirajassa kulkeva tummempi järvikortevyöhyke sekä rannan puolella paikoitellen esiintyvä ruokohelpikasvusto.
Hoitotarve: Ei erityistä hoitotarvetta.

17 TORNIO, Kariniemen tulvaniitty

Peruskarttalehti: 2542 02 + 2524 11

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73277:33667, akp:aki 73275:33662

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 4,7 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Tornionjokeen laskevan Liakanjoen pohjoisrannalla, aivan jokisuulla, on luonnontilainen avoin tulvaniitty, jota on niitetty joskus viikatteella. Valtakunnallisesti arvokkaalle Tornionjokilaakson maisema-alueelle sijoittuva niitty on osa Tornio–Kilpisjärvi-maantieltä avautuvaa jokimaisemaa. Alueen niittokäyttö on ilmeisesti loppunut toisen maailmansodan aikoihin. Alava niitty on vesisaravaltaista, tulvan ja jäiden avoimena pitämää suursaratulvaniittyä.

Hoitotarve: Ei erityistä hoitotarvetta.

18 TORNIO, Yli-hurun niitty

Peruskarttalehti: 2542 02+2524 11

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73312:33646, akp:aki 73311:33645

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 0,4 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: niitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Karungin kylässä, Tornionjoen rannalla on pieni ala kivistä luonnon niittyä. Matalakasvuinen niitty on Karungin kylän ranta-alueen ainoita luonnonlaitumia. Alue on osa laajempaa laidunta, jota ennen laidunsi nautakarja, nykyisin noin kaksisataapäinen lammaskatras. Niitty sijoittuu valtakunnallisesti arvokkaalle Tornionjokivarren maisema-alueelle.

Nurmilaidunten yhteydessä oleva luonnonniittyala on tyypillistä tuoretta heinäniittyä. Valtalajeina ovat nurmilauha, siankärsämä, niittyleinikki ja valkoapila. Huomionarvoisista lajeista tavataan nurmitatarta ja kulleroa. Tornionjoen rantaan rajautuvan niityn rantakasvillisuus on vaatimatonta ja sitä luonnehtii muutama vesisaratatupa ja rentukka.

Hoitotarve: Luonnonniitty tulisi rajata omaksi laitumekseen. Laidunpaine tulisi sovittaa alueelle sopivaksi.

1 UTSJOKI, Pappila ja kirkkotuvat

Peruskarttalehti: 3932 03 + 3941 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 77540:35006, akp:aki 77536:35005

Maisemamaakunta: Pohjois-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 0,8 ha

Maanomistaja: seurakunta

Arvoluokka: V

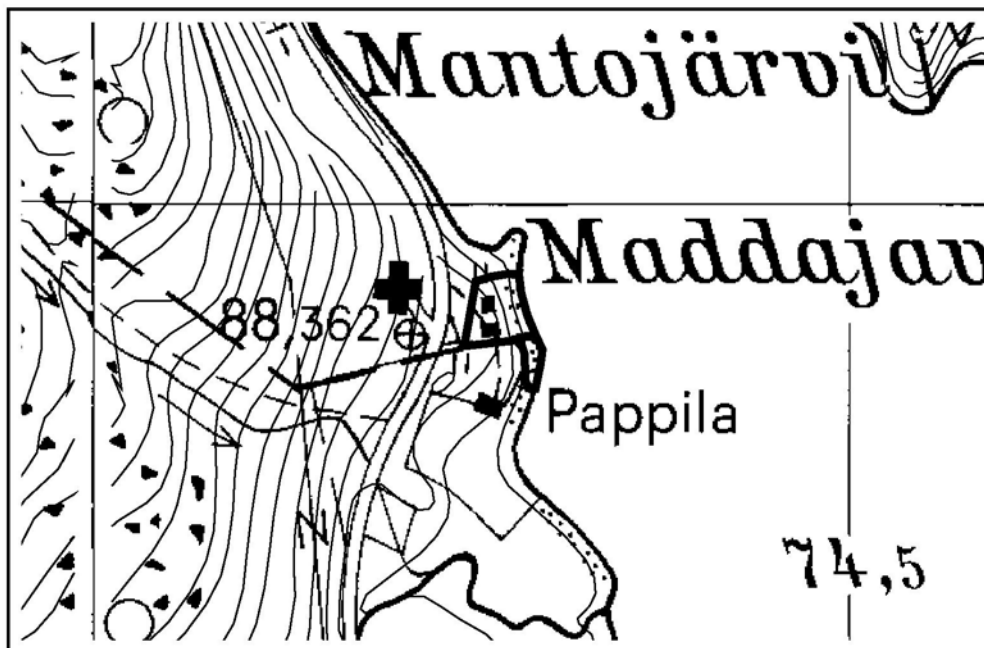
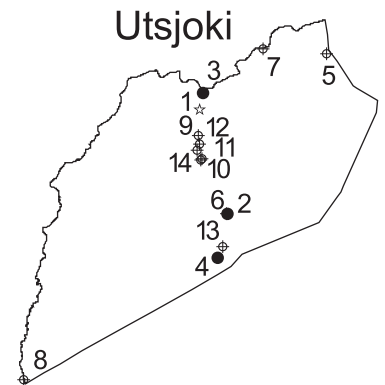
Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalainen ruijanruoholaukka (Sh), alueellisesti uhanalainen peltohanhikki (LP:Sh), harvinainen kasvillisuustyyppi, kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokas alue vanhoine kunnostettuine rakennuksineen

Perinnemaisematyypit: keto, niitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Utsjokilaakson valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella, Mantojärven rannalla jylhien luonnonmaisemien keskellä, sijaitsee kulttuurihistorialtaan valtakunnallisesti merkittävä alue, joka muodostuu pappilasta, kirkkotuvista sekä niitä ympäröivästä laajasta pihakentästä. Kirkkoalue on ollut käytössä jo vuosisatojen ajan ja se muodostaakin erityisen hienon kokonaisuuden sekä alueen kasvillisuuden että kunnostettujen vanhojen rakennustensakin puolesta ja on Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa luokiteltu arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi.

Utsjoen kirkko, pappila ja kirkkotuvat edustavat kansallismaisemaksi valitun Utsjokilaakson arvokkainta rakennettua ympäristöä. C.L. Engelin suunnittelema pappilan päärakennus rakennettiin vuonna 1843 ja sen pihapiiriin kuuluu joukko punamullattuja talousrakennuksia, joista vanhimmat ovat 1700-luvulta. Mantojärven rantatöyräällä sijaitsevat kirkkotuvat, jotka ovat toimineet kaukaa saapuneiden sanankuulijoiden ja markkinamiesten tilapäisinä yöpymispaikkoina, ovat peräisin 1800-luvun alusta. Aikoinaan kirkkotupia oli parisenkymmentä, mutta nykyään niitä on enää jäljellä neljätoista osittain entisöityä rakennusta. Pappilan niityn etelälaidalla, vanhan hautausmaan reunassa, on säilynyt Utsjoen vanhan, Pyhän Ulriikan, kirkon hirsinen sakasti vuodelta 1776 – itse kirkko on kuitenkin purettu pois uuden valmistuttua. Kirkkotupien seutu on kesäisin merkittävä turistien vierailukohde Utsjoella.

Pappila ja kirkkotuvat

1:10000

Inventoitu perinnemaisema-alue rajautuu itä- ja pohjoispuolella järveen, lännessä maantiehen ja etelässä aluetta ympäröivään tunturikoivikkoon. Pinnanmuodoiltaan alue on järveä kohti viettävää, kuivaa rinnettä joka on puoleksi kuivaa heinäniittyä valtalajeinaan lampaannata, siankärsämö ja niittyleinikki. Melko suorialaisesti esiintyy myös harvinaista kangasketoa valtalajeinaan puolukka, lampaannata ja variksenmarja. Rannassa on myös hieman heinävaltaisesta ruohovaltaiseen vaihtelevaa tuoretta niittyä. Huomionarvoisista lajeista alueella esiintyy kissankäpälää, kissankelloa, *Alchemilla acutidens*-ryhmän poimulehtiä, tunturikurjenhernettä, ketonoidanlukkoa, tunturihärkkiä, tunturikatkeroa, tähkäpiippoa, tenonajuruohoa, kellosinilatvaa, keväthanhikkia, lapinlaukkua, kulleroa, rantatädykettä sekä Etelä-Suomessa merenrannoilla kasvavan ruoholaukan Utsjoelta tavattua muunnosta ruijanruoholaukkaa sekä paikallisesti uhanalaista peltohanhikkia. **Hoitotarve:** Perinnemaisema-alueen reunaosien puustoa ja pensaikkoa tulisi raivata sekä niityn keskeisimmän osan, jonka kasvillisuuteen kohdistuu paljon talleusta, ulkopuolelle jäävät osa-alueet niittää.

2 UTSJOKI, Mieraslompolon niitty ja keto

Peruskarttalehti: 3931 03

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 77234:35084, akp:aki 77233:35083

Maisemamaakunta: Pohjois-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 1,7 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: M+

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalainen ja rauhoitettu keminängelmä (Sh) ja valtakunnallisesti uhanalainen ruijanruoholaukka (Sh) monipuolinen kasvilajisto, maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti merkittävä kohde vanhoine rakennuksineen ja rakenteineen.

Perinnemaisematyypit: keto, niitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Inarin ja Utsjoen kuntien rajalta noin 15 km pohjoiseen sijaitseva Lompolanlahden saamelaisasuinkenttä perinteisine rakennuksineen ja muine rakenteineen muodostaa järven itärannalla kumpuilevan, maaston muotoja myötäile-

Mieraslompolon niitty ja keto

1:10000

vän rikaspiirteisen kokonaisuuden. Maantieltä avautuu hieno näkymä tälle Utsjokilaakson valtakunnallisesti merkittävällä maisema-alueella ja kulttuurihistoriallisessa ympäristössä sijaitsevalle vanhalle asuinpaikalle.

Niitty rajautuu Utsjokeen, maantiehen ja ympäröivään tunturikoivikkoon. Aluetta on aiemmin niitetty vuosittain, sillä talossa on ollut lehmiä ja lampaita 1970-luvulle asti – nykyään kenttää niitetään enää satunnaisesti. Rakennuskanta muodostuu päärakennuksesta, joka on tyyppillinen esimerkki vuosisadan alun utsjokelaisesta rakennustavasta sekä useista ulkorakennuksista, joista vanhin on tietävästi 200 vuotta vanha. Alue on osa Utsjokilaakson arvokasta kulttuuriympäristöä.

Rantaa kohti kumpuillen laskeutuva niitty on valtaosaltaan runsaslajista, edustavaa kuivaa heinäniittyä, jossa on paljon pienruohoja. Valtalajeina ovat lampaannata, niittyleinikki, siankärsämä ja heinätähtimö. Lannoitus on kuitenkin muuttanut kedon keskeisen osan tuoreeksi niityksi. Rannan lähetyvillä on myös hiukan tuoretta suurruohoniittyä, jonka tyyppikasveja ovat metsäkurjenpolvi, mesiangervo, kullero sekä poimulehdet. Niityllä kasvaa siirrännäisinä – ei siis luontaisesti – valtakunnallisesti uhanalaista ruijanruoholaukkaa, sekä rauhoitettua keminängelmää. Niityllä kasvavia muita huomionarvoisia lajeja ovat piennar- ja *Alchemilla acutidens* -ryhmän poimulehdet, kissankäpälä, ketosilmäruoho, nurmitatar, kullero, tunturikurjenherne, kissankello, ketonoidanlukko, tunturihärkki, tunturikatkero, lapinlaukku sekä rantatädyke.

Hoitotarve: Perinnemaisema-arvojen säilyttämiseksi tulisi niityllä aloittaa säännöllinen loppukesään ajoittuva niitto. Lannoitus tulisi lopettaa. Keminängelmät tulee säästää.

3 UTSJOKI, Boaresbäikin niitty

Peruskarttalehti: 3932 03 + 3941 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 77586:35013, akp:aki 77584:35011

Maisemamaakunta: Pohjois-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 1,8 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: M

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalainen, rauhoitettu keminängelmä (Sh) ja alueellisesti uhanalainen peltohanhikki (LP:Sh), kiinteät muinaisjäännökset

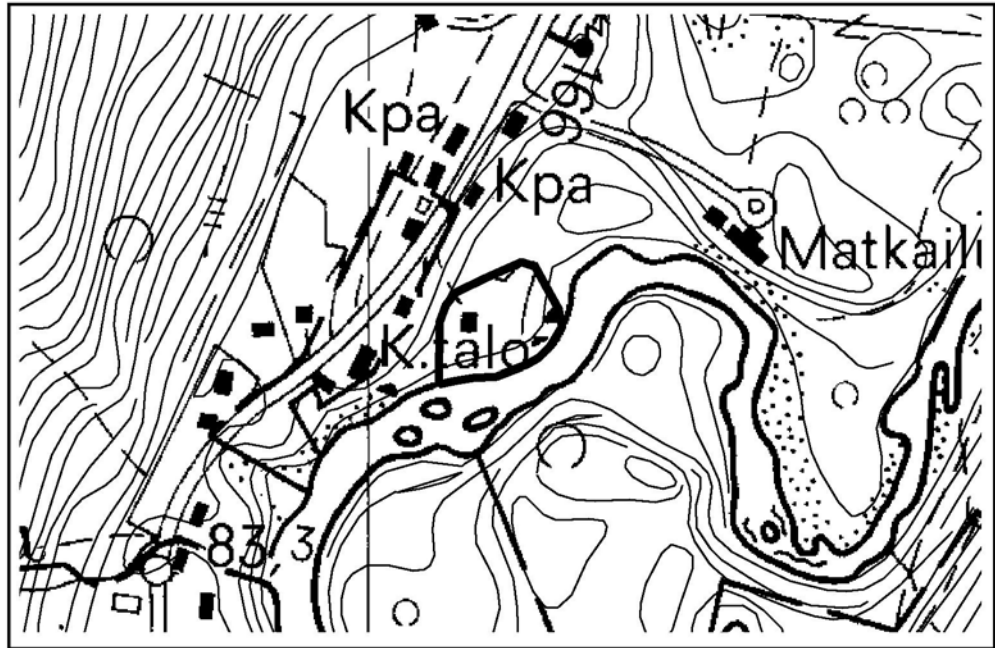
Perinnemaisematyyppit: niitty, keto

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Utsjoen kirkonkylässä sijaitseva Boaresbäiki on vanha saamelainen, jokivarren suojaisaan rinteeseen sijoittunut asuinkenttä. Koska asumiskelpoista maata on Tenojoen vesistöalueella niukasti, asutus on keskittynyt kautta aikojen lähes samoille paikoille. Boaresbäikin kentällä onkin vielä havaittavissa kiinteiksi muinaisjäännöksiksi luettavia vanhoja kodanpohjia ja alue on merkitty Utsjoen esihistoriallisten ja historiallisten suojelukohteiden luetteloon. Seutukaaressa niitty on pientalovaltaisella taajamatoimintojen alueella, joka on kaavoitettu mm. rakentamista varten.

Inventoitu alue rajoittuu joenrantaan, ympäröivään metsikköön ja tilan omistajan pihaan. Kokonaisuudessaan niitty muodostuu kahdesta eri korkeudella olevasta tasanteesta, jotka viettävät joelle päin. Lapin karjan lehmät ja lampaat ovat laiduntaneet niityllä 1960-luvun lopulle saakka ja 1970-luvulla kenttää on vielä niitetty käsin. Paikan asuinrakennus on rakennettu 1860-luvulla ja jalka-aitta sekä lato 1900-luvun alussa.

Suurin osa kentästä on tuoretta heinäistä suurruohoniittyä valtalajeinaan siankärsämä, nurmilauha, lampaannata, niittysuolaheinä ja heinätähtimö. Niityllä kasvaa myös rauhoitettua, valtakunnallisesti uhanalaista keminängelmää. Vähem-

Boaresbäikin niitty

1:10000

män löytyy kuivaa, melko edustavaa lampaannadan, siankärsämön ja kissankellon luonnehtimaa kuivaa heinäniittyä. Muita huomionarvoisia lajeja ovat alueellisesti uhanalainen peltohanhikki sekä *Alchemilla acutidens* -ryhmän poimulehdet, kissankäpälä, tunturikurjenherne, tunturihärkki, kullero, harmaakynsimö, ketosilmäruoho, sykeröpiippo, kissankello, nurmitatar, tenonajuruoho, lapinlaukku, rantatädyke, ketonoidanlukko ja tunturikatkerö.

Hoitotarve: Alueella tulisi raivata pensaikkoa ja aloittaa säännöllinen niitto. Oikein hoitotoimin alueen perinnemaisema-arvoa voisi jopa nostaa entisestään. Keminängelmät tulee säästää.

4 UTSJOKI, Ravdoskaidin kenttä

Peruskarttalehti: 3931 02

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 77110:35056, akp:aki 77108:35055

Maisemamaakunta: Pohjois-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 2,7 ha

Maanomistaja: yksityinen

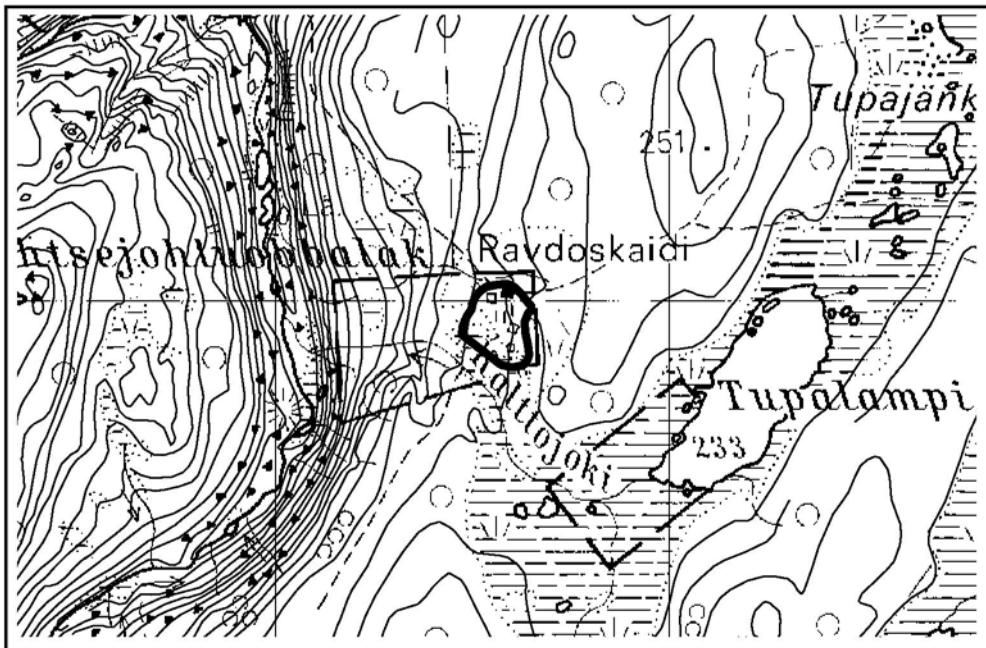
Arvoluokka: M-

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: edustava rakennuskanta ja kokonaisuus maisemana, kulttuurihistoriallisia arvoja; vanha markkinapaikka

Perinnemaisematyypit: keto

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Ravdoskaidi sijaitsee Paisatunturin erämaa-alueella, noin 4 km Utsjoen ja Inarin kuntien rajalta pohjoiseen. Ravdoskaidi on toiminut aikoinaan talvieroituspaikkana ja vasta myöhemmin paikalle on perustettu tila. Tämä tunturiylängöllä, syrjäisessä paikassa sijaitseva saamelaistila on ollut asuttuna 1980-luvun lopulle saakka ja pihakenttää on niitetty säännöllisesti 1990-luvun alkuun asti. Tilalla on ollut lehmiä viimeksi vuonna 1959 ja sen jälkeen vielä jonkin aikaa lampaita. Nykyään enää porot käyvät satunnaisesti laiduntamassa niityllä. Hirsinen päärakennus on rakennettu 1850-luvulla. Myös muut rakennukset ja rakennelmat – kuten aitat, ladot ja haasiat – ovat iästään huolimatta suhteellisen hyväkuntoisia ja paikan arvo perustuukin hyvin säilyneeseen kokonaisuuteen.

Ravdoskaidin kenttä

1:10000

Pihakenttä, joka rajoittuu ympäröivään tunturikoivikkoon, on kuivaa ja matalaa, kohtalaisen tyypillistä ja edustavaa heinäniittyä. Valtalajeina ovat siankärsämö, lampaannata ja nurmitatar. Huomionarvoisia lajeja ovat sykeröpiippo, vilukko, tunturinurmikka, kissakello, kellosinilatva, nurmitatar, kullero, lapinlauku, tunturihärkki ja paikoin erittäin runsaana esiintyvä ketonoidanlukko.

Hoitotarve: Alueella tulisi aloittaa säännöllinen niitto ja/tai lampaiden laidunnus. Rakennukset kannattaisi kunnostaa.

5 UTSJOKI, Niemelän niitty

Peruskarttalehti: 3941 11 ja 3941 10

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 77701:35373, akp:aki 77698:35372

Maisemamaakunta: Pohjois-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 3,6 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalainen ruijanruoholauka (Sh)

Perinnemaisematyypit: niitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Utsjoen kunnan koilliskulmassa sijaitseva Pulmankijärvi muodostaa maisemallisesti erikoisen kokonaisuuden. Kymmenen kilometrin pituinen järvi on ollut aikoinaan yhteydessä mereen ja jääkauden aikaiset sulamisvedet ovat rakennelleet järven rannoille mielenkiintoisia terasseja ja rantavalleja. Nämä hienot maisemalliset puitteet luovat perustan järven luoteisrannalla sijaitsevalle Niemelän tilalle ja sitä ympäröivälle niitylle. Pulmankijärvi Niemelästä etelään kuuluu melkein kokonaisuudessaan valtakunnalliseen rantojensuojeluohjelmaan.

Niitty on ollut laidunkäytössä utsjokelaisittain harvinaisen pitkään; lampaat ovat laiduntaneet siellä 1990-luvun alkupuolelle saakka. Tilan rakennuskanta muodostuu vuosisadan alun asuinrakennuksesta sekä sitä ympäröivistä talousrakennuksista.

Kasvillisuustyyppiltään niitty on kostea heinäniitty, jonka valtalajeina ovat nurmilauha, niittyleinikki, niittysuolaheinä, siankärsämö ja rönsyleinikki. Niityllä kasvaa myös valtakunnallisesti uhanalaista ruijanruoholaukkaa, joskaan ei luontaisesti vaan niitylle erikseen siirrettynä. Muita huomionarvoisia niityllä kasvavia lajeja ovat *Alchemilla acutidens* -ryhmän poimulehdet, nurmitatar, kalvaspaju, kullero, tunturikurjenherne, lapinlaukku ja rantatädyke.

Hoitotarve: Alueen hoito on loppunut ja perinnemaisema-arvojen säilyttämiseksi tulisi alueella aloittaa säännöllinen niitto. Lampaiden laidunnusperinteen elvyttäminen osaksi alueen hoitoa olisi suositeltavaa.

6 UTSJOKI, Mieraslompolon keto

Peruskarttalehti: 3931 03

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 77238:35082, akp:aki 77236:35083

Maisemamaakunta: Pohjois-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 2,2 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalainen, rauhoitettu keminängelmä (Sh)

Perinnemaisematyypit: keto

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Valtakunnallisesti merkittävälle Utsjokilaakson maisema-alueelle ja kulttuurihistorialliseen ympäristöön sijoittuvan Mieraslompolon pohjoisemman tilan alue rajautuu jokeen ja ympäröivään tunturikoivikkoon. Alue on osa Utsjokilaakson arvokasta kulttuuriympäristöä.

Tila on ollut asuttuna jo 1800-luvulla. Loivasti kumpuilevalla kentällä voi kuitenkin havaita merkkejä vieläkin vanhemmasta käytöstä, sillä niityllä on havaittavissa vanhoja peurakuopan jäänteitä. Lampaat ovat laiduntaneet niityllä vuoteen 1982 asti ja sen jälkeen aluetta on niitetty vain satunnaisesti. Niityllä on vanha lato ja haasioita.

Kenttä on kohtalaisen tyypillistä kuivaa heinäniittyä. Valtalajeina ovat siankärsämö, lampaannata ja niittynurmikka. Niityllä kasvaa valtakunnallisesti uhanalaista, rauhoitettua keminängelmää. Muita huomionarvoisia lajeja ovat ketonoidanlukko, kissankello, nurmitatar, kullero, rantatädyke, lapinlaukku ja tunturihärkki.

Hoitotarve: Säännöllinen niitto. Keminängelmät tulee säästää.

7 UTSJOKI, Välimaan kenttä

Peruskarttalehti: 3941 04 + 3941 05

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 77714:35191, akp:aki 77713:35189

Maisemamaakunta: Pohjois-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 1,9 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P+

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalainen ruijanruoholaukka (Sh) ja alueellisesti uhanalainen peltohanhikki (LP:Sh)

Perinnemaisematyypit: entinen pelto

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Vetsikosta länteen, Tenon rannalla on valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö; vanha Välimaan asuinpaikka. Paikalla on aiemmin sijainnut kotakylä ja vielä nykyäänkin voidaan alueelta löytää vanhoja kodanpohjia. Välimaa edustaa tyypillistä tenolaista jokisaamelastaistaloutta ja se on hankittu Museovirastolle vuonna 1981 säilytettäväksi kulttuurihistoriallisena muistomerkkinä.

Rakennusryhmään kuuluvat 1800-luvun puolivälin jälkeen rakennettu päära-
kennus, turve- ja hirsinavetta, liha-aitta, kala-aitta, kalastus- ja metsästysväline-
aitta, vaja ja vinttikaivo. Karjatalouteen liittyvät rehunhankinnan jäljet ilmenevät
lähiympäristössä lehdesniityn kaltaisena, utsjokelaisittain harvinaisena koivikko-
na. Sinänsä tavanomainen Välimaahan tila vanhoine rakennuksineen on muodostu-
nut arvokkaaksi muiden – arvokkaampienkin – jouduttua purkujen, muutosten ja
rappeutumiskehityksen hävittämiksi. Välimaassa itse talon ja pihapiirin sijainti
maisemassa eli kulttuurimaisemalliset arvot ovat sen rakennushistoriallisia arvoja
suuremmat ja se on arvokas kulttuuriympäristö.

Kasvillisuustyyppiltään kenttä edustaa kuivahkoa–tuoretta heinäniittyä val-
talajeinaan nurmilauha, nurmitatar, niittyleinikki ja niittysuolaheinä. Huomionar-
voisista lajeista tavataan alueellisesti uhanalaista peltohanhikkia, kissankelloa, kul-
leroa, nurmitatarta, kellosinilatvaa, sykeröpiippoa, tunturikurjenhernettä, tunturi-
härkkiä, lapinlaukkua sekä ilmeisesti siirrettynä valtakunnallisesti uhanalaista rui-
janruoholaukkua.

Hoitotarve: Koska kenttä on pensoittumassa, tulisi hoito aloittaa mahdollisim-
man nopeasti. Taimet ja pensaat olisi raivattava ja lisäksi olisi huolehdittava alueen
säännöllisestä niitosta tai laiduntamisesta. Pihakentän hoito nostaisi kohteen ar-
voa huomattavasti.

8 UTSJOKI, Ylä-Kuolnan kenttä

Peruskarttalehti: 3822 10 + 3822 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 76761:34497, akp:aki 76755:34498

Maisemamaakunta: Pohjois-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 4,5 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: niitty, keto

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Karigasniemi–Angeli-tien varrella, tien ja Inarijoen välissä on mai-
semallisesti hienolla paikalla Ylä-Kuolnan vanha asuinpaikka. Alunperin se oli ai-
noastaan kesäpaikka, mutta ympärivuotisesti se on ollut asuttuna jo 1800-luvulla.
Lehmiä alueella on ollut vuoteen 1972 ja lampaita vuoteen 1975 asti. Osa kentästä
on niitetty vuosittain ja 1990-luvun alusta myös parikymmentä lammasta on lai-
duntanut niityllä. Paikka on nykyään vain kesäasuntona ja aluetta on keinolannoi-
tettu epäsäännöllisesti.

Niityn eteläosa, jossa rakennukset sijaitsevat, on jokseenkin edustavaa kui-
vaa heinäniittyä valtalajeinaan lampaannata ja siankärsämö. Alueen halkaisee itä-
länsi suunnassa kulkeva puro, ja puron pohjoispuolelle jäävä osa kentästä on jok-
seenkin tyyppillistä tuoretta, pääosin nurmilauhaa kasvavaa heinäniittyä. Huomi-
onarvoisia lajeja niityllä ovat *Alchemilla acutidens* -ryhmän poimulehdet, sykerö-
piippo, vilukko, nurmitatar, tenonajuruoho, tunturikurjenherne, kissankello, ke-
vähhanhikki, lapinlaukku ja rantatädyke.

Hoitotarve: Perinnemaisema-arvojen säilyttämiseksi tulisi laidunnusta jatkaa tai
ainakin ulottaa jokakesäinen niitto koko alueelle. Lannoitus tulisi lopettaa.

9 UTSJOKI, Palomuotkan kenttä

Peruskarttalehti: 3932 02

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 77464:35003, akp:aki 77462:35003

Maisemamaakunta: Pohjois-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 1,0 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyytit: keto

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Utsjokilaakson valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella ja arvokkaassa kulttuuriympäristössä, joen itärannalla, noin 13 km Utsjoelta etelään on Palomuotkan asuinkenttä. Kenttää on niitetty perinteisesti, ja vielä 1970-luvun alussa tilalla oli muutama lammas ja lehmä sekä hevonen. Nykyisin pihakenttää niitetään vuosittain koneellisesti ja sitä on lannoitettu satunnaisesti.

Pitkän ja kapean harjuniemen kärjessä sijaitseva rantapensaikkoon ja reunametsään rajoittuva, loivasti kumpuileva kenttäniitty on kohtalaisen edustava ja runsaslajinen. Valtalajeina ovat niittyleinikki, siankärsämö, lampaannata ja nurmitatar. Huomionarvoisista lajeista kuivalla heinäniityllä kasvavat mm. kissankäpäälä, vilukko, kullero, tunturikurjenherne, kissankello, tunturihärkki, kellosinilatva, lapinlaukku ja rantatädyke.

Hoitotarve: Lannoitus tulisi lopettaa kokonaan ja alueen säännöllistä niittoa jatkaa.

10 UTSJOKI, Puksalan kenttä

Peruskarttalehti: 3932 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 77393:35010, akp:aki 77391:35009

Maisemamaakunta: Pohjois-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 4,3 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyytit: niitty, keto

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Utsjokilaakson valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella ja arvokkaassa kulttuuriympäristössä, Puksaljärven länsirannalla sijaitsee Puksalan autiotalo pihoineen ja niittyineen. Pihan asuinrakennus on vuodelta 1959. Karja on laiduntanut niittyjä 1980-luvun alkuun saakka ja lampaat ainakin vuoteen 1985. Utsjokilaakson viimeinen lehmä on lähetetty teurastamolle ilmeisesti juuri Puksalasta vuonna 1980. Vuoden 1985 jälkeen kenttää on niitetty vielä vuoteen 1993 asti.

Alue viettää paikoin jyrkästi järveen ja ylhäällä on pihapiiri pihakenttineen. Pihapiirissä ja rinteessä on tyypillistä kuivaa heinäniittyä valtalajeinaan lampaannata ja kissankello. Valtaosa alueesta on alhaalla rannassa olevaa kosteaa heinäniittyä, jonka valtalajina on nurmilauha. Rannassa on myös tuoretta heinäniittyä, jolle tyypillisiä kasveja ovat nurmilauha, valkoapila ja voikukka. Huomionarvoisia lajeja ovat *Alchemilla acutidens* -ryhmän poimulehdet, kissankäpäälä, kissankello, tunturikurjenherne, ketonoidanlukko, sykeröpiippo, tunturinurmikka, nurmitatar, keväthanhikki, lapinlaukku, kullero sekä rantatädyke.

Hoitotarve: Säännöllinen niitto ja/tai laidunnus.

11 UTSJOKI, Tsieskulan kenttä

Peruskarttalehti: 3932 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 77400:35013, akp:aki 77399:35012

Maisemamaakunta: Pohjois-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 0,6 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyytit: keto

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Utsjoen varrella, valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella ja arvokkaassa kulttuuriympäristössä sijaitsee Tsieskulan talon tasainen kenttä. Paikalle on muutettu asumaan vuonna 1922 ja vanha hirsinen päärakennus on vielä jäljellä. Vieressä on uusi asuinrakennus sekä vanha aitta ja niityllä on haasioita. Niityllä on laiduntanut karjaa 1970-luvulle ja lampaita vuoteen 1985 asti. Nykyisin alue niitetään koneella vuosittain.

Kenttä on kuivaa heinäniittyä valtalajeinaan siankärsämö, lampaannata, punanata sekä niittysuolaheinä. Huomionarvoisia lajeja ovat *Alchemilla acutidens* -ryhmän poimulehdet, kissankäpäle, tunturikurjenherne, kissankello, sykeröpiippo, nurmitatar, kullero ja keväthanhikki.

Hoitotarve: Niiton jatkaminen.

12 UTSJOKI, Jomppalan kenttä

Peruskarttalehti: 3932 02

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 77443:35006, akp:aki 77440:35004

Maisemamaakunta: Pohjois-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 2,8 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: keto, niitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Utsjokilaakson valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella sekä arvokkaassa kulttuuriympäristössä, Jomppalanjärven länsirannalla sijaitsevaa Jomppalan tilaa ympäröi kohtalaisen laaja pihaniitty. Tila on ollut asuttu vuosisadan alkupuolelta lähtien. Perinteinen käyttö on käsittänyt vuosittaisen niiton ja 1970-luvulle asti alueella laidunsi karjaa ja lampaita. Nykyisin kenttää niitetään satunnaisesti koneella.

Kentän eteläpuolisko ja päärakennuksen ympäristö on kuivahkoa, kohtalaisen tyypillistä ja edustavaa sekä runsaslajista heinäniittyä. Valtalajeina ovat siankärsämö, lampaannata, kissankello ja niittysuolaheinä. Alueen pohjoispuoli on melko tyypillistä tuoretta, pääosin nurmilauhaa kasvavaa heinäniittyä. Huomionarvoisia lajeja ovat *Alchemilla acutidens* -ryhmän poimulehdet, kissankello, tunturikurjenherne, ketonoidanlukko, tunturihärkki, harmaakynsimö, tunturinurmikka, nurmitatar, keväthanhikki, kullero, rantatädyke ja lapinlaukku.

Hoitotarve: Perinnemaisema-arvojen säilyttämiseksi tulisi aluetta niittää säännöllisesti joka vuosi. Lampaiden laidunnus varsinkin alueen etelä-osassa olisi suositeltavaa.

13 UTSJOKI, Mierasjärven kentät

Peruskarttalehti: 3931 02

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 77146:35073, akp:aki 77142:35074

Maisemamaakunta: Pohjois-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 5,5 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen peltohanhikki (LP:Sh)

Perinnemaisematyypit: keto, niitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Vanhan Mierasjärven autiotilat sijaitsevat pitkän ja kapean Mierasjärven etelärannalla, noin 7 km Inarin ja Utsjoen kuntien rajalta pohjoiseen. Aluetta on perinteisesti niitetty vuosittain. Ainakin vielä vuonna 1985 Mierasjärvellä tehtiin myös lehtikerppuja rehuksi. Nykyisin porot laiduntavat niittyjä satunnaisesti ja osaa pihakentistä niitetään vuosittain.

Lähempänä tietä olevan talon pihakenttä on kuivaa heinäniittyä, jonka valtalajeja ovat siankärsämö, lampaannata ja polkusara. Kauempana sijaitsevan talon rinnekenttä on nurmilauhaa, metsäkurjenpolvea ja niittyleinikkiä kasvavaa monilajista, tuoretta niittyä. Huomionarvoisista lajeista niityllä kasvaa kissankäpäliä, nurmitatarta, kissankelloa, kulleroa, rantatädykettä, lapinlaukkua, tunturihärkkiä, ketonoidanlukkoa sekä alueellisesti uhanalaista peltohanhikkia.

Hoitotarve: Koko aluetta olisi suositeltavaa niittää.

14 UTSJOKI, Kevon suun niitty

Peruskarttalehti: 3914 11

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 77423:34998, akp:aki 77421:34996

Maisemamaakunta: Pohjois-Lapin tunturiseutu

Pinta-ala: 2,7 ha

Maanomistaja: valtio

Arvoluokka: P

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalainen ja rauhoitettu keminängelmä (Sh)

Perinnemaisematyypit: keto, niitty

Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Kevon suun niitty sijaitsee Kevojärven länsirannalla Utsjokilaakson valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella ja arvokkaassa kulttuuriympäristössä. Osa siitä kuuluu Kevon luonnonpuistoon. Rakennuksia ovat sauna sekä pieni hirsimökki. Aluetta ei ole niitetty vuosiin ja vain porot käyvät satunnaisesti laiduntamassa niityllä. Pensoittuminen alkaakin olla melko pitkällä, erityisesti alueen reunaosissa.

Niitty on pääosin kuivaa ja paikoitellen myös tuoretta, kosteaakin heinäniittyä. Kohtalaisen runsaslajisen niityn valtalajeina ovat siankärsämö, nurmilauha, lampaannata, niittyleinikki, kultapiisku ja tunturinurmikka. Huomionarvoisista lajeista niityllä kasvaa tunturikurjenhernettä, ketonoidanlukkoa, pohjannoidanlukkoa, tunturihärkkiä, kellosinilatvaa, lapinlaukkua, rantatädykettä, *Alchemilla acutidens* -ryhmän poimulehtiä, harmaakynsimöä, kissankelloa, lapinvehnää, vilukkoa, tunturinurmikkaa, nurmitatarta, kulleroa sekä valtakunnallisesti uhanalaisia, rauhoitettua keminängelmää.

Hoitotarve: Metsähallitus on aloittanut niityn hoidon raivaamalla ja niittämällä. Niitto loppukesällä ja niittojätteen poiskuljetus pitää metsittymisen kurissa ja kasvillisuuden niittymäisenä ja monipuolisena. Keminängelmät tulee säästää.

1 YLITORNIO, Vyönisaari - Niittysaari

Peruskarttalehti: 2613 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73535:33541, akp:aki 73517:33520

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 108,7 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: V

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalainen jokipaju (St), maisemallisesti merkittävä, edustavaa tulvaniittykasvillisuutta laajalla alueella

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty, entinen pelto, muu

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Tornionjoessa sijaitsevat Kainuunkylän saaret ovat Tornionjokivarren ja samalla koko maamme laajin tulvaniittyalue. Lähes kolme kilometriä leveän jokiuoman täyttävä saaristo on yksi valtakunnallisesti arvokkaan Tornionjokilaakson maisema-alueen mieleenpainuvimpia maisemakokonaisuuksia ja edus-

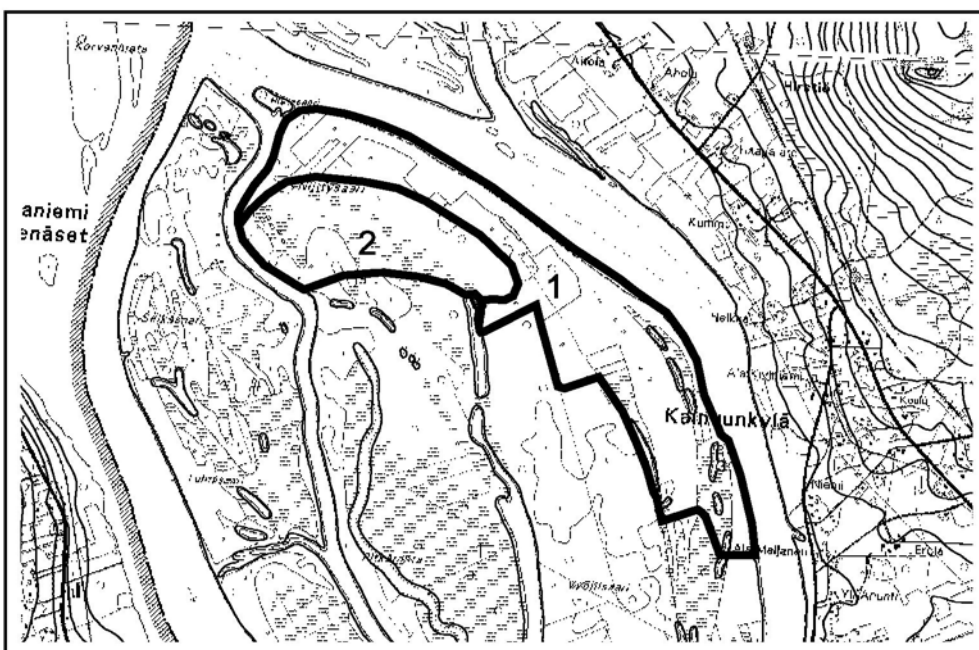

taa Keminmaan seudun vanhinta ja vakiintuneinta kulttuurimaisemaa. Kainuunkylä on yksi Tornionjokilaakson pisimpään asuttuja alueita. Vanhimmat asutuksen merkit on ajoitettu 1000- ja 1100-luvuille. Vanhimmat nykypäiviin säilyneet rakennukset ovat 1700- ja 1800-lukujen vaihteesta. Kainuunkylä tulvaniittysaari-
neen onkin arvotettu valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi. Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa alue on luokiteltu myös arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi.

Maisemallisten ja kulttuurihistoriallisten arvojen lisäksi Kainuunkylän saaret omaavat myös luonnonarvoja. Alue on kansainvälisesti arvokas lintuvesialue, ja se kuuluu valtakunnallisen lintuvesiensuojeluohjelman piiriin. Saarilla tavattava linnusto on Pohjois-Suomen monipuolisinta: vesilintujen ja kahlaajien laji- sekä parimäärät ovat poikkeuksellisen korkeita. Alue on myös arvokas muuttolintujen levähdysalue sekä monien kalalajien lisääntymisalue. Vyönisaaren - Niittysaaren pohjois- ja itäreuna, joka vastaa suurinpiirtein tämän inventoinnin osa-alueetta 1 on jätetty lintuvesiensuojeluohjelman rajausten ulkopuolelle.

Kainuunkylän saaria on aiemmin niitetty ja laidunnettu voimakkaasti, mutta viime vuosikymmeninä perinteiset maankäyttömuodot ovat hiipuneet ja saaret jääneet luonnontilaisiksi.

Aluetta hallitsevat mätät ja kosteat tulvaniityt. Tuoreet ja kuivat tulvaniityttypit ovat usein voimakkaasti pensoittuneita. Osalla saarista kasvaa myös metsää. Laajasta tulvaniitykokonaisuudesta on tässä yhteydessä inventoitu vain pieni alue Vyönisaaren - Niittysaaren pohjois- ja itäreunaa. Osa-alue yksi käsittää saaren itäreunalla kulkevan viljellyn tulvavallin sekä saaren pohjoiskärjen, missä tulvavalli laskee ja vaihettuu pensoittuneeksi tulvaniityksi. Osa-alueen pinta-alasta noin puolet on yhä viljelykäytössä olevia peltoja tai nurmilauhan valtaamia entisiä peltoja. Pohjoiskärjen tulvaniityiltä löytyvät osa-alueen yksi edustavimmat kasvillisuustyytit: pienialaisina kasvustoina esiintyy edustavia tuoretta suurruohotulvaniityä ja kuivaa pienruohotulvaniityä. Suurruohotulvaniityn lajeja ovat hoikkaängelmä, kullero, huopaohdake, nurmilauha, nurmiröllä, kultapiisku ja nurmitatar. Pienruohotulvaniityn lajistoon kuuluvat kielo, koiranvehnä, keltano, nurmiröllä, kultapiisku ja nurmitatar. Osa-alueen eteläpäähän jää pitkulaisten lampien

Vyönisaari-Niittysaari

1:30000

muodostama notkelma, jossa on pienialaisesti märkää suursarojen hallitsemaatuvaniittyä ja suurruohotuvaniittyä sekä laajemmin valtalajeiltaan erilaisia, paikoitellen pensoittuneita kosteita heinätuvaniittyjä.

Saaren pohjoispäähän, välittömästi osa-alueen yksi etelä- ja länsipuolelle sijoittuva osa-alue kaksi on luonnontilaista tuvaniittyä. Luode - kaakko suuntaisista juoteista ja niiden välisistä valleista muodostuvan alueen painanteet ovat avoimia, selkeästi vyöhykkeisiä luhtaisia suursaratuvaniittyjä, kosteita tai luhtaisia heinätuvaniittyjä sekä suurruohotuvaniittyjä. Tulvavallit ovat pensoittuneita tuvaniittyjä, lähinnä jouhivihvilä-, luhtarölli - korpiorvokki- ja tuppisaravaltaisia heinätuvaniittyä tai runsasruohoisempaa mm. siankärsämöä, ranta-alpia, mesiangervoa, rantatädykettä, mesimarjaa, huopaohdaketta ja nurmipiiphoa kasvavaa heinätuvaniittyä. Osa-alueen länsireunalla olevan lampareryhmän ympärillä esiintyy tyypillisiä märkiä ja kosteita tuvaniittyjä: suursaratuvaniittyä ja heinätuvaniittyä. Kartoitetulla alueella kasvavia huomionarvoisia lajeja ovat koiranvehnä, pohjanängelmä, rantanätkelmä, nurmitatar, kullero ja rantatädyke. Valtakunnallisesti uhanalaista jokipajua esiintyy runsaasti lampareiden laiteilla ja rantatörmillä.

Hoitotarve: Tulvavallien ja Niittysaaren pohjoisosan käyttämättömien alueiden pitäminen avoimena raivauksin. Uhanalainen jokipaju tulee säästää. Laidunnusta olisi suositeltavaa järjestää mahdollisimman laajoille kokonaisuuksille.

2 YLITORNIO, Pekanpään tuvaniityt

Peruskarttalehti: 2613 10

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73483:33560, akp:aki 73472:33554

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 35,1 ha

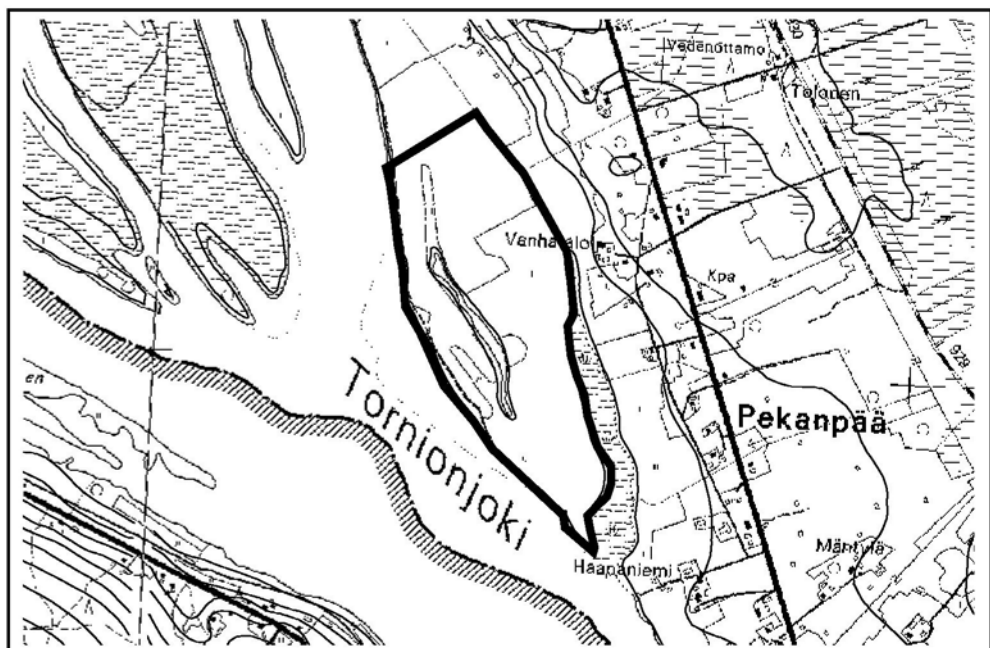
Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: M+

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalainen jokipaju (St)

Perinnemaisematyypit: tuvaniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Pekanpään tuvaniityt

1:20000

Alueen kuvaus: Tornionjokivarren Pekanpäässä on jokirantaan sijoittuva laaja ja avoin viljelysten, asutuksen ja vaarojen kehystämä tulvaniitty. Pekanpään tulvaniittyeniemi sijaitsee valtakunnallisesti merkittävällä Tornionjokilaakson maisema-alueella ja kulttuurihistoriallisessa ympäristössä. Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa alue on määritetty arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi.

Niityn säännöllinen hyödyntäminen niittämällä on loppunut jo 1970-luvulla, mutta niityn alavuuden ja yhä jatkuvan satunnaisen traktoriniiton johdosta alue on pysynyt avoimena. Märän, mättäisen ja vaikeakulkuisen niityn itälaidalle on kaivettu 1990-luvulla leveä kanava.

Kasvillisuus on niukkalajista pääasiassa vesisaran luonnehtimaa suursaratulvaniittyä sekä viitakastikan luonnehtimaa kosteaa heinätulvaniittyä. Niityltä puuttuvat varsinaiset suurruohovyöhykkeet, mutta jokirannassa kulkevalla törmällä esiintyy siellä täällä pieniä keltaängelmävaltaisia suurruoholaikkuja. Niityn halki kulkee joen suuntainen kostea notkelma, jonka laidalla kasvaa yksinäinen jokipaju. Jokipaju on valtakunnallisesti uhanalainen laji. Muita huomionarvoisia lajeja alueella ovat rantatädyke ja pohjanängelmä.

Hoitotarve: Niittäminen silloin kun se on mahdollista. Alavana alue pysynee suhteellisen avoimena ilman raivauksia.

3 YLITORNIO, Raution haka

Peruskarttalehti: 2613 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73585:33519, akp:aki 73581:33516

Maisemamaakunta: Perä-Pohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 7,7 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: metsälaidun, niitty, haka

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Ylitornion Vuopionrannassa, Kilpisjärvi - Tornio -maantien varrella sijaitsee nuoren nautakarjan laidun. Alue on ollut laidunkäytössä noin 1940-luvulta lähtien, ja vuosittain alueella on laiduntanut viidestä kymmeneen hiehoa. Eläimiä lisäruokitaan laitumelle. Lisärehu tuodaan heinäniitylle, mikä näkyy myös kasvillisuudessa esiintyvänä tyypeä suosivina lajeina. Valtakunnallisesti arvokkaalla Tornionjokilaakson maisema-alueella sijaitsevan laitumen perinnebiotooppi-arvoja vähentävät mm. kuusikoituminen. Kohde sijaitsee myös valtakunnallisesti merkittävässä kulttuurihistoriallisessa ympäristössä sekä arvokkaassa kulttuuriympäristössä (Lapin kulttuuriympäristöohjelma).

Laidunalue muodostuu tien varteen jäävästä katajahaasta, sen länsi- ja koillispuolisesta tiheäpuustoisesta kuusimetsälaitumesta sekä katajahaan pohjoispuolella olevasta katajikkoisesta niitystä. Lähinnä maantietä sijaitseva haka-alue on kuusettumassa oleva, toistaiseksi kuitenkin vielä matalan katajan hallitsema alue. Aluskasvillisuus on runsasruohoista heinäniittyä sekä edustavaa tuoretta pienruohoniittyä, jonka lajistoon kuuluvat mm. pikkulaukku, syysmaitiainen, nurmirölli, niittyleinikki, siankärsämö, pohjansilmäruoho, metsäkurjenpolvi ja aho-orvokki. Katajahaan yläpuoliseen rinteeseen sijoittuva kuusivaltainen metsälaidun on myös aiemmin ollut avoimempaa katajikkoista haka. Alue omaa paikoitellen vielä melko edustavaa hakamaista ilmettä, ja näillä paikoilla esiintyvillä pienillä niittyilaukuilla on kosteaa mm. nurmilauhaa, jokapaikansaraa, jouhivihvilää, jäkkiä ja kurjenjalkaa kasvavaa heinäniittyä. Metsälaidun on tuoretta lehtomaista kangasta. Katajahaan pohjoispuolella on sammaloitunutta, jokseenkin vähälajista tuoretta heinäniittyä. Huomionarvoisia lajeja alueella ovat nurmitatar, kullero, rantatädyke, kissankäpälä, ketosilmäruoho, sykeröpiippo, jäkki ja mähkä.

Hoitotarve: Alueen laidunnusta tulisi jatkaa, mutta eläinten lisäruokinta laitumelle lopettaa ja laitumen käyttöä tehostaa esim. lohkoihin jakamalla. Erityisesti lähinnä maantietä sijaitsevalta hakamaalta olisi pikaisesti raivattava kuusikko.

4 YLITORNIO, Pekanpään Niskan laidun

Peruskarttalehti: 2613 10

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73464:33570, akp:aki 73461:33567

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 4,0 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: niitty, tulvaniitty, metsälaidun, haka

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Valtakunnallisesti arvokkaalla Tornionjokilaakson maisema-alueella, Pekanpään arvokkaassa kulttuuriympäristössä sijaitseva nautakarjan laidun. Tornionjoen ja Kilpisjärvi - Tornio -maantien välisellä kapeahkolla, jokirantaa kohden viettävällä maakaistaleella oleva laidunalue muodostuu tilakeskusta ympäröivästä niitystä ja haka-alueesta sekä laitumen kaakkoispäähän jäävästä metsälaidun-alueesta.

Valtaosa niitystä on avointa, yksipuolista nurmilauhaniittyä. Pienemmällä alueella tien varressa suurruohot runsastuvat ja nurmilauhan ohella valtalajiston muodostavat mesiangervo, siankärsämö sekä typensuosijoista nokkonen ja koiranputki. Niityn arvokkain osa on rinteen alaosaan sijoittuva vanhoista lehtipuista ja katajasta muodostuva haka-alue, jonka aluskasvillisuus on edustavaa ja monilajista, runsasruohoista kosteahkoa heinäniittyä. Lajistoon kuuluvat mm. nurmilauha, kullero, metsäkurjenpolvi, mesimarja sekä mesiangervo.

Tulvaniittyvyöhykkeistä esiintyy suuriruohoista tulvaniittyä ja kostea heinä-tulvaniittyä, mutta rannan kivikkoisuuden ja vuolaan virran vuoksi vyöhykkeet ovat kapeita. Metsälaitumen lähinnä tietä sijaitsevat osat ovat kuusivaltaista tuoretta kangasta, jonka runsasruohoista ja -heinäistä kenttäkerrosta hallitsee mustikka. Alempana rinteessä alue muuttuu sekapuustoksi ja lehtomaiseksi soistuneeksi tulvametsäksi. Muita huomionarvoisia lajeja ovat nurmitatar, rantatädyke, jänki ja rantanätkelmä. Laidunnuksella ei reuna-alueita lukuun ottamatta ole juurikaan vaikutusta alueen kasvillisuuteen.

Hoitotarve: Laidunnusta voisi tehostaa. Metsälaitumen reunalla aukkoisuutta voisi lisätä poistamalla puustoa.

5 YLITORNIO, Pekanpään Kivelän laitumet

Peruskarttalehti: 2613 10

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73475:33563, akp:aki 73471:33560

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 4,8 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Pekanpään kylällä, vanhan maantien ja Tornionjoen välissä on nautakarjan laiduntama tulvaniitty. Valtakunnallisesti arvokkaalla Tornionjokilaakson maisema-alueella, arvokkaassa kulttuuriympäristössä sijaitseva avoin laidunniitty muodostaa yhdessä Pekanpään tulvaniityn kanssa edustavan tulvaniittykonaisuuden.

Kahteen erilliseen osaan jakautuvan laidunniityn pohjoisempi alue on hiehojen hyvin laiduntamaa, mättäistä ja kivistä tulvaniittyä. Loivasti rantaa kohti vietävän tulvaniityn yläosa on monilajista heinävaltaista tuoretta tulvaniittyä. Valtalajina onnurmilauha, mutta runsaasti esiintyy myös siankärsämöä, nurmirölliä, niittyleinikkiä, suo-orvokkia ja valkoapilaa. Seinäsammal pohjaisilla mättäillä kasvaa jäkkiä, tuoksusimaketta sekä metsälajeja kuten puolukkaa, mustikkaa ja oravanmarjaa. Alempana nurmilauhavaltainen niitty muuttuu kosteammaksi, ja valtalojiksi vaihtuvat jouhivihvilä, korpiorvokki, kurjenjalka sekä mesimarja. Rannassa kulkee noin 50 metrin levyinen suursaratulvaniittyvyöhyke.

Laidunniityn toinen osa on eteläpuolelle jokirantaan sijoittuva pieni tulvaniittyalue. Lypsylehmien laiduntaman nurmilaitumen yhteydessä sijaitsevan kostean heinätulvaniityn valtalojia ovat nurmilauha, rönsyleinikki, jouhivihvilä, korpiorvokki ja jokapaikansara. Niitty muuttuu rannempana tyypilliseksi suursaratulvaniityksi. Huomionarvoisista lajeista alueella esiintyy nurmitatarta, jäkkiä ja kulleroa.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Laidun tulisi rajata erilleen nurmilaitumista ja lisäruokinta lopettaa. Laitumen yhteyteen voisi liittää viereisen entisen luonnonlaitumen.

6 YLITORNIO, Tolpin tulvaniityt

Peruskarttalehti: 2613 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73709:33555, akp:aki 73696:33550

Maisemamaakunta: Perä-Pohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 11,3 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Aavasaksan itäpuolella, Tengeliöjoen rannalla on joen suuntaiseen niemeen sijoittuva luonnontilainen tulvaniittyalue. Tengeliöjokivarren tulvaniityt sijaitsevat maisemallisesti erittäin edustavalla paikalla: niittyjä ympäröivä vaaramaisema, erityisesti lännessä kohoava Aavasaksa lukeutuu valtakunnallisesti arvokkaihin maisema-alueisiimme.

Niemen pohjois-osa on avointa ja alavaa suursara- ja kastikkaniittyä. Niemen eteläpäässä sijaitsee pensoittuneempi ja maisemiltaan sulkeutuneempi alue, jolla esiintyy suursara- ja kastikkaniittyjen lisäksi jonkin verran myös monilajista ranta-alpin, rantatädykkeen, mesiangervon ja nurmilauhan luonnehtimaa suuriruohoista tulvaniittyä sekä mesiangervon sekaista kelta- ja pohjanängelmä-tulvaniittyä. Muista lajeista maininnan arvoinen on rantanätkelmä.

Hoitotarve: Niemen pohjoisosan sijaitseva niittyalue säilynee alavuutensa vuoksi avoimena ilman erityisiä hoitotoimenpiteitä. Niemen eteläpään umpeenkasvun estämiseksi aluetta tulisi raivata aika-ajoin, mikä parantaisi myös Tengeliöjoen sillalta avautuvia näkymiä. Laidunnus olisi hyvä hoitokeino.

7 YLITORNIO, Tengeliöjokisuun tulvaniityt

Peruskarttalehti: 2613 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73704:33528, akp:aki 73695:33523

Maisemamaakunta: Perä-Pohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 9,3 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P+

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Tornionjokeen laskevan Tengeliöjoen suulla on laaja luonnontilainen tulvaniittyalue. Tornionjoen rantaviivaa seurailevalta maantieltä avautuu kaunis maisema avaran tulvaniittyalueen ylitse Tengeliöjoelle. Kohde sijaitsee maisemallisesti merkittävällä paikalla kahden joen yhtymäkohdassa valtakunnallisesti arvokkaalla Aavasaksan maisema-alueella.

Maisemakokonaisuuteen kuuluu Tornion- ja Tengeliöjoen väliselle niemelle sijoittuva jokseenkin avoimena säilynyt alava tulvaniittyalue sekä muutama jokisuulla sijaitseva pieni tulvaniittysaari. Kauniskukkaisia ruohoja kuten rantanätkelmää, rantatädykettä ja mesiangervoa kasvaa tulvaniityillä hyvin harvakseltaan ja alueet ovatkin pääasiassa kosteaa vesisaran luonnehtimaa suursara- sekä kastikkatulvaniittyä. Pensoittuneimmat alueet löytyvät Kilpisjärvi - Tornio -maantien varrelta sekä Tengeliöjoen rantatörmältä. Alueen perinteisestä niittokäytöstä muistuttaa vielä vanha niittylato.

Hoitotarve: Ei erityistä hoitotarvetta. Mikäli pensoittuminen voimistuu tulisi kuitenkin harkita pensaikon raivausta.

8 YLITORNIO, Lammassaaren vanha laidun

Peruskarttalehti: 2613 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73507:33539 , akp:aki 73504:33543

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 2,9 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalainen jokipaju (St)

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1992

Alueen kuvaus: Lammassaari on osa Tornionjoen Hietaniemen suvannon itäosan suurta, kulttuuriympäristöltään arvokasta Kainuunkylän saariryhmää. Saariryhmä kuuluu valtakunnallisesti arvokkaaseen Pekanpään, Kainuunkylän - Nuotiorannan maisema-alueeseen ja kulttuurihistorialliseen ympäristöön. Kainuunkylän saaret ovat myös kansainvälisesti arvokasta lintuvesialuetta ja kuuluvat Lintuvesiensuojeluohjelmaan. Lammassaaren laidunalue ei kuitenkaan kuulu ohjelman rajaukseen.

1980-luvun lopulla käytöstä poistunut laidunniitty sijaitsee aivan Lammassaaren pohjoisimmassa kärjessä. Saari on kohtalaisen jyrkkärantainen, ja laidunniittyala on keskiosistaan hieman rantoja alempana oleva nurmilauhavaltaisen tasanko. Juuri päättyneestä laidunnuksesta merkinä ovat vielä niittyä ympäröivät vanhat piikkilanka-aidat ja juottokaukalo. Kohteen arvokkuus perustuu maiseman edustavuuteen ja harvinaisuuteen. Saarten säännöllinen laidunnus on Suomen puoleisilla Hietaniemensuvannon ns. sudeettisaarilla yhtä poikkeusta lukuun ottamatta loppunut, ja kohde oli inventoinnin aikoihin ainoa lähiaikoina käytöstä poistunut saarilaidun.

Laidunniitty on keskiosiltaan nurmilauhavaltaista mesiangervon, huopaohdakkeen ja rantatädykkeen luonnehtimaa suurruohotulvaniittyä. Reunaosien kosteiden sara- ja heinätulvaniittyjen valtalajeja ovat viiltosara ja korpikastikka. Huomionarvoisia lajeja ovat rantatädyke, kullero ja pohjanängelmä. Alueen lounaispäässä kasvaa muutamia valtakunnallisesti uhanalaisen jokipajun ryhmiä.

Hoitotarve: Vesakon ja pensaikon raivaus sekä laidunnuksen aloittaminen uudelleen olisi suositeltavaa, jotta alue saataisiin pidettyä avoimena lintuvesiensuojeluohjelman edellyttämällä tavalla. Jokipajukasvusto tulisi säästää.

9 YLITORNIO, Aitolan rantalaidun ja haka

Peruskarttalehti: 2613 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73505:33533, akp:aki 73504:33532

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 0,7 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty, haka

Kartoitusvuosi: 1992

Alueen kuvaus: Aitolan neljän hiehon rantalaidun ja haka sijaitsevat Tornionjoen Hietaniemen suvannon pohjoispäässä joenrannan kaksiosaisella niemekkeellä, Kainuunkylän kulttuuriympäristöltään arvokkaan saariryhmän kohdalla. Saariryhmä rantoineen kuuluu valtakunnallisesti arvokkaalle Pekanpään, Kainuunkylän - Nuotiorannan ja maisema-alueelle ja kulttuurihistorialliseen ympäristöön. Kainuunkylän saaret ovat myös kansainvälisesti arvokasta lintuvesialuetta, ja ne ovat osa valtakunnallista Lintuvesiensuojeluohjelmaa. Aitolan alueen käyttö laitumena on ilmeisesti hyvin nuorta.

Joen rannassa on korkeahkoa nurmilauha- ja nurmirölliävaltaista laiduntöyräsnittyä. Muina lajeina ovat mm. sian- ja ojakärsämö, syysmaitainen ja rönsyleinikki, sekä alalle levinneet peltorikkaruohot kuten pihatähtimö, jauhosavikka ja pihatatar. Itäosassa laidun on tulvaista ja matalia koivuja kasvavaa pensaikkohakamaata. Aluskasvillisuuden tyyppilajeja ovat mm. viiltosara, mesiangervo, jouhivihvilä, kurjenjalka, rantatädyke ja mesimarja. Rantalaitumen ja haan välissä on matalavetinen vesijuotti. Koko niemeke erottuu muun rannan nurminiityistä syvemmillä vesijuotilla. Huomionarvoisista lajeista tulvaniityllä esiintyy pohjanän gelmää ja hakamaalla rantatädykettä.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen.

10 YLITORNIO, Parpaniemen tulvaniityt

Peruskarttalehti: 2613 07+2613 10

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73505:33541, akp:aki 73494:33556

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 13,0 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalainen jokipaju (St)

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1992

Alueen kuvaus: Tornionjoen Kainuunkylän arvokkaassa kulttuuriympäristössä on pitkä ja kapeahko tulvien vaivaama laaja niittyalue. Alue muodostaa etelään päin työntyvän niemen, joka rajoittuu lännessä ja etelässä Tornionjokeen, idässä joen tulvauomaan ja pohjoisessa intensiivikäytössä oleviin nurminiittyihin. Alueella on vielä havaittavissa merkkejä entisaikaisesta niittokäytöstä ja useita vanhoja niittylatoja, joiden kunto vaihtelee. Kohteeseen kuuluu myös käytössä olevia nurminiittyosia.

Valtakunnallisesti merkittävällä Pekanpään, Kainuunkylän - Nuotiorannan Tornionjokivarren maisema-alueella ja kulttuurihistoriallisessa ympäristössä sijaitseva kohde on maisemallisesti edustava ja harvinainen. Kainuunkylän saaret ovat kansainvälisesti arvokasta lintuvesialuetta ja ne kuuluvat Lintuvesiensuojeluohjelmaan.

Alue jakaantuu kahteen kasvistollisesti toisistaan poikkeavaan osaan. Itäpuolella on nurminiittyjen tulvaiset reunamat eli ns. vesijättöniityt, jotka vaihettuvat vähitellen viiltosaraikoksi. Huomionarvoisia lajeja ovat rantatädyke ja -nätkelmä. Niemekkeen eteläpuoleisella osalla on nurmilauhaa kasvavaa ja tuppaista niittyä vaihettuen etelässä ruokohelpiä kasvavaksi vetiseksi ruovikoksi. Huomionarvoisia lajeja ovat pohjanängelmä, rantatädyke ja -nätkelmä. Joen puolella kasvaa kolme jokipajuryhmää. Jokipaju on valtakunnallisesti uhanalainen kasvilaji.

Hoitotarve: Niitto kerran kahdessa vuodessa riittänee pitämään maiseman avoimena. Jokipajut tulee säästää.

11 YLITORNIO, Taavennikun laitumet

Peruskarttalehti: 2632 01

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73769:35093, akp:aki 73768:35091

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 1,7 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: metsälaidun, niitty, järvenrantaniitty, entinen pelto, muu
Kartoitusvuosi: 1996

Alueen kuvaus: Alkkulan kylässä, Majamalompolon ja Iso-Lohijärven yhdistävän salmen rannalla sijaitsevat Taavennikun kiviset ja katajaiset, noin viiden hiehon laitumet. Vuonna 1993 on alueelle pystytetty Jääkäri Etappi - talon muistokivi ja laitumiin kuuluu myös vanha hirsirakennus. Alueella on ollut asutusta 1850-luvulta lähtien ja laidun on ollut perinteinen lehmien kesäkenttä, jossa lehmät on lypsetty käsin. Noin vuodesta 1976 lähtien alue on ollut hieholaitumena. Sitä ennen se on ollut paitsi lehmälaitumena, myös ajoittain hevoslaitumena. Eläimille on annettu lisärehua laitumelle.

Alue koostuu kolmesta lohkosta, joista salmen rannalla sijaitseva, kapea ja osin pusikoitunut rantalaidunlohko on pienialaisin. Ranta on vetinen ja soistunut jasaravyöhyke on lähes olematon. Matalakasvuisen sararantaniityn valtalajeina ovat vesisara, kurjenjalka, luhtakuusio ja rentukka. Rannassa on myös nurmilauha-valtaista kiiltopajukkoa. Osa alueesta on laidunniittyä, josta noin neljäsosa on ollut heinäpeltona 1980 ja 1990-lukujen taitteessa. Nykyisin entinen pelto on nurmilauha- ja timoteivaltainen. Luonnonniitty on tuoretta heinäniittyä ja suurruohonniittyä. Suurruohonniityllä kasvavat mm. kurjenpolvi, nurmilauha ja hiirenvirna. Koillisosan metsälaitumet ovat mänty- ja sekametsälaitumia valtalajeinaan mustikka, puolukka, metsälauha, oravanmarja, valkoapila, siankärsämö, metsäkurjenpolvi sekä kultapiisku. Sekametsälaitumilla yleisinä kasvavat lisäksi metsäkorte, ruohokanukka ja juolukka. Huomionarvoisia lajeja ovat kissankäpälä, rantanätkelmä, ketosilmäruoho, nurmitatar, kullero ja nurmitädyke.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Lisäruokinta tulisi lopettaa ja rannan pensaikkoa voisi raivata.

12 YLITORNIO, Jänkkävainion tulvaniityt

Peruskarttalehti: 2613 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73719:33519, akp:aki 73709:33515

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 9,7 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalainen jokipaju (St)

Perinnemaisematyytit: tulvaniitty, muu

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Ylitorniolla, Aavasaksan valtakunnallisesti arvokkaalla kulttuuri-
maisema-alueella Tornionjokivarressa on aiemmin niittokäytössä olleita tulvaniit-
tyniemiä. Niityt ovat aivan valtatievarrella ja niiden yli avautuu kaunis näkymä
joelle sekä Ruotsin puoleiselle rannalle. Tien puolelta niemiä rajaa kapea pudas ja
niemissä on alavaa tulvaniittyä sekä pajuryhmiä. Joen puoleiset törmät ovat niit-
tyjen korkeimpia kohtia, joilla on kastikkavaltaista tulvaniittyä sekä pieninä laik-
kuina keltaängelmävaltaista suurruohotulvaniittyä. Muussa kasvillisuudessa vaih-
televat mosaiikkimaisesti vesisaravaltainen suursaratulvaniitty, kastikkavaltainen
koste heinätulvaniitty sekä ruokohelpin luonnehtima heinätulvaniitty. Tulvapa-
jupensaikkoa kasvaa alueella selkeinä tiheinä ryhminä. Myös valtakunnallisesti
uhanalaista jokipajua kasvaa yksittäisinä pensaina alueen eteläkärjessä. Muista
lajeista mainittakoon rantatädyke.

Hoitotarve: Varsinkin tien varren pensaita tulisi raivata näkymän aukaisemi-
seksi. Mikäli pensaita raivataan tulisi jokipajut säästää.

13 YLITORNIO, Kainuunkylän haka

Peruskarttalehti: 2613 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73525:33546, akp:aki 73523:33544

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 1,3 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyytit: haka, muu

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Keskellä Kainuunkylää, valtatievarressa, alas joelle päin viettä-
vässä rinteessä sijaitsee pieni ja hyvin kivinen, viereisen tilan lehmälaitumena ole-
va laidun. Eläimiä myös lisäruokitaan laitumelle. Laidun muodostuu nurmilaitu-
mista ja niiden välisistä lehtipuuvaltaisista hakamaalaikuista. Kookkaat puut ja
kaunis puistomainen hakamaarakenne kiinnittävät tieltä katsoen huomiota. Tor-
nionjokilaakson valtakunnallisesti merkittävällä maisema-alueella sijaitseva Kai-
nuunkylä on kulttuurihistorialtaan ja -ympäristöltään arvokasta aluetta.

Haapa- ja hieskoivuvaltaisten lehtipuuhakalaikkujen aluskasvillisuus on nurmi-
lauhan, koiranputken, metsäkurjenpolven ja siänkärsämön luonnehtimaa sanna-
loitunutta ja tyypivaikutteista tuoretta heinäniittyä. Mättäillä kasvaa kangasmet-
sälajistoa. Nurmilaidunosa luonnehtivat nurmilauha, koiranputki ja metsäkurjen-
polvi. Huomionarvoisia lajeja ovat rantatädyke, kullero ja nurmitatar.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Rehevöitymisen estämiseksi lisäruokin-
nasta tulisi luopua.

14 YLITORNIO, Kuivakankaan Kärsängin tulvaniityt

Peruskarttalehti: 2613 09+2614 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73744:33510, akp:aki 73734:33507

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 9,0 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: valtakunnallisesti uhanalainen jokipaju (St)

Perinnemaisematyytit: tulvaniitty

Alueen kuvaus: Tornionjokivarressa, Aavasaksan valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella ja Tornionjokivarren arvokkaassa kulttuuriympäristössä, on avoin tulvaniittyalue. Kuivakankaan niityt sijoittuvat osittain mantereen puolelle talojen taakse ja osittain kapean putaan erottaman saaren eteläkärkeen sekä sen idänpuoleiselle reunalle. Niityt eivät ole enää perinteisessä käytössä, mutta saaren itäpuolen niittyjä on niitetty silppurilla.

Mantereen puolella ja saaren eteläkärjessä vallitsevat laajat suursara-, kastikka- ja ruokohelpitulvaniityt. Saaren pohjoisosan idänpuoleisilla alueilla valtaosa on tuoretta nurmilauhavaltaista ja keltaängelmän, mesiangervon ja niittyleinikin värittämää heinätulvaniittyä. Painanteissa on suursara- ja jousihivilävaltaisia tulvaniittyalaikkuja. Putaan yli saareen vievän pengertien paikkeilla on muutamia valtakunnallisesti uhanalaisen jokipajun kasvustoja. Muita huomionarvoisia lajeja ovat rantanätkelmä, kullero, rantatädyke ja pohjanängelmä.

Hoitotarve: Niitto myöhään loppukesällä tavallisella niittokoneella. Niittojätteen poiskeruu.

15 YLITORNIO, Laurin ja Ala-Laurin niityt

Peruskarttalehti: 2613 10

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73500:33553, akp:aki 73497:33550

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 2,3 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Arvoon vaikuttavat erityistekijät: alueellisesti uhanalainen idänkirveli (LE:St)

Perinnemaisematyypit: entinen pelto, keto

Kartoitusvuosi: 1992

Alueen kuvaus: Poikkilahden kylätien itäpuolelle jäävät Laurin ja Ala-Laurin niityt sijaitsevat maisemallisesti kauniilla paikalla jyrkästi länteen viettävässä rinteessä. Niityltä avautuvaa kaukomaisemaa hallitsee Tornionjoen laajin suvantoalue tulvaniittysaarineen (Kainuunkylän tulvaniittysaaret). Niityt sijaitsevat valtakunnallisesti arvokkaalla Tornionjokilaakson maisema-alueella ja kulttuurihistoriallisessa ympäristössä. Tornionjoen ranta-alueet Poikkilahden kylän kohdalla ovat myös osa arvokasta Pekanpään, Kainuunkylän - Nuotiorannan kulttuuriympäristöä.

Metsiin ja kesäkäytössä oleviin talousrakennuksiin rajautuvan niityn eteläisimmät ja itäisimmät osat ovat olleet pitkään niittämättöminä ja sen vuoksi alkaneet jo umpeutua. Pohjoisin niityala on ollut satunnaisessa niittokäytössä vielä 1990-luvun alkupuolella. Eteläisin alue on tiheää ja vaikeakulkuista suuruhojen hallitsemaa peltoniittyä, jolla runsaimmin esiintyviä lajeja ovat pakettipellon tyyppilliset lajit; nurmirölli, juolavehnä, siankärsämö, nurmilauha ja kannusruoho. Laiteltaan jo pensoittumaan alkaneen niityn mielenkiintoisin kasvilaji on alueellisesti uhanalainen idänkirveli. Pohjoispuolen matalakasvuisella tuoreella heinäniityllä kasvavat tavanomaiset lajit kuten nurmirölli, juolavehnä, siankärsämö, nurmilauha, metsälauha, punanata sekä nurmipuntarpää. Lajistoltaan jokseenkin yksitoikkoisen heinäniityn itäpuolella, rinteiden yläosassa on pieni alue kuivaa sammal- ja jäkäläpohjaista kettoa. Kedolla esiintyy mm. koiransilmää, lampaannataa, ahokeltanoa, ketosilmäruohoa, päivänkakkaraa, puna-apilaa, kissankäpälää ja aho-orvokkia. Muita huomionarvoisia kasvilajeja ovat karvaskallioinen, pohjanängelmä ja rantatädyke.

Hoitotarve: Niitto umpeenkasvaneilla osilla kaksi kertaa kesässä, muilla kerran. Mahdollisuuksien mukaan laidunnuksen järjestäminen.

16 YLITORNIO, Hianpään niitty

Peruskarttalehti: 2632 04

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73750:33836, akp:aki 73748:33833

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 2,9 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: niitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Mellakoskelta kulttuuriympäristöltään arvokkaaseen Lohijärven kylään vievän tien varrella, Ison Lohijärven koillisrannalla sijaitsee suometsien laidalta aukeava niitty. Lohijärven kylä on valtakunnallisesti arvokkaalla Lohijärven–Leukumanpään maisema-alueella. Niitty on alunperin ollut viikatteella niitettävä luonnonniitty, jonka läpi kulki karjapolku järvenrantaan. Niittokäyttö loppui 1950-luvulla. Viimeiset vuosikymmenet se on ollut lehmä- ja hevoslaitumena ja hevoslaidunnus jatkui aina 1980-luvulle asti.

Tienvarressa niitty on melko avointa, mutta kauempana tiestä on korkeampaa ja tiheämpää pajukkoa ja väleissä niitylaikkuja. Niitty on nurmilauha- ja kastikkavaltaista kosteaa heinäniittyä, ja paikoin mätässara on muodostanut korkeita kaulamättäitä. Muista lajeista mainittakoon rantatädyke.

Hoitotarve: Alue tulisi aidata ja aloittaa nautakarjalaidunnus. Pensaikkaa tulisi raivata siten, että vanhoja koivuja ja yksittäisiä pajuryhmiä säästetään.

17 YLITORNIO, Raution tulvaniitty

Peruskarttalehti: 2613 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73585:33515, akp:aki 73580:33511

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 9,7 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P

Perinnemaisematyypit: entinen pelto, tulvaniitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Nuotiorannassa, Tornio - Kilpisjärvi-valtatien varressa on laidunniitty, johon kuuluu kosteikkojuotin pohjaa ja juotin sekä joen välistä korkeampaa kannasta. Kannas on aikaisemmin raivattu pelloksi ja viljelty heinälle. Alueen niittokäyttö loppui ennen vuotta 1960, ja sen jälkeen se on ollut lypsykarjan laitumena. Laidun sijaitsee Tornionjokilaakson valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella ja on osa Tornionjokivarren arvokasta kulttuuriympäristöä. Tieltä on niityn yli avoin näkymä Tornionjoelle ja sen rantapelloille.

Tien varressa on alueen tehokkaimmin laidunnettu alue, jolla kasvaa monilajista suuruohotulvaniittyä lajeinaan mm. mesiangervo, metsäkurjenpolvi, nurmilauha, huopakeltano sekä huomionarvoinen kullero. Kosteikkojuotissa on erotettavissa valtalajiltaan vaihtelevat viitakastikka- tai nurmilauhavaltaiset heinätulvaniittyvyöhykkeet sekä luhta- ja vesisaravaltaiset tulvaniittyvyöhykkeet. Muita huomionarvoisia lajeja niityllä ovat rantatädyke, rantanätkelmä ja nurmitatar.

Hoitotarve: Pensoittumisen ehkäisemiseksi entistä pelto-osaa tulisi niittää säännöllisesti, jollei laidunnusta voida tehostaa.

18 YLITORNIO, Metsävainion laidunniitty

Peruskarttalehti: 2613 08

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73590:33510, akp:aki 73589:33508

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 2,2 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: niitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Ylitornion Nuotionrannan arvokkaassa kulttuuriympäristössä, Kilpisjärventien varressa sijaitsee perinteistä laidunniittymaisemaa edustava pieni niitty, jonka käyttö suuren lypsykarjan jaloittelualueena on alkanut 1970-luvun vaiheilla. Katajikkoinen, lyhyeksi kaluttu ja komeiden puurivistöjen kehystämä laidunniitty sijaitsee Tornionjokilaakson valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella ja merkittävässä kulttuurihistoriallisessa ympäristössä. Alue on ollut karjan laitumena ainakin 1950-luvulta alkaen. Laidunta on lannoitettu keväisin ja se on yhteydessä nurmilaitumiin.

Lajistoltaan laidun on vaatimaton ja sen suurin merkitys onkin maisemallinen. Kasvillisuus on tyyppillistä, vähälajista nurmilauhan, nurmiröllin, siankärsämön, valkoapilan ja syysmaitaisen luonnehtimaa tuoretta heinäniittyä. Huomionarvoisia lajeja ovat rantatädyke, kullero, nurmitatar ja rantanätkelmä.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Laidun tulisi rajata erilleen nurmilaitumista sekä lopettaa lannoitus ja lisäruokinta.

19 YLITORNIO, Niemen laitumet

Peruskarttalehti: 2613 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73522:33544, akp:aki 73521:33542

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 0,4 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyypit: haka, niitty

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Kainuunkylän arvokkaassa kulttuuriympäristössä, rantatien molemmin puolin sijaitsevilla pienillä luonnonlaidunaloilla on merkitystä tienvarren lähinäkökymien kannalta. Tien länsipuolen kostea ja alava niittyala on otettu nautakarjan laitumeksi vuonna 1994. Tien itäpuolen loivassa rinteessä on havupuuvaltainen kostea haka, joka on otettu osaksi laajempaa, pääasiassa nurmea sisältävää, nautakarjan laidunta vuonna 1993. Laidun sijaitsee Tornionjokilaakson valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella ja merkittävässä kulttuurihistoriallisessa ympäristössä.

Tien länsipuolen kostea niitty on epätyypillistä, miltei tulvaniittyä muistuttavaa heinäniittyä. Valtalajeina ovat nurmilauha, vesisara, karheanurmikka, mesiangervo ja kurjenjalka. Havupuuhaan aluskasvillisuus on mättäistä ja heterogeenistä kosteaa suuruuhoniittyä, jota luonnehtivat mm. mesiangervo, nurmilauha, kurjenjalka ja metsäkurjenpolvi. Huomionarvoisia lajeja ovat kullero, rantatädyke ja nurmitatar.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Havupuustoa ja nuoria hieskoivuja tulisi raivata hakamaalta. Laitumet tulisi erottaa nurmilaitumista.

20 YLITORNIO, Kannalan laitumet

Peruskarttalehti: 2613 07

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73514:33550, akp:aki 73511:33543

Maisemamaakunta: Keminmaan seutu

Pinta-ala: 3,1 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyyppit: tulvaniitty, niitty, haka

Kartoitusvuosi: 1994

Alueen kuvaus: Kainuunkylän arvokkaassa kulttuuriympäristössä, rantatien varrella tien molemmin puolin sijaitsevat laitumet ovat osa Tornionjokilaakson valtakunnallisesti arvokasta maisema-alueita ja kulttuurihistoriallista ympäristöä. Laitumet jakaantuvat kolmeen erilliseen sirpaleeseen, joista tien länsipuolen mäntyhaka ja niitty ovat vanhaa lehmälaidunta, jota vieläkin laidunnetaan osana jokivarren nurmilaitumia. Tien itäpuolen vanhaa lehmälaidunniittyä reunustaa luoteispuolella vanha kiviaita. Nykyisin sitä laidunnetaan vuorotellen tien länsipuolen laitumien kanssa. Kannalanlahden perukassa on lisäksi ojitettua tulvaniittyä, jota on niitetty viimeksi 1950-luvun puolessa välissä. Niittokäytön loputtua se on ollut toisinaan lehmälaitumena.

Mäntyhaan aluskasvillisuus on mättäistä kosteaa suuruuhoniittyä valtalajeinaan mm. mesiangervo, nurmilauha, metsäkurjenpolvi sekä huomionarvoiset kullero ja rantatädyke. Viereinen niitty on kosteaa epätyypillistä mm. luhtakastikan ja vesisaran luonnehtimaa heinäniittyä sekä epätyypillistä suuriruohoista tuoretta mm. nurmilauhan luonnehtimaa heinäniittyä. Tien itäpuolen niityt ovat nurmilauhaista ja leinikkien luonnehtimaa tuoretta ja mättäistä, nurmilauhan sekä -röllin vallitsemaa kosteaa heinäniittyä. Kannalanlahden niityt ovat kulotettua ja epätyypillistä mm. nurmilauhan ja luhtasaran luonnehtimaa heinätulvaniittyä sekä vesisaran luonnehtimaa suursaratulvaniittyä. Muita huomionarvoisia kasveja laitumilla ovat jäkki ja nurmitatar.

Hoitotarve: Laidunnuksen jatkaminen. Laitumet tulisi rajata erilleen nurmilaitumista. Kannalanlahden niittyjen pensaikot voisi raivata ja ottaa niityt jokavuotiseen käyttöön. Tien länsipuolelta voisi myös raivata vesakkoa.

21 YLITORNIO, Yli-Rahdun tilan pihaniitty

Peruskarttalehti: 2613 09

Yhtenäiskoordinaatit: ykp:yki 73729:33525, akp:aki 73728:33524

Maisemamaakunta: Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu

Pinta-ala: 0,4 ha

Maanomistaja: yksityinen

Arvoluokka: P-

Perinnemaisematyyppit: niitty

Kartoitusvuosi: 1995

Alueen kuvaus: Kaulinrannassa, pihapiirin yhteydessä viehättävästi kukkiva pieni niitty sijaitsee Aavasaksan valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella. Nykyisin laidunkäytöstä pois jäänyt niitty on ollut osa hakamaata vielä 1960-luvulla. Kasvillisuus on pääosin tuoretta ja runsasruohoista, mutta alalla on myös pienialaisesti kuivahkoa nurmirölli-, lampaannata ja punanatavaltaista heinäniittyä. Puolet niitystä on tuoretta ruuhoniittyä, jossa pien- ja suurruohoiset osat vuorottelevat. Valtalajeina ovat mm. siankärsämö, rantatädyke, nurmirölli ja kevätleinikki. Niityllä on myös runsas- ja matalaruohoista nurmiröllin, valko- ja puna-apilan, niittyleinikin sekä siankärsämön luonnehtimaa tuoretta heinäniittyä. Muista lajeista mainittakoon vielä kullero.

Hoitotarve: Vesakon ja taimikon raivaus sekä vuosittainen niitto viikatteella.

KIRJALLISUUS

- Ahvenainen, J. 1980. Perä-Pohjolan ja Lapin elinkeinorakenteen muuttuminen sadan vuoden aikana (1870-1970). - teoksessa: Aho, S. (toim). Lappi-seminaari, osa III. Luonto ja ihminen - työ ja kulttuuri. Oulun yliopisto. Pohjois-Suomen tutkimuslaitos C 23. s. 146-155.
- Alalammi, P. (toim.) 1990. Suomen kartasto. Geologia. - Vihko 123-126. Maanmittaushallitus, Suomen maantieteellinen seura.
- Alalammi, P. (toim) 1988. Suomen kartasto. Ilmasto. - Vihko 131. Maanmittaushallitus, Suomen maantieteellinen seura.
- Alanen, A. ja Pykälä, J. 1996. Ympäristötukijärjestelmä ei yksin pelasta perinnebiotooppeja. - Ympäristö no. 2, s. 23-25.
- Arkkitehtitoimisto Antti Pihkala 1994. Perämeren kansallipuisto. Rakentamisohjeet. - Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 9. 36 s.
- Ekstam, U., Aronsson, M. ja Forshed, N. 1988. Ängar. - Serien Skötsel av naturtyper. LTs förlag, Helsingborg. 209 s.
- Ellilä, K. J. 1958. Suomen maatalous. - Teoksessa: Linkomies, E. (toim). Oma maa 1. Porvoo. WSOY. s. 15-130
- Ericson, L. ja Wallentinus, H.-G. 1979. Sea-shore vegetation around the Gulf of Bothnia - Wahlenbergia no. 5, p. 1-142.
- Eurola, S., Huttunen, A. ja Kukko-oja, K. 1994. Suokasvillisuusopas. - Oulanka reports 13. 81 s.
- Fellman, J. 1906. Antecningar under min vistelse i Lappmarken I-IV. Helsinki.
- Fellman, I. 1910-1915. Handlingar och uppsatser angående finska Lappmarken och lapparne I-IV. - Helsinki.
- Grönlund, A., Lehtelä, M., Luotonen, H. ja Hakalisto, S. 1998. Pohjois-Karjalan perinnumaisemat - Pohjois-Karjalan ympäristökeskus, Alueelliset ympäristöjulkaisut 61. Joensuu. 167 s.
- Haapanen, A. ja Heikkilä, T. 1992. Maisemanhoito. Maisema-alueetöryhmän mietintö I. 199 s. Arvokkaat maisema-alueet. Maisema-alueetöryhmän mietintö II. 204 s. Ympäristöministeriö. Mietintö 66/1992. Helsinki.
- Huurre, M. 1983. Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin esihistoria. - Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin historia I. Pohjois-Pohjanmaan maakuntaliiton ja Lapin maakuntaliiton yhteinen historiatoimikunta. Kuusamo. 532 s.
- Haapasaari, P. 1994. Silakanpyyntiä ja lohitalonpoikia - kalastusperinnettä Perämeren kansallispuistossa. - Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 19. 38 s.
- Hægström, CA, Heikkilä, T., Peiponen, J. ja Vuokko, S. 1995. Toukohärkä ja kultasiipi, niityt ja niiden hoito. - Helsinki. 160 s.
- Heikinheimo, O. 1921. Suomen metsänrajametsät ja niiden vastainen käyttö. - Comm. Inst. Quaest. For. Finlandiae 4. s. 1-71.
- Heikkilä, K., Borg, P. ja Täräinen, A. 1996. Ketojen ja niittyjen hoito-opas. Suomen luonnonsuojelun Tuki Oy. Forssa. 49 s.
- Heikkilä, K. (toim.) 1996: Ketoprojekti 1992-1995. Raportti - Suomen luonnonsuojeluliitto ry. Helsinki. 80 s.
- Heikkinen, P. 1980: Ounasjoen tulvaniittyjen kasvillisuudesta. - pro gradu-tutkimus. Helsingin yliopiston kasvitieteen laitos. 81 s.
- Helle, T. 1984. Porotalous. - Teoksessa Lappi 3. Pohjolan luonto, luonnonvarat ja ihminen. Karisto Oy. Hämeenlinna. s. 345-59.
- Huhta, A-P 1998. Evaluating the impacts of mowing: a case study comparing managed and abandoned meadow patches. - Ann. Bot. Fennici 35. p. 85-99.
- Huhta, A-P 1997. Kulttuurivaikutteisten eliöyhteisöjen suojelu ja hoito - oikeata luonnonsuojelua. Acta Univ. Oul. C 97, s. 291-304.
- Hänninen-Valjakka, K. 1998. Etelä-Savon perinnumaisemat. - Etelä-Savon ympäristökeskus. Alueellisia ympäristöjulkaisuja 87. 147 s.
- Jutila, H., Pykälä, J. ja Lehtomaa, L. 1996. Satakunnan perinnumaisemat - Helsinki. Suomen ympäristökeskus, Alueelliset ympäristöjulkaisut 14. 198 s.
- Jäntti, A. 1947. Suomen laidunolot. - Acta For. Fennica 53. s.1-246.

- Kaakinen, E. ja Ulvinen, T. 1978. Ounasjokivarren kasvilajisto ja sen luonnonsuojeluarvot. Ounasjokitutkimuksia V. - Helsinki. 43 s.
- Kalliola, R. 1973. Suomen kasvimaantiede. - Porvoo. WSOY. 308 s.
- Korhonen, T. 1998. Museoviraston poroaitaprojekti. - Raito 1. s. 13-19.
- Kännö, S. 1992: Mosku: kertomus poromies Aleksanteri Hihnavaarasta ja Lapin kenraali Kurt Martti Walleniusesta vuosina 1900-1938. - WSOY, Porvoo. 332 s.
- Laitinen, S. 1997. Kenttälän alueen perinnemaiseman hoitosuunnitelma. - Päättyö. Rovaniemen maaseutu- ja kotitalousopisto. 43 s.
- Lapin seutukaavaliitto 1991. Lapin maaseudun kehittämissuunnitelma 2010. - Julkaisu no. 109. Sarja A. 41 s.
- Lapin seutukaavaliitto 1994. Lapin seutukaava. - Osat 1, 2, 3 ja 4. Rovaniemi. 2 kansiota.
- Lehtola, I. 1990. Kylät murroksen puristuksessa. - Lapin seutukaavaliitto. Julk. no. 106. Sarja A. 178 s.
- Leiviskä, I. 1908. Über die Vegetation an der Kuste des Bottnischen Meerbusens Zwischen Tornio und Kokkola. - Fennia vol. 27, no. 1., p. 1-209.
- Linkola, K. 1922. Niityt ja viljelysmaat. - Teoksessa: Krohn, K., Melander, G., Lindeqvist, K.O & Grotenfelt, K. (toim), Oma maa III. Porvoo. WSOY. s. 1012-1032.
- Lokio, J. 1997: Lapin kulttuuriympäristöohjelma. - Lapin ympäristökeskus. Rovaniemi. 289 s.
- Manner ja Tervo 1988. Lapin geologiaa. - Lapin maakuntaliitto ry. ja Lapin lääninhallitus.
- Massa, I. 1983: Ihminen ja Lapin luonto. - Suomen Antropologinen seura. Helsinki. 163 s.
- Mäkinen, Y. 1981. Inarin Lapin kasvistikartoitus. - Luonnon Tutkija 85. s. 84-90.
- MäkiVuoti, M. 1994. Perämeren kansallispuiston kiinteät muinaisjäännökset. - Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 23. 38 s.
- Niemelä, M. 1998. Hoitosuunnitelma Oulun kansallispuiston perinnemaisemille. - käsikirjoitus. Metsähallitus, Pohjanmaan puistoalue. Oulu.
- Ohenoja, E. (toim.) 1995: Pohjois-Suomen uhanalaisten kasvien ja sienten luettelot. - Biologian laitos, kasvimuseo. Oulun yliopisto. 54 s.
- Onikki, E. ja Ranta, H. (toim.) 1997. Suomen Laki II. - Kauppakamari Oy. Lakimiesliiton kustannus. Helsinki 1997. 2193 s.
- Palomäki, M. 1960. Suomen sodanjälkeisen asutustoiminnan alueellisia piirteitä. Terra 72:4. s. 149-163.
- Partanen, H., Heikkilä, T. ja Pykälä, J. (toim) 1997. Perinnemaisemat - maaseudun rikkaus. - Maa- ja metsätalousministeriö. Helsinki. 23 s.
- Partanen, H., Holmström, M.H. ja Pykälä, J. (toim) 1997. Eläimet luonnon- ja maisemanhoitajina. - Maa- ja metsätalousministeriö. Helsinki. 23 s.
- Paulaharju, S. 1939. Sompio. - WSOY. 2. painos. Porvoo 1953. 300s.
- Paulaharju, S. 1922. Lapin muisteluksia. - WSOY. 3. painos. Porvoo 1977. 231 s.
- Paulaharju, S. 1923. Wanhaa Lappia ja Peräpohjaa. - WSOY. 2. painos. Porvoo 1963. 278 s.
- Paulaharju, S. 1927. Taka-Lappia. - WSOY. 2. painos. Porvoo 1965. 278 s.
- Pihkala, A. 1995. Perämeren kansallispuiston Ailinpietin kämpän restaurointi. - Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 38. 38 s.
- Pykälä, J., Alanen, A., Vainio, M. & Leivo, A. 1994: Perinnemaisemien inventointiohjeet - Vesi- ja Ympäristöhallituksen monistesarja. Nro 559. 106 s.
- Pälkä, O. (toim) 1993. Keto-opas. Suomen luonnonsuojeluliitto ry. Forssa. 48 s.
- Raatikainen, H. ja Pirinen, T. 1996. Perä-Pohjolan puistoalueella olevien Metsähallituksen maiden perinnebiotooppien inventointi. - Metsähallitus Perä-Pohjolan puistoalue. Sodankylä 77 s.
- Rahikainen, P. 1998. Peltojen ja niittyjen aidat. - Raito 1. s. 9-12.
- Rahikainen, P. 1988. Syyspuolen askareista Sodankylässä. - Raito 2. s. 9-15.
- Rassi, P., Kaipainen, H., Mannerkoski, I. ja Ståhls, G. 1991. Uhanalaisten eläinten ja kasvien seurantatoimikunnan mietintö. - Ympäristöministeriö. Komiteamietintö 1991:30. Helsinki. 328 s.
- Ruuttula-Varsari, A. 1991. Perämeren kansallispuiston historiaselvitys 1800-luvun lopulle. - Käsikirjoitus. Pohjois-Suomen Historiapalvelut Ky.
- Ryttäri, T. ja Kettunen, T. (toim) 1997. Uhanalaiset kasvimme. - Suomen ympäristökeskus. Kirjayhtymä Oy. Helsinki. 335 s.
- Salo, P. & Nummela-Salo, U. 1994. Perämeren kansallispuiston kasvillisuus. - Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 32. 98 s.

- Schefferus, J. 1674. Lapponia. - Kariston klassillinen kirjasto no. 70. Hämeenlinna 1963. 490 s.
- Sipilä, J. 1991. Maa- ja karjatalous Ylikylässä. - Raito 1. s. 7-15.
- Soininen, A. 1974. Vanha maataloutemme. Maatalous ja maatalousväestö Suomessa perinnäisen maatalouden loppukaudella 1720-luvulta 1870-luvulle. - Suomen historiallinen seura. Historiallisia tutkimuksia 96. Helsinki. 459 s.
- Suomen virallinen tilasto III. Maatalous: Vuodet 1910, 1922, 1925, 1926, 1930, 1935, 1941, 1944, 1945, 1950, 1955, 1959, 1962, 1965, 1970, 1975, 1980 ja 1986. - Valtioneuvoston kirjapaino ja Valtion painatuskeskus. Helsinki.
- Suominen, J. ja Hämet-Ahti, L. 1988. Ihmistoiminnan varhaisesta vaikutuksesta Suomen kasvistoon. - Memoranda Soc. Fauna Flora Fennica 64 s. 11-14.
- Suominen, J. ja Hämet-Ahti, L. 1993. Kasvistomme muinaistulokkaat: tulkintaa ja perusteluja. - Norrlinna 4.
- Suunnittelukolmio Oy 1990. Kemijokisuun luonnonolosuhteiden perusselvitys. - Kemin kaupungin tuottama moniste.
- Tammilehto, V. 1991. Tornion Hirsikankaanmäen saksalaiskasvien vaiheita. Lutukka 7. 1991. s. 35-39.
- Tiilikainen, L. 1990. Utsjokilaakson karjanhoitajat. - Lapin maakuntamuseon monisteita 3. Rovaniemi. 62 s.
- Toivonen, H. ja Leivo, A. 1993. Kasvillisuuskartoituksessa käytettävä kasvillisuus ja kasvu-paikkaluokitus. Kokeiluversio. Metsähallituksen luonnonuojelujulkaisuja. Sarja A, no 14. 96 s.
- Vahtola, J. 1982. Lapin talonpoikaisasutuksen kehitys 1600-luvun loppupuolelle asti. - teoksessa: Aho, S. ja Heikkola, L. (toim). Lapin plakaatista tilojen autioitumisen aikaan. Lapin historiaseminaari Rovaniemellä 8.-9.6.1981. Oulun yliopisto. Pohjois-Suomen tutkimuslaitos C 42. s. 135-155.
- Vainio, M. ja Kekäläinen, H.(toim.). 1997. Pohjois-Pohjanmaan perinnemaisemat. - Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus, Alueelliset ympäristöjulkaisut 44. 245 s.
- Viitala, L. ja Räinen, P.(toim) 1997. Ympäristön tila Lapissa. - Lapin ympäristökeskus. Jyväskylä. 155 s.
- Vuento, P. 1991. Maahengen mailla. Arpelan ja sen ympäristön kylät. - Arpelan ja sen ympäristön kylätoimikunnan kustantama. 241 s.
- Wallenius, K. M. 1995: Ihmismetsästäjiä ja erämiehiä (Ilmestynyt ensimmäisen kerran v. 1933). - Otava, Keuruu. 266 s.
- Winqvist, S. ja Ursin, H. (toim) 1992. Suomen kartasto. Asutus. - Vihko 153. Maanmittaus-hallitus, Suomen maantieteellinen seura.

Kuvailulehti

Julkaisija	Lapin ympäristökeskus	Julkaisu-aika Huhtikuu 1999
Tekijä(t)	Satu Kalpio ja Tarja Bergman	
Julkaisun nimi	Lapin perinnemaisemat	
Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut		
Tiivistelmä	<p>Muuttuvan maatalouskulttuurin myötä ovat perinteisten maankäyttötapojen muovaamat elinympäristöt kuten niityt, hakamaat ja metsälaitumet katoamassa Suomesta. Nämä biotoopit ovat tärkeitä luonnon monimuotoisuuden kannalta. Lisäksi ne ovat tärkeä osa kulttuuriperintöä ja perinteistä maaseutumaisemaa. Lapin läänissä vuosina 1992 - 1998 tehdyissä perinnemaisemakartoituksissa löydettiin 283 arvokasta perinnemaisemaa, joista valtakunnallisesti arvokkaita on 23 kpl, maakunnallisesti arvokkaita 54 kpl ja paikallisesti arvokkaita 206 kpl. Perinnemaisemien yhteenlaskettu pinta-ala on noin 2147 ha, josta arvokkaita perinnebiotooppeja on alle 1800 ha. Noin puolet Lapin perinnemaisemista on alueen vahvan karjatalouden perustana olleita tulvaniittyjä.</p> <p>Raportissa kuvataan perinteistä maataloutta Lapissa ja muutoksia maataloudessa lyhyesti. Perinnebiotooppien nykytila esitellään, ja hoitotilannetta sekä hoidon tarvetta käsitellään lyhyesti. Perinnemaisemista hoidon piirissä on noin kolmasosa, mutta perinteisessä hoidossa niistä on vain murto-osa. Aluekuvauksissa esitellään arvokkaat perinnemaisemat ja annetaan hoitosuosituksia. Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaista kohteista julkaisussa on kartat. Kartoitusten tulokset palvelevat maaseutu- ja ympäristöviranomaisia, viljelijöitä, neuvontaorganisaatioita sekä kaikkia perinnemaisemista kiinnostuneita.</p>	
Asiasanat	Perinnemaisema, niityt, laitumet, metsälaitumet, biotooppi, kulttuurimaisema, maatalous, luonnon monimuotoisuus, inventointi, kasvillisuus, Lappi	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Alueelliset ympäristöjulkaisut 116	
Julkaisun teema	Luonto ja luonnonvarat	
Projektihankkeen nimi ja projektinumero	Perinnemaisemien inventointi	
Rahoittaja/toimeksiantaja	Ympäristöministeriö, Lapin ympäristökeskus ja Metsähallitus	
Projektiryhmään kuuluvat organisaatiot	Ympäristöministeriö, Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus, Lapin ympäristökeskus, Metsähallitus	
	ISSN 1238-8610	ISBN 952-11-0443-0
	Sivuja 236	Kieli Suomi
	Luottamuksellisuus Julkinen	Hinta 195 mk (sis. alv 8 %)
Julkaisun myynti/jakaja	Lapin ympäristökeskus, PL 8060, 96101 Rovaniemi, puh. 016-329 4111, faksi 016-310 340 Oy Edita Ab, puh. 09-566 0266, faksi 09-566 0380	
Julkaisun kustantaja	Ympäristöministeriö, Lapin ympäristökeskus ja Metsähallitus	
Painopaikka ja -aika	Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1999	

Presentationsblad

Utgivare	Lapplands miljöcentral	Datum April, 1999
Författare	Satu Kalpio och Tarja Bergman	
Publikationens titel	Lapin perinnemaisemat Lapplands ängar, hagsmarker, skogsbeten och svedjemarker	
Publikationens delar/ andra publikationer inom samma projekt		
Sammandrag	<p>Kulturlandskap såsom ängar, hagar och skogsbeten håller på att försvinna från Finland på grund av ändringar i lantbrukskultur. Dessa biotoper är värdefulla för biologiska mångfaldighe- ten. Dom är också en viktig del av våra kulturarv och traditionell landsbygdslandskapen. Vid kulturlandskapets kartläggning gjord i Lappland år 1992 - 1998 inventerades 283 värdefulla områden. Av dessa klassificerades 23 som nationellt, 54 som landskapsmässigt och 206 som lo- kalt värdefulla. Summan av värdefulla kulturlandskaperna är ca 2147 ha, men knappt 1800 ha är värdefulla biotoper. Cirka hälften av biotoperna är strandängar som har varit mycket viktiga för utvecklingen av det starka boskapsskötsel i Lappland.</p> <p>I den här rapporten är traditionellt lantbruk och förändringarna i lantbrukskultur i Lappland kort beskrivna. Den nuvarande situationen av biotoper, skötsel och vårdbehov är beskrivna. Av kulturlandskapsområdena cirka en tredjedel är ännu i vård, men bara en bråkdel är i tradi- tionellt bruk. I skildringarna värdefulla områden är beskrivna och skötselrekommendationer givna. Områden av nationellt och landskapsmässigt betydelse visas på kartorna. Resultat av kartläggningen är till hjälp för miljö- och lantbruksmyndigheter, jordbrukare, rådgivningsorga- nisationer och alla som är intresserade av kulturlandskap.</p>	
Nyckelord	ängar, hagsmarker och skogsbeten, biotop, kulturlandskap, jordbruk, naturens mångfaldighet, inventering, vegetation, Lappland	
Publikationsserie och nummer	Regionala miljöpublikationer 116	
Publikationens tema	Natur och naturtillgångar	
Projektets namn och nummer	Inventering av ängar, hagsmarker, skogsbeten och svedjemarker	
Finansiär/ uppdragsgivare	Miljöministeriet, Lapplands miljöcentral och Forststyrelse	
Organisationer i projektgruppen	Miljöministeriet, Norra Österbottens miljöcentral, Lapplands miljöcentral och Forststyrelse	
	ISSN 1238-8610	ISBN 952-11-0443-0
	Sidantal 236	Språk Finska
	Offentlighet Offentlig	Pris 195 mk (innehåller mervärdesskatten 8 %)
Beställningar/ distribution	Lapplands miljöcentral, PL 8060, 96101 Rovaniemi, tel. 016-329 4111, fax 016-310 340 Oy Edita Ab, tel. 09-566 0266, fax 09-566 0380	
Förläggare	Miljöministeriet, Lapplands miljöcentral och Forststyrelse	
Tryckeri/ tryckningsort och -år	Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1999	

Documentation page

Publisher	Lapland Regional Environment Centre	Date April, 1999
Author(s)	Tarja Bergman and Satu Kalpio	
Title of publication	Lapin perinnemaisemat Traditional rural biotopes in the province of Lapland	
Parts of publication/ other project publications		
Abstract	<p>Traditional rural biotopes such as seminatural grasslands, wooded pastures and grazed forests are becoming extinct from Finland along with the change in agriculture. These biotopes are essential for biological diversity. They are also important part of cultural inheritance and traditional rural landscape scenery. During this investigation in Lapland (1992 - 1998) 283 valuable areas were found of which 23 were classified as nationally, 54 as provincially and 206 as locally valuable. The sum of investigated valuable areas is about 2147 hectares, but less than 1800 hectares of it is actually valuable biotopes. About half of the biotopes are flood affected meadows which have been very important for development of the strong Lappish cattle husbandry.</p> <p>In this report the disappearing traditional agriculture in Lapland is described and the change in agriculture is shortly discussed. The present state of traditional rural biotopes and the need of management are described. One third of the valuable areas are managed today, but only a small fraction of them are in traditional use. Descriptions and some management recommendations for all at least locally valuable areas are given in this report. Areas of national and provincial value are shown on maps. Results of this inventory serve environmental and agricultural administration, farmers, advisory organisations and all those interested in traditional rural biotopes.</p>	
Keywords	Traditional landscape, grasslands, meadows, pastures, forest pastures, biotope, manmade landscape, Heritage, agriculture, biodiversity, stocktaking, inventory, vegetation, Lapland	
Publication series and number	Regional Environmental Publications 116	
Theme of publication	Nature and Natural Resources	
Project name and number, if any	Inventory of traditional rural biotopes	
Financier/ commissioner	Ministry of the Environment, Lapland Regional Environment Centre, Finnish forest and park service	
Project organization	Ministry of the Environment, North Ostrobothnia Regional Environment Centre, Lapland Regional Environment Centre, Finnish forest and park service	
	ISSN 1238-8610	ISBN 952-11-0443-0
	No. of pages 236	Language Finnish
	Restrictions Public	Price 195 FIM
For sale at/ distributor	Lapland Regional Environment Centre, Box 8060, 96101 Rovaniemi, tel. 016-329 4111, fax 016-310 340 Oy Edita Ab, tel 09-566 0266, fax 09-566 0380	
Financier of publication	Ministry of the Environment, Lapland Regional Environment Centre, Finnish forest and park service	
Printing place and year	Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1999	

Sisdoallosiidu

Almmustahtti Lappi birasguovddáš Almmustahttináigi Cuonománu 1999

Dahkki(t) Satu Kalpio ja Tarja Bergman

Prentosa namma Lappi kulturárbeeatnamat

Prentosa oasis/eará seammá prošeavtta prentosat

Čoahkkáigeassu

Rievdi eanadoallokultuvrra mielde leat árbevirolaš eanageavahanvugiid hábmen eallinbirrasat nugo niittut, áidojuvvon giettít ja meahcceniittut jávkamin Suomas. Dát biotohpat leat dehalačča luonddu mánggahámatvuoda dáfus. Dasa lassin dat leat dehalaš kulturárbbi ja árbevirolaš dálonguovloeatnama oasis. Lappi leanas jagiin 1992-1998 dahkkon kulturárbeeanakártemiin gávdnojedje 283 divrras kulturárbeeatnama, main riikkaviidosáčat divrrasat leat 23 st, eanagottálaččat divrrasat 54 st ja báikkálaččat divrrasat 206 st. Kulturárbeeatnamiid oktiirehkenaston viidodat lea sullii 2 147 ha, main divrras kulturárbebiotohpat leat vuollái 1800 ha. Sullii bealli Lappi kulturárbeeatnamiin lea guovllu nana šibitdoalu vuoddun leamašan dulveniittut.

Raporttas govviduvvojit árbevirolaš eanadoallu Lappis ja nuppástusat eanadoalus oanehaččat. Kulturárbebiotohpaid dálá dilis mitaluvvo, ja dikšundilli sihke gáhttema dárbu giedahallo oanehaččat. Kulturárbeeatnamiin gáhttema olis lea sullii goalmát oassi, muhto árbevirolaš gáhttemis dain lea áibbas uhánaš oassi. Guovlogovvemis ovdan buktot divrras kulturárbeeatnamat ja addojit dikšunrávvagat. Riikkaviidosáčat ja eanagottálaččat divrras báikkiin prentosis leat kárttat. Kártema bohtosat bálvalit dálonguovlo- ja biraseiseválddiid, eanadoalliid, rávvenorganisašuvnnaid sihke buohkaid, geat leat beroštuvvan kulturárbeeatnamiin.

Guovddášáššit Kulturárbeana, niittut, giettít, meahcceniittut, biotohpa, kultureana, eanadoallu, luonddu mánggahámatvuoha, inventeren, šattut, Lappi

Prentosa namma ja nummir Guovlluguovdasaš birasprentosat 116

Prentosa temá Luondu ja luondduriggodagat

Prošeaktabarggu namma ja nummir Kulturárbebiotohpaid inventeren

Ruhtadeaddji/doaibmaaddi Birasministeriija, Lappi birasguovddáš ja Meahciráddehus

Prošeaktajovkui gullevaž organisašuvnnat Birasministeriija, Davvi-Nuortabadaeatnama birasguovddáš, Lappi birasguovddáš, Meahciráddehus

ISSN
1238-8610

ISBN
952-11-0443-0

Siiddut
236

Giella
Suomagiella

Luhtolašvuoha
Almmolaš

Haddi
195 mk (sisttis doallá
8 % álv)

Prentosa vuovdin/ juohkki Lappi birasguovddáš, PL 8060, 96101 Roavvenjárga, tel. 016-329 4111, fáksa 016-310 340, Oy Edita Ab, tel. 09-566 0266, fáksa 09-566 0380

Prentosa goasttedeadji Birasministeriija, Lappi birasguovddáš ja Meahciráddehus

Prentenbáiki ja -áigi Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1999

Lapin perinnemaisemat

Vanhan maatalouskulttuurin muovaamat perinnemaisemat ovat katoamassa maastamme. Niiden mukana ovat häviämässä myös monille eliöille tärkeät elinympäristöt, perinnebiotoopit: niityt, haat ja metsälaitumet. Viidesosa maamme uhanalaisista lajeista on riippuvainen näistä elinympäristöistä. Perinnebiotoopit ovat luonnonympäristöjä, jotka tarvitsevat ihmisen aktiivista muokkausta säilyäkseen.

Vuonna 1992 aloitettiin Suomessa valtakunnallinen perinnemaisemien kartoitusprojekti, jonka tulokset Lapin läänistä ovat tässä raportissa. Julkaisussa esitellään Lapin arvokkaat perinnemaisemat ja niiden nykytila. Myös hoidon tarvetta arvioidaan ja hoitosuosituksia annetaan. Selvityksen tulokset on tarkoitettu palvelemaan maaseutu- ja ympäristöviranomaisia, neuvontaorganisaatioita, viljelijöitä sekä kaikkia perinnemaisemista kiinnostuneita.

ISBN 952-11-0443-0

ISSN 1238-8610

Myynti: Lapin ympäristökeskus
Puh. (016) 329 4111, faksi (016) 310 340
ja Oy Edita Ab:n asiakaspalvelu
Puh. (09) 566 0266, faksi (09) 566 0380

